

Dankwoord

Dit eindwerk was niet mogelijk zonder de steun en de medewerking van een aantal personen.

Eerst en vooral wil ik mijn ouders en vrienden bedanken voor de steun en de aanmoediging tijdens mijn studieproces en bij de totstandkoming van dit eindwerk.

Vervolgens wil ik mijn stagementor mevrouw Myriam Gillaerts bedanken voor al de tijd en energie die zij gedurende de stage besteed heeft om mij een goede begeleiding aan te geven. Ze stond altijd open voor mijn vragen, en gaf mij veel praktische hulp. Bedankt voor de goede adviezen en suggesties voor mijn eindwerk.

Daarnaast wil ik mijn stagebegeleider de heer Bart Broos bedanken voor de constructieve opmerkingen over mijn eindwerk en de goede stagebegeleiding.

Als laatste wil ik al de mensen, werkzaam binnen de bijzondere jeugdbijstand, die hun advies of praktische hulp hebben verleend tijdens het proces van dit eindwerk, bedanken: mevrouw Lucienne Janssen, de heer Luc Brummans, de heer Stefan Schoofs, mevrouw Monique Donvil, mevrouw Edith Kusnieruk, de heer Denis Ates,... en al de consultants en de administratieve medewerkers van de comités Tongeren, Maaseik, Hasselt en de sociale diensten van de jeugdrechtbanken Tongeren en Hasselt.

Diepenbeek, 2005

Inhoudstafel

LIJST VAN AFKORTINGEN	6
INLEIDING.....	8
HOOFDSTUK 1: BIJZONDERE JEUGDBIJSTAND.....	12
1. INLEIDING.....	12
2. WERKING VAN DE BIJZONDERE JEUGDBIJSTAND.....	12
2.1. <i>Het vrijwillig luik</i>	13
2.2. <i>Het gerechtelijk luik</i>	16
2.3. <i>Een “tussenluik”: de bemiddelingscommissies</i>	17
2.4. <i>Voorzieningen binnen de Bijzondere Jeugdbijstand</i>	17
3. PROJECTEN VOOR ALLOCHTONEN IN DE BIJZONDERE JEUGDBIJSTAND.....	18
3.1. <i>Ondersteuningsteam Allochtonen</i>	18
3.2. <i>Aandacht vanuit de BJB voor ECM-jongeren</i>	21
3.3. <i>Project ‘Pleegzorg Dunya’</i>	22
4. BESLUIT	23
HOOFDSTUK 2: POSITIE EN ACHTERGROND VAN TURKSE EN MAROKKAANSE JONGEREN.	24
1. INLEIDING.....	24
2. MAATSCHAPPELIJKE POSITIE & MAATSCHAPPELIJKE KWETSBAARHEID.....	25
2.1. <i>Structurele aspecten</i>	25
2.2. <i>Culturele aspecten</i>	28
2.3. <i>Cumulatief aspect</i>	33
3. BESLUIT.....	33
HOOFDSTUK 3: ALLOCHTONE JONGEREN: VAN PROBLEEM NAAR HULPVERLENING.....	35
1. INLEIDING.....	35
2. CULTUURGEBONDEN PROBLEMEN	35
2.1. <i>Identiteitscrisis</i>	35
2.2. <i>Ouder - kind - relatie</i>	37
3. CULTURELE VERKLARINGEN VOOR DE PROBLEMEN.....	40
3.1. <i>Bovennatuurlijke oorzaken</i>	40
3.2. <i>Natuurlijke oorzaken</i>	41
4. THEORETISCHE DREMPELS OM BIJ DE DIENST AAN TE KLOPPEN.....	42
4.1. <i>Drempels aan de vraagzijde</i>	42
4.2. <i>Drempels aan de aanbodzijde</i>	46
5. BESLUIT.....	48
HOOFDSTUK 4: HULPVERLENING BINNEN DE BJB EN KNELPUNTEN.....	49
1. INLEIDING.....	49
2. FASES IN DE HULPVERLENING & DE KNELPUNTEN HIERMEE VERBONDEN.....	50
2.1. <i>Het eerste contact (cf. de beginfase)</i>	51
2.2. <i>Belang van vertrouwensrelatie</i>	52
2.3. <i>Verloop van de hulpverlening</i>	53
3. ROL VAN DE VOORZIENINGEN VAN DE BJB.....	58
3.1. <i>Ambulant</i>	59
3.2. <i>Semi-ambulant</i>	61
3.3. <i>Residentieel</i>	62
4. BESLUIT.....	65
INLEIDING.....	68
HOOFDSTUK 5: TURKSE EN MAROKKAANSE GEZINNEN BINNEN DE BIJZONDERE JEUGDBIJSTAND IN LIMBURG.....	70
INLEIDING	70

1. OPZET VAN HET ONDERZOEK.....	70
1.1. Hypothesen.....	71
1.2. Onderzoeklocaties en onderzoeksgroep.....	71
2. UITVOERING VAN HET ONDERZOEK.....	72
3. RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK.....	74
3.1. Aantal jongeren binnen de BJB in Limburg.....	76
3.4. Het geslacht en de leeftijd van de doelgroep binnen de BJB in Limburg.....	81
3.5. Waar wonen deze jongeren?.....	86
3.5. Taalbeheersing door de ouders van deze doelgroep.....	88
3.6. Participatie van OTA Limburg.....	90
3.7. Wie meldt deze jongeren aan?.....	92
3.8. Aanmeldingsproblematiek.....	95
3.9. Leefsituatie van de jongeren.....	101
3.10. Maatregel.....	103
3.11. Uitvoerende instantie.....	106
4. BJB LIMBURG: VRIJWILLIGE VERSUS GEDWONGEN HULPVERLENING.....	110
4.1. Aantal jongeren op twee niveaus.....	110
4.2. Profiel van de onderzochte doelgroep.....	112
4.3. Aanpak van deze doelgroep door de BJB.....	114
HOOFDSTUK 6: INTERVIEWS.....	116
INLEIDING.....	116
1. OPZET VAN HET ONDERZOEK.....	116
1.1. Hypothesen.....	117
1.2. Onderzoeklocaties en onderzoeksgroep.....	117
2. UITVOERING VAN HET ONDERZOEK.....	117
2.1. Waarnemingsmethoden.....	117
2.2. Selectie van de eenheden.....	118
2.3. Ontwerpen van de vragenlijst.....	118
2.4. Toestemming en anonimiteit.....	119
3. GEZIN 1.....	120
3.1. Achtergrond.....	120
3.2. Opvoedingsnormen.....	120
3.3. Problemen die mensen zelf aanhalen.....	120
3.4. Aanpak van de problemen.....	121
3.5. Hulpverleningsgeschiedenis.....	121
3.6. Eerst contact met CBJ.....	122
3.7. Drempels.....	122
3.8. Inschakeling van een voorziening.....	123
3.9. Tevredenheid over de begeleiding.....	123
4. GEZIN 2.....	124
4.1. Achtergrond.....	124
4.2. Opvoedingsnormen.....	124
4.3. Problemen die mensen zelf aanhalen.....	125
4.4. Aanpak van de problemen.....	125
4.5. Hulpverleningsgeschiedenis.....	125
4.6. Eerst contact met CBJ.....	125
4.7. Drempels.....	126
4.8. Eerste contact met de uitvoerende instantie.....	127
4.9. Tevredenheid met de maatregel.....	127
4.10. Tevredenheid over de begeleiding.....	128
5. GEZIN 3.....	129
5.1. Achtergrond.....	129
5.2. Opvoedingsnormen.....	129
5.3. Problemen die mensen zelf aanhalen.....	130
5.4. Aanpak van de problemen.....	130
5.5. Hulpverleningsgeschiedenis.....	131
5.6. Eerst contact met CBJ.....	131
5.7. Drempels.....	132
5.8. Inschakeling van een voorziening.....	133

5.9. Eerste contact met de uitvoerende instantie.....	133
5.10. Tevredenheid met de maatregel.....	133
5.11. Tevredenheid over de begeleiding.....	133
6. GEZIN 4.....	134
6.1. Achtergrond	134
6.2. Opvoedingsnormen.....	134
6.3. Problemen die mensen zelf aanhalen.....	135
6.4. Aanpak van de problemen.....	135
6.5. Hulpverleningsgeschiedenis.....	135
6.6. Eerst contact met CBJ.....	136
6.7. Drempels	136
6.8. Inschakeling van een voorziening.....	137
6.9. Eerste contact met de uitvoerende instantie.....	138
6.10. Tevredenheid met de maatregel.....	138
6.11. Tevredenheid over de begeleiding.....	138
HOOFDSTUK 7: CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN.....	139
1. CONCLUSIES.....	139
1.1. Kwantitatief gedeelte.....	139
1.2. Kwalitatief gedeelte.....	141
2. AANBEVELINGEN.....	146
2.1. Drempels verlagen.....	146
2.2. Optimaliseren van het hulpverleningsproces op lager niveau.....	146
ALGEMEEN BESLUIT.....	148
BIBLIOGRAFIE.....	151
BIJLAGEN.....	156

Een hulpverlener vindt dat de communicatie met een Turkse cliënt, die de Nederlandse taal niet zo goed beheerst, moeizaam verloopt. Daarom vraagt hij zijn

Turkse collega om het over te nemen, omdat hij “de taalbarrière” makkelijk kan overbruggen. Deze collega merkt dat de cliënt zich behoorlijk kan redden in het Nederlands. Uit de hulpverleningsgesprekken blijkt dat de cliënt moeite had met de Nederlandse hulpverlener, omdat hij erg direct was en erg snel conclusies trok met betrekking tot zijn problematiek. Taal blijkt eigenlijk niet het probleem te zijn.

Een autochtone groepsleider in een instelling vindt dat een Marokkaans meisje moet leren hoe ze assertief kan worden, terwijl de ouders van dit meisje dit absoluut anders zien. Zij vinden dat hun dochter juist te brutaal wordt.

In een teamoverleg geeft een allochtone collega aan dat er verschillen kunnen zijn in opvoedingsdoelen. De autochtone groepsleider zegt dat het gezin zich moet aanpassen, omdat hun dochter nou eenmaal in Nederland leeft en er van haar Nederlandse sociale vaardigheden worden verwacht. De andere collega's ondersteunen dit en de werkwijze wordt niet veranderd¹

---

¹ KOPERDRAAT, R., *De daad bij het woord. Trends in de multiculturele jeugdzorg*. Utrecht, Instituut voor Multiculturele ontwikkeling, Anraad, 1999, p. 10-11

Lijst van afkortingen

BJB:	Bijzondere Jeugdbijstand
CBJ:	Comité voor Bijzondere Jeugdzorg
SDJRB:	Sociale Dienst van de Jeugdrechtbank
GI:	Gemeenschapsinstelling
MOF:	Een als misdrijf omschreven feit
POS:	Problematische opvoedingssituatie
OTA:	Ondersteuningsteam Allochtonen
OBJ:	Ondersteuningsteam migranten Bijzondere Jeugdzorg
ECM:	Etnisch -Culturele Minderheden
LPJ:	Limburgse Platform Bijzondere Jeugdbijstand
PRIC:	Provinciaal Integratie Centrum
OCMW:	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
CLB:	Centrum voor Leerlingenbegeleiding
CKG:	Centrum voor Kinderenzorg en Gezinsondersteuning
CGG:	Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg
OBC:	Observatiecentrum
OOOC:	Opvang-, Oriëntatie-, Observatiecentrum
VK:	Vertrouwenscentrum Kindermishandeling
DC:	Dagcentrum
BT:	Begeleidingstehuis
TB:	Tuisbegeleiding
KPC:	Kinderpsychiatrisch Centrum
LCO:	Locaal Cliënt Overleg

PGD: Pleeggezinnendienst
DPZ: Dienst voor Pleegzorg
Comité VIS: Comité Voorwaardelijke Invrijheidsstelling
RvK: Raad van Kinderbescherming

Inleiding

Men kan stellen dat België een “multicultureel samenleving”¹ is. Er zijn verschillende groepen die deel uitmaken van Belgische samenleving. Op 1 januari 2000 telde België 897.110 vreemdelingen op een totale bevolking van 10.239.085, of 8.76% vreemdelingen. Ongeveer 63% van de vreemdelingen waren in 1999 onderdanen van de Europese Unie. Als we buiten de grenzen van de Unie kijken, zien we dat onder de niet Europese vreemdelingen de Marokkaanse en Turkse gemeenschappen het talrijkst zijn. Respectievelijk 14% Marokkanen en 8% Turken.²

Als we de cijfers volgens de regionale spreiding bekijken, stellen we vast dat van alle allochtonen³ 32,7% in Vlaanderen verblijven, waarvan 49,8% van Turkse en 34,6% van Marokkaanse afkomst.⁴ Zo concentreerden de Marokkanen zich eerst in Brussel en vervolgens in Antwerpen, terwijl ze veel minder talrijk zijn in Luik en in Charleroi. De Turken die zich overal gaan vestigen, verspreiden zich gelijkmatig in de stadszones van het land, in Brussel en in Antwerpen, maar vooral in Gent en in Limburg.

Terwijl uit demografische gegevens blijkt dat het totaal aantal jongeren in België de komende decennia zal verminderen, zal het aantal jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst binnen de totale jongerenpopulatie stijgen. Hierbij willen we de aandacht van de lezer ook vestigen naar de vruchtbaarheidsgraden van vrouwelijke vreemdelingen en van Belgische vrouwen. Algemeen genomen groeien deze graden naar elkaar toe. Maar er zijn nochtans grote verschillen in de vruchtbaarheidsgraad naargelang de nationaliteit van herkomst. Onder

---

¹ *Multiculturele samenleving*: Een samenleving, bestaande uit groepen die zich van elkaar onderscheiden door cultuur en/of sociaal economische positie. (VAN PELT R., M., en KNORTH, E., J., *Marokkaanse jeugd, thuis in een tehuis? Residentiele hupverlening aan Marokkaanse jongeren en hun ouders*. Amsterdam, SWP Uitgeverij, 2002, p. 9)

² Hierbij willen we vermelden dat het geheel van personen die bij de geboorte niet over de Belgische nationaliteit beschikken, op 1 januari 1998 1.314.217 personen van vreemde herkomst bedroeg (12,9% van de bevolking van België), waaronder een groot aantal genaturaliseerd.

³ *Allochtonen*: Deze term omvat in bredere zin alle personen van buitenlandse herkomst. In de bevolkingskunde wordt de term vooral gebruikt voor mensen die in het buitenland zijn geboren, of waarvan minstens één van de ouders in het buitenland is geboren. (VAN DEN BERGH, A., H., *Kleurrijke resultaat telt. Interculturele kwaliteit in de jeugdzorg*. Utrecht, Forum, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling, 1998, p. 7)

⁴ Als we naar Wallonië kijken, zien we dat van 36,8% vreemdelingen die daar verblijven, zijn er slechts 14,3% Marokkanen en 23,2% Turken.

de EU-burgers zijn de verschillen klein ten overstaan van deze van de Belgische bevolking (1,56¹). Bij Marokkanen en Turken is het aantal kinderen per vrouw veel hoger dan bij de Belgische bevolking (3,9 bij de Marokkaanse en 3,3 bij de Turkse vrouwen).² Het wil zeggen dat er relatief veel jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst geboren worden. De kwaliteit van de samenleving van morgen zal gedeeltelijk afhankelijk zijn van deze laatste groep jongeren. Daarom is het belangrijk dat deze jongeren kansen krijgen om zich te ontplooien en zich in de Belgische samenleving te integreren. Het is ook de reden waarom we deze doelgroep onder de loep nemen. De jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst hebben een zwakke positie in vergelijking met hun Belgische leeftijdsgenoten. Dit komt tot uiting binnen het onderwijs, op de arbeidsmarkt, via discriminatie,...

Door de toename van het aantal allochtonen in België en de problemen in een deel van die gezinnen, krijgen steeds meer hulpverleningsinstellingen met deze doelgroep te maken. Deze ontwikkeling heeft natuurlijk zijn invloed op de Bijzondere Jeugdbijstand (BJB). De jeugdzorg is oorspronkelijk gebaseerd op Westerse opvattingen over opvoeding en (geestelijke) gezondheidszorg. Bovendien is de meerderheid van de hulpverleners autochtoon. Dit alles leidt ertoe dat er regelmatig moet gekeken worden of de hulpverlening voldoende aansluit bij de behoefte van deze groter wordende groep allochtone jongeren.

Allochtone jongeren en hun ouders komen dikwijls pas op een (te) laat moment in contact met de hulpverlening. Meestal is er dan reeds sprake van een escalatie en een ernstige problematiek. Verschillende factoren spelen hierbij een rol: drempels die allochtone gezinnen ondervinden, cultuurverschillen, taalproblemen,...

In dit eindwerk willen we nagaan in welke mate dat bovenbeschreven factoren een rol in de hulpverlening binnen de Bijzondere Jeugdbijstand spelen. Hoe komt het dat de allochtone jongeren/ouders te laat aankloppen? Aan welke factoren kunnen we dit probleem toeschrijven? Ligt het bij de ouders/jongeren of ligt het bij de instellingen binnen de BJB? Hoe komen zij eigenlijk in contact met BJB? Wat kan er het hulpverleningsproces belemmeren en waarom? Wat zijn de verwachtingen van allochtone cliënten? En hoe kan de BJB hier aan tegemoetkomen?

---

¹ Dit cijfer verwijst naar het gemiddelde aantal geboren kinderen per gezin.

² Statistisch overzicht. Bevolking in België. *Internet*, 4 februari 2005.
(<http://antiracisme.fgov.be/nl/cijfers/cijfers/.htm>)

We zijn er ons van bewust dat we dit onderzoek niet op grote schaal zullen kunnen uitvoeren omwille van tijdsgebrek en gebrek aan middelen. Maar we hopen toch dat dit kleinschalig onderzoek een meerwaarde kan bieden. We willen hulpverleners in de BJB (en vooral consultants van comités voor bijzondere jeugdzorg (CBJ's)) attent maken op de specifieke behoeften, noden en problematiek van allochtone jongeren. Daarbij willen we tevens de potentiële moeilijkheden omschrijven zo dat men hiermee rekening kan houden. Door de betere kennis van de doelgroep met zijn bijzonderheden, zal men ook beter hulp op maat kunnen aanbieden.

Dit eindwerk wordt uit twee grote luiken opgebouwd. In het eerste luik wordt een literatuuronderzoek verricht om het theoretisch kader te schetsen. Hierbij zal men kennis maken met de algemene werking van de Bijzondere Jeugdbijstand met aandacht voor allochtone jongeren. Vervolgens willen we positie en achtergrond van de Marokkaanse en Turkse jongeren omschrijven. Er wordt ook aandacht besteed aan de mogelijke problemen bij deze jongeren. De lezer zal hier ook de factoren, die het zoekgedrag van allochtone gezinnen naar de professionele hulp kunnen beïnvloeden, terugvinden. Aan de hand van dit onderzoek gaan we het verloop van het hulpverleningsproces binnen de BJB en de knelpunten aanduiden met betrekking tot de Turkse en Marokkaanse jongeren en hun ouders.

In het praktisch luik gaan we een onderzoek verrichten. Dit onderzoek zal uit twee gedeelten bestaan. Eerst zullen we een profiel opstellen van het Marokkaanse en Turkse cliënteel binnen de BJB in Limburg, zodat men een algemeen beeld krijgt van deze doelgroep. Verder worden een aantal interviews afgenomen, die peilen naar de verwachtingen van Turkse en Marokkaanse gezinnen. Aan de hand van deze cijfers en de opmerkingen van de geïnterviewden gaan we een aantal aanbevelingen rond de werking omschrijven.

Theoretisch luik

Hoofdstuk 1: Bijzondere Jeugdbijstand¹

1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de werking van de Bijzondere Jeugdbijstand (BJB) bondig omschreven. Eerst gaan we een algemeen kader schetsen. Vervolgens bespreken we het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg. Eerst bespreken we BJB in het algemeen en het comité in het bijzonder. Verder wordt er stilgestaan bij de voorzieningen binnen de BJB. Tenslotte sluiten we dit hoofdstuk af met het overzicht van de projecten die gericht zijn naar allochtone gezinnen binnen de BJB.

2. Werking van de Bijzondere Jeugdbijstand

De Bijzondere Jeugdbijstand heeft de volgende doelgroepen:

- minderjarigen met een problematische opvoedingssituatie (POS) en minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd (MOF);
- meerderjarigen die verderzetting van de hulpverlening vragen;
- gezinnen waarin MOF- of POS- jongeren opgroeien.

De Bijzondere Jeugdbijstand bestaat uit een luik sociale jeugdbijstand (vrijwillige hulpverlening) en een luik gerechtelijke jeugdbijstand (gedwongen hulpverlening). De sociale jeugdbijstand en de gerechtelijke jeugdbijstand zijn streng gescheiden. Elk luik heeft zijn eigen organen, cliënteel en hulpverlening. Het subsidiariteitsprincipe is hierbij van kracht. Dit principe houdt in dat een gerechtelijke dwangmaatregel moet worden vermeden zolang vrijwillige hulpverlening mogelijk is. Het principe is ook van toepassing op de maatregelen die in dergelijke situaties worden genomen: er moet voorkeur gegeven worden aan de minst ingrijpende maatregel, waarbij een plaatsing in ieder geval subsidiair is op het behoud van de

---

¹*Integrale jeugdhulpverlening voor jongeren uit etnisch-culturele minderheidsgroepen, Deel 1: Betrokken sectoren van de Integrale Jeugdhulpverlening.* Ufsia/OASES in opdracht van het Vlaamse Minderhedencentrum-2002, p. 52-70

minderjarige in zijn milieu (vb thuisbegeleiding primeert op de plaatsing). Alvorens tot een plaatsing over te gaan dienen eerst alle andere vormen van hulpverlening uitgeput of ernstig overwogen te zijn geweest. De verwijdering uit het natuurlijk milieu moet daarbij van zo kort mogelijke duur zijn en de effectieve binding met het gezin van oorsprong moet in principe worden bevorderd. Met andere woorden moet men altijd het subsidiariteitsprincipe en de gezinsgerichtheid in het achterhoofd houden.

Bovendien wordt door het artikel 3 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind bepaald dat het belang van het kind moet gelden als algemeen principe bij elke maatregel die in verband met het kind genomen wordt, ongeacht of dit gebeurt door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgever. Met het oog op de bescherming en de zorg die nodig zijn voor het welzijn van het kind verplicht artikel 3 de staat op te treden en aangepaste bijstand te verlenen indien ouders of kinderen hierin falen.¹

2.1. Het vrijwillig luik

De sociale jeugdbijstand organiseert vrijwillige hulpverlening voor minderjarigen en ouders in een problematische opvoedingssituatie (POS). Het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg organiseert deze hulp en de bijstand. De wetgever hanteert hier de term problematische opvoedingssituatie (POS). Dit is een situatie waarin de fysieke integriteit of de algemene ontplooiingskansen van de minderjarige in het gedrang komen (bv ouders die door een of andere reden² hun pedagogische taken niet optimaal kunnen vervullen). De sociale jeugdbijstand wordt verstrekt op vraag van de ouders of van het kind zelf, of er is op zijn minst hun akkoord vereist.

*“In de gevallen waarin de hulpverlening de persoonlijke vrijheid van de minderjarige raakt, kan de hulpverleningsaanvraag enkel ingewilligd worden en kan een hulpverleningsaanbod enkel uitgevoerd worden met de instemming van de minderjarige wanneer deze de leeftijd van veertien jaar heeft bereikt, of nadat de minderjarige werd gehoord wanneer hij jonger is dan veertien jaar”.*³

---

¹ Het Verdrag is op 15 januari 1992 in België effectief in werking getreden.

² De redenen kunnen bv overmatig alcoholgebruik of psychische toestand zijn.

³ *Decreten inzake Bijzondere Jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990. Afdeling II, artikel 4.*

Het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg organiseert deze hulp en bijstand, met andere woorden staat in voor de sociale bijstand.

2.1.1. Comité voor Bijzondere Jeugdzorg

In een omzendbrief van 20 januari 1999 omtrent de profilering van de CJB's stelde de toenmalige minister van Welzijn Mevrouw Vogels 'respect voor kinderrechten' als eerste werkings- en beleidsprincipe voorop. Twee kenmerken van de CJB's zijn:

- algemene preventie waarbij men gelooft in de mogelijkheden en de kracht van kinderen en jongeren. Bij het opzetten van preventieprojecten¹ zijn inspraak, participatie, luisteren naar de beleving van jongeren, concrete handvaten om het respect voor kinderrechten te vertalen;
- individuele hulpverlening met nadruk op samenwerking met welzijnswerkers uit andere sectoren² dan de Bijzondere Jeugdbijstand.³

De doelgroep van het comité zijn minderjarigen die zich in een problematische opvoedingssituatie bevinden. Het CBJ heeft onder andere als doelstelling het trachten te voorkomen van probleemsituaties. Haar takenpakket bestaat uit:

- individuele hulpverlening voor minderjarigen, jongeren en ouders;
- algemene preventie.

Om dit takenpakket waar te kunnen maken bestaat het CBJ uit twee organen, namelijk het bureau en de preventiecel. Een administratief secretariaat verzorgt de voorbereiding en de administratieve uitvoering van de maatregelen die door het CBJ zijn genomen. Tevens kan het comité een beroep doen op een eigen sociale dienst.

2.1.1.1. Het Bureau voor Bijzondere Jeugdbijstand

Het bureau behartigt de individuele hulpverlening. De taken van het bureau zijn van tweeërlei aard.

---

¹ Bijvoorbeeld MEGA: mijn eigen goede antwoord. Preventieproject dat door het CBJ Tongeren werd opgestart. De bedoeling is jongeren assertief maken zodat ze "nee" kunnen zeggen aan drugs, alcohol enz.

² Hierbij denken we bijvoorbeeld aan Kind en Gezin of onderwijs. In het kader van integrale jeugdzorg legt men hierop de nadruk.

³ BREDA, J., en VERLINDEN, E., *Tijdsbesteding en werkbelasting bij de comités voor Bijzondere Jeugdbijstand en de sociale diensten van de jeugdrechtbanken in de Vlaamse Gemeenschap*. Eindrapport. UFSIA-CSB, 2000, vi-xi.

De eerste taak: concreet vorm geven aan de dienst- en de hulpverlening in een problematische opvoedingssituatie. Deze daadwerkelijke bijstand en hulp wordt niet rechtstreeks door het bureau georganiseerd, maar via de sociale dienst en de beschikbare voorzieningen. De sociale dienst bestaat uit consultants, eventueel aangevuld met een aantal vrijwilligers¹. De sociale dienst kan worden beschouwd als de draaischijf van de hulpverlening binnen het CBJ. Als er tussen ouders en kind(eren) ernstige problemen rijzen of als de ouders om een of andere reden de opvoeding niet meer aankunnen, dan kunnen zij een beroep doen op de sociale dienst. De sociale dienst werkt samen met een aantal andere diensten² om de hulpverlening uit te tekenen.

De dienstverlening bestaat onder meer uit het verstrekken van advies, het organiseren van overleg tussen ouders en kind(eren) of het uitwerken van een concreet hulpaanbod (bijvoorbeeld tijdelijk elders verblijven). De dienstverlening werkt volledig op basis van vrijwilligheid. Dat wil zeggen dat er geen hulpverleningsaanbod wordt opgezet zonder het akkoord van de ouders en van het kind.

De tweede taak: aan de parketmagistraten, belast met jeugdzaken, garanties bieden dat daadwerkelijke bijstand en hulp zal worden aangeboden aan minderjarigen en hun ouders. Op hun vraag dient het comité hen mee te delen of de hulpverlening effectief werd aangevat, nog wordt voortgezet dan wel werd beëindigd.

2.1.1.2. De Preventiecel

De preventiecel behartigt projecten van algemene preventie. Haar opdracht is even belangrijk als die van het bureau. Ze dient zich op de hoogte te stellen van de probleemconcentraties in de regio en deze ter kennis te brengen van organisaties en de overheid, met het oog op het nemen van initiatieven om deze toestanden te voorkomen en te bestrijden. De preventiecel is samengesteld uit de leden van het comité die geen zitting in het bureau hebben.

---

¹ In het artikel 40 § 4 in de decreten inzake Bijzonder Jeugdbijstand wordt de mogelijkheid voor het toevoegen van de vrijwillige consultants voorzien. De minister bepaalt regels betreffende hun aanstellingsvoorwaarden en opdrachten. Bijvoorbeeld studenten die stage bij het comité doen, krijgen status van de vrijwillige consultant.

² Bijvoorbeeld dagcentra, pleeggezinnendiensten,...

2.1.1.3. Hulpverlening aan meerderjarigen

In eerste instantie is het comité bevoegd voor minderjarigen, maar het comité kan ook optreden voor meerderjarigen, wanneer deze jongvolwassenen zelf een voortgezette hulpverlening aanvragen. Verdere bijstand en hulp worden toegestaan onder de hierna genoemde vormen en met inachtneming van de hierna bepaalde maximumleeftijden:

- tot de leeftijd van ten hoogste 20 jaar onder permanent toezicht op kamer wonen;
- tot de leeftijd van ten hoogste 20 jaar verblijven bij een betrouwbare persoon of gezin;
- tot de leeftijd van ten hoogste 20 jaar verblijven in een geschikte open inrichting;
- tot de leeftijd van ten hoogste 21 jaar onder begeleiding zelfstandig wonen.

2.2. Het gerechtelijk luik

In de gerechtelijke jeugdbijstand gaat het om afdwingbare maatregelen. De bevoegdheden zijn op te splitsen in twee thema's namelijk de regelingen naar aanleiding van problematische opvoedingssituaties en de regelingen betreffende delinquente jongeren, dat wil zeggen jongeren die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd. Tot de gerechtelijke jeugdbijstand of de gedwongen hulpverlening behoren de Jeugdrechtbanken en de sociale diensten van de Vlaamse Gemeenschap bij de Jeugdrechtbanken.

De minderjarige moet verplicht persoonlijk gehoord worden door de jeugdrechter alvorens eender welke maatregel t.a.v. hem kan genomen worden, behalve indien hij:

- jonger is dan 12 jaar;
- hij niet gevonden kan worden;
- zijn gezondheidstoestand het niet toelaat;
- hijzelf weigert te verschijnen.¹

---

¹ *Wet van 8 april 1965 betreffende jeugdbescherming (aangepast door de wet van 2 februari 1994 met de bedoeling de Belgische wetgeving in overeenstemming te brengen met verplichtingen die voortvloeien uit een aantal internationale akten), art 52 ter, 1° lid.*

2.3. Een “tussenluik”: de bemiddelingscommissies

Tussen de sociale jeugdbijstand en de gerechtelijke jeugdbijstand werd de bemiddelingscommissie ingebouwd. De bemiddelingscommissie treedt op als laatste verzoeningsinstantie, ingeval de vrijwillige hulpverlening dreigt te mislukken. Het is haar taak om door overleg en overreding een minnelijke schikking tussen de partijen tot stand te brengen. De bemiddelingscommissie bestaat uit vrijwillige bemiddelaars met een bijzondere pedagogische deskundigheid op het gebied van problematische opvoedingssituaties.

De bemiddelingscommissie speelt dus ook een belangrijke rol in de organisatie van de hulpverlening.

2.4. Voorzieningen binnen de Bijzondere Jeugdbijstand

2.4.1. Private - voorzieningen

De voorzieningen van de Bijzondere Jeugdbijstand zijn onderverdeeld in verschillende categorieën. Op basis van een aantal parameters (bevolkingsdichtheid, werkloosheidsgraad, verstedelijkingsgraad,...) bepaalt de Vlaamse minister per regio de categorieën en de capaciteit van de voorzieningen. Op deze wijze wordt het hulpaanbod gedifferentieerd en evenwichtig verspreid over het ganse Vlaamse land zonder helemaal versnipperd te geraken. Het grotendeel van de voorzieningen die men in de BJB aantreft zijn private voorzieningen, wij opteren ervoor deze voorzieningen te bespreken in hoofdstuk 4. Dit geeft ons de mogelijkheid om deze voorzieningen te koppelen aan de knelpunten die allochtone jongeren hier ervaren. Naast deze erkende private voorzieningen zijn er nog gelijkgestelde voorzieningen waar minderjarigen kunnen worden opgenomen, of begeleid, zoals bijvoorbeeld de voorzieningen die ressorteren onder Kind en Gezin.¹ De instellingen die voorzien worden door de gemeenschap bespreken we wel.

2.4.1. De gemeenschapsinstellingen

---

¹ Bijvoorbeeld Centrum voor Kinderenzorg en Gezinsondersteuning dat deel van Kind en Gezin uitmaakt, doet ook thuisbegeleiding. Hierbij denken we aan Kadans in Genk.

De vroegere rijksopvoedingsgestichten zijn omgedoopt tot gemeenschapsinstellingen (het besluit van Vlaamse regering van 18 oktober 1989). Er zijn twee gemeenschapsinstellingen met een eigen financieel beheer. Het zijn:

- De Zande, met afdeling voor jongens in Ruiselede en een afdeling voor meisjes in Beernem;
- De Kempen met een afdeling voor jongens in Mol-Hutten en een afdeling voor jongens in Mol-Markt.

Deze voorzieningen hebben de decretale opdracht om de functies van gesloten opvoeding, open opvoeding, opvang en observatie in te vullen. Ze fungeren als een aanvulling op private initiatieven voor jongerenopvang. Maar ze nemen ook een specifieke plaats in wegens de opnameplicht tegenover de aan hen toevertrouwde minderjarigen, die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd (MOF) of ernstig vluchtgedrag vertonen (in POS situaties). Er is een vaste dagindeling met verplichte activiteiten zoals onderwijs, huishoudelijke taken, sport enzovoort. Het onderwijs is slechts in beperkte mate geïndividualiseerd. Door de korte verblijfsduur in deze instellingen (gemiddeld 3 maanden) en de daarmee samenhangende continue wisselende groepssamenstelling kan er spijtig genoeg weinig zorg op maat worden geboden.

3. Projecten voor allochtonen in de Bijzondere Jeugdbijstand

3.1. Ondersteuningsteam Allochtonen

Ondersteuningsteam Allochtonen (OTA) werd in Limburg in 1994 opgericht. Oorspronkelijk werd het Ondersteuningsteam migranten Bijzondere Jeugdzorg (OBJ) genoemd.

Het OBJ is ontstaan in de schoot van het Limburgse Platform Bijzondere Jeugdbijstand (LPJ). Zowel verwijzende instanties als voorzieningen werkzaam binnen de Bijzondere Jeugdbijstand ervoeren steeds sterker de noodzaak van deskundige hulp bij de hulpverlening voor jongeren uit migrantengezinnen. De vraag voor deskundige hulp ging van gewoon vertalen bij een gesprek met bijvoorbeeld ouders naar het verduidelijken van standpunten, visies, verlangens en situaties. Tussen OBJ en de Vlaamse Gemeenschap werd een overeenkomst ondertekend voor een duur van één jaar. Deze overeenkomst wordt telkens met

één jaar verlengd.¹ Vorig jaar werd de naam vervangen door Ondersteuningsteams Allochtonen (OTA) om dezelfde naam in heel Vlaanderen te hanteren. Het is dan meer duidelijk.

3.1.1. Uitgangsvisie van OTA²

Iedere minderjarige en zijn gezin heeft recht op kwalitatieve en adequate hulpverlening. De jeugdhulpverlening moet dit recht als een gelijkwaardig recht voor alle hulpvragers hard maken in organisatie, aanpak en methodiek. Dit gelijkwaardig recht vereist dat er voor kinderen, jongeren en hun gezinnen afkomstig uit etnisch- culturele minderheden, extra inspanningen moeten geleverd worden om hulpverlening op maat te bieden.

Deze inspanningen zijn nodig omdat:

- deze kinderen en jongeren door hun specifieke situatie³ en niet door intrinsieke kenmerken⁴ extra kwetsbaar zijn;
- in de hulpverlening cultuurevidenties⁵ worden gehanteerd die niet voor alle hulpvragers evident zijn;
- het gevaar bestaat dat er interventies gebeuren waarbij niet voldaan wordt aan het subsidiariteitsprincipe.

De Vlaamse regering heeft vier overeenkomsten met OTA's om de diensten (CBJ's, Bemiddelingscommissies en Sociale Diensten van de Jeugdrechtbanken) en voorzieningen van de Bijzondere Jeugdzorg waaronder ook de Gemeenschapsinstellingen (GI's) te ondersteunen.

---

¹ ONDERSTEUNINGSTEAM MIGRANTEN BIJZONDERE JEUGDBIJSTAND LIMBURG (OBJ), Verslag eerste werkjaar, 1995, p. 2

² ONDERSTEUNINGSTEAM MIGRANTEN BIJZONDERE JEUGDBIJSTAND (OBJ) VZW LIMBURG, Jaarverslag 2002, p.

³ Met specifieke situatie wordt verwezen naar racisme en discriminatie, migratie-, achtergrond, specifieke taal en leefwereld en de gevolgen van deze factoren op het dagdagelijkse leven van mensen en de invloeden op opvoeding.

⁴ Intrinsieke kenmerken verwijzen naar innerlijke kenmerken. M.a.w. kunnen allochtone jongeren in de problemen geraken niet omdat ze bv stout zijn, maar omdat de situatie waarin ze leven hen kwetsbaarder maakt.

⁵ Hierbij denken we bijvoorbeeld aan de gehoorzaamheid. Wat voor de westerse hulpverlener assertief betekent, kan voor de ouders van Turkse en Marokkaanse afkomst als brutaal worden beschouwd.

3.1.2. Doel

De Ondersteuningsteams Allochtonen van de Bijzondere Jeugdbijstand hebben tot doel de hulpverlening voor allochtone cliënten te optimaliseren. Dit realiseren zij door een eigen methodiek uit te werken afgestemd op de bestaande hulpverlening in de BJB. De OTA's hebben niet tot doel de bestaande hulpverlening te vervangen, maar werken complementair. Essentieel is het mee inbrengen van de culturele of interculturele component in de hulpverlening. Daarnaast wil men de deskundigheid van de andere hulpverleners mee bevorderen, door onder andere het opzetten van vormingsactiviteiten.¹

Een OTA kan niet gezien worden als een categoriale voorziening, maar moet worden beschouwd als een toegevoegde dienst, die binnen de Bijzondere Jeugdzorg een inclusief beleid mogelijk maakt. Hierbij moeten we wel vermelden dat ondanks het verwezenlijken van de inclusieve doelstelling, het soms aangewezen kan zijn om binnen de Bijzondere Jeugdzorg voor specifieke noden extra categorale projecten² te voorzien.

3.1.3. Doelgroep

De doelgroep van het OTA bestaat enerzijds uit de consulterende diensten en voorzieningen en anderzijds uit allochtone jongeren of allochtone gezinnen die worden bereikt via ondersteuning of bemiddeling in concrete dossiers. De methodiek van OTA's berust op drie pijlers: ondersteunen, betekenis verlenen en conflictbemiddeling³.

---

¹ Bijvoorbeeld vormingsvierdaagse: "Omgaan met cultuurverschillen" gestoeld op de systeem- en communicatietheorie. Deze vorming werd in 1995 georganiseerd door OTA met logistieke ondersteuning van PRIC.

² *Categoriaal*: De jeugdhulpverlening die zich richt naar verschillende etnische (niet autochtone) minderheidsgroepen. We spreken m.a.w. van een categoriale voorziening van zodra er aan twee of meerdere etnische doelgroepen een specifiek hulpaanbod wordt voorzien.

Categoriaal: De jeugdhulpverlening die zich beperkt tot één etnische (niet autochtone) minderheidsgroep. (ANDRIES, C., LAMBRECHT, P., Procesbegeleiding experimenten in de bijzondere jeugdzorg. Brussel, Afdeling Algemeen Welzijnsbeleid, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Vrij Universiteit Brussel, Faculteit Psychologie en Opvoedkunde, Vakgroep Ontwikkelings- en Levenslooppyschologie, Eindrapport, september 2000, p. 11)

³ Methodiek van OTA:

- *Ondersteunen*: van zowel de plaatsende instantie als de voorziening. Die kan worden gegeven onder vorm van advies, netwerkoverleg of hulp bij inschatting van het aangemelde probleem;
- *Betekenis verlenen*: het wederzijdse uitklaren van betekenissen:
  - o *Was is de bedoeling? Wat is de boodschap van andere?*
  - o *Wat is de referentiekader van waaruit de andere redeneert?*
- *Conflictbemiddeling*: men gaat op zoek naar de gemeenschappelijke belangen die over de bestaande verschillen heen de conflicterende partijen met elkaar verbinden.

Naargelang de fase waarin het hulpverleningsproces zich bevindt, wordt eerste, tweede en/of derde pijler gebruikt.¹

Waar de OTA's zich aanvankelijk voornamelijk richtten op mensen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond blijkt uit de jaarverslagen van de OTA's dat zij in hun werking vaker worden geconfronteerd met steeds meer verschillende etniciteiten. Op termijn zal een antwoord moeten worden gevonden op de toenemende diversiteit in de hulpverlening van etnisch-culturele minderheidsgroepen (ECM). Het OTA kan ook dan nog vanuit kennis en ervaringen een bepaalde meerwaarde bieden in de hulpverlening aan cliënten van andere etnische afkomst.

3.2. Aandacht vanuit de BJB voor ECM-jongeren

Het Decreet inzake Bijzondere Jeugdbijstand uit 1990² draagt de voorzieningen op, aandacht te besteden aan het verlenen van de meest effectieve hulp aan minderjarigen in problematische opvoedingssituaties. In regio's waar meer dan 5% van de bevolking niet-autochtoon is, en/of waar er meer dan 10.000 allochtonen wonen, moet minstens één van de leden van het CBJ een bijzondere deskundigheid bezitten inzake de problematiek van allochtonen.

In 1998 stelde het Vlaamse Parlement een parlementaire commissie ad hoc Bijzondere Jeugdbijstand aan, met als opdracht het opstellen van een maatschappelijke beleidsnota over bijzondere jeugdzorg. De discussienota Bijzondere Jeugdzorg, die aan de hand van verschillende rondetafelgesprekken kritisch werd besproken, resulteerde in een maatschappelijke beleidsnota 'Krachtlijnen voor een toekomstig beleid inzake bijzondere jeugdzorg' waar onder andere meer aandacht voor specifiek doelgroepen werd bepleit.³

Er worden verschillende acties ondernomen, projecten gestart en teams opgericht.

---

¹ ONDERSTEUNINGSTEAM ALLOCHTONE JONGEREN IN DE BIJZONDERE JEUGDBIJSTAND VLAAMS BRABANT EN BRUSSEL, Jaarverslag 2002, p. 5

² Decreet Lenssens (28 maart 1990). Na de vijfde grondwetherziening van 1988 werden nieuwe bevoegdheden betreffende jeugdbescherming toegekend aan de Gemeenschappen. Dit decreet zorgt voor de uitvoering van deze nieuwe bevoegdheden.

³ ANDRIES, C., LAMBRECHT, P., *Procesbegeleiding experimenten in de bijzondere jeugdzorg*. Brussel, Afdeling Algemeen Welzijnsbeleid, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Vrij Universiteit Brussel, Faculteit Psychologie en Opvoedkunde, Vakgroep Ontwikkelings- en Levenslooppyschologie, Eindrapport, september 2000. p. 4

In 1999 werden voor het eerst vanuit de Bijzondere Jeugdbijstand initiatieven erkend, gericht naar een specifieke doelgroepen onder meer de ECM-jongeren. Dit is in zekere zin een categoriaal/categoriaal hulpverleningsaanbod:

- de vzw 't Huis werd erkend als Begeleidingstehuis voor niet-begeleide minderjarigen, met een capaciteit van vijftien jongeren;
- dagcentrum Taïtoem, deel van dagcentrum De Touter, kreeg een capaciteitsuitbreiding en afzonderlijk locatie voor zes Marokkaanse jongeren van zes tot achttien jaar;
- de Thuisbegeleidingsdienst voor gezinnen van Marokkaanse origine maakt deel uit van het Regionaal Centrum voor Thuisbegeleiding van vzw De Touter. Ze kregen een capaciteitsuitbreiding. Er werd ook het gekwalificeerd personeel aangeworven voor de werking met Marokkaanse gezinnen;
- binnen de pleeggezinnendienst Opvang werd een project gestart 'Pleegzorg Dunya' specifiek voor allochtonen.

De Ondersteuningsteams Allochtonen werkten mee aan de tot standkoming van een concept voor deze voorzieningen.

Laten we het laatste project eens even nader bekijken.

3.3. Project 'Pleegzorg Dunya'¹

Dit project maakt deel uit van de werking van Opvang Antwerpen, waarbij pleegzorg geïntroduceerd wordt in de allochtone gemeenschappen. Dunya organiseert pleegzorg *voor en door de allochtonen*. Voorlopig is hun werking vooral geconcentreerd op de Marokkaanse (moslim)gemeenschap maar het is de bedoeling dit uit te breiden naar de Turkse gemeenschap. De allochtone jongeren kunnen in pleeggezinnen worden opgevangen, net als bij de reguliere pleegzorg, indien hun ouders de zorg (tijdelijk) niet meer aankunnen. Dit werkt vertrouwen en bevordert de hulpverlening omdat allochtone ouders het vaak belangrijk vinden dat hun kind opgenomen wordt in een gezin dat gemeenschappelijke waarden en normen hanteert.

---

¹ Opvang vzw: Dunya. *Internet*, 10 oktober 2004. (<http://www.opvang.be/paginas/dunya.htm>)

De medewerkers spreken “dezelfde taal” wat goede communicatie bevordert. Het takenpakket omvat het geven van voorlichting over pleegzorg, het doorlopen van de selectieprocedure met kandidaat-pleeggezinnen, het begeleiden van de pleeggezinnen, de geplaatste minderjarigen en hun natuurlijke milieu, het onderhouden van contacten met de plaatsende instanties en andere betrokkenen zoals scholen, centra leerlingenbegeleiding (CLB's), comités, therapeuten,....

4. Besluit

Vanuit het eerste hoofdstuk is er een algemeen beeld van de BJB gevormd. We stellen een positieve beweging vast in de richting van "kleurrijke hulpverlening aan jongeren", m.a.w. men heeft aandacht voor allochtone jongeren. Dit kunnen we afleiden uit het feit dat men categoriale en categorale voorzieningen opricht.

Hierbij willen we ook het belang van de werking van het OTA opmerken. Dit is zeker een goed initiatief. Deze dienst kan worden betrokken in de verschillende fasen van de hulpverlening en kan ingeroepen worden door verschillende diensten werkzaam binnen BJB. Het OTA werkt flexibel en op maat. Bovendien organiseert het OTA ook vormingsinitiatieven.

Hoofdstuk 2: Positie en achtergrond van Turkse en Marokkaanse jongeren.

1. Inleiding

In het vorige hoofdstuk hebben we kennis gemaakt met de BJB. Vooraleer we tot de hulpverlening aan allochtone jongeren overgaan, moeten we het natuurlijk hebben over deze doelgroep. Wie zijn deze jongeren? Wat is hun achtergrond en positie in de maatschappij? Wat maakt hen specifiek?...

We willen aandacht besteden aan de culturele achtergrond en maatschappelijke positie van deze jongeren en hun gezinnen. Tijdens de zoektocht naar informatie hebben we heelwat literatuur doorgenomen. Opmerkelijk is dat de meeste auteurs al de problemen van Turkse en Marokkaanse jongeren en hun ouders aan hun culturele achtergrond¹ toeschrijven. Hier hebben we enkele bedenkingen bij. Binnen de opleiding tot maatschappelijk assistent is men gewoon om rekening te houden met verschillende aspecten. Als we bijvoorbeeld het proces van socialisatie² bekijken, zien we dat er meer factoren hierbij een rol spelen. Nieuwe wereldburgers waar zij ook geboren worden, leren de regels van de samenleving via hun socialisatieproces. Ouders, familieleden, burens, leerkrachten, religieuze leiders, de media en andere personen spelen daarbij een rol. Via woorden en gedragingen laten zij zien wat de bedoeling is en hoe je je dient te gedragen.³ Het is dus meer dan de waarden en normen die men van huis meeneemt.

We willen het belang van cultuur niet onderschatten, maar het is maar één aspect van het probleem in een hele rij van aspecten die het probleem maken tot wat het is. We denken hierbij ook aan problemen die samenhangen met de maatschappij, m.a.w. de maatschappelijke positie die allochtonen innemen in onze samenleving.

---

¹ *Cultuur*: Een samenhangend geheel van symbolen en betekenissen dat de mens oriënteert op de werkelijkheid waarin hij leeft. (TENNEKES, J., *De onbekende dimensie: over cultuur, cultuurverschillen en macht*. Leuven/Apeldoorn, Garant, 1990, p. 14)

Het geheel aan kennis dat een mens zich eigen moet maken wil hij in de situatie waarin hij wordt geplaatst, adequaat functioneren. (TENNEKES, J., o.c., p. 29)

² *Socialisatie*: het hele proces waarbij we leren een deel van onze maatschappij te zijn, waarin we ons de waarden en normen en gebruiken van de maatschappij eigen maken tot ze een deel worden van onze persoonlijkheid. (SCHURINGA, L., *Omgaan met diversiteit*. H.Nelissen, Haarlem, 2001, p. 23)

³ SCHURINGA, L., o.c., p. 26

2. Maatschappelijke positie & maatschappelijke kwetsbaarheid¹

Maatschappelijke kwetsbaarheid kent drie soorten aspecten. Om te beginnen geldt als structureel aspect de slechte startpositie van jongeren, doordat hun ouders al maatschappelijk kwetsbaar zijn. Daarnaast bestaat er een kloof tussen instellingen en hulpvragers. Deze kloof is het culturele aspect van maatschappelijke kwetsbaarheid. Als gevolg daarvan zijn hulpvraag en hulpaanbod niet op elkaar afgestemd. Ten slotte is er een cumulatief aspect. Problemen op één gebied werken versterkt door op andere gebieden. Problemen thuis hebben een negatief effect op bijvoorbeeld school en vrijetijdsbesteding. Daardoor treedt versterking op van het proces van achterstelling en vermindering van het probleemoplossend vermogen.

2.1. Structurele aspecten

2.1.1. Werksituatie

De eerste Turkse en Marokkaanse gezinnen kwamen begin jaren '60 naar België om te werken in de zware industrie of in de mijnen. Na de gouden jaren zestig, toen het België economisch slechter ging, kwamen vele migranten² en hun families, die hier een toekomst en betere leefomstandigheden zochten, snel in een toestand terecht die slechter was dan die van de autochtone bevolking.³

Reeds op 1 oktober 1966 ging Zwartberg definitief dicht. De sluiting van de 5 overige mijnen (Waterschei en Winterslag in Genk, Heusden-Zolder-Houthalen, Beringen en Eisden-Maasmechelen) werd uitgesteld tot in 1987. De mijn van Zolder ging in 1992 als laatste dicht

---

¹ *Maatschappelijke kwetsbaarheid*: duidt op een verhoogd risico om meer te maken te krijgen met de negatieve, sanctionerende, discriminerende kant van onze maatschappelijke voorzieningen en minder met de positieve voordelen van het aanbod aan informatie, vorming, opleiding, dienstverlening, hulpverlening... Uitsluiting uit de ene maatschappelijke voorziening resulteert vaak in uitsluiting bij een andere voorziening. (Falende schoolcarrière blokkeert toegang tot arbeidsmarkt, dus laag inkomen,...). Een opvolging van negatieve ervaringen in de contacten met maatschappelijke instellingen leidt tot een verlies van vertrouwen in zichzelf, in de samenleving en in de toekomst.

² *Migranten*: zijn buitenlanders die in het kader van de bilaterale akkoorden tussen België en de respectieve landen van herkomst naar België zijn gekomen om er arbeid te verrichten. Het zijn mensen met een andere socio-culturele herkomst, bij wie zich vaak een problematiek van maatschappelijke achterstelling voordoet. Men moet hen onderscheiden van de hooggeschoolden, die in het kader van een zending of opdracht komen (definitie die wordt gehanteerd door Koninklijk Commissariaat voor het Migrantenbeleid: DE KNOP, P., e.a., *Sport als integratie voor migrantenjongeren*. Brussel, Jongerenadviescentrum voor Sport, Vrije Universiteit Brussel, Koning Boudewijn Stichting, 1994. p. 11)

³ DE KNOP, P., e.a., *Sport als integratie voor migrantenjongeren*. Brussel, Jongerenadviescentrum voor Sport, Vrije Universiteit Brussel, Koning Boudewijn Stichting, 1994, p. 9

en dit terwijl de eerste steenkool pas in 1920 in Limburg werd bovengehaald. Heel wat mijnwerkers (en migranten) wisselen de schachten voor de lopende band van de Ford. Begin jaren '90 waren 15.000 mensen in dienst bij de Ford. Op 1 oktober 2003 kondigt de Ford directie aan dat 3.000 werknemers van de vestiging in Genk zullen moeten afvloeien.¹ Een jaar eerder waren al eens 1.400 werknemers afgevloeid.

Veel ouders hebben een laag opleidingsniveau, het percentage werkloosheid onder Turkse en Marokkaanse vaders is hoog. Wie wel werkt, heeft vaak een job op laag niveau.² De werkloosheidsgraad in de voormalige mijn gemeenten ligt tussen de 9 en de 12%. Dat is bijna het dubbel van de Vlaamse situatie.³ De werkloosheid onder de tweede generatie allochtonen is 40%. Vele kinderen van de derde generatie groeien op in armoede.⁴

2.1.2. Huisvesting

Een betaalbare en kwaliteitsvolle huisvesting blijft de behoefte van veel arme (migranten) in de tang houden. Lage inkomensgroepen kunnen in absolute termen weinig uitgeven aan huisvesting en lopen daarmee een groter risico om in kwalitatief minder goede woningen terecht te komen. Nochtans vormt een degelijke huisvesting een basisvoorwaarde voor een gezond psychologisch en sociaal welzijn, voor een positieve sociale ontwikkeling en voor de opbouw en het behoud van sociale netwerken. Een ander aspect van de huisvesting is dat allochtonen vaak geconcentreerd in de sociale woonwijken wonen onder andere in de nabijheid van de vroegere mijnen. Dit heeft verschillende gevolgen o.a. dat hun sociale netwerk beperkt blijft tot de eigen gemeenschap.

(zie bijlage 1).

---

¹ Eind maart 2004 hebben 1.800 werknemers Ford verlaten met een gouden handdruk. Meer dan 900 zijn op brugpensioen gegaan. In totaal verliezen 2.770 arbeiders hun baan. Er zouden geen naakte ontslagen zijn. De mogelijkheid om het bedrijf 'vrijwillig' te verlaten moest met drie maanden verlengd worden om tot dit aantal te komen. Er blijven iets meer dan 6.000 mensen bij Ford Genk aan het werk. Daar zullen andere oplossingen gezocht moeten worden. (VRT: nieuwsbericht 15 maart 2004)

² GIELEN, G., o. c., p. 44

³ *Armoede en sociale uitsluiting in Limburg. Rapport in verband met de netwerkvorming van organisaties en projecten ter voorkoming van verarming en sociale uitsluiting in de provincie Limburg (België)*. Provincie Limburg, 2de directie Welzijn, Afdeling Strategie en Planning, Studiecel, mei 2004, p. 15

⁴ KROLS, N., Armoede: de verborgen geschiedenis. *Weliswaar*, nr. 60, november – december 2004, p. 5

2.1.3. Onderwijs

De sociale, economische en culturele situatie van het huishouden waarin een kind opgroeit, blijkt van uitermate groot belang er zijn voor succes in de onderwijsloopbaan. Vooral het onderwijsniveau, het beroep, de nationaliteit en de economische status van de ouder(s) blijken hierbij van tel. De culturele vaardigheden en kennis die een kind van thuis uit meekrijgt, blijken vooral samen te hangen met het opleidingsniveau van de ouders.¹ Taal speelt ook een zeer belangrijke rol.²

7 op 10 allochtone tieners zitten in het beroepssecundair onderwijs (bij autochtonen is dat 2 op 10). Globaal genomen behaalt 1 op 2 Vlamingen een diploma van hoger onderwijs. Bij kinderen van laaggeschoolden is dat 1 op 4, bij migrantenjongeren 1 op 6 en bij kinderen van hoog opgeleiden 4 op 5.³ Deze cijfers spreken voor zich.

De kinderen uit kansarme milieus en van een andere etnische herkomst zijn oververtegenwoordigd ook in het buitengewoon lager onderwijs.⁴ Bovendien hebben veel allochtone kinderen een taalachterstand die alleen maar groter wordt tijdens de schoolcarrière. De prestaties blijven gemiddeld ver achter bij autochtone leerlingen. Het percentage dropouts uit het voortgezet onderwijs is hoog.⁵

Samen met het naar school gaan zal het kind van allochtonen misschien voor het eerst geconfronteerd worden met het racisme. Dit racisme, “verdedigingsmechanisme van een dominerende groep tegen een gedomineerde groep”, latent of manifest, expliciet of impliciet, bewust of onbewust, wordt hoogstwaarschijnlijk door de kinderen van de allochtonen nog meer aangevoeld dan door hun ouders, omdat zij in de school onmiddellijk worden geconfronteerd met hun medeleerlingen die van het land zelf afkomstig zijn. Zelfs sommige leerkrachten hebben in de scholen een racistische houding. Zo’n twee procent van de Vlaamse leerkrachten noemen zichzelf ook racistisch.⁶

---

¹ Men culturele vaardigheden in deze context bedoelen we bijvoorbeeld het leren gebruik maken van bibliotheek, informatie kunnen opzoeken en dergelijke. Voor de kinderen van hooggeschoolde ouders is het veel meer het geval.

² VRANKEN, J., e.a., *Armoede en sociale uitsluiting*. Jaarboek 2003, Leuven, Acco, 2003, p 59

³ *Armoede en sociale uitsluiting in Limburg. Rapport in verband met de netwerkvorming van organisaties en projecten ter voorkoming van verarming en sociale uitsluiting in de provincie Limburg (België)*. o.c., p. 22

⁴ VRANKEN, J., e.a., o.c., p. 61

⁵ HOFFMAN, E., *Koersen op eigen kracht. Een methodisch kader transculturele jeugdhulpverlening*. Utrecht, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling, 2002, p. 17-18

⁶ Ik wil niet naast mettin zitten. *Klasse voor ouders*, z.u., z.pl., z.d., p. 10

Vooroordelen, discriminatie en racisme leiden niet alleen tot achterstelling binnen instituties en op de arbeidsmarkt, maar ook tot een negatiever zelfbeeld en een somberder toekomstperspectief van de jongeren zelf. De meeste aandacht van de maatschappij gaat naar de criminaliteit bij Turkse en Marokkaanse jongeren, maar de psychosociale problematiek bij deze jongeren blijft onderbelicht.

2.2. Culturele aspecten

In elke cultuur zijn er mensen die zich meer aan de traditionele kant bevinden en mensen die voorop lopen met veranderingen. Ondanks de allochtone afkomst is niet iedereen van de allochtonen kwetsbaar.

We willen hier de aandacht van de lezer vestigen op cultuurverschillen omdat we van mening zijn dat als mensen elkaars cultuur meer begrijpen, ze ook beter met elkaar zullen omgaan. Dit geldt het sterkst wanneer die cultuurverschillen het grootst zijn, zoals bij de Turkse en Marokkaanse mensen die volgens de traditionele patronen denken en voelen. Ze lopen het grootste risico om met de Belgische samenleving te botsen en hebben daarom meer kans in aanraking te komen met de hulpverlenende organisaties.

2.2.1. Ik en familie cultuur

In de familiecultuur leggen mensen meer nadruk op de groep dan op het individu. In de familiecultuur leert men zichzelf voor een belangrijke deel ondergeschikt maken aan de groep, het gezin en de familie waartoe men behoort. Meer dan in een westerse cultuur leert men dat je pas trots op jezelf kunt zijn als je nuttig bent voor anderen, je houdt je aan de regels waaraan iedereen zich behoort te houden en je hebt respect voor ouders en luistert naar hen. Zo leeft men in een groeps- of familiecultuur.

In België vindt men het vanzelfsprekend dat ieder individu zelf beslist met wie men samenwoont of trouwt. Men vindt het gewoon dat je bezwaar maakt als mensen iets tegen je zeggen waar je het niet mee eens bent. De ontplooiing van het individu draagt men in de westerse samenleving hoog in het vaandel. In de westerse samenleving moet je voor jezelf

opkomen als je wilt meetellen. Ze benadrukt het belang van het eigen ik. Men leert zichzelf belangrijk vinden in deze eigen cultuur. De westerse cultuur is een ik-cultuur.¹ In andere bronnen gebruikt men andere begrippen om deze cultuurverschillen aan te tonen. Maar eigenlijk komt het op hetzelfde neer.²

2.2.2. Traditionele opvoeding

De opvoeding is sterk aan de cultuur verbonden. De traditionele Turkse en Marokkaanse opvoeding is groepsgericht: het kind leert welke plaats het inneemt in de sociale structuur. Deze sociale structuur is gebaseerd op de leeftijd en geslacht: de ouders zijn dominant ten opzichte van de jongere, de man is dominant ten opzichte van de vrouw.³

Hetzelfde geldt voor het functioneren binnen het gezin. Vader is onbetwist het hoofd van de familie, althans naar de buiten wereld toe. Binnenshuis is de hiërarchie wel eens anders. Vaak heeft moeder het voor het zeggen, zeker wat opvoedingsvraagstukken betreft. De verdeling naar status is verder afhankelijk van leeftijd en geslacht. Zoons hebben een hogere status dan dochters. Zelfs de jongste zoon heeft meer status dan de oudste dochter. Moeder op basis van haar leeftijd heeft wat meer status dan haar dochter, maar soms minder dan haar zoon. Met andere woorden, elk gezinslid heeft een positie in de hiërarchie en moet zich daarnaar gedragen.

Het ouderlijk gezag speelt in de Turkse en Marokkaanse cultuur een zeer grote rol. Gehoorzaamheid en respect voor ouderen zijn belangrijke opvoedingsdoelen.⁴ Thuis worden dus volgende dingen van de jongeren verwacht: het kind moet doen wat de ouders wensen, gehoorzaam zijn, zich weten te gedragen en de eer van de familie niet te schande maken. Terwijl het bijvoorbeeld op school belangrijk is dat je voor je eigen mening uitkomt en weet wat je wilt, zelf keuzes maakt en goede prestaties levert.⁵

---

¹ ROOIJENDIJK L., e.a., *Turken en Marokkanen in Hollandse welzijnsland, over cultuurverschillen en de positie van immigranten*. Baarn, H. Nelissen B.V., 1988, p 28-29

² Bijvoorbeeld *F-cultuur versus G-cultuur*: F-culturen vertonen een fijnmazige structuur voor de geragsregels zoals in Azië. Daartegenover staat de grofmazige of G-cultuur zoals die aangetroffen wordt in de Westerse culturen. In Latijns-Amerika komen mengvormen (M-culturen) voor. In de F-culturen is men vooral lid van de groep die status geeft. Man en vrouw zijn niet gelijk. De vrouw is ondergeschikt aan de man. Jongeren luisteren naar de ouderen. Beleefdheid is belangrijker dan directheid, tijd is minder belangrijk dan relaties. In de G-cultuur geldt de individuele verantwoordelijkheid, het eigen geweten telt. Man is gelijk aan vrouw.

³ AARTS R., en CAYURGAN, N., *Het kind uit de Turkse cultuur*. z.u., Utrecht, 1992.

⁴ ROOIJENDIJK L., e.a., *o.c.*, 1988, p. 49

⁵ GIELEN, G., *Interculturele hulpverlening, Cahiers voor de welzijnswerker*. Kluwer, Mechelen, 2003, p. 48

Binnen de allochtone cultuur gebeurt de opvoeding niet in een ik-cultuur die op het individu gericht is, maar veel meer in een wij-cultuur, die gericht is op het functioneren binnen een bredere gemeenschap. In Turkije en Marokko is er geen individuele opvoeding van kinderen door de ouders. De ouders krijgen bij de opvoeding van hun kinderen hulp van familie en dorpsgenoten. Deze hulp bestaat uit beïnvloeding, sociale controle, bijsturing, bestraffen, berispen en uitleg geven aan hun kinderen. Als kwaliteiten in de opvoeding worden vooral beschouwd: goede omgang met anderen, beleefdheid, hulpvaardigheid en gastvrijheid. Persoonlijke eigenschappen spelen een geringe rol. Ouders denken minder of niet in termen van de ontplooiing van een eigen ik, maar in de toename van wijsheid en zelfbeheersing.

De opvoeding is streng en autoritair: men mag niet stelen, men mag niets verkeerd uithalen, dit mag niet, dat moet zo enz. Er is een duidelijke opdeling tussen goed en kwaad, toegelaten en verboden. Deze autoritaire opvoeding is ontstaan omdat er twee belangrijke doelstellingen vooropgesteld werden, met name het bewaren en veruitwendigen van de eer van de familie en van de groep en het aankweken van respect voor ouderen. Binnen de opvoeding van de kinderen is er eigenlijk geen fase van puberteit. Er zijn slechts twee fasen: het kind-zijn en de volwassenheid. Er is een bruske overgang van de ene fase naar de andere. Dit staat enigszins in schril contrast met het geleidelijk minder afhankelijk zijn van de ouders en dus het zelfstandiger worden binnen de ik-cultuur. Binnen een ik-cultuur zijn er verschillende fasen tussen het kind-zijn en de volwassenheid. Wanneer allochtone ouders deze opvoedingsproblemen trachten te vertalen naar het Westen komen ze vaak in problemen.

Bij opvoeding hoort straffen en belonen. De manier waarop dit gebeurt, verschilt van cultuur tot cultuur. Zo waren in het Westen in het begin van de twintigste eeuw lijfstraffen een geaccepteerd pedagogisch middel. Moderne pedagogische inzichten leggen inmiddels meer nadruk op het belonen van gewenst gedrag en niet op het lichamelijk straffen. Uiteraard is dat in de hedendaagse praktijk lang niet overal het geval. In veel niet-westerse landen worden er nog lijfstraffen gegeven en wordt dit beschouwd als een geaccepteerd pedagogisch middel. Zowel in de westerse als in iedere andere cultuur kunnen geaccepteerde straffen uitmonden in kindermishandeling: mishandeling zowel op fysiek als op psychisch vlak. Ook kan het voorkomen dat opvoedkundige handelingen en straffen binnen de ene cultuur wel correct en toelaatbaar zijn en binnen de andere juist niet. Dit maakt een adequate hulpverleningsaanpak bekeken vanuit westerse bril niet altijd gemakkelijk.¹

---

¹ GIELEN, G., o. c., p. 37-43

2.2.3. Communicatie

Turkse en Marokkaanse mensen gebruiken vooral een indirecte vorm van communicatie.¹ Belgen vinden deze vorm van communicatie nogal ingewikkeld en zeggen dat Turken en Marokkanen niet voor hun mening uitkomen of onduidelijk zijn. Dat kan inderdaad zo lijken als men niet gewend is aan deze manier van communiceren. Maar mensen moeten leren om voor hun eigen mening uit en op te komen.

Mensen uit familieculturen reageren echter wel vaker via indirecte communicatie dan mensen uit ik-culturen. In een familiecultuur waarin de normen die iedereen hanteert, duidelijk zijn, functioneert dit goed. In een westerse samenleving waar normen en opvattingen van mensen sterker verschillen en mensen meer individueel verschillend zijn, wordt indirecte communicatie moeilijker.²

Door de migratie zijn familieverbanden vaak uit elkaar gevallen en veel gezinnen zijn geïsoleerd geraakt. Anderen hebben wel contacten met de buitenwereld, maar dit is tot de eigen gemeenschap beperkt. Het is onder andere te wijten aan het feit dat men geconcentreerd woont, taal weinig beheerst,...

2.2.4. Eer en schande

In alle culturen kennen mensen eergevoel. In de westerse landen is het eergevoel vooral een persoonlijke zaak. Men wil liever niet afgaan, men wil persoonlijk door anderen gewaardeerd

worden. Ieder probeert zelf een eigen, aan zijn of haar persoon gebonden plaats of functie te krijgen in de groepen waarmee men te maken krijgt.

In de familiecultuur kent men ook eer en schande, maar dat ligt anders dan in een ik-cultuur. In de eerste plaats is het eergevoel daar meer gekoppeld aan de in-groep waartoe men behoort, dus in eerste instantie aan de familie. Elk lid van de familie hoort zich zo te gedragen dat de

---

¹ *Indirecte communicatie*: is een vorm van praten waarbij je het zelfbeeld van de anderen zoveel mogelijk ongeschonden laat, maar toch laat blijken dat er iets niet helemaal in de haak is, dat men iets wil of juist niet.

² ROOIJENDIJK L., e.a., o. c., p. 37

familie eer en respect toekomt. In de westerse samenleving worden fouten, door een individu gemaakt, vooral aan dit individu ten laste gelegd. Het individu draagt de consequenties van zijn daden. In de Turkse cultuur ligt dit anders. Wanneer een individu zich binnen deze culturen oneervol gedraagt, wordt dit niet alleen het individu kwalijk genomen, maar doorgaans ook zijn familie.¹

Alle culturen en alle mensen hebben de neiging de eigen opvattingen, normen en levenspatronen de beste te vinden die er in de wereld zijn. In de ik-cultuur zijn er echter groepen mensen die min of meer gedwongen zijn dit denken op sommige gebieden op te geven. Zij hebben zo veel en zo vaak te maken met mensen die anders leven en denken dan zij zelf doen, dat het moeilijk wordt vol te houden dat zij als enigen de waarheid in pacht hebben. Hoe moeilijk tolerantie ook voor Belgen is, blijkt uit het feit dat Turken en Marokkanen nogal gediscrimineerd worden.²

2.2.5. Zelfbeeld

Onder zelfbeeld wordt verstaan het beeld dat mensen hebben over hun goede en slechte eigenschappen, hun mogelijkheden en beperkingen. Dit beeld wordt grotendeels bepaald door wat anderen van iemand zeggen en vinden. Als je vaak hoort dat je iets goed of slecht doet, ga je dat ook zelf geloven en wordt dat een onderdeel van je zelfbeeld.

Zelfbeeld hoort bij een persoon of individu. Men kan dus zeggen dat het zelfbeeld van mensen uit familiecultuur sterker beïnvloed wordt door de groep waartoe zij behoren, terwijl het in een ik-cultuur aan de persoon gebonden is. Als het zelfbeeld meer gebonden is aan de groep, is men er minder aan gewend dat de eigen persoon in het centrum van de aandacht staat. Dit geldt zowel voor de negatieve als positieve kritiek die men kan krijgen. Kritiek noemt men ook wel 'feedback'. Feedback aan iemand geven wil zeggen: iemand informeren over hoe je zijn of haar gedrag ziet en waardeert, zowel positief als negatief. Feedback met de bedoeling iemand zelfbeeld ernstig te kwetsen heeft alleen maar negatieve gevolgen. In ik-culturen leren mensen feedback verwerken. In een cultuur waar mensen niet gewend zijn aan persoonlijke feedback maar aan feedback op de groep via het mechanisme van de eer, kan persoonlijke feedback zeer bedreigend zijn, zelfs als deze niet kwetsend bedoeld is. Het is dan ook niet vreemd dat zij feedback en vooral negatieve feedback veel sneller als aanval zullen

---

¹ ROOIJENDIJK, L., e.a., o.c., p. 70

² ROOIJENDIJK, L., e.a., o.c., p. 33-35

zien en ervaren dan mensen uit een ik-cultuur. Dat betekent dat men bij Turkse mensen veel terughoudender moet zijn in het geval van negatieve feedback dan bij Belgen.¹

2.2.6. Godsdienst

De Islam is een godsdienst die het dagelijkse leven sterk bepaalt. Godsdienst² is voor de Islamiet een belangrijk deel van zijn identiteit en omvat voor hem een systeem van rituele of sociale voorschriften, die hij moet naleven om het eeuwige geluk te vrijwaren.³ Voor de ouders is het zeer belangrijk om hun kinderen volgens de normen van de Islam op te voeden. Sommige auteurs menen dat voor de tweede generatie de Islam over het algemeen een onaantastbaar gegeven blijft. Het vormt een belangrijk onderdeel van hun etnische identiteit. Wat het dagelijkse leven betreft, worden de religieuze plichten volgens hen echter door veel jongeren minder strikt nageleefd.⁴

2.3. Cumulatief aspect

We hebben gezien dat de allochtone ouders vaak een zeer zwakke positie in onze samenleving innemen. Dit wordt door verschillende factoren bepaald (genoten opleiding, werk, taalbeheersing, huisvesting...). Opmerkelijk is dat deze factoren elkaar beïnvloeden en versterken. Als men op een vlak wordt uitgesloten, verminderen de kansen om een aansluiting op een ander gebied te vinden, bv als men de taal niet goed beheerst, kan men geen behoorlijke opleiding volgen. Zonder een goed diploma kan men geen goede job vinden enz.

3. Besluit

In dit hoofdstuk hebben we gezien dat afkomst en positie van de ouders de situatie en de toekomstperspectieven van de kinderen sterk beïnvloeden. Het is opmerkelijk dat het werkloosheidspercentage bij de allochtonen zeer hoog is. Men woont in de slechte huizen en wijken, en heeft een slecht netwerk met alle gevolgen van dien.

---

¹ ROOIJENDIJK L., e.a., o.c., p. 36

² *Godsdienst*: een zingevingsysteem, een geheel van opvattingen dat mensen zin en een doel in hun leven geeft. (EBSKAMP, J., e.a., *Ethisch leren denken. Beroepsethiek voor SPW, SCW en SD*. Baarn, HBuitgevers, derde geheel herziene druk, 2003, p. 75)

³ ROOIJENDIJK L., e.a., o.c., p. 55

⁴ VAN PELT R., en KNORTH, E., *Marokkaanse jeugd thuis en tehuis? Residentiële hulpverlening aan Marokkaanse jongeren en hun ouders*. Amsterdam, B.V. Uitgeverij SWP, 2002, p. 27

We hebben ook bekeken hoe de allochtone jongeren door hun ouders worden opgevoed en welke waarden en normen men hierbij hanteert. Het zal blijken dat dit belangrijke aspecten zijn bij het ontstaan van een aantal problemen en het hulpverleningsverloop.

Toch willen we hier een belangrijke kantekening maken namelijk dat niet alle allochtone jongeren in de problemen komen. Er zijn natuurlijk jongeren die desondanks hun maatschappelijke positie toch een goed diploma behalen en een volwaardige plaats in de samenleving innemen. Slaagkansen van jongere migranten houden een heel stuk verband met hun eigen specifieke leefcontext. Allochtone jongeren die in een gezin opgroeien, waar de ouders zich zo goed als het kan aangepast hebben aan de westerse samenleving en waar meisjes zowel als jongens de nodige ontwikkelingskansen worden geboden, die zullen zich van deze situatie kunnen losmaken. Het is dus niet zo dat alle allochtone jongeren in een negatieve spiraal terechtkomen. Enkel moeten we vaststellen, dat er voor een grotere groep wel risicofactoren spelen, waarvan het goed is, dat we er ons van bewust zijn. Dit is toch wel het geval in POS.

Hoofdstuk 3: Allochtone jongeren: van probleem naar hulpverlening.

1. Inleiding

De lezer heeft reeds kennis gemaakt met de maatschappelijke en culturele achtergrond van de Turkse en Marokkaanse jongeren. In dit hoofdstuk willen we nagaan welke invloed dit heeft op het dagdagelijkse leven van de allochtonen in de Belgische samenleving en welke problemen hieruit kunnen voortvloeien en waardoor ze in aanraking kunnen komen met de bijzondere jeugdbijstand. Zoals het zal blijken botsen de gezinnen die volgens traditionele waarden en normen leven met de westerse waarden en normen. Cultuur speelt niet alleen een rol bij het ontstaan van probleem. Samen met een aantal andere factoren beïnvloedt de cultuur het zoekgedrag van de allochtone gezinnen naar de professionele hulp.

2. Cultuurgebonden problemen

Mohammed, een jongen van Marokkaanse afkomst, heeft altijd enorme bewondering gehad voor zijn vader. Hij was altijd zijn grote voorbeeld, totdat hij merkte dat de normen en waarden van zijn ouders niet passen in de moderne wereld waarin hij graag wil leven. Hij ervaart dit heel sterk als hij verliefd wordt op een meisje van Belgische afkomst. Eerst had hij net als zijn vader het idee dat dit helemaal niet kon, maar nu voelt hij dat anders. Dat geeft spanning.¹

Over welke spanningen gaat het hier? Wat ligt er aan de basis van deze spanningen?

2.1. Identiteitscrisis

In dit literatuuronderzoek is het ons opgevallen dat men vaak het grootste probleem van allochtone jongeren ‘leven *tussen* twee culturen’ noemt. We willen het parafraseren in ‘leven *in* twee culturen’. Hoe kan men tussen culturen leven, als hij met beide culturen te maken heeft? ‘Tussen’ wil zeggen in geen van de twee. Het klopt dus niet. Deze jongeren hebben

¹ EBSKAMP, J., e.a., *Ethisch leren denken. Beroepsethiek voor SPW, SCW en SD*. Baarn, HBuitgevers, derde geheel herziene druk, 2003, p. 71

met beide culturen te maken. Het appel dat op hen wordt gedaan, is niet om te kiezen tussen twee culturen maar om te zoeken naar een overstijgende integratie, een derde weg. Turkse en Marokkaanse jongeren hebben heel eigen levensvragen, die te maken hebben met het vinden van deze derde weg. Zij zijn vaak opgevoed vanuit de waarden en normen van de Islam. Tegelijkertijd leven deze jongeren in een moderne westerse samenleving. Vooral de jongeren van de tweede en derde generatie voelen zich betrokken bij beide culturen. De confrontatie van twee culturen en het integreren hiervan leidt tot spanningen.¹

Deze dubbele positie kan tot de identiteitsverwarring leiden. Dit kan in de puberteitsfase voorkomen. In de westerse cultuur is de puberteit de fase waarin de jongere op zoek is naar zijn eigen identiteit. De term ‘identiteitscrisis’² geeft aan dat het een heftige fase kan zijn. In de Turkse en Marokkaanse cultuur, waar de volwassenheid op veel jongere leeftijd wordt bereikt, kent men geen puberteitsfase. De tweede generatie wordt regelmatig geconfronteerd met vragen over eigen identiteit. Velen voelen zich noch in de Turkse en Marokkaanse, noch in de Belgische cultuur helemaal thuis. Een probleem hierbij is dat mensen vaak denken in of- of termen. Er wordt vaak aan jongeren van de tweede generatie gevraagd: “Ben je nou Turks of ben je Belg?” of: “Voel je je nou Turks of voel je je Belg?” Het denken in én-én termen komt minder naar voren. Het gebeurt dan meestal dat als gevolg hiervan, het kind deel neemt aan beide culturen het zich noch met de ene noch met de andere cultuur kan identificeren.³

Sommige Turkse en Marokkaanse jongeren proberen helemaal te leven volgens de normen en waarden van de Westerse cultuur. Vooral de ‘vrijheid’ spreekt hen erg aan. Deze jongeren komen er meestal snel achter dat ‘vrijheid’ in de Belgische samenleving veel complexer is dan ze aanvankelijk dachten en dat zij bovendien nogal eens worden gediscrimineerd.

---

¹ EBSKAMP, J., e.a., *op cit*, p.74

² Volgens de psychosociale theorie van Erik Erikson, psychotherapeut van de Verenigde Staten van Duitse afkomst, ‘*identiteitscrisis*’ betekent kernconflict in de adolescentieperiode met als negatief pool identiteitsdiffusie en als positieve het vinden van een nieuwe eigen identiteit. Zijn theorie schenkt aandacht niet alleen aan intrapsychische (processen in het lichaam), maar ook aan ‘interpsychische’ (tussen individuen) processen die tijdens de ontwikkeling een belangrijke rol spelen.

Hij heeft veel interesse voor de rol van de sociale omgeving op de persoonlijkheidsontwikkeling. Hij bestudeerde er onder meer de verschillen tussen een aantal indianenstammen, en stelde hierbij vast dat sommige gedragingen die abnormaal genoemd worden in de ene cultuur, best heel normaal kunnen zijn binnen andere samenleving. De omgekeerde zijde is dat de samenleving een cruciale stempel op de loop van dingen kan drukken. (CRAEYNEST, P., *De levensloop van de mens. Inleiding in de ontwikkelingspsychologie*. Zesde druk, Leuven, Acco, 2002, p. 28-29)

³ Kinderen en jongeren van immigranten, Integratie? *Mozaïek*. Tijdschrift voor sociaal-psychiatrische informatie van de Nationale Koningin Fabiola Stichting voor de Geestelijke Gezondheid, Contact en studiedag, nrs. 37-38, 1979, p. 50

Anderzijds merken deze jongeren dan vaak dat zij vele normen uit hun eigen afkomst ook belangrijk vinden.¹

Hierbij willen we vermelden dat niet enkel deze jongeren soortgelijk probleem hebben. Jongeren die bijvoorbeeld een plaatsingsverleden hebben, hebben ook een andere achtergrond dan de jongeren die in een gezin werden opgevoed. Ze moeten zich ook aanpassen en een weg zoeken om in deze maatschappij optimaal te kunnen functioneren.

Een ander aspect van een goede identiteitsontwikkeling is de bredere maatschappelijke context. Onze maatschappij maakt het jongeren vandaag niet bepaald gemakkelijk. Er zijn zoveel verschillende modellen (waarden- en normensystemen, beroepsrollen, soorten partner- en ouderrelaties...) waarin gekozen kan worden, dat zelfs Belgische jongeren vaak niet meer weten wat kiezen. Ook de samenleving die zelf in crisis verkeert (met onzekerheid over de toekomst, jeugdwerkloosheid, veel volwassenen die het zelf ook niet meer weten,...) maakt het eveneens niet bepaald gemakkelijk om hun eigen toekomst te plannen. En voor jongeren die behoren tot een gediscrimineerde groep (bv vanuit hun sociale of hun etnische achtergrond) is het uiteraard een stuk moeilijker om hun eigen identiteit te accepteren en ze in een toekomstgericht levensproject te integreren.

2.2. Ouder - kind - relatie

Ouders hebben vaak te maken zowel met druk van vanuit de westerse samenleving op hun opvoedingsmethodes als met druk vanuit de eigen gemeenschap. Op den duur weten zij vaak niet meer wat het beste is voor hun kinderen. Noch de eigen kring, noch de Belgische gezinscultuur kan in dergelijke situatie voldoende houvast bieden. Het vermogen van migrantenouders om zich in te leven en mee te leven in twee cultuursferen kan doorslaggevend zijn voor een goede relatie tussen ouders en kinderen.

Marokkaanse en Turkse jongeren kunnen een soort machtspositie verwerven ten opzichte van hun ouders, omdat zij sneller de Nederlandse taal leren, eerder de weg in de Belgische samenleving leren kennen en hun ouders daar soms in moeten bijstaan. Het is moeilijk om kinderen op te voeden, die in het gezin een machtspositie hebben gekregen. Ook de

---

¹ ROOIJENDIJK, L., e.a., o.c., p. 80-81

tegenstelling tussen de gezagspositie die vader oorspronkelijk binnen het gezin heeft en zijn zwakke status in de Belgische maatschappij, lijkt belangrijk te zijn in het proces waarbij de vaders hun vat op het gedrag van de kinderen verliezen.¹

Van de andere kant ervaren de jongeren ook de druk vanuit de westerse samenleving en de eigen gemeenschap. Deze jongeren moeten steeds opboksen tegen het beeld dat anderen (ouders en de school) van hen vormen, tegen de eisen die aan hen gesteld worden. Omdat ze niemand willen teleurstellen, proberen ze voor iedereen goed te doen. Met als automatisch gevolg dat ze door de enen (autochtonen) verweten kunnen worden niet aangepast te zijn. Terwijl ze door anderen (ouders) verweten kunnen worden dat ze te veel bij hen aanleunen.²

Er kunnen volgende gezinsconflicten ontstaan³:

- Onkuis gedrag van meisjes/ strenge regels en controle door ouders: meisjes die ongeoorloofd uitgaan, make up gebruiken, of te korte of strakke kleding dragen kunnen rekenen op problemen met hun ouders en broers. Verder zijn er vooral contacten met jongens een bron van conflicten. Zowel ten aanzien van jongens als meisjes meldt de literatuur conflicten over laat thuiskomen;
- Opstandig en onverantwoordelijk gedrag van jongens, zoals een gebrek aan respect voor ouders binnenshuis en criminaliteit en druggebruik buitenshuis, zijn voor ouders en samenleving zeer problematisch;
- Conflicten over zakgeld of het afdragen van inkomsten aan ouders;
- Onderwijs: conflicten kunnen bijvoorbeeld ontstaan wanneer jongeren (met name meisjes) willen doorstuderen terwijl de ouders dit niet goedkeuren. Dit kan samengaan met conflicten rond het doen van huishoudelijke taken. Ook worden conflicten gerapporteerd tussen vaders en hun zonen naar aanleiding van spijbelen;
- Ongehuwd zwanger zijn, abortus, incest en homoseksualiteit zijn taboes, die als ze uitkomen, tot grotere problemen kunnen leiden;

---

¹ VAN PELT R., en KNORTH, E., o.c., p. 25-26

² GIELEN, G., o. c., p. 48-49

³ KROMHOUT, M., *Marokkaanse jongeren in de residentiële hulpverlening*. Amsterdam, Uitgeverij SWP, 2002. p. 71-73

- Gearrangeerde huwelijken: wanneer ouders een huwelijk arrangeren met een kandidaat waar de betreffende jongere zich tegen verzet, kunnen ernstige moeilijkheden ontstaan. Soms worden gezinnen hierbij onder druk gezet van familieleden in het herkomstland, die door middel van een huwelijk een verblijfsvergunning hopen te verkrijgen;
- Remigratie naar Marokko of Turkije. Gezinsconflicten kunnen ontstaan wanneer ouders besluiten te remigreren terwijl de kinderen zich hiertegen verzetten;
- Verwaarlozing of mishandeling door ouders of stiefouders leidt soms tot weglopen van jongeren, met groot eerverlies voor de ouders als gevolg.

Hierbij moet opgemerkt worden dat meningsverschillen tussen ouders en kinderen niet altijd tot conflicten leiden. De meeste jongeren proberen een evenwicht te bereiken waarin ze het gezag van vader voldoende respecteren en toch zoveel mogelijk persoonlijke vrijheid kunnen hebben. Marokkaanse (Turkse) ouders hebben meer aandacht voor externaliserende problemen van hun kinderen (bv ongehoorzaamheid en delinquentie) dan voor internaliserende problemen (bv depressie). Daarbij komt dat teruggetrokken gedrag voor meisjes traditioneel positief werd gewaardeerd. Desalniettemin komen ook internaliserende problemen bij Marokkaanse (Turkse) jongeren voor. Veel Marokkaanse en Turkse jongeren hebben onderwijsproblemen (zie supra).

De reactie van Marokkaanse ouders op problemen met hun kinderen verschilt. De gezinnen met een meer traditionele houding vinden bij ongehoorzaamheid streng optreden nodig. Sommige vaders proberen hun kinderen weer in het gareel te krijgen door middel van lijfstraffen, dreigen met uit huis zetten of verstoting, of met terug sturen naar Marokko. Uiterste sancties zijn het uitvoeren van deze dreigementen. Er zijn ook ouders die in reactie op problemen met hun kinderen juist minder streng optreden, om te voorkomen dat ze helemaal de greep op hen verliezen. Sommige vaders zijn zo wanhopig door de problemen met hun kinderen dat ze besluiten met het hele gezin te remigreren. Sommige Marokkaanse ouders doen beroep op islamitische genezers tijdens hun vakantie of zelfs in België.

Als kinderen weglopen en hulp zoeken of in aanraking komen met de politie komen ouders noodgedwongen in contact met hulpverleningsorganisaties.

Veel ouders hebben een wantrouwige houding ten opzichte van Belgische hulpverleners, omdat ze bang zijn dat deze hun kinderen van hen zullen vervreemden.

3. Culturele verklaringen voor de problemen¹

Men heeft nagegaan, welke oorzaken van hun problemen, door Marokkanen en Turken zelf worden aangegeven. Hier maakte men geen onderscheid tussen de oorzaken voor problemen van volwassenen, jongeren en bijzondere categorieën zoals verstandelijke gehandicapten. Maar we vinden deze informatie zeker bruikbaar, want het kan ons een beeld schetsen hoe deze gezinnen hun problemen verklaren. We zijn van mening dat het zeker interessant kan zijn naar de hulpverlening toe. Hierdoor kunnen o.a. bepaalde tegenstellingen verklaard worden tussen hulpverlener en hulpvrager, bij het definiëren van een probleemsituatie of het formuleren van oorzaken daarvan.

Bij culturele factoren gaat het erom dat ouders vinden dat op school en in de Nederlandse maatschappij in het algemeen jongeren teveel vrijheid krijgen. Dit werkt, volgens ouders, materialisme en onverantwoordelijkheid in de hand, en veroorzaakt verlies aan respect van kinderen voor hun ouders. Het westerse systeem maakt het de jongeren te gemakkelijk om weg te lopen, omdat deze hen geld en een slaapplaats geeft.

Opmerkelijk is dat Marokkanen en Turken de schuld voor hun moeilijkheden aan de buitenwereld toeschrijven: aan familie, de school, de arts, jaloerse anderen,... Een dergelijke attributie botst met die van veel westerse hulpverleners, die geneigd zijn de verantwoordelijkheid voor het ontstaan en de oplossing van psychosociale problemen grotendeels bij de cliënt zelf te leggen.

3.1. Bovennatuurlijke oorzaken

Soms wordt er in demonen geloofd die de oorzaak zijn van allerlei ziekten zoals reuma, epilepsie, mazelen. Magie is in de orthodoxe islam verboden, maar komt in het volksgeloof nog veel voor, zoals bijvoorbeeld het toedienen van drankjes, het uitspreken van formules en bezweringen. Het boze oog heeft te maken met de opvatting dat mensen de natuurlijke eigenschap hebben om schade aan mensen te berokkenen door alleen maar naar ze te kijken. Wanneer een vrouw een geestelijk of lichamelijk gehandicapt kind ter wereld brengt, kan dit

---

¹ KROMHOUT, M., o.c., p. 74-75

toegeschreven worden aan een straf van God. Dit kan heel zwaar drukken op de vrouw die zich van niets bewust is, maar door de groep gebrandmerkt wordt als ontrouw te zijn geweest aan haar man of in haar gezin niet voldoende onderdanig te zijn geweest aan haar man. Het gevolg hiervan is dat deze kinderen in het huis min of meer ‘verstopt’ worden en op latere leeftijd verstoten worden.¹

Dit is juist de factor die tot de meeste onduidelijkheid tussen de hulpvrager en hulpverlener kan leiden. Het is ook iets wat we niet kunnen bewijzen of het bestaat of niet. En dit maakt het moeilijk om de ouders te overtuigen dat er iets niet bv door het boze oog gebeurt. Marokkanen en Turken die verder heel westers uitzien, hebben de neiging om te ontkennen dat ze in bovennatuurlijke oorzaken geloven, terwijl ze dit soms toch doen, maar zich daarvoor schamen. We moeten hierbij natuurlijk niet uitsluiten dat allochtonen de verklaringen ook in natuurlijke lichamelijke oorzaken zoeken.

3.2. Natuurlijke oorzaken

Hierbij denken we aan een aantal meer gebruikelijke verklaringen. Er zijn intrapsychische factoren zoals eenzaamheid en stress op het werk (gebrek aan het werk). Pedagogische factoren die de ouders opnoemen zijn o.a. te streng of juist te zacht optreden van ouders tegen hun kinderen, teveel of juist te weinig aandacht voor de kinderen, en het hanteren van verschillende opvoedingsmethoden door de ouders. Enkele jongeren noemen de volgende pedagogische verklaringen op: te weinig gezag als gevolg van echtscheiding van de ouders, ruzies tussen ouders, onderlinge jaloezie binnen de wijdere familie.

Als sociale factor vermelden ouders voornamelijk de negatieve invloed door verkeerde vrienden.

In de volgende paragraaf gaan we proberen te achterhalen wat het zoekgedrag van de ouders en jongeren naar professionele hulp kan beïnvloeden.

---

¹ CAREEL, M., *Methoden Sociaal Werk*. Hasselt, Xios Hogeschool Limburg, Departement Sociaal Agogisch werk, academiejaar 2003-2004, p. 11 (cursus)

4. Theoretische drempels om bij de dienst aan te kloppen

Een aantal theoretische drempels aan de vraagzijde hebben we overgenomen vanuit het rapport “De toegankelijkheid voor migranten van algemene sociale voorzieningen in Vlaanderen” van A. Stevens en H. Verschueren o.l.v. Jan Vranken (1986). We zijn ervan bewust dat het niet om een recent rapport gaat. We gaan de onderverdeling van een aantal drempels als een theoretische basis nemen. Verder gaan we deze verfijnen en aanvullen met meer recente gegevens en andere bronnen.

4.1. Drempels aan de vraagzijde

4.1.1 Taalprobleem

Allochtonen hebben niet alleen een probleem met geschreven taal, maar in vele gevallen ook met gesproken taal. De oudere migranten zijn immers vaak ook in eigen taal analfabeet. Uit verschillende onderzoeken wordt geconcludeerd dat het taalprobleem een ernstige hinder vormt voor de toegankelijkheid.¹

Hulpverlening is een moeilijke opgave als de hulpverlener en de cliënt niet dezelfde taal spreken, dus wanneer de Belgische hulpverlener geen Turks spreekt en de Turkse cliënt geen Nederlands. Juist die ouders spreken dus vaak ook geen Nederlands. De jongere kan, als hij de Nederlands taal beheerst, als tolk functioneren, maar daar zijn nadelen aan verbonden. Binnen de BJB heeft de jongere zelf belangen bij het gesprek. Als gevolg hiervan is zijn/haar goed functioneren als tolk onmogelijk. De hulpverlener kan van de jongere niet verwachten dat hij bijvoorbeeld vragen aan zijn vader over zijn gedrag vlekkeloos zal vertalen.

Ook is het alsof de jongere een soort bemiddelaar speelt tussen de ouders en de hulpverlener en in veel situaties zal dat het laatste zijn wat de hulpverlener beoogt. Dit kan ook onder andere tot loyaliteitconflicten met de ouders leiden. Het wordt ook soms parentificatie

---

¹ PAUWELS, K., *Toegankelijkheid van reguliere welzijnsvoorzieningen voor migranten, twintig voorstellen op basis van recent Nederlands en Vlaams onderzoek*. CBJG Document, 1994, p. 8

genoemd. Het wil zeggen dat het kind de rol van een van de ouders overneemt.² Daarom is het aangewezen om een professionele tolk in te schakelen (denk aan OTA).

4.1.2 Cultuurverschillen

Kennis van gewoonten, normen en waarden van de migranten wordt in de literatuur noodzakelijk geacht voor een goede hulpverlening. Bij contacten speelt niet alleen het taalprobleem, er zijn problemen in de communicatieve sfeer. Ze zijn het gevolg van cultuurverschillen.¹

bv Turkse en Marokkaanse jongeren zijn erop geprogrammeerd om nooit iets bloot te geven aan iemand die men niet eerst goed heeft leren kennen en vertrouwen. Het duurt een hele tijd vooraleer ze hun vertrouwen geven. Worden ze nu zomaar ondervraagd, zonder dat er een kennismakingsproces heeft kunnen plaatsvinden en een bevredigend verloop heeft gekend, dan houden ze gewoon hun mond of zeggen zo maar wat. Als ze onder deze omstandigheden de waarheid vertellen dan geraakt hun programmering in de war. Ze zijn erop getraind geen gevoel van ontrouw/oneer voor zichzelf en voor de familie te krijgen: 'je bent bij de vreemden, dus niet de vuile was buiten hangen.'²

4.1.3. Informele vormen van dienstverlening

De allochtone mensen zijn meer geneigd om hulp eerst binnen de eigen gemeenschap te gaan zoeken. Familieleden vinden het vanzelfsprekend elkaar materiële steun te bieden, maar ook immateriële. Dat betekent dat problemen in principe binnen de familie worden opgelost. Wanneer een jongere problemen heeft met zijn vader, kan hij naar een oom gaan voor hulp. Deze zal zich als bemiddelaar opstellen tussen vader en zoon. Belangrijk is dat beide partijen vertrouwen hebben in de bemiddelaar. De bemiddelaar zal dus gezocht moeten worden in de in-groep en bij voorkeur zal men iemand zoeken die gezag heeft in die in-groep.

---

² GEELISSEN, L., *Methoden Sociaal Werk. Praktijk*. Hasselt, Xios Hogeschool Limburg, Departement SAW, academiejaar 2002-2005, p. 27-28 (cursus)

¹ PAUWELS, K., o.c., p.8

² GIELEN, G., *Interculturele hulpverlening*, Cahiers voor de welzijnswerker, z.p., Kluwer, 2003, p. 53

De vrouwen van de in-groep hebben veel contact met elkaar. Tijdens de bijeenkomsten van de vrouwen is er ook gelegenheid om problemen te bespreken, hetgeen dan ook regelmatig gebeurt. Men zal zich, afhankelijk van de 'hulpvraag', tot verschillende familieleden wenden. Bij persoonlijke relationele problemen zal men zich wenden tot bijvoorbeeld de onderwijzer in de familie. Bij problemen rond huisvesting zal men zich wenden tot het familielid dat de meeste relaties heeft met ambtenaren van de gemeente.

De oplossing wordt dus steeds in eerste instantie gezocht in de in-groep. Als men dit namelijk niet zou doen, maar de oplossing meteen in de out-groep zou proberen te zoeken, betekent dat eerverlies en verraad aan de in-groep. Leden van de in-groep zijn wederzijds verplicht tot hulp. Er vindt een sterke uitwisseling van diensten plaats. Hoewel dit niet zozeer expliciet wordt gesteld, schept het vragen van hulp aan een lid van de in-groep een zekere verplichting. De hulpvrager kan eigenlijk de volgende dienst die betreffende lid van de in-groep vraagt, niet weigeren.¹

4.1.4. (On)bekendheid met de dienst

Wil men gebruik maken van een dienst dan moet men hem uiteraard kennen. Uit onderzoek blijkt dat de kennis van sociale dienstverlening het minst bekend is bij de laagste inkomensklasse. Een deel van de migrantenpopulatie behoort hiertoe.²

We hebben geen cijfers over het aantal allochtone gezinnen die tot de laagste inkomensklasse behoren. De cijfers waarover we wel beschikken hebben betrekking op het aantal geboren kinderen in kansarme³ gezinnen. In 42% van de geboorten in kansarme gezinnen had de moeder bij de geboorte van het kind niet de Belgische nationaliteit. In vergelijking met de totaliteit van het aantal in 2001 geboren kinderen die gekend zijn bij Kind en Gezin kan gesteld worden dat er een oververtegenwoordiging is binnen de groep kinderen geboren in een kansarm gezin. Niet tot het Belgische behoren (van de moeder) verhoogt ontegensprekelijk de kans om in de kansarmoede terecht te komen.⁴

---

¹ ROOIJENDIJK, L., e.a., o.c., p. 60

² PAUWELS, K., o.c., p. 9

³ Een positieve score op 3 van de 6 volgende criteria: laag inkomen, laag opleidingsniveau, ontoereikende ontwikkeling van kinderen, precarie arbeidssituatie van ouders, slechte huisvesting en slechte gezondheid van een van de ouders.

⁴ DE COCK, R., *Jaarrapport Kansarmoedegegevens 2001*. Brussel: Kind en Gezin, Augustus 2002, p. 9

Net als andere maatschappelijke kwetsbare groepen zijn er maar weinig allochtone ouders en jongeren die uit eigen beweging vroegtijdig aankloppen bij de poort voor de hulpverlening die door het CBJ wordt aangeboden. Veel allochtonen kennen het fenomeen jeugdzorg nauwelijks. En als ze het kennen is er vaak wantrouwen: “ze pakken zomaar je kind van je af” en “ze luisteren alleen naar wat het kind wil, niet naar de ouders”. In Marokko en Turkije bestaat er geen systeem van jeugdzorg en voor veel migranten is ingrijpen van de overheid door middel van kinderbeschermingsmaatregelen een vreemd fenomeen.¹

Onbekendheid met de dienst kan leiden tot bv hoge verwachtingen ten aanzien van de hulpverlening. Het komt wel eens voor dat Turkse of Marokkaanse ouders, wier kind op een dagverblijf voor geestelijk gehandicapten zit, verwachten dat hun kind op dit dagverblijf genezen kan worden. Deze ouders zijn onvoldoende bekend met de afwijking van hun kind, maar ook met de doelstelling en de werkwijze van het kinderdagverblijf.²

Vanuit de werking van het CBJ weet men, dat een goede manier om informatie over een bepaalde dienst tussen allochtone gezinnen te verspreiden “mond aan mond reclame” is. Een gezin dat door het CBJ werd begeleid, brengt informatie over aan de andere gezinnen. Het ene gezin kan dan toeleider zijn naar de hulpverlening voor een ander gezin. Het biedt vertrouwen om de stap naar hulpverlening te zetten en men staat dan meer open.³

4.1.5. Verwachtingen van ouders

Deze ouders willen vaak in eerste instantie meer praktisch hulp dan praten over de problemen. Zij verwachten dat zij eerst een vertrouwensrelatie kunnen opbouwen en dat zij dan van hulpverleners praktische oplossingen aangedragen krijgen.⁴

De verwachtingen van een cliënt uit de Turkse of Marokkaanse cultuur kan zijn dat de hulpverlener het werk doet. Hij kan verwachten dat de hulpverlener de oplossing gaat zoeken, terwijl hij als cliënt rustig afwacht. Hij stelt zich afhankelijk van de hulpverlener op. In dit kader is ook te plaatsen dat buitenlanders soms meerdere hulpverleners aflopen: zij willen weten wie het hardst voor hen werkt.⁵

---

¹ BELLAART, H., AZRAR, F., *Jeugdzorg zonder drempels. Eindverslag van een project over de toegankelijkheid en de kwaliteit van de jeugdzorg voor allochtone cliënten*. Utrecht, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling, 2003, p. 18

² ROOIJENDIJK, L., e.a., o.c., p. 94

³ GILLAERTS, M., *Mondelinge mededeling*. Informeel gesprek, 10 februari 2005.

⁴ BELLAART, H., AZRAR, F., o.c., p. 18

⁵ ROOIJENDIJK, L., e.a., o.c., p. 92

Dit alles draagt ertoe bij dat de signalering door allochtone ouders zelf en het vermogen om het signaal om te zetten naar een hulpvraag, beperkt is.

2.2. Drempels aan de aanbodzijde

4.2.1. Verwachtingen van hulpverleners

Hulpverleners verwachten een actieve houding, cliënten die meedenken, gemotiveerd zijn en zelf initiatief nemen. De cliënt wordt geacht zelf een duidelijke hulpvraag te formuleren, maar dat lukt niet altijd goed.

De westerse hulpverlener streeft meestal naar gelijkwaardigheid binnen de relatie. De cliënt wordt zelf aan het werk gezet. Men gaat ervan uit dat hij of zij zelf het beste zijn of haar problemen kan oplossen en het is de taak van de hulpverlener, de cliënt zo veel veiligheid te bieden dat hij of zij het aandurft, binnen de hulpverleningsrelatie aan zijn of haar problemen te 'werken'. De hulpverlener zal de cliënt tijdens dit proces steunen en alternatieven aanbieden.

4.2.2. Gebrek aan kennis van cultuur

Sluit aan bij de cultuurverschillen aan de vraagzijde. Het zijn dus niet alleen de allochtonen die het moeilijk hebben om de Belgische hulpverleners te begrijpen. De hulpverleners die binnen de bijzondere jeugdbijstand zijn werkzaam hebben het ook moeilijk om het Turkse en Marokkaanse cliënteel te begrijpen.

4.2.3. Aantal (allochtone) medewerkers en onvoldoende middelen

Het gebrek aan middelen en personeel weegt op de werkdruk van hulpverleners waardoor beslissingen soms eenzijdig en over het hoofd heen van de hulpvrager worden genomen, wat de slaagkansen van de hulpverlening niet ten goede komt.¹

Er zijn de volgende cijfers rond de allochtone medewerkers binnen de BJB beschikbaar (Vlaamse Minderhedencentrum, 2002). Er is 5,5% van de hulpverleners met een andere origine dan de Belgische werkzaam in de BJB. Van dit aantal zijn er 52,4% van een Marokkaanse, 13,1% van een Nederlandse en 9,8% van een Turkse herkomst. De rest van dat 5,5% is afkomstig van de andere landen.²

Door het gebrek aan middelen werkt men onder andere met wachtlijsten. Lange wachtlijsten is een van de grootste knelpunten van de BJB. Vandaag de dag werkt men met centrale wachtlijsten om te vermijden dat dezelfde persoon zich op verschillende plaatsen laat inschrijven.

4.2.4. Het aanbod van dienstverlening is niet of onvoldoende bekend

Als men een professionele hulp wil inroepen, moet men weten dat deze bestaat.

Men moet dus voorlichtingscampagnes voeren. Dit kan gedaan worden via school, CLB, opbouwwerk... De beste manier is om folders in de taal van de doelgroep te verspreiden of info avonden te organiseren.

Als men het aanbod van een dienst wil gebruiken moet deze natuurlijk bereikbaar zijn en liefst met het openbaar vervoer.

De consultants van de comités lossen deze probleem op dankzij de mogelijkheid om huisbezoeken te verrichten. In de hulpverlening naar allochtonen kan dit van belang zijn aangezien dat ze niet altijd over de nodige middelen beschikken om de dienst zelf te bereiken.

---

¹ VRANKEN J., e.a., *Armoede en sociale uitsluiting*. Jaarboek 2003, Leuven, Acco, 2003, p. 76

² Deze cijfers hebben betrekking op de drie pilotregio's betrokken bij de integrale jeugdzorg: Antwerpen, Brussel en Limburg.

5. Besluit

We hebben gezien hoe de Turkse en Marokkaanse gezinnen hun problemen zelf ervaren en aanpakken. Er werd ook omschreven welke drempels er op de weg naar de hulpverlening bij allochtone gezinnen kunnen staan. Er zijn ook bepaalde drempels aan de aanbodzijde die het zoeken van professionele hulp bemoeilijken.

Opmerkelijk is dat de ouders eerst hulp binnen de eigen gemeenschap zoeken. Dit hoort ook bij hun cultuur. Culturele verschillen spelen ook een grote rol in het hulpverleningsproces zelf. Als gevolg hiervan heeft men bijvoorbeeld verschillende verwachtingen tegenover de hulpverlening.

Er is een gering aantal allochtone medewerkers binnen de BJB. Hieraan moet de overheid zeker iets doen. Het andere aspect waaraan men aandacht moet besteden is het zorgen dat allochtonen beter geïnformeerd worden over de hulpverleningsmogelijkheden.

Hoofdstuk 4: Hulpverlening binnen de BJB en knelpunten

1. Inleiding

De decreten, gecoördineerd op 4 april 1990, pleiten ervoor slechts bij uitzondering over te gaan tot plaatsing. De filosofie van het zogenaamde subsidiariteitsbeginsel stelt dat men ten allen tijde moet opteren voor de minst ingrijpende maatregelen. In de praktijk wil dit zeggen dat de jongere bij voorkeur in eigen gezinscontext opgevangen moet worden.

In de praktijk stellen we vast dat het er anders uitziet. Enerzijds is er sprake van een relatieve ondervertegenwoordiging van migrantenjongeren op het niveau van de eerste- en tweedelijns hulpverlening die de jongere in zijn eigen milieu benadert. Anderzijds wijzen bepaalde elementen ook in de richting van een oververtegenwoordiging van migrantenjongeren op het meest ingrijpende niveau van de jongeren in een instelling. Dit betekent dat de hulpverlening in Vlaanderen in de praktijk waarschijnlijk anders werkt voor autochtone dan voor allochtone jongeren. Meer bepaald zou het sociale beduidend mindergoed functioneren, waardoor migrantenjongeren door de mazen van het net vallen tot op het ogenblik dat repressief ingrijpen onvermijdelijk geworden is.¹

Laten we de situatie in Limburg bekijken. De Preventiecel van de BJB in Limburg heeft op 30.06.2004 een omgevingsanalyse uitgevoerd. Er werden 2 comités, 2 bemiddelingscommissies en 2 sociale diensten van de jeugdrechtbanken bevroegd. Als we op het niveau van de comités kijken stellen we vast dat de allochtonen zwaar ondervertegenwoordigd zijn binnen het cliëntbestand (men schat nog geen 10%!). Dit vindt men vreemd, aangezien het cliënteel van de CBJ's doorgaans uit de maatschappelijk meer kwetsbare bevolkingslagen komt en de allochtonen een dergelijke kwetsbare groep bij uitstek vormen (zie supra). Men vermoedt dat allochtonen wel meer in het kader van de gedwongen hulpverlening terug te vinden zijn.

De bemiddelingscommissies doen gelijkaardige vaststellingen: wat de afkomst betreft, stelt men een positieve evolutie vast. Vroeger werden weinig allochtonen aangemeld, terwijl dat nu iets meer is. Dit komt waarschijnlijk doordat de CBJ's toch meer met allochtonen werken dan

¹Oog voor jeugd met visie op morgen. Voor jeugdbeleid dat integraal rekening houdt met de jongeren van anders - etnisch herkomst. z. p., Koninklijke Commissariaat voor het Migrantenbeleid, april 1992, p. 28

vroeger. Deze dossiers worden ook minder vaak doorverwezen dan vroeger het geval was. Toen was het snel duidelijk dat er onoverkomelijke problemen waren en dat een doorverwijzing nodig is om tot gedwongen hulpverlening over te gaan. Wanneer het dossier toch doorverwezen wordt, zit er meer tijd tussen het indienen van het bemiddelingsverzoek en de uiteindelijke doorverwijzing. De doorverwijzing vindt m.a.w. niet meer van de ene dag op de ander plaats, maar men kan langer bemiddelen. Men dankt dit alles aan, onder andere de komst van het OTA, dat communicatie tijdens de onderhandeling mogelijk maakt.

Op het niveau van de Jeugdrechtbanken maakt met onderscheid tussen POS'ers en MOF'ers¹. Onder POS'ers bevinden zich wel allochtonen, maar verhoudingsgewijs (namelijk in relatie tot het aantal Belgen) zijn dit er veel minder dan onder de MOF'ers. Opmerkelijk is dat deze allochtone MOF'ers steeds in een aantal terugkerende gemeentes wonen (bv Genk). Dit wil wel niet zeggen dat allochtonen meer crimineel zijn. Men stelt daarbij vast dat het ook niet de allochtonen zijn die de meest ernstige feiten plegen, maar dat deze juist eerder door Vlaamse jongeren begaan worden.²

Men stelt zich vaak de vraag waarom het op de lagere niveaus niet lukt? In de voorafgaande hoofdstukken hebben we gezien dat er een aantal drempels zijn zowel op de aanbod- als op vraagzijde. Wat als men deze drempels overbrugt? Hoe verloopt het dan? In dit hoofdstuk gaan we de hulpverlening zelf binnen de bijzondere jeugdbijstand opvolgen en telkens de mogelijke moeilijkheden en knelpunten achterhalen. Deze moeilijkheden kunnen een gedeeltelijke verklaring geven van het feit dat het niet lukt bij de eerste en tweedelijnsvoorzieningen. We gaan vanuit het CBJ vertrekken aangezien dat we rond de vrijwillige hulpverlening een onderzoek gaan verrichten.

2. Fases in de hulpverlening & de knelpunten hiermee verbonden

---

¹ POS: problematische opvoedingssituatie

MOF: als misdrijf omschreven feit

² Omgevingsanalyse uitgevoerd door preventieteam BJB op 30.06.2004. (RONDAGS, L., *Mondelinge mededeling*. Formeel gesprek, 23 maart 2005.)

2.1. Het eerste contact (cf. de beginfase)

Hoe komen jongeren eigenlijk in contact met het comité? Vaak gebeurt het dat burens, familieleden, een leerkracht, een CLB-medewerker, iemand van het jeugdhuis of de hulpverleningsdiensten jongeren in contact brengen met het CBJ. Soms gaan ze samen met een jongere een eerste maal op bezoek bij het comité. Het gebeurt dat men vindt dat er meer specifieke hulp nodig is. Meestal is het hele gezin bij deze hulpverlening betrokken. De hulpverlening gebeurt op vrijwillige basis.¹

In het geval van allochtone gezinnen spelen de aangehaalde drempels mee, daardoor zullen ze zelden zelf bij het comité aankloppen en worden ze meestal doorverwezen door andere diensten of door familie en kennissen. Het feit dat ze niet zelf om hulp vragen en de wederzijdse vooroordelen kunnen een negatieve rol spelen, zeker in de beginfase.

De twee grootste knelpunten in deze fase zijn cultuur en taal. In eerste instantie kan de probleemaftakening worden bemoeilijkt door taal- en cultuurverschillen. Wanneer de cliënt de Nederlandse taal matig beheerst, is het aan te bevelen gebruik te maken van een professionele tolk (bv OTA - medewerker). Wanneer cliënt de taal goed beheerst moet de hulpverlener toch controleren of de verkregen informatie goed is begrepen en correct is.

Niet kunnen inschatten van de cultuurgebonden waarden, normen, visies en opvattingen van deze doelgroep zorgen vaak voor grotere communicatieproblemen dan taalverschillen, omdat ze minder snel worden opgemerkt. De hulpverlener hanteert diagnostische en therapeutische instrumenten² en werkwijzen die meestal gebaseerd zijn op het westerse professionele referentiekader. De diagnose en/of probleemaftakening en het daaruit voortvloeiende behandelingsvoorstel sluiten soms niet aan bij de beleving van de allochtone cliënt. Het gevaar bestaat dat er geen vertrouwensrelatie tot stand komt, en dat de cliënt afhaakt.

---

¹ VANHOUTRYVE, V., *Jij en het comité voor bijzondere jeugdzorg*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, 1999, p. 5 (brochure)

² *Diagnostische instrumenten:*

Bijvoorbeeld het ecogram: is een grafische voorstelling van het ecologische beeld: de ruime context waarin een cliënt gesitueerd is of geheel van aanwezige en ontbrekende hulpbronnen. (VLAEMINCK., H., e.a., *Social Casework in de 21 eeuw. Een praktisch handboek voor kwaliteitsvol hulpverleners van maatschappelijk werkers*. Mechelen, Kluwer, 2002, p. 101). In zo een ecogram kan je geen culturele en taal aspecten aanduiden.

Therapeutische instrumenten:

Hierbij denken we bv aan therapeutische gesprekken. Allochtone mensen zijn bereid om samen te werken, maar verwachten meestal concrete hulp of medicatie. Sommigen zien geen nut van deze gesprekken. (Het is ook onder andere gebleken uit het gesprek over een Turks gezin met een pedagoog mevrouw Hoet van CGG Maasmechelen)

Hulpverleners en Marokkaanse of Turkse cliënten kunnen verschillende ideeën hebben over de oorzaak van de problematiek. Marokkaanse en Turkse cliënten zoeken zelden de achtergrond van problemen binnen de eigen groep. Zo schrijven ze hun klachten toe aan de bovennatuurlijke oorzaak (zie supra). Hulpverleners handelen daar en tegen meestal vanuit het idee dat het individu verantwoordelijk is om conflicten binnen de persoonlijkheid en binnen het gezin te verhelderen. Op dit punt kan sprake zijn van een verschil in probleemvisie. En dit kan het verdere verloop bemoeilijken.¹

Bij het doorvragen op een aanmeldingsprobleem kan men stuiten op onbegrip, op het verzwijgen of verdraaien van bepaalde feiten, of het gebrek van medewerking. Ook kan men gemakkelijk bepaalde feiten over het hoofd zien. Bij de intake en de diagnostiek² is het daarom noodzakelijk dat men over een zekere basiskennis met betrekking tot migrantenhulpverlening beschikt. De hulpverlener dient goed inzicht te hebben in de wijze waarop de migratie heeft ingegrepen op de ontwikkeling (levenscyclus) van het gezin, welke stressfactoren in de huidige gezins- en leefsituatie zijn te onderscheiden (draaglast) en welke steunende factoren in de omgeving van de cliënt aanwezig zijn (draagkracht).

Om het bovenstaande goed te kunnen verhelderen moet de hulpverlener (consulent) beschikken over de juiste kennis (bv kennis over de bepaalde doelgroep: cultuur, achtergrond; kennis over de mogelijkheden en beperkingen van organisatie waar men werkt;...), vaardigheden (communicatieve, administratieve, agogische vaardigheden) en attitudes (cliënt respecteren onafhankelijk van zijn situatie).³ Bovendien moet hij/zij volgens ons over de nodige exploratie instrumenten⁴ beschikken. Binnen de bijzondere jeugdbijstand is men bezig met het invoeren van het elektronisch dossier DOMINO. Dit moet consulenten steun bieden bij het case – onderzoek.

(zie bijlage 2)

2.2. Belang van vertrouwensrelatie

---

¹ VAN PELT R., en KNORTH, E., o.c., p. 38

² *Diagnostiek*: is een proces van communicatie waardoor de professional het onbekende van een cliëntsituatie leert begrijpen en waardoor de cliënt tot zelfinzicht komt. (HANSES, R., *Bibliografische diagnostiek in het maatschappelijk werk*. S.I. 2001/3, p. 8)

³ VAN DEN BERGH A., H., *Kleurrijke resultaat telt. Interculturele kwaliteit in de jeugdzorg*. Utrecht, Forum, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling, 1998, p. 12

⁴ De voorbeelden van exploratie instrumenten zijn het aanmeldingsformulier, het intakeformulier, de life-eventlijn enz.

In deze beginfase willen we het nog eens hebben over het belang van de vertrouwensrelatie. Het belangrijkste aspect in de relatie ligt in de waarde die gehecht wordt aan het vertrouwen dat men in elkaar stelt. In de westerse hulpverlening is vertrouwen slechts nodig voor zover het de cliënt in staat stelt over zichzelf te praten. Men beroept zich soms erop dat het gunstig is met iemand te praten die helemaal buiten de situatie staat.

In de Turkse en Marokkaanse cultuur speelt het vertrouwen een belangrijke rol. Als je hulp nodig hebt, ga je naar een persoon van de in-groep. Hulp zoeken bij iemand van de out-groep wordt beschouwd als niet loyaal t.o.v. de in-groep. Ook in de westerse cultuur is dit gevoel van disloyaliteit herkenbaar. Ook daar hangt men niet graag ‘de vuile was buiten’. Maar in de Turkse en Marokkaanse cultuur speelt dit een grotere rol.

In een van de vorige paragrafen hebben we al geschreven hoe belangrijk dat het is om een professionele tolk te betrekken. Maar dit kan ook de vertrouwensrelatie beïnvloeden. Een nadeel van een tolk is dat tussen de cliënt en de tolk sneller een vertrouwensrelatie kan ontstaan dan tussen de cliënt en de hulpverlener. De cliënt praat namelijk met de tolk en niet rechtstreeks met de hulpverlener. Aangezien een vertrouwelijke relatie met de hulpverlener zeer belangrijk is bij Turken en Marokkanen zou het de beste oplossing zijn, om collega’s van allochtone afkomst aan te stellen. Daardoor kan het taalprobleem opgelost worden, en bovendien kunnen in het hele hulpverleningsproces geoptimaliseerd worden.¹

2.3. Verloop van de hulpverlening

2.3.1. Rol van het CBJ

Na het eerste contact en aanmelding wordt het probleem tijdens de teamvergadering besproken. Binnen het team wordt een consulent aangeduid die verder onderzoek zal doen, als uit het gesprek blijkt dat het CBJ een meerwaarde kan bieden. Elke jongere en zijn gezin hebben hun eigen consulent die op vaste momenten bereikbaar is.²

Wanneer het vertrouwen van een Marokkaanse (Turkse) cliënt gewonnen is, kan meestal gemakkelijk over moeilijkheden op het persoonlijk vlak gesproken worden.

---

¹ ROOIJENDIJK, L., e.a., o.c., p. 74-75

² *Jongeren & Justitie in Maasmechelen. Dertig vragen en antwoorden.* Verantwoordelijke uitgever: P., Rutten, Maasmechelen, Colofon, februari 2004, p. 18 (brochure)

Wat betreft de relatie hulpverlener – cliënt blijkt dat Marokkaanse (Turkse) cliënten veel waarde hechten aan continuïteit van de hulpverleningsrelatie. Het confronteren van deze cliënten met een bepaalde hulpverlener in de intakefase (consulent die permanentie doet: beginfase), een andere hulpverlener in de diagnostische fase (consulent die case-onderzoek doet: onderzoeksfase) en weer een ander in de fase van de uitvoering (bevoegde voorziening: uitvoeringsfase) komt de vertrouwensrelatie, die vaak toch al moeizaam tot stand komt, niet ten goede.¹

3.1.1.1 Case - onderzoek

Er zijn noodzakelijke stappen die de consulent moet zetten om een aangepaste hulp aan te bieden. Zo doorloopt een onderzoek zes fasen.

- De “pre-screening”

Allerlei gegevens worden verzameld zodat de consulent zicht krijgt op de vragen en de behoeften van de jongere. Dit gebeurt door het praten en door observatie (thuis of op bureau). De consulent rondt dit gedeelte af met een eerste samenvatting. Indien mogelijk geeft men al aan waarom en hoe de jongeren geholpen kan worden.

- De screening

In deze fase gaat men grondig in op specifieke aandachtspunten. De consulent let vooral op het psychisch functioneren van de minderjarige, de gezondheidstoestand, de situatie op school of op het werk, de invulling van de vrije tijd, de materiële situatie bij alleenwonende jongeren, het functioneren van het gezin of andere bijzondere factoren. Het resultaat van deze screening is een risicoprofiel. De consulent zal aangeven welke risicofactoren de problemen veroorzaken en welke maatregelen nodig zijn om tot mogelijke oplossingen te komen.

- De diagnose

In deze fase bepaalt de consulent een aantal hypothesen, aanknopingspunten en de meeste belangrijke werkpunten.

- De indicatiestelling

---

¹ R., VAN PELT EN E., KNORTH, o.c., p. 40-41

Dit is eigenlijk een vertaling van de diagnose. Men stelt vast welke vorm van hulp het meest gewenst is. Men kijkt naar de meest geschikte hulpvorm, maar ook naar het minimaal noodzakelijke hulpprogramma.

- Bespreking in team

Het resultaat van het onderzoek wordt besproken in het team van consulenten. Wanneer zij hebben meegedacht over het dossier tracht men tot een besluit te komen waar het hele team achter staat.

- Hulpvoorstel

Doorheen het onderzoek en tijdens deze laatste fase probeert men zoveel mogelijk rekening te houden met de wensen en behoeften van de jongere en de ouders. Tijdens de laatste fase in het case-onderzoek zal de consulent een hulpvoorstel opstellen. Hij maakt de koppeling van de indicatiestelling en een concrete hulpverleningsvorm.¹

Het case-onderzoek met al de zes fases duurt max. 75 dagen. In een crisis situatie verloopt het iets anders. Dan zoekt men eerst naar een tijdelijke oplossing voordat men al deze fasen doorloopt.

3.1.1.2. Hulpverlening

Na het onderzoek stelt de consulent een hulpverleningsprogramma met concrete werkpunten² op. In dit programma schrijft hij neer wat hij met de jongere en zijn ouders wil bereiken. Hij bespreekt dit programma met jongere en de ouders. Er wordt samen gezocht naar de meest geschikte oplossingen en er worden doelstellingen opgesteld die ze samen willen bereiken.³

Om de hulpverlening te organiseren kan de consulent gebruik maken van verschillende mogelijkheden. Eerst probeert men jongeren in het eigen milieu te houden. Als dat niet mogelijk is, kan beslist worden tot een tijdelijke plaatsing in de omgeving van de jongere.

---

¹ *Jongeren & Justitie in Maasmechelen.*, o.c., p. 12-13

² Bijvoorbeeld er kunnen volgende werkpunten geformuleerd worden:

- de jongere een goede opvang waarborgen en kans geven verder werken aan de vaardigheden (met geld leren omgaan, huishouden doen,...) en studies afmaken;

- de jongere helpen zijn netwerk uit te bouwen: o.a. relatie met de vader herstellen en met aanverwanten opbouwen.

³ VANHOUTRYVE, V., o.c., p. 11

Welk vorm dat de consulent kiest is afhankelijk van de situatie. Hij zoekt naar de meest aangepaste oplossing. Hij neemt contacten met verschillende diensten op. De consulent zal samen met de jongere en zijn ouders op kennismaking in de voorziening gaan, maakt afspraken en tracht het gezin bij te staan. De consulent zal het gezin tijdens de hulpverlening opvolgen.¹

Gezinsgericht werken en oudercontacten zijn in vrijwel alle gevallen van jeugdhulpverlening van essentieel belang. Bij contacten met allochtone gezinnen kan er sprake zijn van verschillen in opvoedingsdoelen. Wanneer wordt gestreefd naar gedragsverandering van de jongere is het belangrijk om te controleren of de gewenste verandering niet in conflict is met de wensen van de ouders.

Het betrekken van de ouders van allochtone jongeren kan soms problematisch zijn. Bij traditionele gezinnen kan het bijvoorbeeld voorkomen dat de vader het bestaan van problemen ontkent, dan wel zijn verantwoordelijkheid voor het probleem niet onder ogen ziet. In sommige gevallen kan het moeilijk of onmogelijk zijn om de moeder te spreken krijgen.² Vandaar dat de ondersteuning van OTA in bepaalde gevallen noodzakelijk is.

2.3.2. Samenwerking met OTA Limburg

2.3.2.1. Werkwijze van OTA

OTA probeert door hun werkwijze de hulpverlening op maat van de cliënt te maken en de hulpverlener de mogelijkheid te bieden een betere en juistere diagnose te stellen, met de uiteindelijke bedoeling de kwaliteit van de hulpverlening te optimaliseren. Dit verzoek van de consulent tot een ondersteuning wordt in de mate van het mogelijke in drie opeenvolgende fasen uitgevoerd.

In *de voorbereidende fase* bespreekt men de probleemstelling. De betrokken consulent en de OTA medewerker bespreken en analyseren samen het probleem. Waar het nodig is, maakt de OTA medewerker de culturele componenten zichtbaar, herdefinieert een aantal deelaspecten van het probleem en plaats ze in hun volledige context. Vervolgens worden de verschillende contexten van de cliënten bekeken (de context waarin de problemen zich hebben voorgedaan,

---

¹ VANHOUTRYVE, V., o.c., p. 11-12

² A., H., VAN DEN BERGH, o.c., p. 13

de context van de jongere en die van zijn ouders). Hierbij wordt aandacht besteed aan afbakening, posities en rollen, verantwoordelijkheden en verwachtingen ten opzichte van elkaar. De eindverantwoordelijkheid blijft bij de hulpverlener. Er wordt een handelingsplan opgesteld met alle afspraken en stappen die genomen zullen worden. De uiteindelijke beslissing ligt bij de hulpverlener.

In de *handelingsfase* worden er gesprekken gevoerd met betrokken cliënten om een beter en duidelijker zicht te krijgen op de problematiek. Er wordt samen met de verschillende partijen (afzonderlijk) nagegaan wat de kern van het probleem is. Men luistert naar de standpunten van de partijen (principe van meerzijdige partijdigheid). Hierdoor kunnen de gemeenschappelijke elementen in de opvattingen van de partijen naar boven komen en benadrukt worden. Pas nadien wordt er gepeild naar oplossingen of voorstellen om de dialoog binnen het gezin op gang te brengen.

In de laatste *nabesprekingfase* bespreken de consultant en de OTA medewerker aan de hand van de nieuwe gegevens uit de handelingsfase, de behandelde thema's, de standpunten en eventuele voorstellen. Hierbij probeert de OTA medewerker de verschillende contexten (o.a. culturele componenten) te bekijken, te verklaren en transparanter te maken zodat de hulpverlener een zo goed mogelijk beeld krijgt van de kwestie. Dankzij deze ondersteuning kan de consultant zijn strategie daar waar mogelijk is aanpassen aan de nieuw verworven inzichten.¹

Algemeen genomen denkt iedereen positief over het OTA Limburg. Opvallend is dat hoe meer men met OTA samenwerkt, hoe positiever dit oordeel is. Concreet stelt men dat de meerwaarde van de OTA ondersteuning op verschillende vlakken te situeren is. Het vertalen en de cultuurduiding wordt door iedereen als onmisbaar en belangrijk ervaren.

2.3.2.2. Specifieke knelpunten bij inschakeling van OTA Limburg²

Naast dit positieve algemene oordeel willen we een aantal knelpunten die de diensten binnen BJB zelf aanhalen, bespreken. Er zijn o.a. praktische moeilijkheden die men ervaart om

---

¹ ONDERSTEUNINGSTEAM MIGRANTEN BIJZONDERE JEUGDBIJSTAND LIMBURG (OBJ) VZW. Jaarverslag 1996, p. 4. Jaarverslag 2002, p.9-10

² VANLOFFELD, D., *Het ondersteuningsteam Bijzondere Jeugdbijstand – Allochtonen: Een verkennend en beschrijvend onderzoek naar de samenwerking met de diensten en voorzieningen van de Bijzondere Jeugdbijstand*. Leuven, KU Leuven, Faculteit Rechtsgeleerdheid, 2003. (niet – gepubliceerde eindverhandeling)

bijvoorbeeld de agenda's op elkaar af te stemmen. Daarnaast kan het gebeuren dat de consulent het soms vervelend vindt, dat tijdens gesprekken die de OTA medewerker vertaalt, soms niet alles vertaald lijkt te worden. Men hoort de cliënt dan een heel verhaal doen en krijgt daar een vertaling in twee zinnen van terug. Het kan ook omgekeerd: er wordt een verhaal gedaan en OTA medewerker vertaalt dit heel kort naar het gezin. Men gaat ervan uit dat telkens wel de zaken die relevant zijn voor de hulpverlening vertaald werden en consulent en cliënt dus wel op dezelfde golflengte zijn, maar het stoort hen soms, gezien ze graag “met alles wat er gezegd wordt mee willen zijn”.

Sommigen vinden het soms vervelend dat, wanneer ze naar het OTA telefoneren (bv voor advies), ze soms een tijdje moeten wachten vooraleer ze een antwoord op hun vragen krijgen. Meestal is dit omdat men bij het OTA zo veel mogelijk als team wil werken en de vragen dus eerst met de collegas tracht te bespreken. Een ander knelpunt echter is dat van de terrein- en bevoegdheidsafbakening tussen het OTA lid enerzijds en de consulent anderzijds. Sommigen vinden dat de OTA medewerker soms de hulpverlening overneemt van de hulpverlener. Wanneer het OTA lid bv een andere richting geeft aan het gesprek en de hulpverlener is het hier niet mee eens, dan ontstaan soms discussies tijdens het huisbezoek. De cliënt weet dan niet meer wie nu juist de hulpverlener is en wat de rol van de andere is.

Anderzijds vindt men het percentage om opdrachten van buiten de Bijzondere Jeugdbijstand te mogen uitvoeren veel te klein.

3. Rol van de voorzieningen van de BJB.

In deze paragraaf willen we wijzen op de concrete hulpverleningsmogelijkheden, die vanuit het CBJ georganiseerd kunnen worden. Hierbij willen we ons beperken tot de voorzieningen van de Bijzondere Jeugdbijstand. Telkens zullen we de mogelijke knelpunten bespreken.

De hulpverlening kan ambulante, residentiële en semi-residentiële gebeuren.

3.1. Ambulant¹

De ambulante hulp wil zeggen dat de jongere thuis blijft in zijn vertrouwde omgeving en begeleid wordt. Bij de ambulante begeleiding kunnen volgende voorzieningen worden ingeschakeld.

Het comité kan bv beroep doen op een *thuisbegeleidingsdienst*. Deze diensten staan in voor de pedagogische, sociale, materiële en praktische begeleiding van de gezinnen waartoe de minderjarigen behoren. Het doel van de begeleiding is het optimaliseren van het gezinsfunctioneren waardoor alle gezinsleden de beste ontwikkelingskansen krijgen in hun milieu. De capaciteit van deze diensten schommelt tussen 16 en 32 gezinnen. De begeleider komt minstens één keer per week bij jongere thuis. De medewerkers bekijken samen met ouders en jongere waarmee ze kunnen helpen. Dit kunnen praktische zaken zijn, maar ook moeilijk bespreekbare zaken, zoals gevoelens. De ouders en de kinderen leren hoe ze best met elkaar kunnen omgaan. De hulpverlener van de thuisbegeleidingsdienst kan ook contacten leggen met andere diensten om samen bepaalde aspecten van de problematiek aan te pakken.

Regelmatig wordt samen met het gezin, de thuisbegeleidingsdienst en de consulent een evaluatie gemaakt. Dan wordt bekeken of de problemen al zodanig opgelost zijn, dat de hulp kan worden beëindigd, dan wel of verder hulp noodzakelijk is.² De maximumperiode voor deze begeleiding bedraagt 1 jaar. Deze termijn kan telkens verlengd worden met maximum 1 jaar.

Voorbeelden van thuisbegeleidingsdiensten in Limburg: De Kering (Hasselt), De Zevensprong (Beringen), De Brug (Bilzen).

Het grootste knelpunt dat men bij de ambulante begeleiding aanhaalt is probleemanalyse. Men luistert naar de probleembeschrijving en dan gaat men een diagnose maken aan de hand van de beschrijving gekoppeld aan de vooroordelen of dat wat men over cultuur en traditie kent. Het kan tot verenging van het probleem leiden. Men moet dus niet alleen cultuur in beschouwing nemen, maar ook andere levensaspecten van Turkse en Marokkaanse gezinnen. Daarom is het aangewezen dat men zijn diagnose helder maakt en toetst aan de mening van de cliënten. De consulent of andere hulpverlener moet naar de wensen van de Turkse en

---

¹ Besluit van de Vlaamse Gemeenschap regering inzake de erkenningvoorwaarden en de subsidiënormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand, 13 juli 1994 (dit besluit werd gewijzigd bij het besluit van de Vlaamse regering van 8 december 1998.)

² VANHOUTRYVE, V., o.c., p. 15

Marokkaanse hulpvragers luisteren. Het is belangrijk dat men de oplossing niet opdringt. Anders kan het botsen. Dan is het gevaar groot dat men afhaakt.¹

Een Belgische hulpverlener kan de neiging hebben een hulpvraag te destilleren die er niet is. Ook kan hij meer willen in de hulpverlening dan waar een Marokkaanse (Turkse) cliënt behoefte aan heeft. Zo kan een hulpverlener gericht zijn op achterliggende problematiek, terwijl een Marokkaanse (Turkse) cliënt ‘alleen’ zijn praktisch probleem opgelost wil hebben. ‘Onvoldoende’ vertaling van de hulpvraag van een cliënt kan tot afhaken leiden.²

Een andere vorm van ambulante begeleiding binnen de BJB is de *dienst voor begeleid zelfstandig wonen (BZW)*. Deze vorm is bedoeld voor de jongeren die zelfstandig wonen. Deze jongeren moeten minstens 17 jaar oud zijn. Zij kunnen alleen wonen of in een groep van maximum 3 personen. De capaciteit van dergelijke diensten ligt tussen 16 en 32 jongeren. De huisvesting bestaat uit een studio, een kamer, een huis of een appartement. Deze diensten staan in voor de morele, materiële, pedagogische en psychologische begeleiding van de minderjarigen met het oog op de bevordering van hun maatschappelijke integratie. De minderjarigen staan geheel of gedeeltelijk zelf in voor hun onderhoud. Er wordt onder andere een budgetplan opgemaakt en een aantal praktische vaardigheden aangeleerd.

De maximumperiode voor de begeleiding van minderjarigen die zelfstandig wonen bedraagt één jaar. Deze termijn kan vanaf meerderjarigheid met een half jaar worden verlengd. BZW kan lopen tot 21 jaar.

Voorbeelden van BZW diensten in Limburg: De Kering (Hasselt), De Dijk (Houthalen), De Brug (Bilzen).

Diensten voor pleegzorg doen ook aan ambulante begeleiding. Deze diensten zijn belast met het organiseren van de plaatsing van de minderjarige in een pleeggezin. Ze maken ook de selecties van pleeggezinnen. Er wordt op voorhand een grondige studie gedaan van de minderjarige en het pleeggezin. Er wordt o.a. rekening gehouden met de materiële en immateriële omstandigheden in het pleeggezin. De dienst zorgt ook voor de vorming en de begeleiding van deze pleeggezinnen. Het minimum aantal minderjarigen die zij begeleiden bedraagt 36.

---

¹ ATEs, D., *Mondelinge mededeling*. Formeel gesprek, 29 april 2005.

² R., VAN PELT EN E., KNORTH, o.c., p. 41

De pleegouders moeten van goed zedelijk gedrag zijn en medisch geschikt. Aan een pleeggezin mogen niet meer dan 4 kinderen beneden 18 jaar worden toevertrouwd, behalve als deze kinderen tot eenzelfde gezin behoren of als het over een kind gaat dat reeds in dit pleeggezin verbleef. Elk pleeggezin wordt regelmatig bezocht, maar minstens 1 keer per trimester. Opmerkelijk hierbij is dat de band met eigen familie belangrijk blijft en men probeert in de mate van het mogelijke deze te behouden. Een pleeggezin begeleidt de jongere, de pleegouders en de biologische ouders van de jongere.

Kinderen kunnen worden geplaatst binnen de familie. Pleegplaatsing van moslimkinderen in eigen netwerken van familie en kennissen sluit aan bij traditionele vormen van wederzijdse hulpbetoon die moslimgezinnen kennen uit het eigen herkomstland. Netwerkplaatsing biedt dan ook een geschikte vorm van pleegzorg, maar dat ontslaat de Voorzieningen voor Pleegzorg niet van de verantwoordelijkheid voor het werven van bestandsgezinnen. Gezien het groeiend aantal moslimpleegkinderen zal de behoefte aan op afroep beschikbare pleeggezinnen met een islamitische achtergrond de komende jaren sterk doen toenemen.

Bij de werving wordt samen met de andere factoren naar de taalbeheersing bekeken. Het moslimgezin moet niet in een maatschappelijk isolement verkeren, maar in staat zijn deel te nemen aan een gezamenlijke voorbereiding en kunnen communiceren met instellingen, scholen en de begeleiders vanuit de pleegzorg.¹

Voorbeelden van pleeggezinnendiensten in Limburg: Sophe (Hasselt), Jeugdzorg in Gezin (Bilzen), Open thuis (Hasselt), Pleeggezinnendienst Genk en Omgeving (Genk).

3.2. Semi-ambulant²

Het comité kan beroep doen op een *dagcentrum* voor schoolgaande jeugd. Ze nemen minderjarigen op tijdens bepaalde uren van de dag en begeleiden ambulant de gezinnen waartoe ze behoren. Een dagcentrum is een hulpverleningsvorm voor gezinnen met schoolgaande kinderen die opvoedingsmoeilijkheden hebben en aangrenzende problemen zoals huisvesting, tewerkstelling, relatie met de buitenwereld,... De hulpverlening richt zich dus niet

---

¹ *Pleegzorg & moslimkinderen in Noord – Brabant*. Eindrapport project, z.pl., Prisma Brabant, januari 2000, p. 26

² Besluit van de Vlaamse Gemeenschap regering inzake de erkenningvoorwaarden en de subsidiënormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand, 13 juli 1994.

alleen op de minderjarige maar ook op het thuismilieu. M.a.w. het dagcentrum staat in voor de individuele begeleiding van de jongere, de schoolse begeleiding en de gezinsbegeleiding.

Er worden minimum 10 en maximum 20 minderjarigen opgenomen in een dagcentrum. In deze centra worden te minste 2 lokalen voorzien. Één lokaal is voor studie en één voor ontspanning. Er is ook een gemeenschappelijke ruimte aanwezig. Dagelijks worden er 2 maaltijden verstrekt waarvan 1 warme. Er worden thuisopdrachten gemaakt en zinvolle dagbesteding voorzien. De opnameduur bedraagt één jaar en kan met één jaar worden verlengd.

Voor de Turkse ouders die hun kind bv in een dagcentrum hebben geplaatst kan het belangrijk zijn dat islamitische regels gerespecteerd worden (bv geen varkensvlees).¹

Van de andere kant is dit de meest acceptabele hulpverleningsvorm voor Turkse en Marokkaanse gezinnen. Dit komt minder bedreigend over in de zin dat consulenten dat gemakkelijk kunnen verantwoorden naar allochtone gezinnen. De meeste ouders zien dit als een verlenging van school of bijkomende begeleiding. 's Avonds zijn de kinderen weer thuis, daarom wordt dit niet als bedreigend ervaren. Een ander positief aspect is dat er huiswerk wordt gemaakt. Allochtone ouders hebben het moeilijk met de schoolse begeleiding van hun kinderen, terwijl ze dit zeer belangrijk vinden. Daarom is deze steun altijd welkom.²

Voorbeelden van dagcentra in Limburg: De Link (Maasmechelen), 't Spant (St. Truiden), De Ark (Hasselt), De Passer (Genk), De Poort (Tongeren).

3.3. Residentieel³

Het comité kan verschillende voorzieningen in het kader van residentiele hulpverlening betrekken. Deze vorm van hulpverlening wordt plaatsing genoemd.

De jongere kan voor een bepaalde periode onder de begeleiding van *een onthaal-, oriëntatie- en observatiecentrum* worden gesteld. Het team dat belast is met de observatie en de oriëntatie

---

¹ ROOIJENDIJK, L., e.a., o.c., p. 90

² ATES, D., *Mondelinge mededeling*. Formeel gesprek, 29 april 2005.

³ Besluit van de Vlaamse Gemeenschap regering inzake de erkenningvoorwaarden en de subsidiënormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand, 13 juli 1994.

van de minderjarigen bestaat uit een psycholoog, een maatschappelijk assistent en een aantal opvoeders. Er wordt met een geneesheer - psychiater samengewerkt.

Er worden minimum 8 en maximum 24 minderjarigen opgenomen. Dit aantal is afhankelijk van de erkenning die de instelling heeft. Deze inrichtingen nemen voor het ene gedeelte van hun totale capaciteit uitsluitend minderjarigen op voor observatie. Voor het andere gedeelte nemen zij op alle uren van de dag en nacht volgende groepen jongeren op (op voorwaarde dat er plaats is): meisjes en jongens die door de politie zijn aangehouden en die niet onmiddellijk kunnen teruggebracht worden naar hun ouders of andere personen die de minderjarigen onder hun bewaring hebben, en ook niet onmiddellijk voor het Parket kunnen gebracht worden. Volgende groep zijn jongeren die niet onmiddellijk door het Parket naar de jeugdrechtbank kunnen worden verwezen. Ten slotte jongeren voor wie naar gepaste hulp en bijstand wordt gezocht.

De duur voor een oriëntatie bedraagt 30 dagen. Deze periode is verlengbaar met maximaal 30 dagen. De opvang voor observatie bedraagt 60 dagen en is verlengbaar met 60 dagen. Beide maatregelen zijn éénmaal verlengbaar.² De hulpverleners van het centrum zoeken samen met gezin naar de meest geschikte oplossing. Zij zoeken eveneens waar de jongere nadien het best wordt opgevangen.

Voorbeelden van OOC's in Limburg: 't Kompas (Lanaken), Elkeen (Lommel en Hasselt).

De jongere kan in een leefgroep worden opgevangen binnen een *begeleidingstehuis*. Deze inrichtingen nemen minderjarigen uitsluitend van 12 tot 18 jaar op (ook bij verderzetting van de hulpverlening). Bij de intake of ten laatste bij de opname worden de jongeren ingelicht over het reglement dat van toepassing is in desbetreffende voorziening. Voor elke jongere wordt een aangepast programma opgesteld. De instellingen werken gezinsgericht en emancipatorisch. De contacten met de buitenwereld, de ouders en familie worden aangemoedigd. De begeleiders ondersteunen het kind en de ouders bij het zoeken naar oplossing van hun problemen. Vanuit dat tehuis gaat de jongere naar school.

Binnen elk begeleidingstehuis bestaat de mogelijkheid om zich voor te bereiden op zelfstandig wonen. Meestal stapt men dan over naar kamertraining. Hier is een intensieve begeleiding aan

---

² A. PIEK., *Bijzondere Jeugdbijstand in Vlaanderen*. Lier, Beukeleirs, 1994, p. 26

verbonden. Zelfs het vertrek van de minderjarige uit de instelling wordt voorbereid. Bij de terugkeer naar huis wordt een passende nazorg georganiseerd.

Voorbeelden van begeleidingstehuizen in Limburg: De Wiekslag (Alken), De Steiger (Lanaken-Gellik), De Oever (Hasselt), Ons Kinderhuis (Genk).

Het kind kan ook geplaatst worden in een *gezinstehuis*. Deze hebben grotendeels dezelfde werking als begeleidingstehuizen. Er zijn echter een paar verschillen. Voorheen werd een gezinstehuis gerund door een inwonend echtpaar (nu meestal vzw's). De capaciteit schommelt tussen 5 en 10 minderjarigen. De bedoeling van het tehuis is het mankgelopen opvoedingsproces verder in te vullen en te vervolledigen. De opnameduur bedraagt maximum één jaar en is verlengbaar met één jaar.

Voorbeelden van gezinstehuizen in Limburg zijn: Het Mariahuis (Alken), De Weyers (Lanklaar).

De cultuurverschillen die eerder zijn besproken, spelen ook een rol in de residentiele hulpverlening. Als het kind wordt geplaatst ligt het accent op samenleven. Het kind wordt voor kortere of langere periode opgenomen: er wordt samen gegeten, samen spelletjes gedaan, samen muziek gemaakt, samen feest gevierd, enzovoort. In deze tak van hulpverlening worden hulpverleners dan ook het meest geconfronteerd met cultuurverschillen.¹ Belgische instellingen waar islamitische cliënten zijn opgenomen, worden dan ook voor de vraag gesteld in hoeverre men aan de wensen van de Islamieten tegemoet kan komen. Men moet ervan bewust zijn dat de ouders altijd loyaal aan hun kinderen willen blijven. Het geldt ook voor Marokkaanse en Turkse ouders. De grootse bekommernis van de ouders heeft betrekking op het niet verliezen van hun kind. De belangrijkste boodschap die achter hun twijfels schuilt is: “Voed mijn kind niet op tot Belg. Bekeer mijn kind niet. Help mij met de opvoeding en met het begrijpen van mijn kind, maar laat mijn kind loyaal zijn aan mij zelf en aan zichzelf”²

De overgang van een gezin naar een leefgroep in een hulpverleningsinstelling is al een grote stap voor autochtone jeugdigen, maar nog meer is dat het geval voor allochtone jeugdigen en hun ouders. Dat is voor de cliënten onder andere te merken aan de (westerse) aankleding van

---

¹ ROOIJENDIJK, L., e.a., o.c., p. 90

² ATES, D., o.c.

het gebouw, de huisregels, de eetgewoonten, de normen van fatsoen en respect. Bij de opname kunnen in een gesprek wensen en gewoonten van de cliënt geïnventariseerd worden als teken van respect voor de religie en culturele achtergrond”.

Soms kunnen de bemoeienissen van de hulpverlening bij de kinderen door allochtone ouders als een schande worden ervaren. Het ligt bijzonder gevoelig bij meisjes. Zo dreigt het contact tussen een Marokkaans (Turks) meisje zelf en haar gezin nogal eens verloren te gaan bij een uithuisplaatsing. Een uithuisplaatsing kan door ouders en familie als een groot gezichtsverlies worden ervaren. Het betekent dat het meisje uit de veilige familieschoot gehaald wordt en bloot staat aan alle ‘risico’s en verlokkingen’.¹ Zo zouden veel ouders ertegen zijn dat meisjes op kamers gaan, terwijl de consulent dit als de aangewezen oplossing kan vinden.²

Turkse en Marokkaanse ouders vinden bv plaatsing in een internaat vaak minder problematisch omdat een internaat meestal over een eigen school beschikt en dus wel wat op een kostschool lijkt. Residentiele plaatsingen zijn voor ouders vaak moeilijk te accepteren dat hun kind dan in een Belgische omgeving verblijft.³

Opvattingen en verwachtingen over de hulpverleningsvorm kunnen verschillen zowel bij de consulent als bij de Turkse of Marokkaanse ouders. Het belangrijkste is dat deze hulpverleningsvorm op maat van de cliënt is.

4. Besluit

De verschillende fasen van de hulpverlening en de knelpunten werden uitgelegd. Men beweert dat de twee grootste knelpunten, taal en cultuurverschillen zijn. Cultuurverschillen kunnen voor communicatieproblemen zorgen. Daarom is het aangewezen dat de hulpverleners over de nodige kennis van cultuur beschikken. We hebben ook gezien dat de vertrouwensrelatie een zeer belangrijke rol speelt in de hulpverlening aan Turkse en Marokkaanse gezinnen. Daarom pleit men voor het aanstellen van collega’s van Turkse en Marokkaanse afkomst. Het kan een meerwaarde in het hulpverleningsproces bieden qua taal en cultuurkennis.

We hebben o.a. de rol en de werkwijze van het comité verduidelijkt. De mogelijkheden waarover de consulent binnen de BJB beschikt werden hierbij besproken. De

---

¹ R., VAN PELT EN E., KNORTH, o.c., p. 34

² M., KROMHOUT, o.c., p.76

³ ROOIJENDIJK, L., e.a., o.c., p. 94-95

hulpverleningsvormen hebben we in drie grote categorieën onderverdeeld nl. ambulant, semi-ambulant en residentieel. We hebben gezien dat de meeste spanningen die de allochtone gezinnen ervaren, zich voor doen bij uithuisplaatsing.

Het is aangewezen dat de consulent en de voorzieningen in verschillende fasen beroep op het OTA doen. Ondanks de knelpunten die men rond de samenwerking met het OTA aanhaalt, wordt deze samenwerking zeer positief ervaren.

Praktisch luik

Inleiding¹

Men hoort wel eens vaker dat Turkse en Marokkaanse jongeren sneller doorstromen naar de zwaardere vormen van hulpverlening. In dit werk, willen we deze hypothese nader bestuderen in de Limburgse context en verklaringen zoeken. Daarom werd een kleinschalig sociologisch onderzoek² opgestart. Op basis van een literatuuronderzoek werd in de voorafgaande hoofdstukken het theoretisch kader geschetst. Er werd verteld over de bijzondere jeugdbijstand, de allochtone gezinnen, hun problemen en de hulpverlening aan allochtone jongeren.

Als verklaring waarom deze mensen te laat bij de diensten aankloppen werd in eerste instantie, de theorie van de maatschappelijke kwetsbaarheid aangehaald. Deze term duidt de bevolkingsgroepen aan die met de negatieve kant van de dienstverlening te maken krijgen. De 3 componenten van deze theorie (namelijk het structurele, het culturele en het cumulatief aspect) werden op onze doelgroep toegepast. Een tweede verklaring hebben we gezocht bij de drempels die zich aan beide zijden bevinden bij het zoeken naar hulp (dus zowel voor de cliënt, als voor de hulpverlener). Men is er vaak niet van bewust dat deze drempels zich aan beide zijden bevinden. Daarom vonden we het belangrijk om ze te duiden. Vervolgens werd het hulpverleningsproces op het niveau van het comité besproken. Er werden punten aangehaald waardoor onze doelgroep kan afhaken en afvloeien naar de gedwongen hulpverlening.

Oorspronkelijk wilden we in het praktische gedeelte alles wat we geschreven hebben, toetsen, aan de hand van interviews. Maar tijdens de literatuurstudie hadden we het gevoel dat we iets misten. Namelijk een duidelijk beeld over deze doelgroep binnen de bijzondere jeugdbijstand in Limburg. Zo begon onze zoektocht naar de concrete cijfers over dit onderwerp. Hoe het verliep en wat er van kwam, zal de lezer in het eerste gedeelte van ons onderzoek vinden.

---

¹ Het verrichten van het onderzoek werd ondersteund met door het gebruik van de volgende bronnen:

T HART, H., en anderen, *Onderzoeksmethoden*,. Amsterdam, Boom, 1996.

SWANBORN, P., *Methoden van sociaal-wetenschappelijk onderzoek*. Amsterdam, Boom, 1994.

BILLIET, J., *Methoden van sociaal-wetenschappelijk onderzoek: ontwerp en dataverzameling*. Leuven, Acco, 1990.

SEGBERS, J., *Methoden voor de sociaal wetenschappen, inleiding tot de structuur van het onderzoeksproces en tot de methoden van dataverzameling*. Assen, Van Gorcum, 1989.

² *Sociologisch onderzoek*: het verzamelen, analyseren en interpreteren van gegevens die van belang zijn voor het inzichtelijk maken van een sociaal verschijnsel of sociaal probleem.

Dit onderzoek zal dus uit twee luiken bestaan. In het eerste luik zullen we het beeld van de Turkse en Marokkaanse gezinnen binnen de bijzondere jeugdbijstand in Limburg schetsen, aan de hand van cijfermateriaal dat we hebben verzameld. We noemen dit het profiel van de Turkse en Marokkaanse gezinnen binnen de BJB in Limburg. In het tweede luik zal er een aantal interviews worden afgenomen van betrokken cliënten. Hierbij gaan we telkens de link leggen met het literatuuronderzoek.

Hoofdstuk 5: Turkse en Marokkaanse gezinnen binnen de Bijzondere Jeugdbijstand in Limburg.

Inleiding

Zoals reeds werd vermeld, gaan we in het eerste gedeelte van ons onderzoek een profiel maken van de doelgroep binnen de bijzondere jeugdbijstand in Limburg. In dit eerste deelonderzoek spreken we van een exploratief of verkennend onderzoek. Deze methode wordt gebruikt als er nog weinig kennis over een bepaald probleem bestaat of als de bestaande kennis over het probleem niet bevredigend is, zodat het voor de onderzoeker moeilijk is om concrete onderzoeksvragen te stellen. In ons geval hadden we dus vooraf geen concrete cijfers over deze doelgroep. Zijn er werkelijk meer jongeren in de gedwongen dan in de vrijwillige hulpverlening? Wie zijn deze jongeren? Waar wonen ze? Welke problemen hebben ze? Als we antwoorden op deze vragen krijgen, zal het duidelijk zijn of ze in de werkelijkheid oververtegenwoordigd zijn bij de zwaardere vormen van de hulpverlening en waarom.

1. Opzet van het onderzoek.

Het doel van het verzamelen van deze cijfers is een duidelijk beeld van deze doelgroep te vormen en antwoorden op een aantal vragen te vinden.

De volgende vragen staan in dit onderzoek centraal:

Centrale vragen:

1. Hoeveel jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst zijn cliënten van de BJB?
2. Met welke problemen kampen deze jongeren?
3. Wat is de verhouding tussen vrijwillige en gedwongen hulpverlening?
4. Welke maatregelen/hulp krijgen deze jongeren?

Deelvragen:

1. Verhouding naar geslacht
2. Verhouding naar afkomst
3. “Probleemgemeenten”
4. Gezinssituatie
5. Taalbeheersing van de ouders
6. Diensten waarmee SDJRB/en en CBJ’s rond deze doelgroep samenwerken.

1.1. Hypothesen

Op basis van het literatuuronderzoek zijn de volgende hoofdhypothesen in het eerste gedeelte van het onderzoek vooropgesteld:

- De inschatting van deze doelgroep binnen de BJB bedraagt minder dan 10%;
- Turkse en Marokkaanse jongeren zijn oververtegenwoordigd in de gedwongen hulpverlening;
- De problemen die zij hebben zijn grotendeels positie- en cultuurgebonden;
- Turkse en Marokkaanse jongeren worden snel geplaatst.

1.2. Onderzoeklocaties en onderzoeksgroep

Als onderzoekseenheden nemen wij de jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst en hun gezinnen, woonachtig in Limburg. We hebben bewust niet geselecteerd op basis van nationaliteit, omdat allochtonen van de tweede en derde generatie vaak reeds genaturaliseerd zijn als Belg. De waarnemingseenheden¹ zijn de dossiers die actief waren op 14.04.2005.

Men kan zich afvragen wat een actief dossier betekent. Op het niveau van de comités gaat het over de dossiers waarbij men tijdens de ‘case – onderzoek’ fase voldoende aanwijzingen van POS heeft gevonden. Daarom vond het team het aangewezen om een hulpverlening op te starten en een dossier te openen. Het kan zijn dat een dossier geopend werd omdat er een POS is, maar het case-onderzoek nog niet volledig afgerond is, en er nog geen maatregel werd getroffen. In onze sector moet men meestal op de maatregel nog een tijdje wachten. De

---

¹ *Waarnemingseenheden*: de elementen waarbij de informatie verzameld of waargenomen wordt.

jongere wordt op een wachtlijst gezet, maar ondertussen loopt de eigen begeleiding van de consulent.

De actieve dossiers zijn dus dossiers waarbij:

- Voldoende aanwijzingen van POS zijn en men vanuit het team beslist dat er verdere hulpverlening wenselijk is;
- Het onderzoek nog niet volledig afgerond is;
- De jongere op een wachtlijst staat en men op de uitvoering van een maatregel wacht (ondertussen is er eigen begeleiding door de consulent);
- Dat er een maatregel lopende is (dossiers die al een langere tijd lopen bij het CBJ).

Jongeren uit de aanmeldingsfase, waar het case-onderzoek pas gestart is, kwamen niet in aanmerking.

Op het niveau van de gedwongen hulpverlening worden al de aanmeldingen die men via de bemiddelingscommissie of de jeugdrechter krijgt, effectieve dossiers.

In dit onderzoek baseren we ons op de bestaande lijsten van deze diensten wat deze dossiers betreft. Dit wil zeggen dat we niet verantwoordelijk zijn voor mogelijke registratiefouten.

2. Uitvoering van het onderzoek

We hebben deze cijfers op verschillende manieren proberen vast te krijgen. Eerst hebben we ons tot de teamverantwoordelijke van de comités Tongeren en Maaseik, mevrouw Janssen gericht om te vragen of men deze cijfers uit de administratieve bestanden kan halen. Jammer genoeg bleek dit niet het geval. Blijkbaar is het registratiebestand binnen de Bijzondere Jeugdbijstand hierop nog niet volledig afgestemd. Dit is waarschijnlijk te wijten aan het feit dat men nog bezig is met het invoeren van het elektronische dossier DOMINO, wat nog een tijdje kan duren.

Een andere manier die we hebben bedacht om dit te doen waren enquêtes. Er werden enquêtes opgesteld. De bedoeling was dat de consulenten van de sociale diensten van de jeugdrechtbanken en comités zelf deze gegevens zouden invullen. Omdat de consulenten een zware case-load hebben, hebben we besloten deze gegevens zelf te verzamelen. Daarvoor

hadden we een toelating nodig van de regioverantwoordelijke de heer Berx. Er werd een schriftelijke aanvraag via mevrouw Janssen ingediend. Een principieel akkoord werd toegestaan, maar men heeft voorgesteld dat we ons eerst naar het preventieteam zouden richten. Hiervoor werd er contact opgenomen met de preventieconsulente mevrouw Rondags. Het preventieteam beschikte op dat moment niet over volledige gegevens, maar ze heeft wel andere nuttige informatie voor dit werk gegeven, die we in het theoretisch gedeelte hebben gebruikt.

Om de maximale betrouwbaarheid van deze cijfers te bevorderen werd er besloten om dit onderzoek als een momentopname te verrichten. De datum werd vastgesteld op 14 april 2005. Men kan zich afvragen waarom dat nodig is. Het probleem is dat jongeren in de loop van een jaar, zelfs in de loop van een maand een verschillende situatie kunnen hebben. Vandaag is hij geplaatst, morgen is hij terug naar huis. Of vandaag is het dossier op het comité, morgen is het dossier op de jeugdrechtbank. Hoe zouden we deze cijfers dan kunnen vergelijken? Vandaar dat we opteerden voor een momentopname op een bepaalde datum, wat in de komende jaren eventueel als referentiepunt zou kunnen aangewend worden.

Mijn mentor mevrouw Gillaerts heeft contact opgenomen met de heer Schoofs, administratieve medewerker bij de sociale dienst van de jeugdrechtbank Hasselt. Blijkbaar beschikt deze dienst over een registratiesysteem waar heelwat gegevens kunnen uit geput worden. De heer Schoofs heeft de gegevens van de SDJRB Hasselt voor mij voorbereid. Hij heeft ook mevrouw Kusnieruk uit het administratieve secretariaat van de SDJRB Tongeren geholpen om informatie te verzamelen. Een aantal gegevens worden in de SDJRB Tongeren nog niet geregistreerd bv aanmeldingsproblematiek en herkomst. In de SDJRB Hasselt is dat wel het geval. Daarom hebben we samen met mevrouw Kusnieruk en mevrouw Donvil dit manueel moeten doen. Uiteindelijk is het ons gelukt.

Op het niveau van comités was het iets moeilijker. Wat wel heel positief was, is dat de teamverantwoordelijken van de sociale diensten van de comités, de heer Brummans en mevrouw Janssen hun spontane medewerking hebben verleend. De administratieve medewerkers van allochtone afkomst die nu werkzaam zijn in de administratieve secretariaten, Ramazan en Julia hebben ook goed meegewerkt. Aangezien de afkomst van de jongeren bij de comités niet geregistreerd wordt, was het moeilijk om uit te maken wie van Turkse of Marokkaanse afkomst was. De allochtone medewerkers hadden hier geen

problemen mee. Op deze manier werden de eerste lijsten opgesteld. Vervolgens werden de dossiers van deze jongeren grondig doorgenomen. Hierdoor werd nog eens gecontroleerd of deze jongeren werkelijk van Turkse of Marokkaanse afkomst waren. Dit heb ik volledig zelfstandig moeten doen. Het aantal dossiers dat ik heb doorgenomen bedraagt meer dan 100. Tijdens het lezen van deze dossiers zijn er een aantal uitgevallen om één of andere reden: andere herkomst bv Egypte; is reeds doorverwezen naar de jeugdrechtbank e.a. Uiteindelijk zijn dit **97 dossiers** geworden. Ik heb tabellen ontworpen met verschillende rubrieken. Deze rubrieken komen in grote lijnen overeen met de deelvragen van dit onderzoek.

Een volgende stap om maximale betrouwbaarheid te bevorderen, was de vraag aan de consulenten om alles na te lezen en te controleren. Op die manier kon ik vragen om bepaalde aanvullingen te doen bv taalbeheersing ouders. Zoiets wordt nog niet geregistreerd. Om deze lijsten door de consulenten te laten nalezen hebben we weer beroep gedaan op de teamverantwoordelijken. Met andere woorden op dit niveau werden al de gegevens volledig manueel verzameld en werden veel mensen vanuit de sector bij dit onderzoek betrokken. Het biedt meer zekerheid over de betrouwbaarheid van de verzamelde cijfers.

Zoals in elk onderzoek hebben we ook een beperkt aantal non-respons gehad. Dit aantal is echt miniem, maar we vinden het toch belangrijk om dit te melden. Een consulente van de sociale dienst bij het comité Hasselt was met verlof, daarom zijn de rubrieken over de taalbeheersing van de ouders, in haar dossiers niet ingevuld. Men zal ook zien dat er een aantal niet ingevulde antwoorden bij de aanmelder staan. Hier is ook een verklaring voor. Vroeger gebruikte men geen standaardformulier om aanmeldingen te registreren. Sedert vorig jaar is dat wel het geval. De aanmelders van de dossiers die men al jaren begeleid kent men vaak niet meer. Daarom zijn er een aantal aanmelders die we in de dossiers niet hebben teruggevonden en die de consulenten ook niet hebben ingevuld.

3. Resultaten van het onderzoek

We hebben de verkregen cijfers geordend en berekeningen van deze gegevens gemaakt. Men kan het resultaat in de vorm van diagrammen aflezen. We hebben deze weergave gebruikt, omdat we er vanuitgaan dat dit meer overzichtelijk is dan alleen cijfers. Telkens zullen we deze cijfers verduidelijken.

We gaan de situatie van elk comité en van de sociale dienst van de jeugdrechtbank apart bekijken. In de conclusie zal er een analyse worden gemaakt op twee niveaus nl vrijwillige en gedwongen hulpverlening.

3.1. Aantal jongeren binnen de BJB in Limburg.

3.1.1. Comités

De berekening is gebeurd op 14.04.2005. Als we het aantal van de dossiers op de drie comités van Limburg vergelijken, krijgen we het volgende beeld. Comité Hasselt heeft de zwaarste case-load. Het is ook logisch dat er meer jongeren zijn van Turkse en Marokkaanse afkomst. Er zijn namelijk 43 Turkse en 11 Marokkaanse jongeren op 687 dossiers. In het comité Maaseik zijn er 19 dossiers van jongeren van Turkse en 9 van Marokkaanse afkomst op de totale som van 402 dossiers. In het comité Tongeren bedraagt het aantal dossiers 346. Het aandeel van jongeren van Turkse afkomst is 14. Er is maar 1 jongere van Marokkaanse afkomst in het comité Tongeren.

Als we de situatie procentueel bekijken, komen we tot de volgende vaststelling. Het aandeel van deze doelgroep op het comité Hasselt bedraagt 8%: 6% jongeren van Turkse afkomst en 2% jongeren van Marokkaanse afkomst. De situatie in Maaseik ziet uit als volgt: het totaal bedraagt 6%: 4% jongeren van Turkse en 2% van Marokkaanse afkomst. In het comité Tongeren is het procent van deze doelgroep in het totaal maar 4%. Dit zijn dan Turkse jongeren.

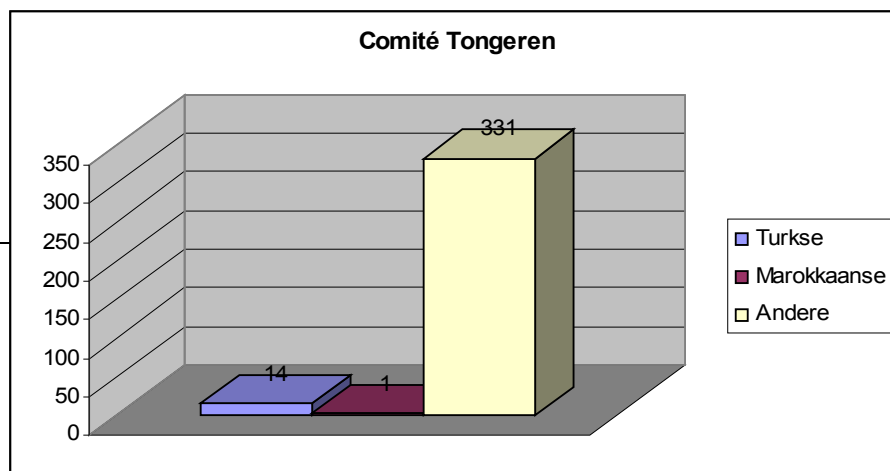
3.1.2. Sociale Diensten van de Jeugdrechtbanken

Op het niveau van de Jeugdrechtbanken is de situatie iets anders. Het aantal dossiers van onze doelgroep ligt iets hoger. Bij de SDJRB Hasselt zijn het 29 dossiers van jongeren van Turkse en 24 dossiers van jongeren van Marokkaanse afkomst, op een totaal aantal dossiers van 517. De case-load van de SDJRB Tongeren bedraagt 568 dossiers, waarvan 41 jongeren van Turkse en 23 jongeren van Marokkaanse afkomst zijn.

Als we het procent van deze doelgroep bij de twee SDJRB/en vergelijken dan zien we dat het bij SDJRB Hasselt en SDJRB Tongeren gelijk is, namelijk 11%. Dat kan misleidend zijn. Binnen dit procent zit het toch anders in mekaar. Bij de SDJRB Hasselt zijn er 6% Turkse en 5% Marokkaanse jongeren. Bij de SDJRB Tongeren zijn er 7% jongeren van Turkse en 4% van Marokkaanse afkomst.

Het zal duidelijker zijn als men diagrammen bekijkt.

Aantal jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst¹ per comité (absolute cijfers)

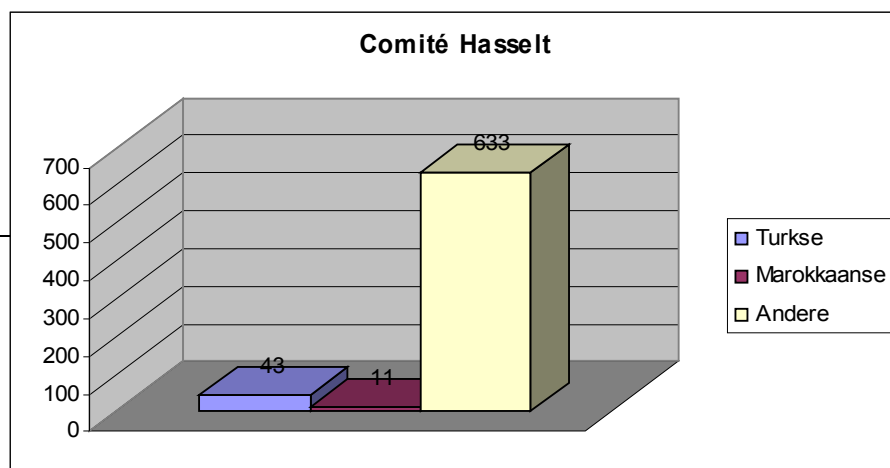

Aantal dossiers

Turkse	14
Marokkaanse	1
Andere	331

Totaal 346

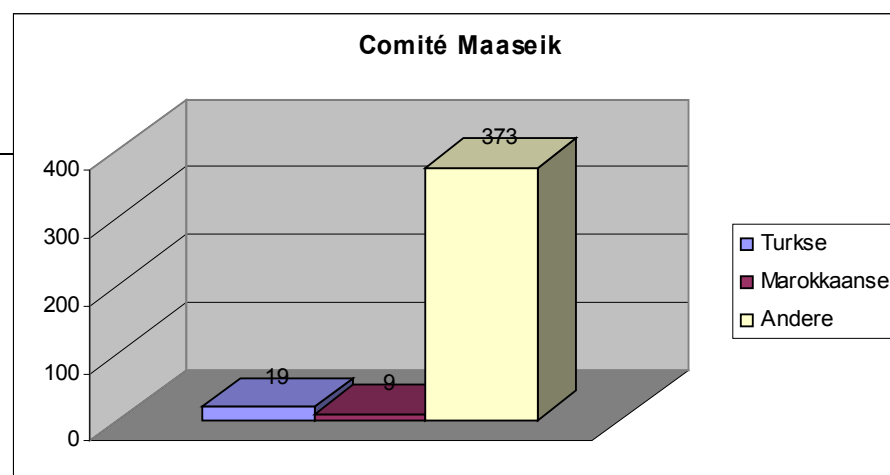

Aantal dossiers

Turkse	43
Marokkaanse	11
Andere	633

Totaal 687

Aantal dossiers

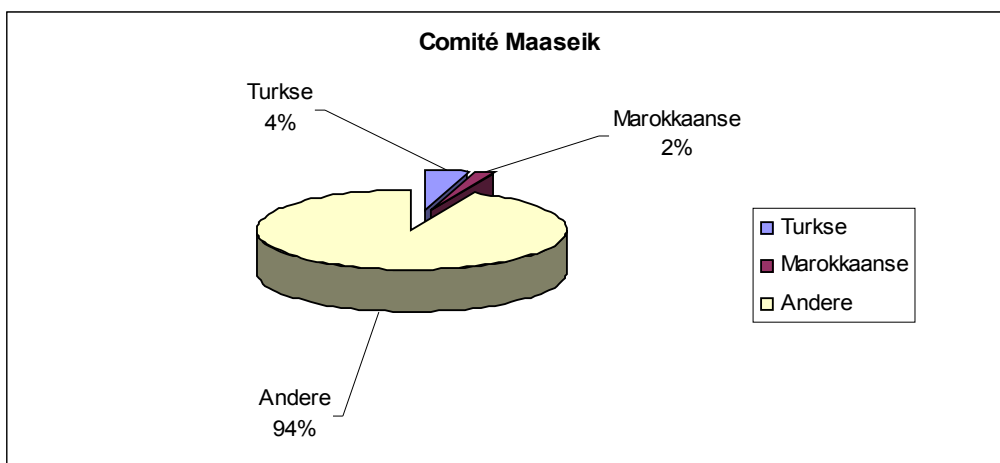
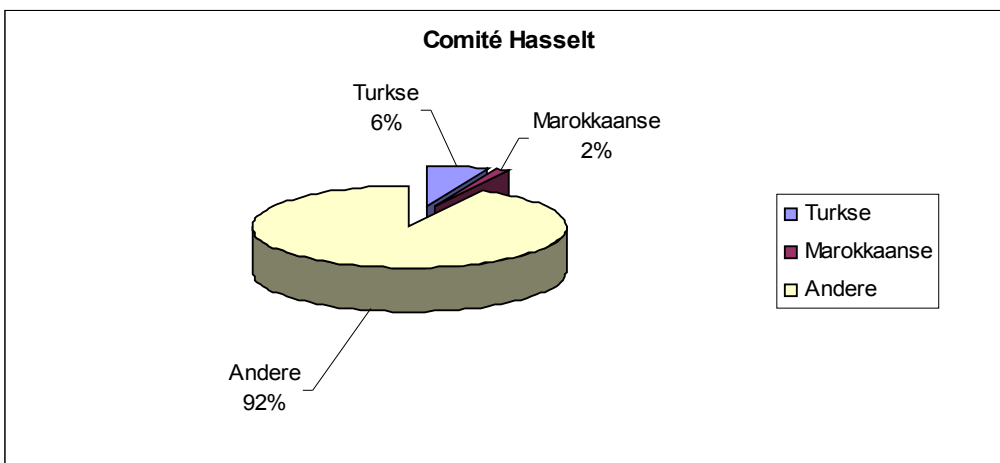
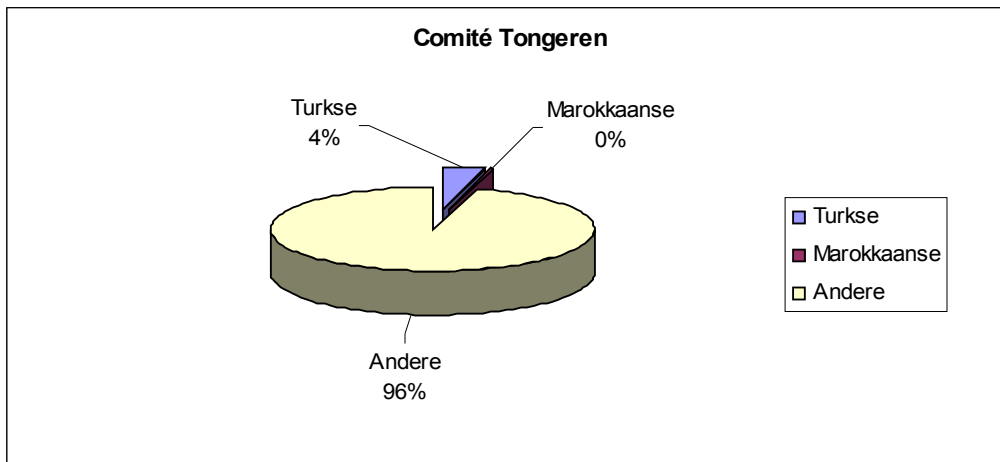
Turkse	19
Marokkaanse	9
Andere	374

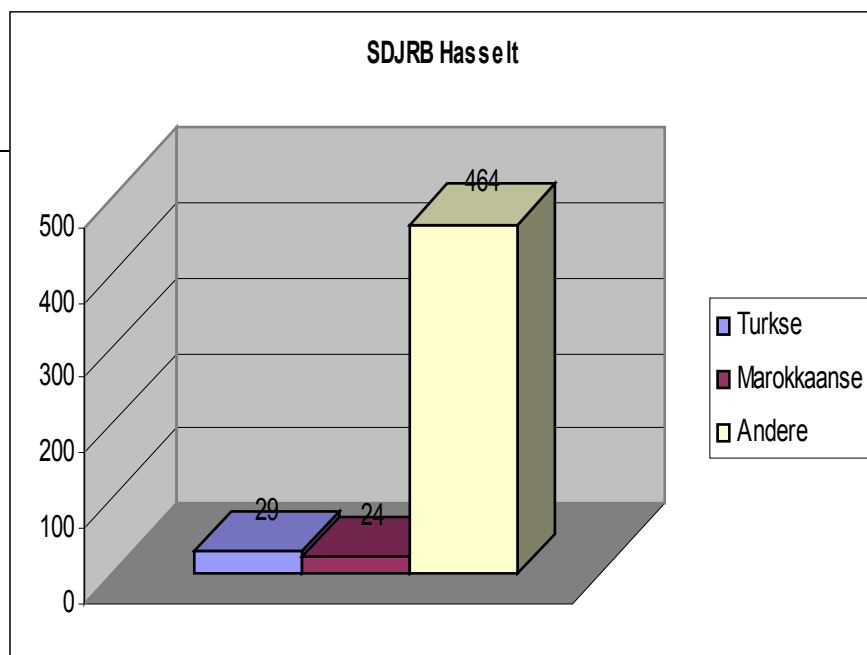
Totaal 402

¹ Onder de categorie 'andere' valt de restgroep: Vlaamse jongeren en jongeren van andere dan Turkse of Marokkaanse afkomst.

Aantal jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst per comité (procentueel)

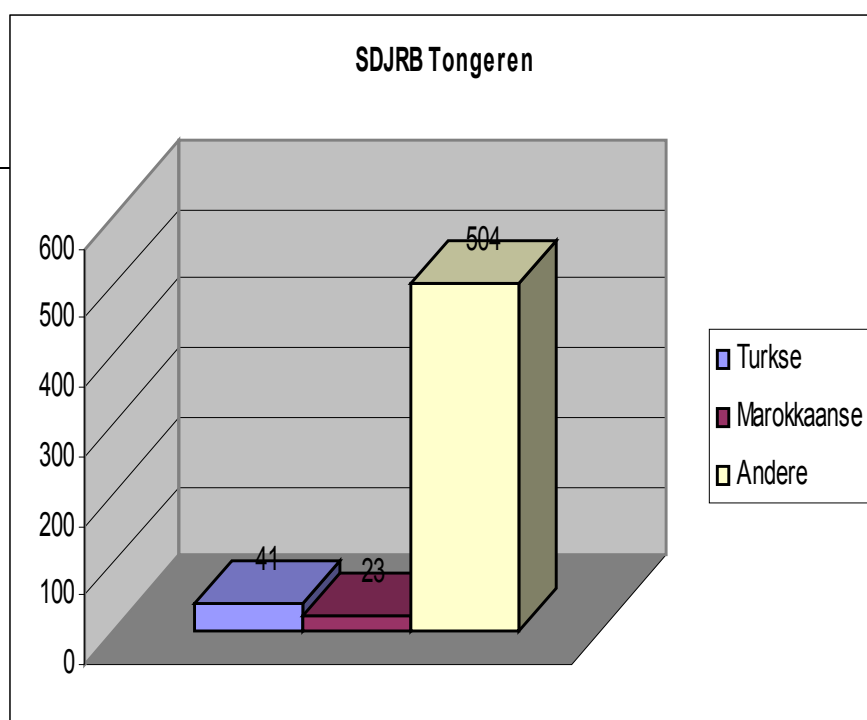
Aantal jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst¹ per SDJRB (absolute cijfers)

Aantal dossiers

Turkse	29
Marokkaanse	24
Andere	464

Totaal	517
--------	-----

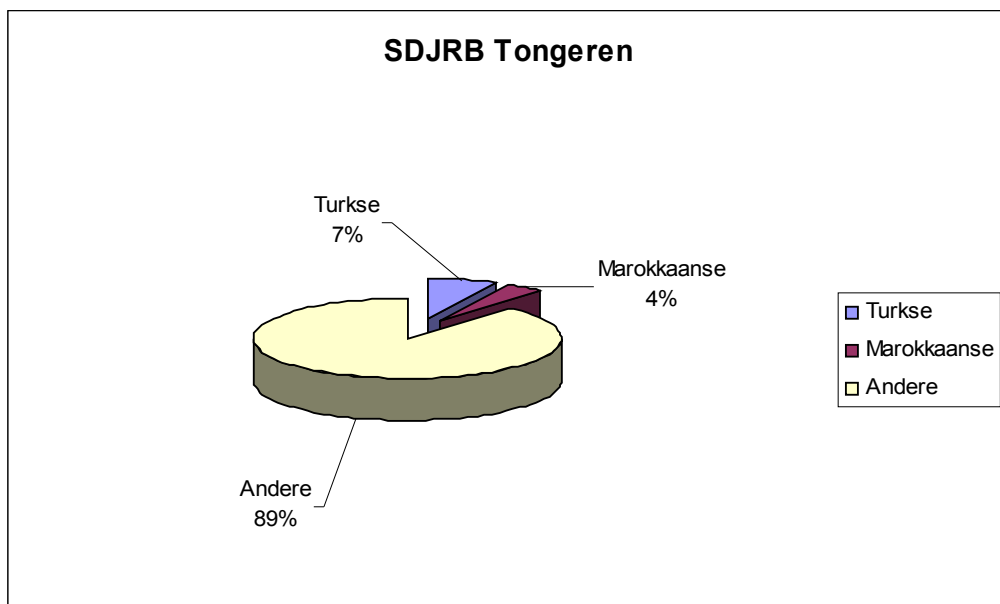
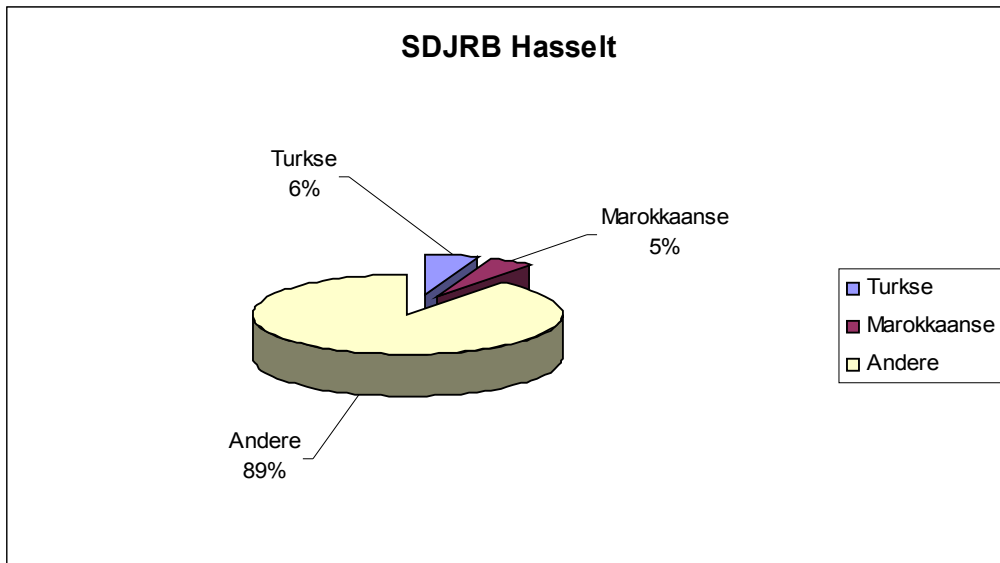
Aantal dossiers

Turkse	41
Marokkaanse	23
Andere	504

Totaal	568
--------	-----

¹ Onder de categorie 'andere' valt de restgroep: Vlaamse jongeren en jongeren van andere dan Turkse of Marokkaanse afkomst.

Aantal jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst per SDJRB (procentueel)

3.4. Het geslacht en de leeftijd van de doelgroep binnen de BJB in Limburg

3.4.1. Comités

Over het algemeen zijn er meer jongens dan meisjes, maar tussen de comités onderling zijn er wel verschillen. Laten we dit nader bekijken.

Op het comité Tongeren zijn er meer meisjes dan jongens respectievelijk 9 en 6. Het aantal meisjes op het comité Maaseik bedraagt 10, het aantal jongens bedraagt 18. Het comité Hasselt krijgt het meest van deze drie comités, met deze doelgroep te maken. Het aantal meisjes hier bedraagt 15. Er zijn 39 jongens van de Turkse of Marokkaanse afkomst.

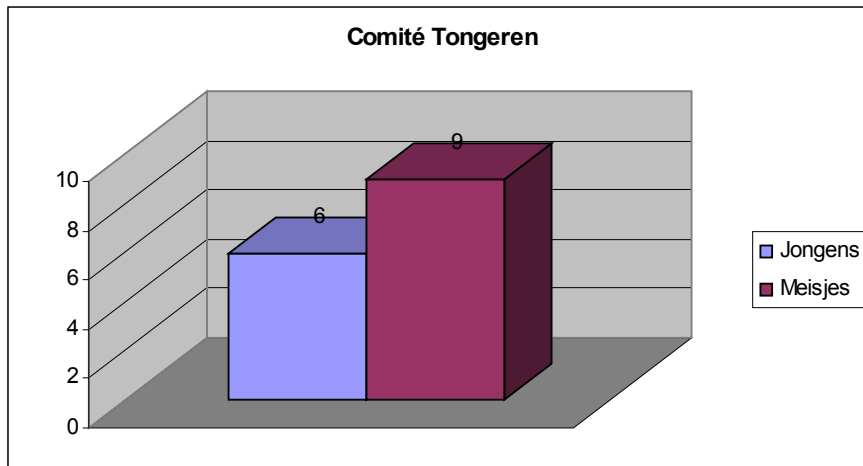
Als we de leeftijdsvariabelen op het niveau van de comités bekijken, zien we eigenlijk geen regelmaat. De hoogste frequentie op het comité Tongeren ligt bij de leeftijd van 9-11 en 16 jaar. Bij het comité Hasselt ligt de hoogste frequentie bij de leeftijd van 14 en 16 jaar. De hoogste frequentie bij het comité Maaseik ligt bij de leeftijd van 17 jaar.

3.4.2. Sociale Diensten van de Jeugdrechtbanken

Op de SDJRB Hasselt zijn er 36 jongens en 17 meisjes van Turkse of Marokkaanse afkomst. Op de SDJRB Tongeren zijn er meer jongens van Turkse of Marokkaanse afkomst namelijk 47. Wat meisjes betreft is het aantal gelijk, namelijk 17 meisjes.

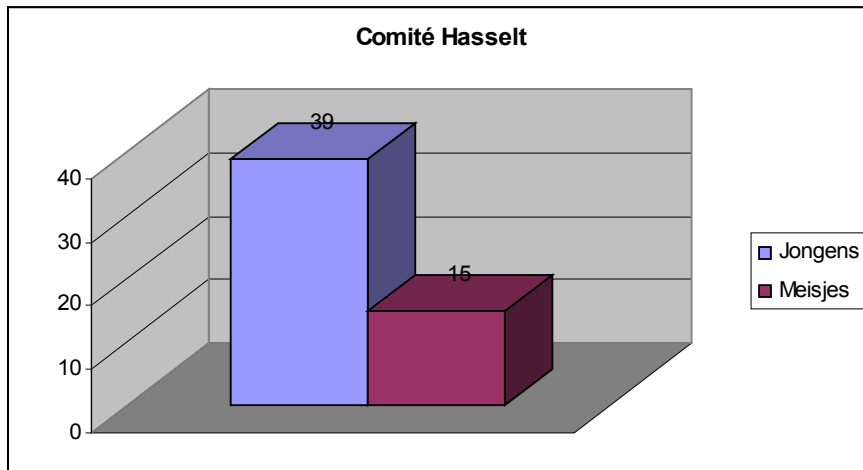
Bij de leeftijdsvariabelen op het niveau van de SDJRB/en kunnen we wel een paar algemene vaststellingen opmerken. De hoogste frequentie ligt bij de beide SDJRB/en bij de leeftijd tussen 12 en 17 jaar. Het piekmoment bevindt zich bij de leeftijd van 17 jaar. Er worden 17 jongeren van 17 jaar door de SDJRB Tongeren begeleid. Bij de SDJRB Hasselt vinden we 15 jongeren van 17 jaar terug.

Aantal jongens en meisjes van Turkse of Marokkaanse afkomst per comité.

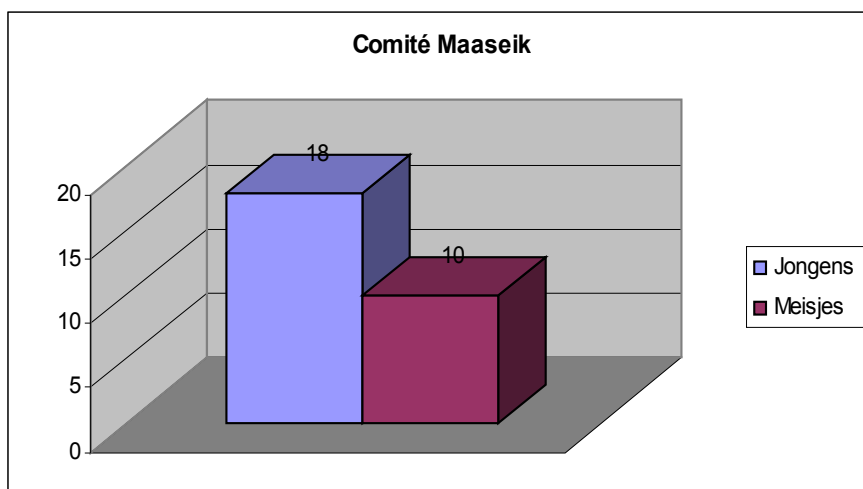
Geslacht

Jongens 6
Meisjes 9

Geslacht

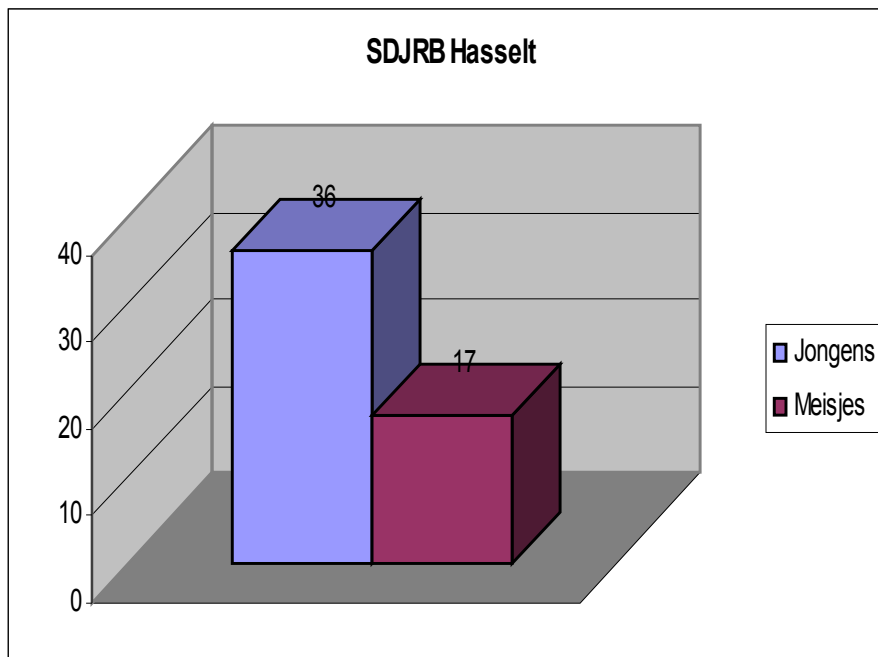
Jongens 39
Meisjes 15

Geslacht

Jongens 18
Meisjes 10

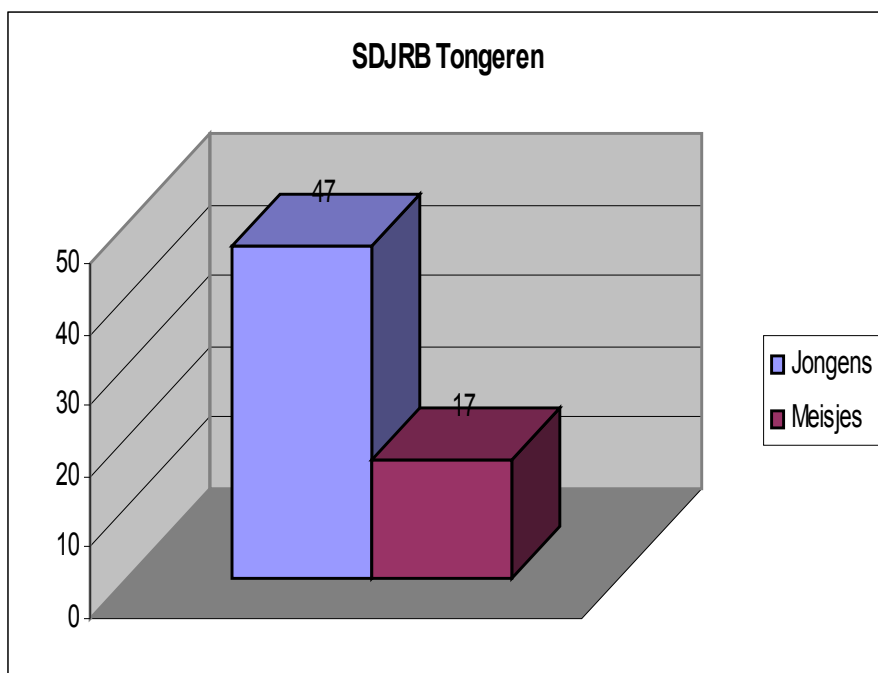
Aantal jongens en meisjes van Turkse of Marokkaanse afkomst per SDJRB.

Geslacht

Jongens 36

Meisjes 17

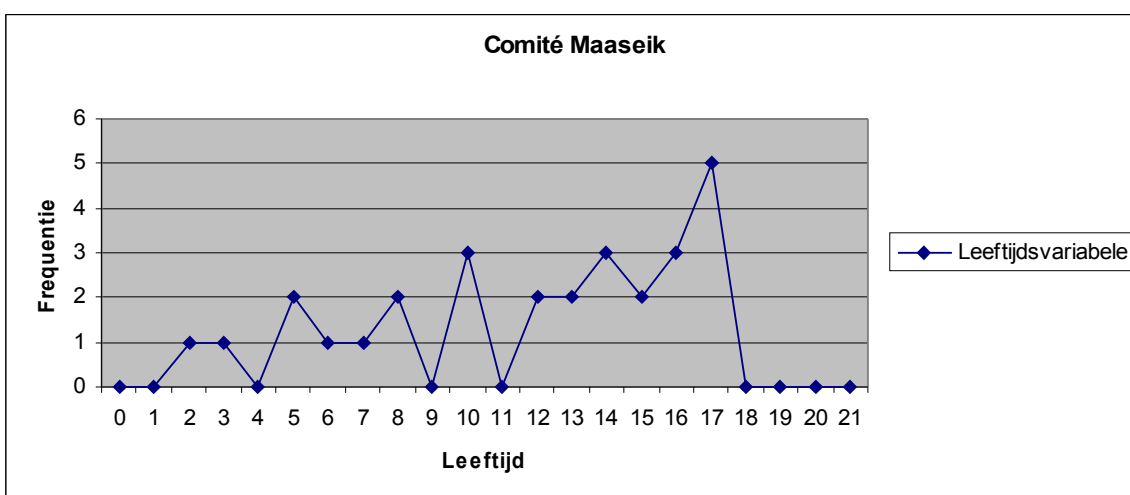
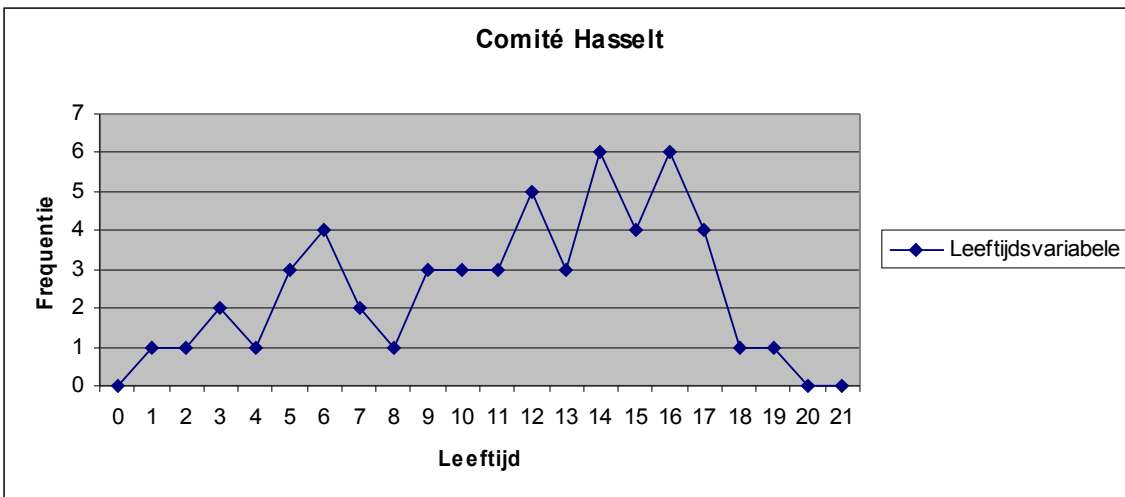
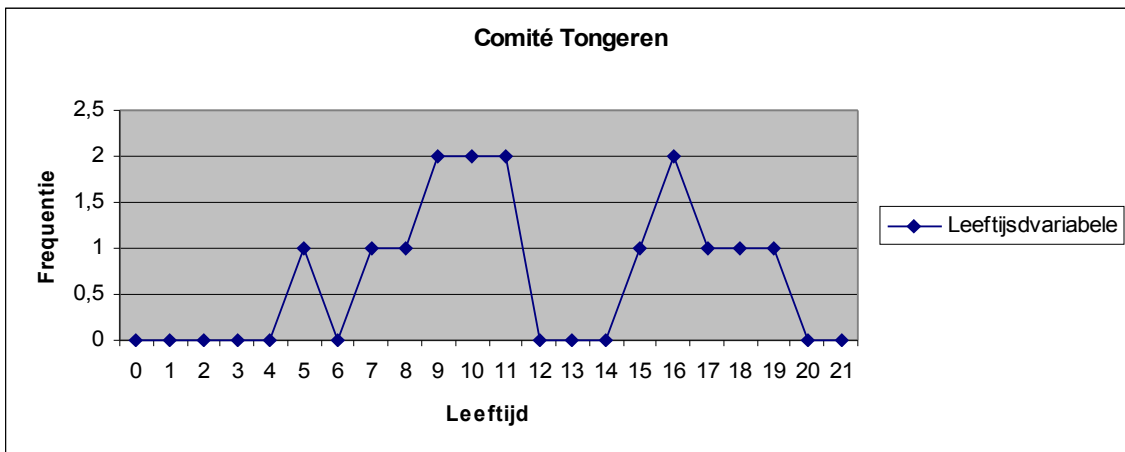

Geslacht

Jongens 47

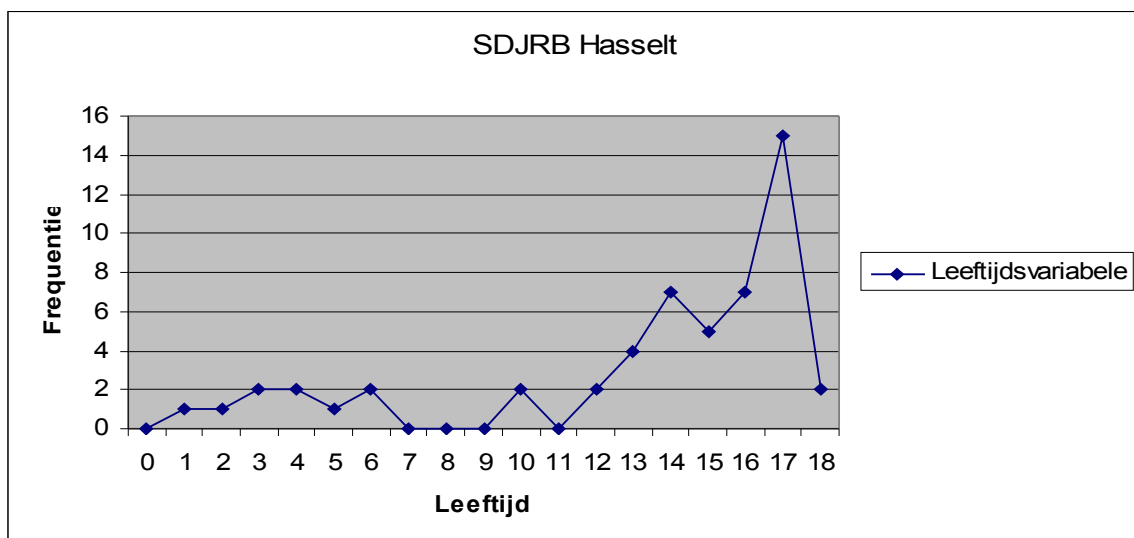
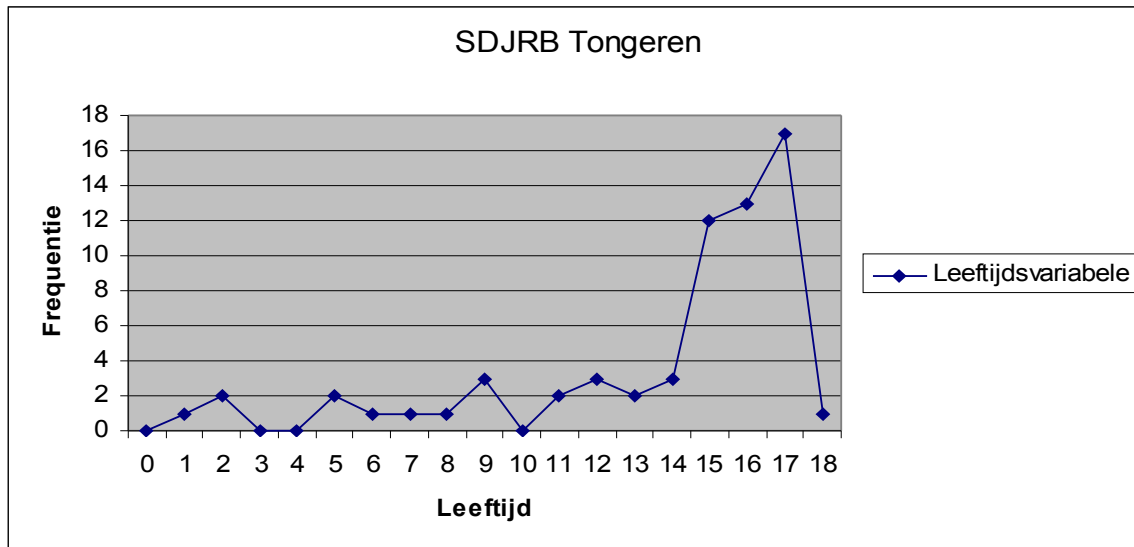
Meisjes 17

Leeftijd van deze doelgroep per comité¹

¹ De maximale leeftijdsgrens bedraagt 21 jaar. Dit is de maximale leeftijd tot wanneer het comité jongeren kan begeleiden, maar dan in het kader van de Begeleid Zelfstandig Wonen. Het is enkel mogelijk bij de verderzetting hulpverlening. Normaal gezien is comité tot 18 jaar bevoegd als de jongere geen verderzetting aanvraagt.

Leeftijd van deze doelgroep per SDJRB¹

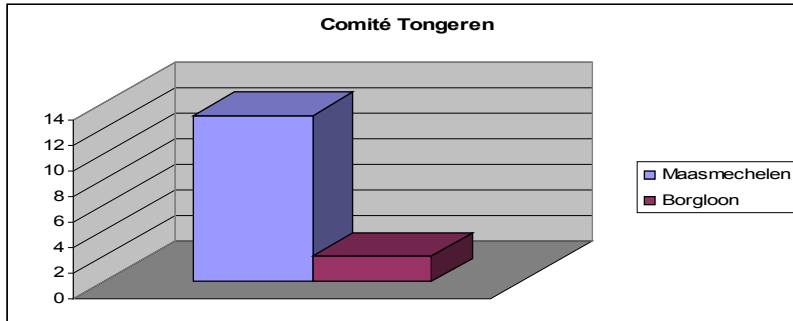
Een van de verklaringen dat men op het niveau van de gedwongen hulpverlening zo weinig met jonge kinderen te maken krijgt, kan liggen aan het feit dat in de helft van de dossiers het over MOF gaat. Deze jongeren komen dan rechtstreeks bij de gedwongen hulpverlening terecht.

Terwijl het bij comités alleen gaat over de problematische opvoedingssituaties (POS). Daarom zijn er verschillende leeftijdscategorieën in ongeveer gelijke mate aanwezig.

¹ De maximale leeftijdsgrens bedraagt 18 jaar. Als een jongere langer wil begeleid worden, dan moet hij of zij bij comité voor bijzonder jeugdzorg zelf aanvragen (1 maand voor 18 jaar). Op het moment van het verzamelen van deze gegevens waren er 3 jongeren van 18 jaar. Het wil zeggen dat op de datum van 14.04.2005 ze nog niet waren afgesloten.

3.5. Waar wonen deze jongeren¹?

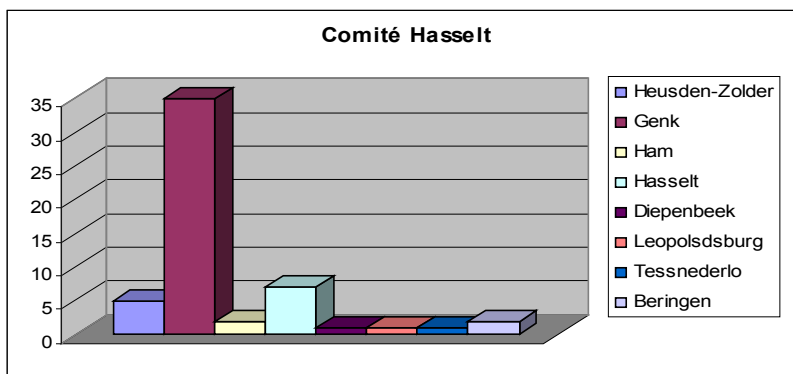
3.5.1. Comités

Gemeente

Maasmechelen	13
Borgloon	2

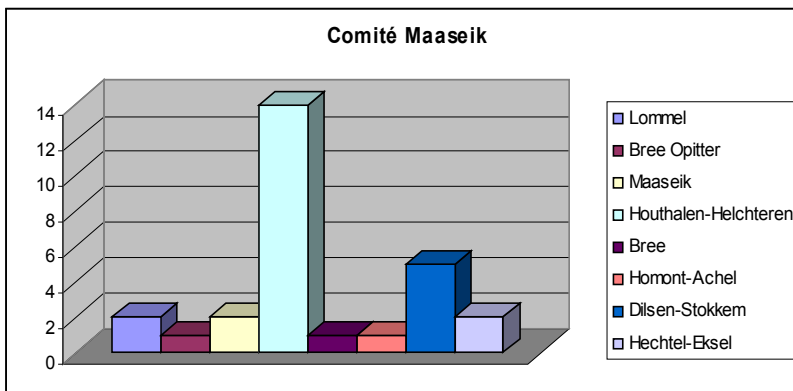
In de regio van Tongeren ligt gemeente Maasmechelen, waar Turkse en Marokkaanse gezinnen geconcentreerd wonen. Het is logisch dat de meerderheid van deze doelgroep in comité Tongeren uit deze gemeente komt.

Gemeente

Heusden-Zolder	5
Genk	35
Ham	2
Hasselt	7
Diepenbeek	1
Leopoldsburg	1
Tessenlo	1
Beringen	2

In het bestuurlijk arrondissement waarvoor comité Hasselt bevoegd is, is Genk zo een concentratiegemeente. Er zijn 35 jongeren die daar wonen.

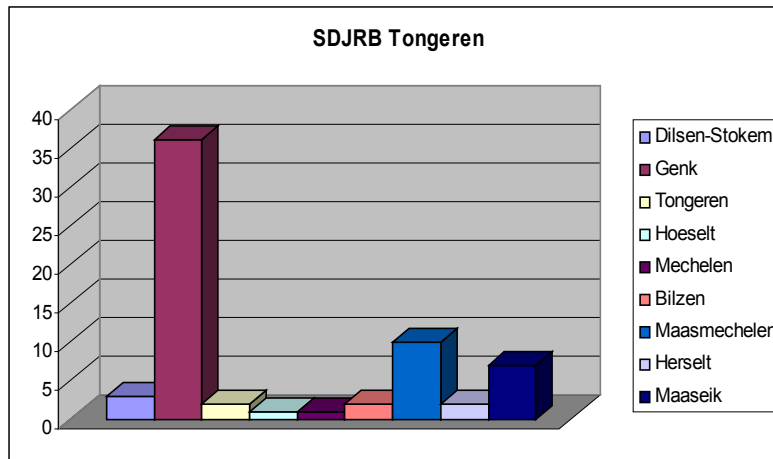
Gemeente

Lommel	2
Bree-Opitter	1
Maaseik	2
Houthalen-Helchteren	14
Bree	1
Hamont-Achel	1
Dilsen-Stokkem	5
Hechtel-Eksel	2

¹ Het is ook interessant om deze cijfers te vergelijken met de cijfers van de regionale spreiding van de Turken en Marokkanen in Limburg. Dan zal het ook duidelijk worden waarom we bepaalde gemeenten concentratiegemeenten noemen en waarom men bepaalde gemeenten in dit onderzoek niet terugvindt (zie bijlage 3).

De concentratiegemeente in de regio van comité Maaseik is Houthalen- Helchteren. Daar woont de meerderheid van de jongeren (11) die men daar begeleidt.

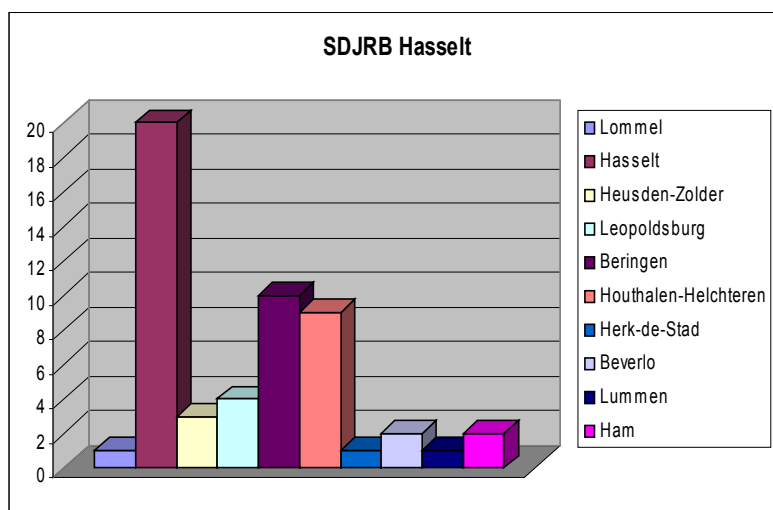
3.5.2. Sociale Diensten van de Jeugdrechtbanken

Gemeente

Dilsen-Stokkem	3
Genk	36
Tongeren	2
Hoeselt	1
Mechelen	1
Bilzen	2
Maasmechelen	10
Herselt	2
Maaseik	7

Bij de sociale dienst Tongeren zien we volgende situatie. Genk is weer oververtegenwoordigd (36). Op de tweede plaats komt Maasmechelen te staan (10). Er zijn 7 jongeren van Maaseik. In de andere gemeenten zien we geen opvallende regelmaat.

Gemeente

Bij de sociale diensten van de jeugdbank Hasselt is Hasselt het meest vertegenwoordigd (20). Op de tweede en derde plaats staan Beringen (10) en Houthalen – Helchteren (9). In de rest van de gemeenten wordt geen opvallende regelmaat vastgesteld.

3.5. Taalbeheersing door de ouders van deze doelgroep

Hierbij willen we opmerken dat dit de moeilijkste rubriek was om op te zoeken. Dit wordt nergens geregistreerd. Van sommige gezinnen hebben we dit uit de verslaggeving kunnen afleiden tijdens het doornemen van de dossiers. De rest van de gegevens moesten we aan de consultants vragen om in te vullen. Voor de comités hebben we het kunnen verzamelen. De gegevens rond SDJRB/en hebben we van de administratieve medewerkers gekregen. Met andere woorden we hebben de dossiers van de SDJRB/en niet zelf doorgenomen. Het is ook te wijten aan tijdsgebrek. Toch vinden we dat de gegevens van de comités ook representatief zijn voor de SDJRB/en, want het gaat hier over dezelfde doelgroep.

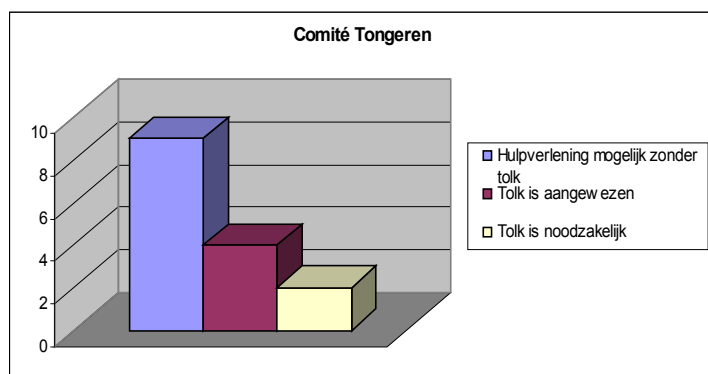
Waarom vermelden we dit? Het lijkt ons interessant om de link te leggen met de drempels die we in het theoretische gedeelte hebben besproken. Bij aanvang vroegen we ons ook af, in welke mate het OTA Limburg betrokken wordt in de hulpverlening. In de praktijk zagen we dat men deze dienst vooral betreft om te vertalen. Daarom is het interessant te bekijken, of er veel gezinnen zijn die met dit probleem kampen.

We hadden het een beetje moeilijk om de verkregen gegevens in categorieën onder te brengen. Elke mens geeft verschillende betekenissen aan de woorden zoals redelijk, behoorlijk, onvoldoende,... Nederlands praten. De begrippen goed spreken en geen Nederlands spreken zijn meer duidelijk. Een ander probleem in deze situatie is de gezinssamenstelling. We maken hier onze uitspraken per gezin en niet per persoon. In eenzelfde gezin kan een van de ouders goed Nederlands spreken, terwijl de andere geen enkel woord verstaat. We hebben dit probleem op de volgende manier opgelost. Gezinnen waar beide ouders (één ouder als hij of zij alleen is) goed Nederlands spreken worden onder de categorie “Hulpverlening mogelijk zonder tolk” ondergebracht. Gezinnen waar één van de ouders of beide ouders behoorlijk, redelijk,... Nederlands spreken (zelfs als de andere partner goed Nederlands spreekt) worden onder de categorie “Tolk is aangewezen” ondergebracht. Hieronder vallen ook gezinnen waar één ouder goed en de andere geen Nederlands spreekt. Dus in principe zou de ouder die Nederlands spreekt kunnen vertalen, maar eigenlijk vinden we dat ook hier een onpartijdige tolk aangewezen is. Gezinnen waar beide ouders geen Nederlands spreken, worden onder de categorie “Tolk is noodzakelijk” ondergebracht. De rubriek “Niet ingevuld” werd opgemaakt om de non-respons aan te duiden.

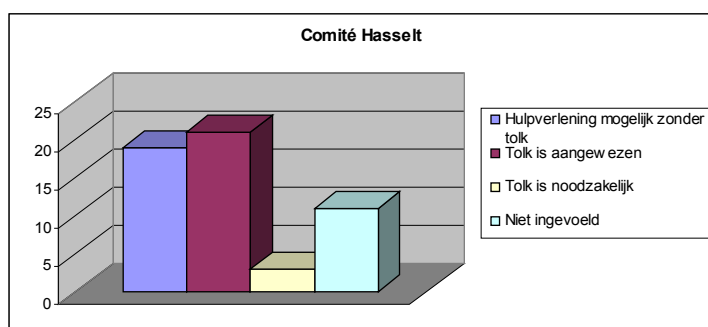
We stellen vast dat bij de meeste gezinnen de hulpverlening zonder tolk mogelijk is. Maar toch is er een groot aantal gezinnen bij welke de tolk aangewezen is. Dat wil ook niet zeggen dat de OTA medewerker niet betrokken moet worden. Zijn of haar rol is meer dan gewoon vertalen (zie supra). Daarom is het volgens ons toch een meerwaarde om deze dienst te betrekken.

3.5.1. Comit es

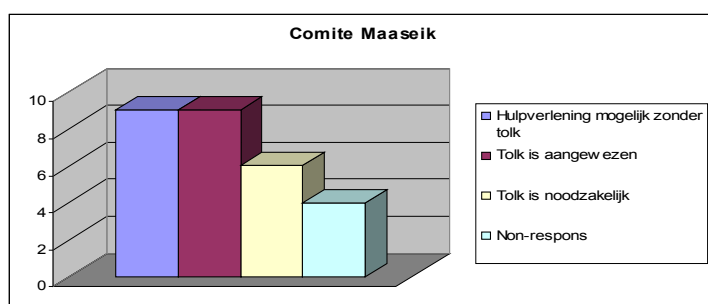
Hulpverlening mogelijk zonder tolk 9
Tolk is aangewezen 4
Tolk is noodzakelijk 2

Hieruit kunnen we een veronderstelling maken dat OTA in minstens 6 (optelsom van aangewezen en noodzakelijk) dossiers zou moeten werken.

Hulpverlening mogelijk zonder tolk 19
Tolk is aangewezen 21
Tolk is noodzakelijk 3
Non-respons 11

Hieruit kunnen we een hypothese maken dat OTA in minstens 24 dossiers aanwezig zou moeten zijn.

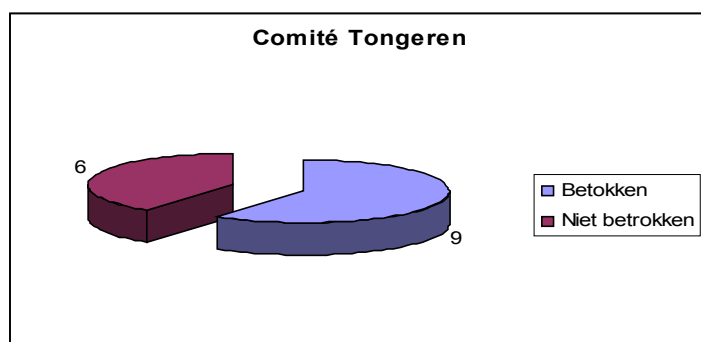

Hulpverlening mogelijk zonder tolk 9
Tolk is aangewezen 9
Tolk is noodzakelijk 6
Non-respons 4

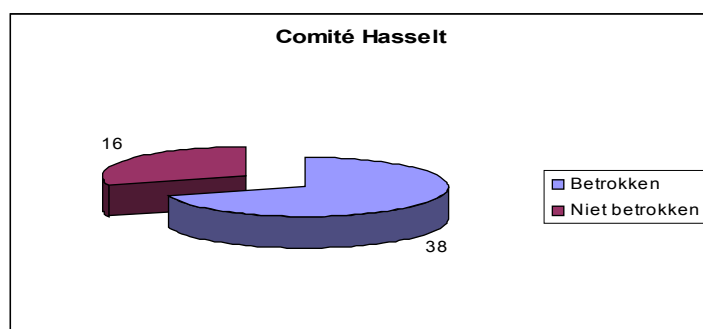
Hieruit kunnen we afleiden dat OTA in minstens 15 dossiers zou deel nemen.

3.6. Participatie van OTA Limburg¹

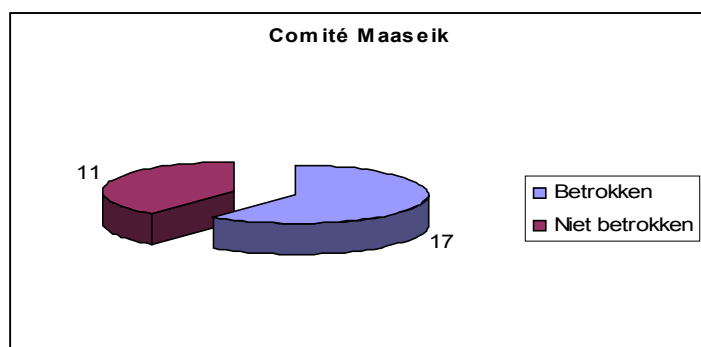
3.6.1. Comités

Het comité Tongeren werkt goed samen met OTA Limburg bij de begeleiding van deze doelgroep. OTA werd in 9 van 15 dossiers betrokken

Het comité Hasselt werkt ook goed met OTA Limburg. OTA is in 38 van 54 dossiers betrokken

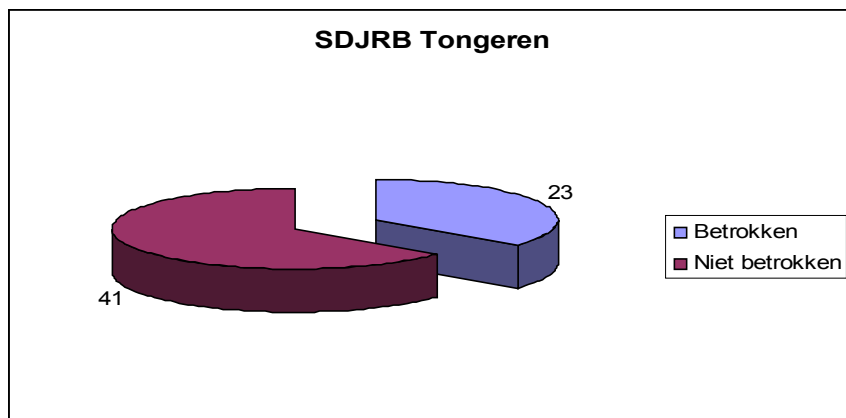
In het comité Maaseik maken de consulenten ook regelmatig gebruik van OTA Limburg. OTA is in 17 van 28 dossiers betrokken

Aan de hand van deze cijfers kunnen we concluderen dat de comités een goede samenwerking hebben met OTA Limburg. In de meerderheid van de dossiers doet men beroep op OTA. Met andere woorden, men ziet een meerwaarde in de ondersteuning van deze dienst ondanks een aantal knelpunten die we in het theoretisch gedeelte hebben aangehaald.

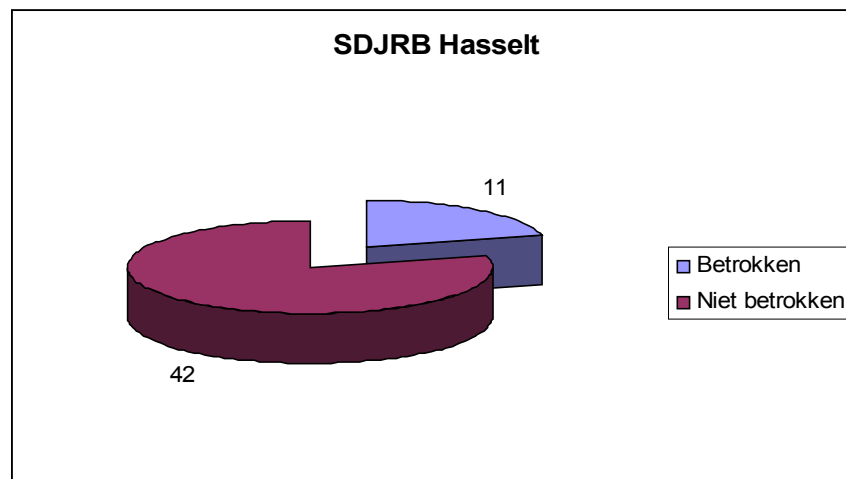
¹ Om uit te maken in hoeveel dossiers OTA is betrokken, werden verslagen in de dossiers nagekeken. Vervolgens werden de verzamelde gegevens met de heer Ates van OTA Limburg nagecheckt.

3.6.2. Sociale Diensten van de Jeugdrechtbanken

We hebben reeds vermeld dat we niet over de gegevens over de taalbeheersing van de ouders op het niveau van de SDJRB/en beschikken. Maar we hebben wel cijfers rond de participatie van het OTA in de dossiers van de sociale diensten van de jeugdrechtbank Hasselt en jeugdrechtbank Tongeren.

We stellen vast dat OTA in 23 dossiers van het totaal van 64 dossiers betrokken is.

Bij de sociale dienst van de jeugdrechtbank Hasselt is OTA in 11 dossiers van 53 betrokken.

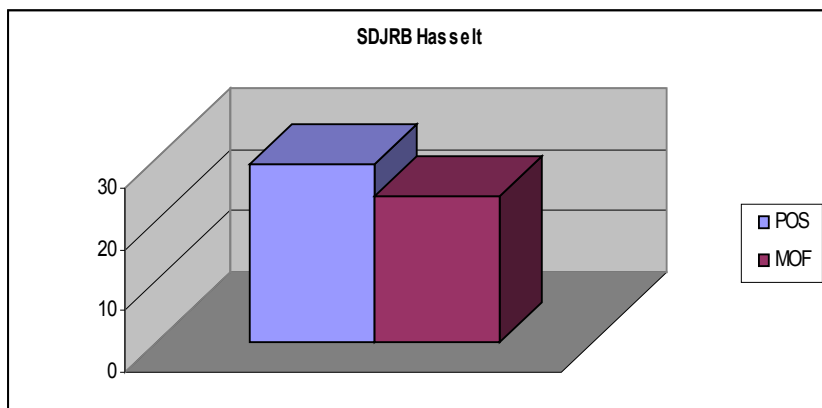
We stellen vast dat sociale diensten in minder dan de helft van deze dossiers gebruik maken van OTA Limburg. Spijtig genoeg hebben we in dit eindwerk geen mogelijkheid om dit fenomeen te onderzoeken. Het zou in de toekomst een interessant thema voor een onderzoek kunnen zijn. Men zou bijvoorbeeld de consulenten van de sociale diensten kunnen bevragen naar de criteria die ze hanteren om het OTA Limburg in te schakelen enz. Maar in dit eindwerk blijft deze vraag open.

3.7. Wie meldt deze jongeren aan?

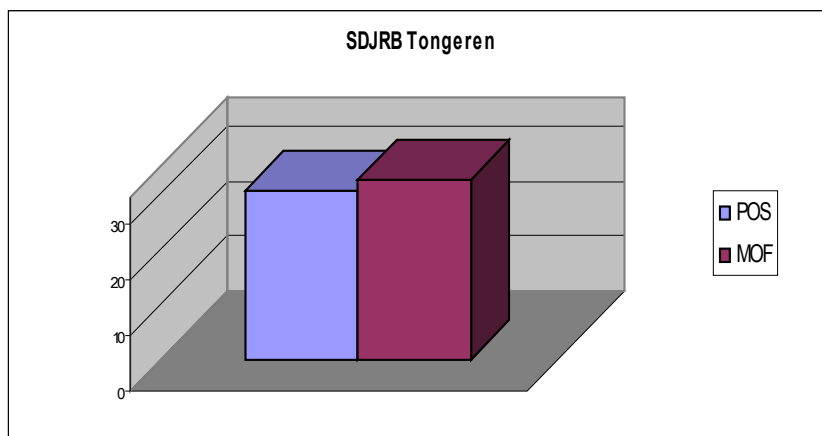
In het theoretische gedeelte hebben we over het eerste contact met het comité geschreven. Om de doelgroep te kunnen bereiken moeten we weten hoe ze in contact komen met comités en sociale diensten van de jeugdrechtbanken. Dat is enkel interessant op het niveau van de vrijwillige hulpverlening. Cliënten of diensten kunnen zelf het comité contacteren. In het tweede luik van het praktische gedeelte gaan we dieper in op dit eerste contact.

Voor de SDJRB/en is dit duidelijker. De jongeren komen daar terecht of via de bemiddelingscommissie of rechtstreeks via het Parket in het geval van een MOF. We gaan daarom enkel op het niveau van comités over de aanmelders spreken. Op het niveau van de SDJBB/en maken we het onderscheid tussen MOF en POS. Hieruit kunnen we ook afleiden hoe men in contact met de SDJRB is gekomen.

3.7.1. Sociale Diensten van de Jeugdrechtbanken

POS	29
MOF	24

POS	31
MOF	33

Een interessante opmerking die we hierbij willen maken is dat er in totaal meer POS dan MOF situaties in Limburg zijn wat deze doelgroep betreft op 14.04.2005. Het verschil is miniem (POS: 60 dossiers en MOF: 57 dossiers), maar het is een feit. Als we sociale dienst van de jeugdrechtbank Tongeren en Hasselt onderling vergelijken, komen we tot de vaststelling dat er wel verschillen zijn. Bij de sociale dienst van de jeugdrechtbank Tongeren wordt men meer met MOF situaties geconfronteerd. De consultants van de sociale dienst van de jeugdrechtbank Hasselt hebben dan meer met POS dan MOF situaties te maken.

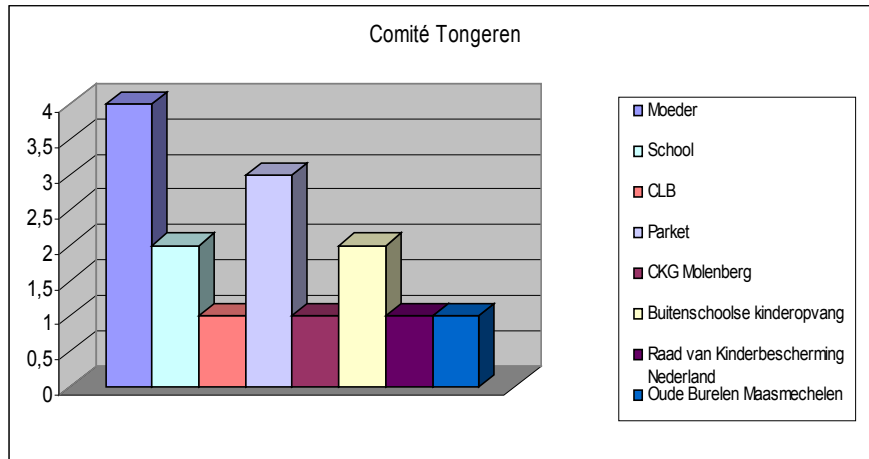
Hierbij willen we opmerken dat het belangrijk is dat bepaalde uitspraken die men over bepaalde provincies doet, niet naar gans Vlaanderen mogen veralgemeend worden. Dit werkt vooroordelen en stereotyperingen in de hand. In Limburg ziet de situatie er veel beter uit dan bijvoorbeeld in Antwerpen. In 2002 heeft men daar een onderzoek verricht naar verschillende hulpverleningstrajecten wat de allochtone jongeren betreft. We vinden dit een vrij recent en interessant onderzoek. Men is tot de conclusie gekomen dat bij de sociale dienst van de jeugdrechtbank Antwerpen 30 dossiers waren van POS situaties en bijna 70 dossiers van MOF situaties.¹ Met andere woorden er waren dubbel zoveel MOF dan POS situaties. Hier zien we een duidelijk verschil met Limburg.

---

¹ LODEWYCKX, I., en andere, *Allochtone en autochtone jongeren met psychische problemen en gedragsproblemen: verschillende trajecten naar en binnen de hulpverlening?* Antwerpen, Steunpunt beleidsrelevant onderzoek, z.d.

Laten we terug naar de aanmelder gaan.

3.7.2. Comités

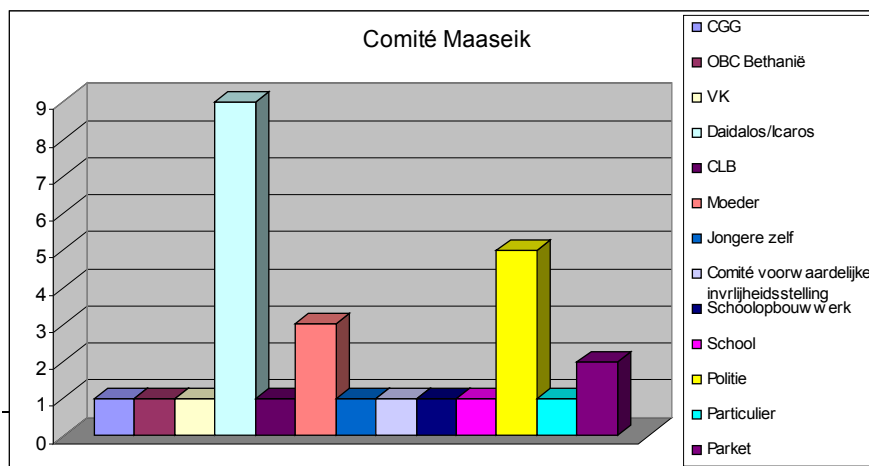
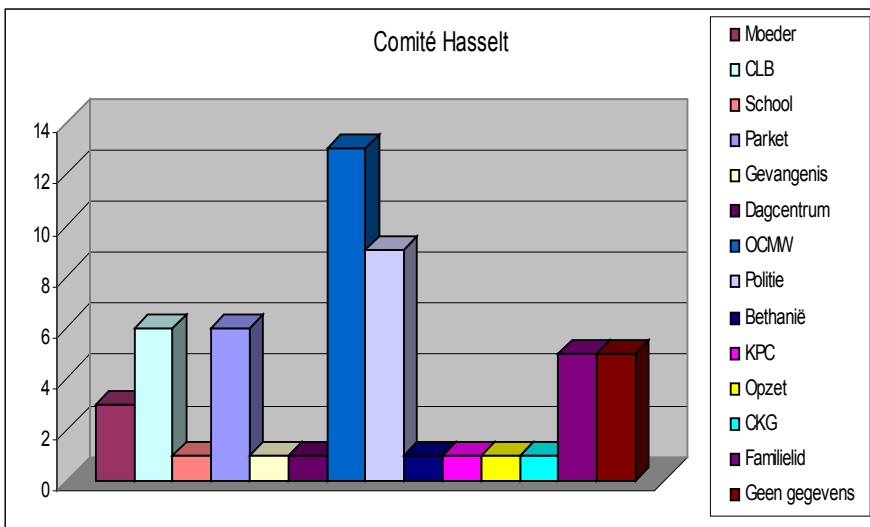
Aanmelder

Moeder	4
School	2
CLB	1
Parket	3
CKG	1
Buitenschoolse opvang	2

RvK Nederland	1
Ouder Burelen	1

Aanmelder

Moeder	3
CLB	6
School	1
Parket	6
Gevangenis	1
Dagcentrum	1
OCMW	13
Politie	9
Bethanië	1
KPC	1
Opzet	1
CKG	1
Familieid	5
Non-respons	5

Aanmelder

CGG	1
OBC Bethanië	1
VK	1
Daidalos/Ikaros	9
CLB	1

Moeder	3		
Jongere zelf	1		
Comité VIS ¹	1	Schoolopbouwwerk	1
School	1		
Politie	5		
Particulier	1		

Parket 2

Hierbij gaan we niet aanmelders per comité benoemen, maar voor gans Limburg. Het valt ons op dat de politie 14 jongeren heeft aangemeld. Het aantal aanmeldingen door OCMW is 13. Het Parket heeft ook veel meldingen gedaan namelijk 11. Er zijn 10 moeders die zelf kwamen aankloppen. Hierbij denk ik aan doorverwijzers² en ‘mond aan mond reclame’ (zie supra). De vzw Daidalos heeft ook veel jongeren aangemeld namelijk 9. De School doet opmerkelijk weinig aanmeldingen van deze doelgroep, slechts 4. Als men verder de problemen van deze jongeren bekijkt dan zal het duidelijk zijn waarom we dit aantal weinig vinden. Het zal blijken dat er veel moeilijkheden met de school verband houden. Daarom zou men kunnen veronderstellen dat er veel aanmeldingen vanuit school zouden komen. Het kan ook zijn dat men in eerste instantie CLB betreft. Als we de aanmeldingen vanuit de CLB bekijken, stellen we vast dat er 8 meldingen gebeurden.

Tot zover de voornaamste aanmelders/doorverwijzers.

Welke zijn dan de problemen waarvoor men steun vraagt?

3.8. Aanmeldingsproblematiek

In het theoretisch gedeelte hebben we stilgestaan bij de problemen van de Turkse en Marokkaanse gezinnen. Uit de theorie hebben we vernomen dat veel problemen cultuurgebonden zijn. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan de spanningen in de ouder-kindrelatie, die kunnen ontstaan omwille van het combineren van waarden van thuis en de samenleving. Naast culturele achtergrond is er ook het structureel aspect. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan de problemen op school. Het is interessant of we deze problemen terug kunnen vinden in de dossiers van comités en de sociale diensten van de jeugdrechtbanken. We willen er ook op wijzen dat het hier over de geregistreerde problemen gaat. Vaak gaat het over multiprobleemgezinnen en worden er meerdere problemen waarmee één jongere wordt geconfronteerd, geregistreerd. We hebben dus geteld hoeveel jongeren met een of ander

---

¹ VIS: voorwaardelijk invrijheidsstelling

² De gegevens over de doorverwijzers heb ik niet kunnen verzamelen, want het wordt bijna niet geregistreerd.

probleem te maken hebben. Op het niveau van SDJRB Hasselt registreert men enkel het hoofdprobleem.

Hierbij willen wij de gebruikte categorieën verduidelijken¹:

- Oppositioneel gedrag: hoort bij het psychosociaal functioneren van de jongere (externaliseren). De jongere is dan koppig, dwars, opstandig, uitdagend, brutaal en hij of zij heeft een grote mond;
- Pedagogische onmacht: valt onder de problemen die betrekking hebben op gezin en opvoeding. Hier gaat het over de ouders die pedagogisch zwak zijn;
- Problemen van de opvoeders: deze problemen maken uit deel van categorie gezin en opvoeding. Het kan zijn dat een van de opvoeders, door één of andere reden het optimaal opvoeden van de kinderen niet meer aankan. Hierbij denken wij aan verslavingsproblematiek (alcohol-, drugs-, gokverslaving), psychologische problemen, handicap enz;
- Lichamelijke en emotionele mishandeling vallen ook onder de problemen die met gezin en opvoeding te maken hebben. Deze begrippen zijn altijd relatief. Wat voor westerse mensen lichamelijke mishandeling is, kan voor mensen van andere culturen opvoeden betekenen;
- Persoonlijke ontwikkeling: we gebruiken deze categorie als verzamelnaam van alle problemen die met de ontwikkeling te maken hebben. Deze zijn onder andere fysieke of mentale handicap, ontwikkelingsstoornissen, psychische problemen... Hierbij denken we bijvoorbeeld aan autisme, spraak- of gehoorstoornissen,...Deze problemen vallen onder de categorie vaardigheden en verstandelijke ontwikkeling van de jongere;
- Schoolproblemen: hier is het weer een verzamelnaam van alle problemen die met school te maken hebben nl. leerachterstand, motivatieproblemen t.a.v. school, spijbelen/verzuim en dergelijke;

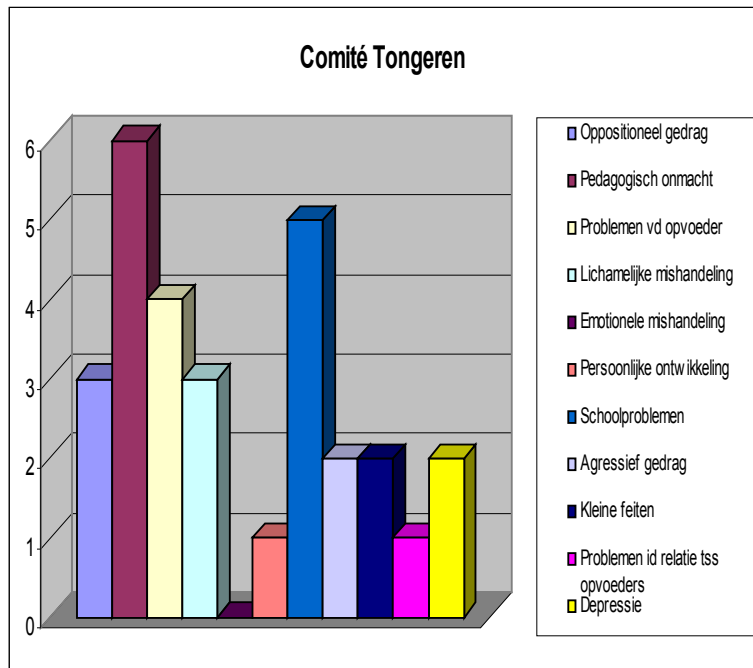
¹ De gebruikte categorieën worden overgenomen van het aanmeldingsformulier die men op comités hanteert sinds men met elektronisch dossier DOMINO begon werken.

- Agressief gedrag: hoort bij de categorie psychosociaal functioneren van de jongere (externaliseren). Zowel lichamelijk als verbaal agressief gedrag hoort hierbij;
- Problemen in de relatie tussen de primaire opvoeders: hieronder vallen o.a. echtscheidingsproblematiek, schijnhuwelijk, ruzies, partnergeweld, overspel enz;
- Depressie: valt onder het psychosociaal functioneren van de jongere (internaliseren);
- Gedragsmoeilijkheden: psychosociaal functioneren van de jongere (externaliseren);
- Verslaving/overmatig gebruik van middelen: psychosociaal functioneren van de jongere (verslaving). Hieronder vallen drugs-, en alcoholverslaving;
- Verwaarlozing: heeft te maken met gezin en opvoeding;
- Weglopers: op het aanmeldingsformulier wordt dit probleem niet expliciet vermeld, maar in de praktijk kan dit gebeuren;
- (Vermoedens) prostitutie: valt onder psychosociaal functioneren van de jongere nl. antisociaal en delinquent gedrag;
- Financiële moeilijkheden: valt onder categorie jongere en omgeving;
- Oudermishandeling: hoort bij psychisch functioneren van de jongere (externaliseren).

De andere rubrieken van het aanmeldingsformulier zijn niet in de dossiers van kinderen en jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst aan bod gekomen (zie bijlage 4).

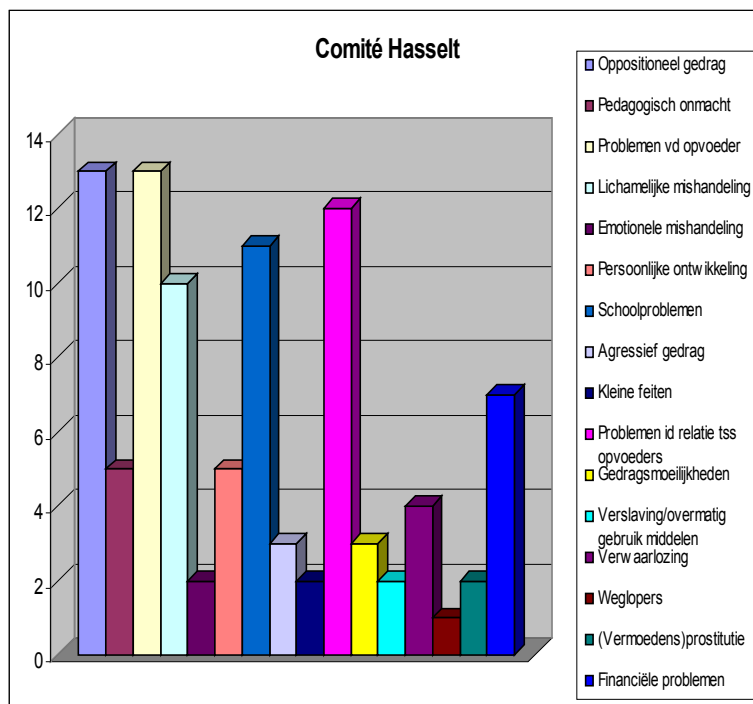
3.8.1. Comités

Aanmeldingsproblematiek

Oppositieeel gedrag	3
Pedagogisch onmacht	6
Problemen vd opvoeder	4
Lichamelijke mishandeling	3
Emotionele mishandeling	0
Persoonlijke ontwikkeling	1
Schoolproblemen	5
Agressief gedrag	2
Kleine feiten	2
Problemen id relatie tss opvoeders	1
Depressie	2

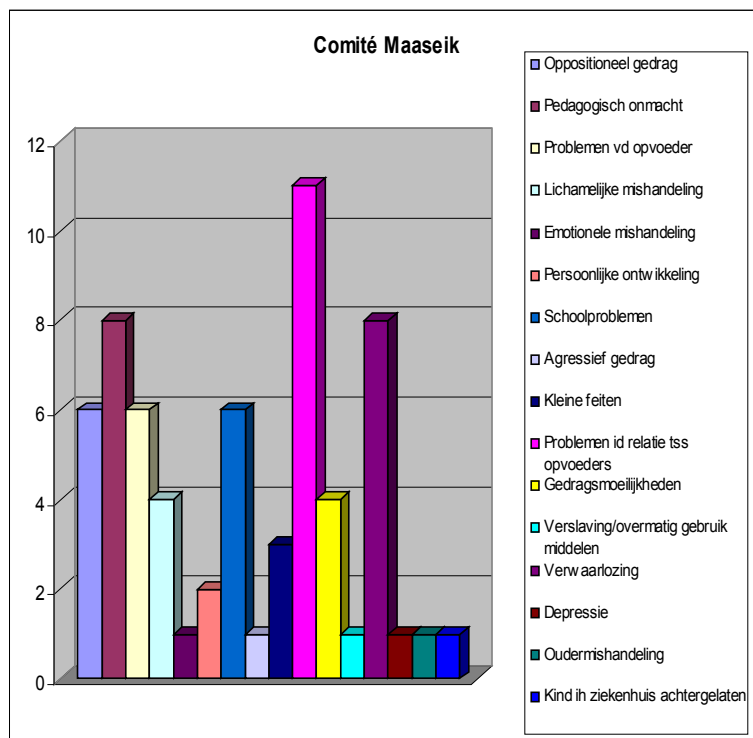
De meeste klachten hebben blijkbaar met de pedagogische onmacht te maken (6). Op de tweede plaats staan schoolproblemen (5) en problemen van de opvoeder (4). Dan komt de restgroep: lichamelijke mishandeling (3), agressief gedrag (2), depressie (2), kleine feiten (2), problemen in de relatie tussen de primaire opvoeders (1), persoonlijke ontwikkeling (1).

Aanmeldingsproblematiek

Oppositieeel gedrag	13
Pedagogisch onmacht	5
Problemen vd opvoeder	13
Lichamelijke mishandeling	10
Emotionele mishandeling	2
Persoonlijke ontwikkeling	5
Schoolproblemen	11
Agressief gedrag	3
Kleine feiten	2
Problemen id relatie tss opvoeders	12
Gedragsmoeilijkheden	3
Verslaving/overmatig gebruik middelen	2
Verwaarlozing	4
Weglopers	1
(Vermoedens)prostitutie	2
Financiële problemen	7

In het comité Hasselt krijgen de consulenten in dezelfde mate te maken met problemen zoals oppositioneel gedrag (13) en problemen van de opvoeder (13). Dit zijn de meest voorkomende klachten. Dan komen problemen in de relatie tussen de primaire opvoeders (12), schoolproblemen (11), lichamelijke mishandeling (10), financiële problemen (7), pedagogisch onmacht (5), persoonlijke ontwikkeling van de jongere (5). De restgroep zijn verwaarlozing (4), gedragsmoeilijkheden (3), agressief gedrag (3), verslaving/overmatig gebruik van de verdovende middelen (2). Probleem van de wegloper komt 1 keer voor.

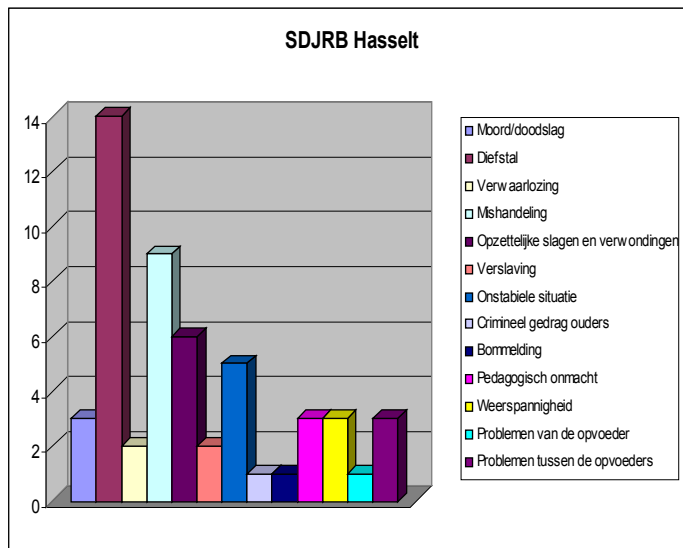

Aanmeldingsproblematiek

Oppositieel gedrag	6
Pedagogisch onmacht	8
Problemen vd opvoeder	6
Lichamelijke mishandeling	4
Emotionele mishandeling	1
Persoonlijke ontwikkeling	2
Schoolproblemen	6
Agressief gedrag	1
Kleine feiten	3
Problemen id relatie tss opvoeders	11
Gedragsmoeilijkheden	4
Verslaving/overmatig gebruik middelen	1
Verwaarlozing	8
Depressie	1
Oudermishandeling	1
Kind ih ziekenhuis achtergelaten	1

Bij het comité Maaseik valt op dat de meeste problemen te maken hebben met de moeilijkheden in de relatie tussen de primaire opvoeders (11). Op de tweede plaats staat pedagogisch onmacht (8) en verwaarlozing (8). Dan komen oppositieel gedrag (6), schoolproblemen (6) en problemen van de opvoeder (6). De restgroep zijn lichamelijke (4) en emotionele (1) mishandeling, kleine feiten (3), persoonlijke ontwikkeling (2), verslaving/overmatig gebruik middelen (1), depressie (1), oudermishandeling (1). Één moeder heeft haar kind in het ziekenhuis achtergelaten.

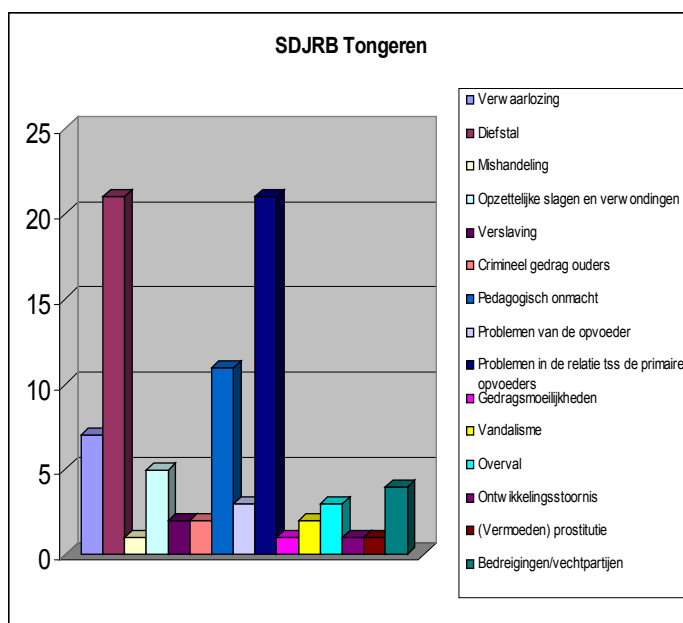
3.8.2. Sociale Diensten van de Jeugdrechtbanken

Aanmeldingsproblematiek

Moord/doodslag	3
Diefstal	14
Verwaarlozing	2
Mishandeling	9
Opzettelijke slagen en verwondingen	6
Verslaving	2
Onstabiele situatie	5
Crimineel gedrag ouders	1
Bommelding	1
Pedagogisch onmacht	3
Weerspannigheid	3
Problemen van de opvoeder	1
Problemen in de relatie tussen de primair opvoeders	3

Als we de situatie bij de SDJRB Hasselt bekijken, zien we dat het meestal over diefstal gaat (4). Gevallen van opzettelijke slagen en verwondingen liggen ook hoog namelijk 6. Er zijn tevens 3 gevallen met zware feiten namelijk moord. Als we POS situaties bekijken, merken we dat er 9 gevallen van kindermishandeling worden vastgesteld.

Aanmeldingsproblematiek

Verwaarlozing	7
Diefstal	21
Mishandeling	1
Opzettelijke slagen en verwondingen	5
Verslaving	2
Crimineel gedrag ouders	2
Pedagogisch onmacht	11
Problemen van de opvoeder	3
Problemen in de relatie tussen de primaire opvoeders	21
Gedragsmoeilijkheden	1
Vandalisme	2
Overval	3
Ontwikkelingsstoornis	1
(Vermoeden) prostitutie	1
Bedreigingen/vechtpartijen	4

Bij de SDJRB Tongeren komen we tot dezelfde conclusie als bij de SDJRB Hasselt wat diefstallen betreft (21). Dit is dan opmerkelijk veel als we dit met het aantal van de andere problemen vergelijken. Opvallend is dat de problemen in de relatie tussen de primaire opvoeders op dezelfde plaats staan. Dit is dan het meest voorkomende aanmeldingsprobleem

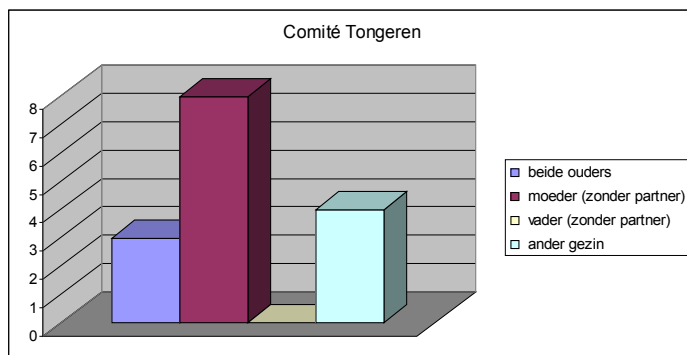
bij POS (21) bij de SDJRB Tongeren. Wat ligt er aan de basis van deze conflicten tussen de ouders? Dit is een interessant thema om verder te onderzoeken. We komen op dit aspect in het tweede gedeelte van dit onderzoek terug.

Hierbij moeten we opmerken dat als men de grafiek van POS en MOF situaties, met deze van de aanmeldingsproblematieken vergelijkt, dan ziet men dat de aantallen niet overeenkomen. Dat is te wijten aan het feit dat in sommige dossiers meerdere problemen voorkomen.

3.9. Leefsituatie van de jongeren

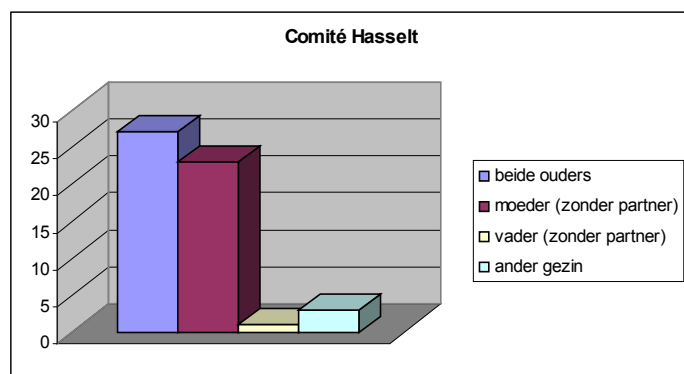
Ook dit lijkt ons interessant. In de voorafgaande paragraaf hebben we gezien dat de tweede en derde meest voorkomende problemen te maken hebben met de relatie tussen de primaire opvoeders en problemen van de opvoeder. Wie zijn deze opvoeders? Hoe zit het met de leefsituatie van deze jongeren? De rubrieken die we hier gebruiken verschillen naargelang het over CBJ's of SDJRB/en gaat.

3.9.1. Comités

Verblijft bij

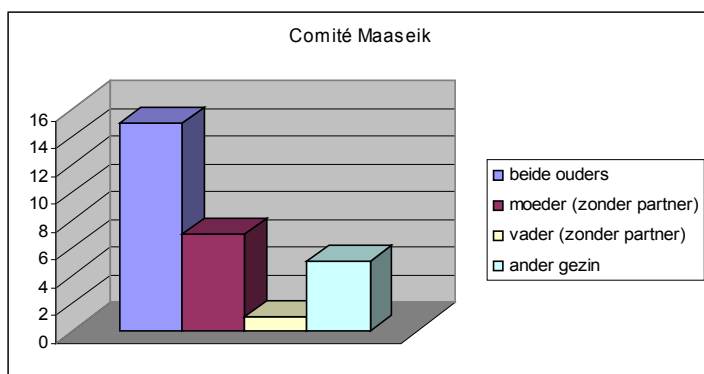
Bij beide ouders	3	
Bij moeder (zonder partner)	8	
Bij vader (zonder partner)	0	
In ander gezin ¹	4	

Verblijft bij

Bij beide ouders	27	
Bij moeder (zonder partner)	23	
Bij vader (zonder partner)	1	
In ander gezin	3	

¹ Kind/jongere woont bij een pleeggezin.

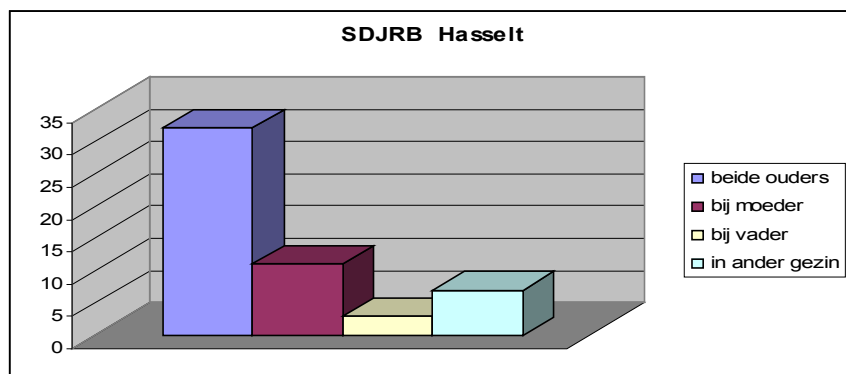

Verblijft bij

Bij beide ouders	15
Bij moeder (zonder partner)	7
Bij vader (zonder partner)	1
In ander gezin	5

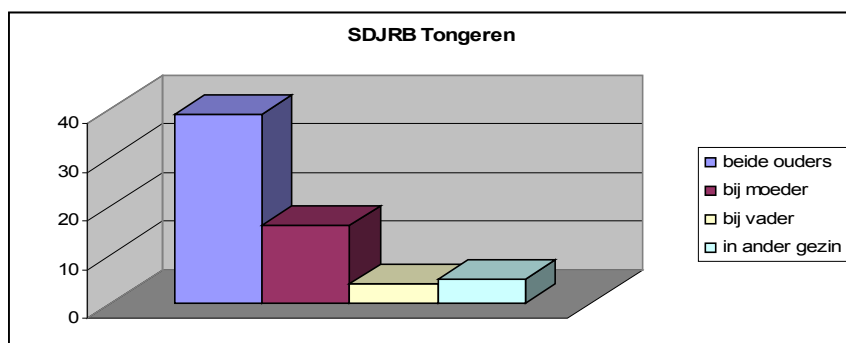
3.9.2. Sociale Diensten van de Jeugdrechtbanken

In de gegevens die we van de sociale diensten van de jeugdrechtbanken hebben gekregen, maakt men geen onderscheid of de alleenstaande ouder wel of geen partner heeft. We gebruiken hier dezelfde categorieën die men daar gebruikt.

Verblijft bij

Beide ouders	32
Bij moeder	11
Bij vader	3
In ander gezin	7

Verblijft bij

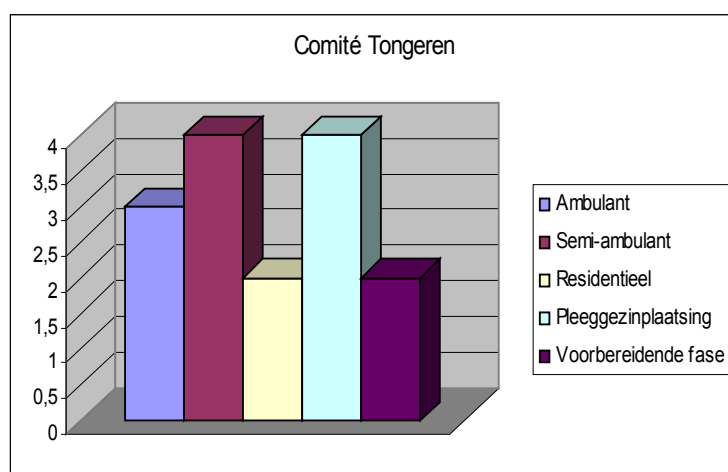
Beide ouders	39
Bij moeder	16
Bij vader	4
In ander gezin	5

Men kan zich afvragen of er geen kinderen/jongeren geplaatst zijn. Dit komt aan bod in de volgende rubriek (dienst die maatregel uitvoert). Daaruit kunnen we afleiden of ze geplaatst zijn en waar.

3.10. Maatregel

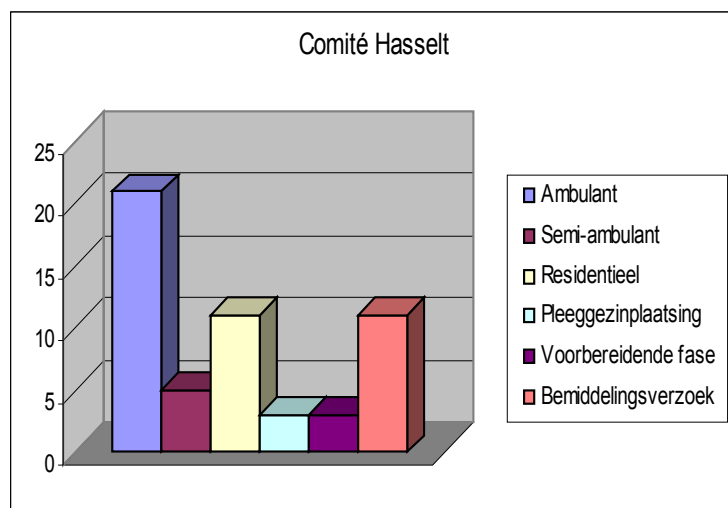
Een van de vragen die we ons in het begin van dit onderzoek hebben gesteld is: welke maatregelen worden voor jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst genomen. Zijn er meer plaatsingen of ambulante begeleidingen?

3.10.1. Comités

Maatregel

Ambulant	3
Semi-ambulant	4
Residentieel	2
Pleeggezinplaatsing	4
Voorbereidende fase ¹	2

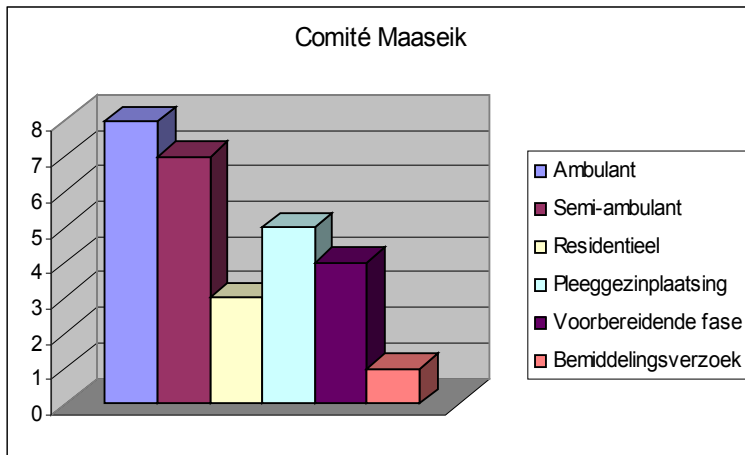

Maatregel

Ambulant	21
Semi-ambulant	5
Residentieel	11
Pleeggezinplaatsing	3
Voorbereidende fase	3
Bemiddelingsverzoek ²	11

¹ In voorbereidende fase is er nog geen maatregel genomen omwille van bv de wachtlijsten. Het kan ook zijn dat men voldoende aanwezig ziet om het dossier te openen, maar het onderzoek is nog niet volledig afgerond.

² Het wil zeggen dat in bepaald dossier men geen akkoord kan worden bereikt. M.a.w. de hulpverlening zit vast. De consulent richt zich dan aan de bemiddelingscommissie (zie supra).

Maatregel

Ambulant	8
Semi-ambulant	7
Residentieel	3
Pleeggezinplaatsing	5
Voorbereidende fase	4
Bemiddelingsverzoek	1

We stellen vast dat in het comité Tongeren er in 4 gevallen gebruik gemaakt wordt van het dagcentrum. 2 jongeren worden geplaatst en 4 jongeren verblijven in pleeggezin. 3 jongeren worden ambulant begeleid. Hier gaat het over de begeleiding van een voorziening of de sociale dienst zelf, bijvoorbeeld in afwachting van een maatregel.

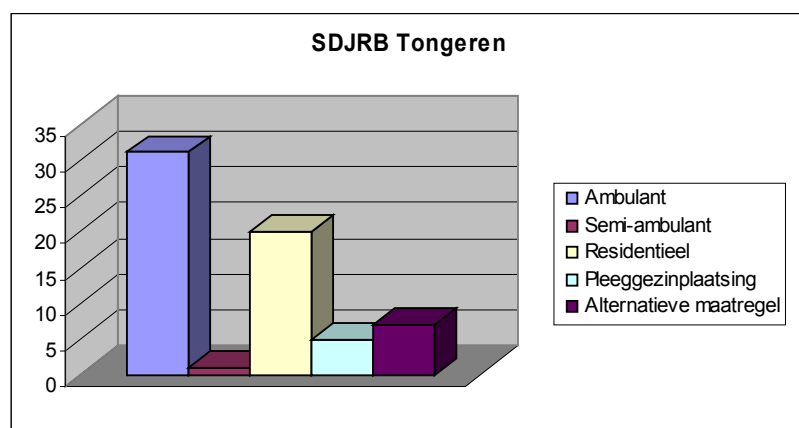
In het comité Hasselt wordt de grote meerderheid ambulant begeleid. Dit wordt dus ook of door de sociale dienst zelf of door een andere voorziening gedaan. We hebben opgemerkt dat er een aantal dossiers aan OTA toevertrouwd worden. Er zijn 11 residentiële plaatsingen. Er wordt weinig gebruik gemaakt van de dagcentra namelijk 5.

Bij het comité Maaseik maken de consulenten veel gebruik van ambulante begeleiding (8). De semi-ambulante vorm komt op de tweede plaats staan (7). Het aantal pleeggezinplaatsingen bedraagt 5. Men maakt minder gebruik van residentiele plaatsingen (3).

3.10.2. Sociale Diensten van de Jeugdrechtbanken

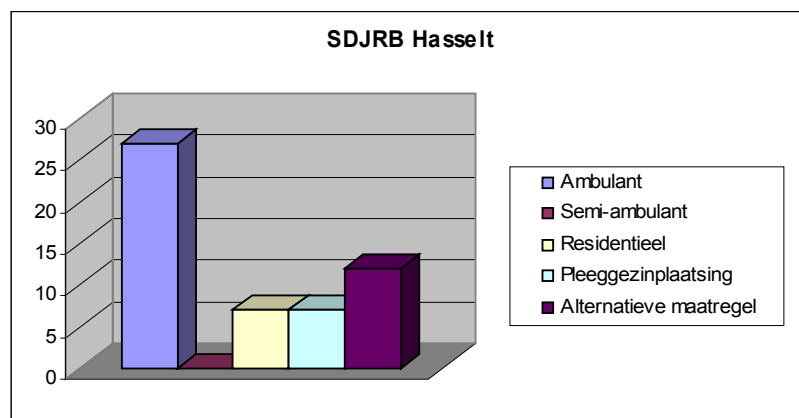
In de gedwongen hulpverlening is het ons opgevallen dat er veel dossiers onder toezicht van de sociale dienst jeugdrechtbank staan zonder een bijkomende maatregel. Dat kan voor een stuk verklaren waarom het blokje van ambulante begeleiding het grootste is. Een andere opmerking is dat er bijna geen beroep wordt gedaan op het dagcentrum. Wat ook opvalt is, dat er minder dossiers in SDJRB Hasselt dan in SDJRB Tongeren zijn, maar men maakt daar meer gebruik van de alternatieve maatregelen en minder van residentiële plaatsingen.

Maatregel

Ambulant	31
Semi-ambulant	1
Residentieel	20
Pleeggezinplaatsing	5
Alternatieve maatregel ¹	7

De meeste jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst die zich op de SDJRB Tongeren bevinden, worden ambulant begeleid (31). Op de tweede plaats komt residentiële plaatsing (20). Alternatieve maatregelen worden in 7 dossiers toegepast.

Maatregel

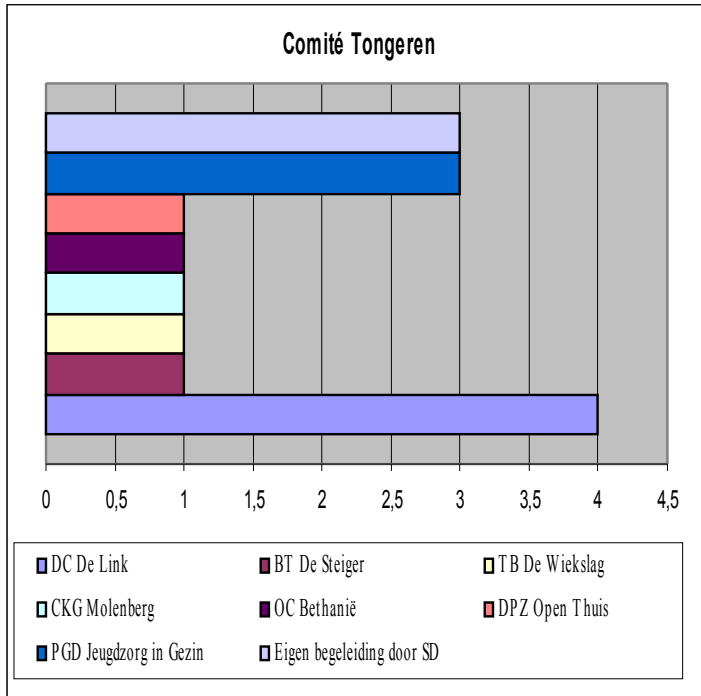
Ambulant	27
Semi-ambulant	0
Residentieel	7
Pleeggezinplaatsing	7
Alternatieve maatregel	12

Bij de SDJRB Hasselt komt de ambulante begeleiding op de eerste plaats (27). Dan komt een groot verschil met SDJRB Tongeren namelijk: slechts 7 residentiële plaatsingen tegenover 20 in Tongeren, en 12! alternatieve maatregelen.

¹ Een voorbeeld van de alternatieve maatregel is de gemeenschapsdienst.

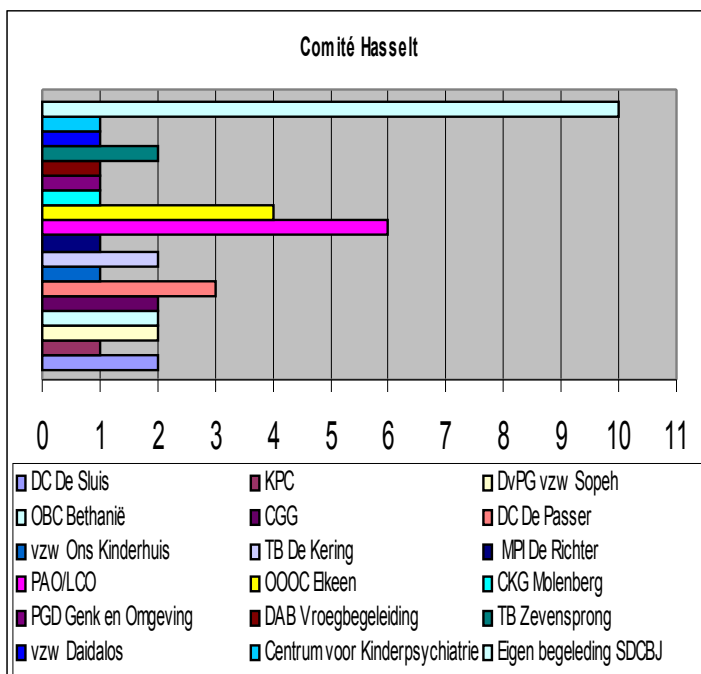
3.11. Uitvoerende instantie

3.11.1. Comités

Uitvoerder

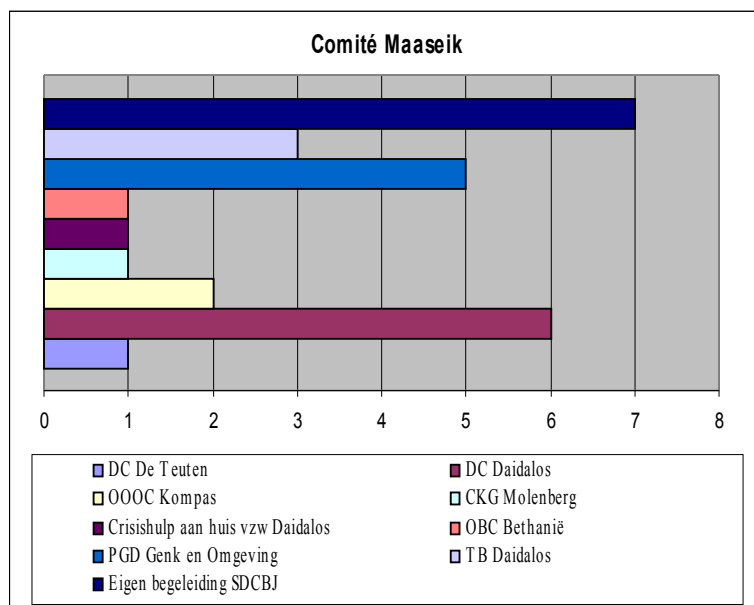
DC De Link	4
BT De Steiger	1
TB De Wiekslag	1
CKG Molenberg	1
OBC Bethanië	1
DPZ Open Thuis	1
PGD Jeugdzorg in Gezin	3
Eigen begeleiding door SDCBJ	3

Uitvoerder¹

DC De Sluis	2
KPC	1
DvPG vzw Sopheh	2
OBC Bethanië	2
CGG	2
DC De Passer	3
vzw Ons Kinderhuis	1
TB De Kering	2
MPI De Richter	1
PAO/LCO	6
OOC Elkeen	4
CKG Molenberg	1
PGD Genk en Omgeving	1
DAB Vroegbegeleiding	1
TB Zevensprong	2
vzw Daidalos	1
Centrum voor Kinderpsychiatrie	1
Eigen begeleiding SDCBJ	10

¹ Een aantal jongeren: bemiddelingscommissie

Uitvoerder

DC De Teuten	1
DC Daidalos	6
OOOC Kompas	2
CKG Molenberg	1
Crisishulp aan huis vzw Daidalos	1
OBC Bethanië	1
PGD Genk en Omgeving	5
TB Daidalos	3
Eigen begeleiding SDCBJ	7

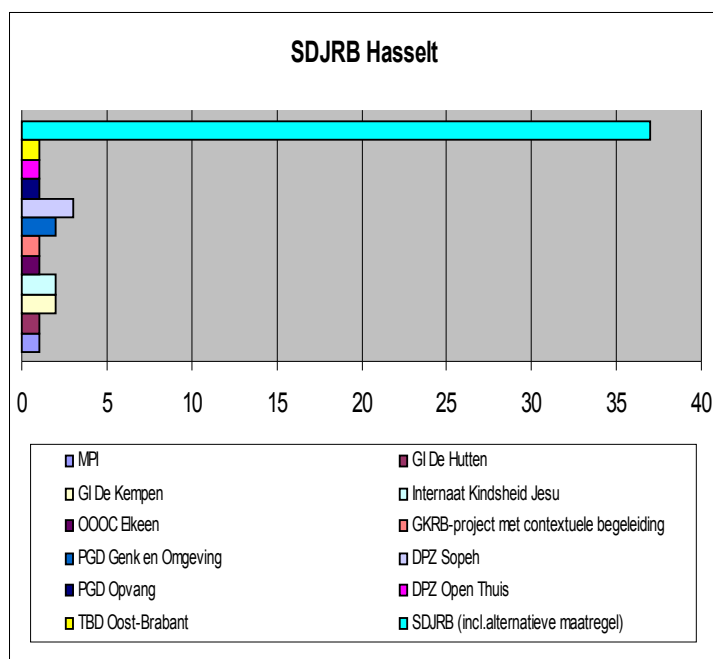
In het comité Tongeren werkt men goed samen met het dagcentrum De Link. Er zijn 4 jongeren die door dit dagcentrum worden begeleid. 3 jongeren die in een pleeggezin werden geplaatst, worden door de pleeggezinnendienst Jeugdzorg in Gezin begeleid. De rest van de jongeren wordt gelijkmatig verspreid over de verschillende diensten.

Bij het comité Hasselt zijn er 6 gezinnen waarbij men Lokaal Cliëntoverleg organiseert¹. Het OTA participeert aan de vergaderingen. Dit hebben we kunnen afleiden bij het doornemen van de dossiers. In 4 gevallen heeft men OOOC Elkeen betrokken. In 3 gezinnen werd het dagcentrum De Passer ingeschakeld. De rest van de jongeren zijn verspreid over andere diensten.

In het comité Maaseik is de beste samenwerking rond deze doelgroep met de vzw Daidalos: 6 jongeren gaan naar het dagcentrum, 1 gezin wordt thuis begeleid, 1 gezin heeft crisishulp aan huis gekregen. 5 jongeren die in een pleeggezin geplaatst zijn, krijgen begeleiding van de pleeggezinnendienst Genk en Omgeving. Er zijn 3 jongeren die door OOOC Kompas hulp krijgen, 1 jongere maakt gebruik van het dagcentrum De Teuten.

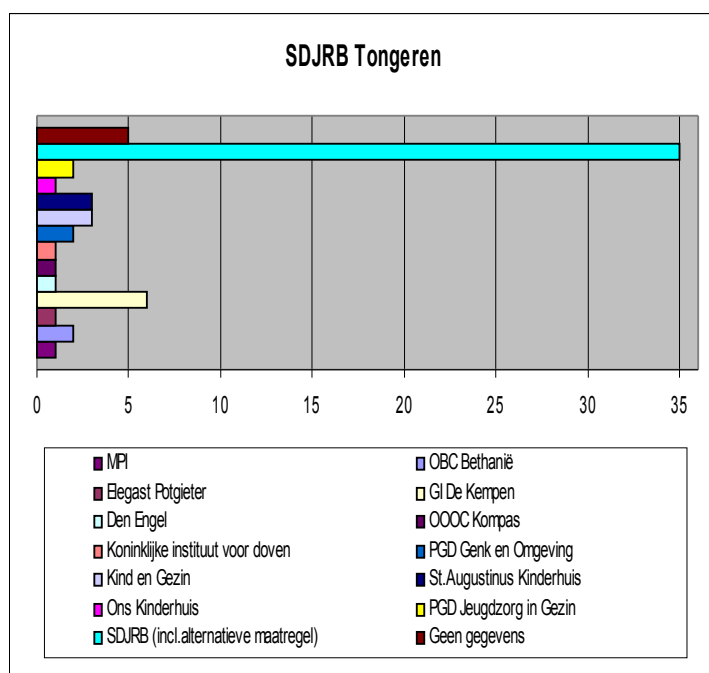
¹ Men maakt gebruik van LCO als het over de multiprobleemgezinnen gaat. In zo een gezin zijn er verschillende problemen aanwezig bv financiële problemen, verwaarlozing, werkloosheid, druggebruik,.... Verschillende diensten die bij een bepaald gezin betrokken zijn, komen samen om de werkwijze op elkaar af te stemmen. De rol van coördinator neemt meestal het plaatselijke OCMW op zich.

3.11.2. Sociale Diensten van de Jeugdrechtbanken

Uitvoerder

MPI	1
GI De Hutten	1
GI De Kempen	2
Internaat Kindsheid Jesu	2
OOC Elkeen	1
GKRB-project met contextuele begeleiding	1
PGD Genk en Omgeving	2
DPZ Sopeh	3
PGD Opvang	1
DPZ Open Thuis	1
TBD Oost-Brabant	1
SDJRB (incl.alternatieve maatregel)	37

Uitvoerder

MPI	1
OBC Bethanië	2
Elegast Potgieter	1
GI De Kempen	6
Den Engel	1
OOC Kompas	1
Koninklijke instituut voor doven	1
PGD Genk en Omgeving	2
Kind en Gezin	3
St. Augustinus Kinderhuis	3
Ons Kinderhuis	1
PGD Jeugdzorg in Gezin	2
SDJRB (incl.alternatieve maatregel)	35
Geen gegevens	5

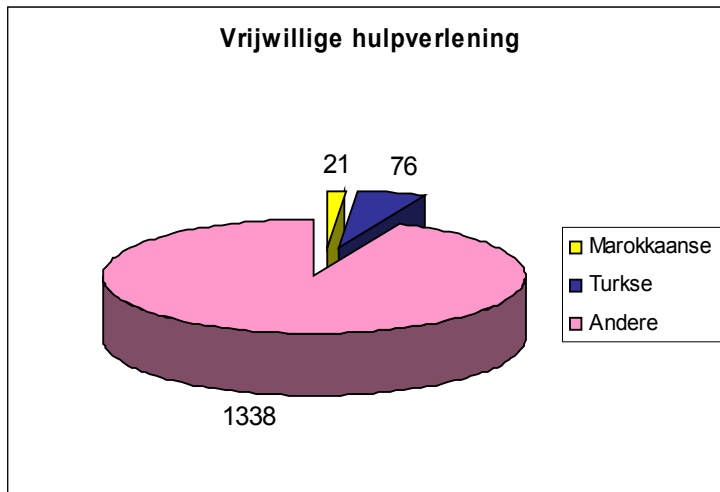
We stellen vast dat er veel dossiers zijn die onder het toezicht staan van de sociale diensten van de jeugdrechtbanken. Als we de zwaarste maatregel bekijken, namelijk plaatsing in de gemeenschapsinstelling, stellen we vast dat er 3 jongeren door de SDJRB Hasselt en 6 door

de SDJRB Tongeren werden geplaatst. Verder zijn deze jongeren gelijkmatig verdeeld over de andere hulpverleningsvormen.

4. BJB Limburg: Vrijwillige versus gedwongen hulpverlening

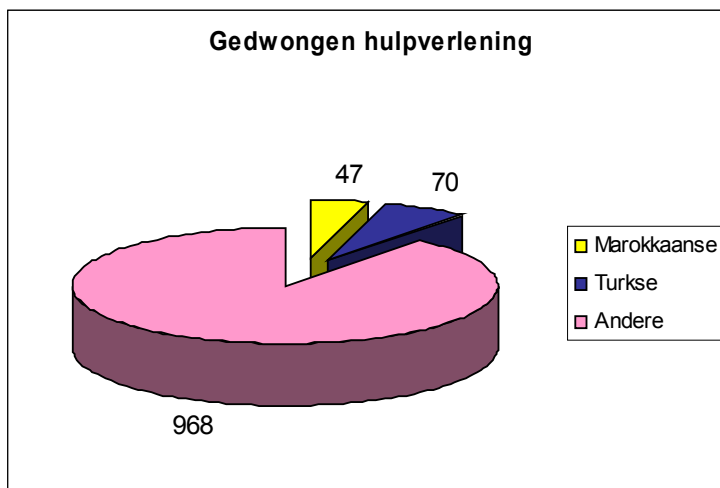
4.1. Aantal jongeren op twee niveaus

4.1.1. Absolute cijfers

Aantal dossiers

Marokkaanse jongeren	21	
Turkse jongeren	76	
Andere		1338

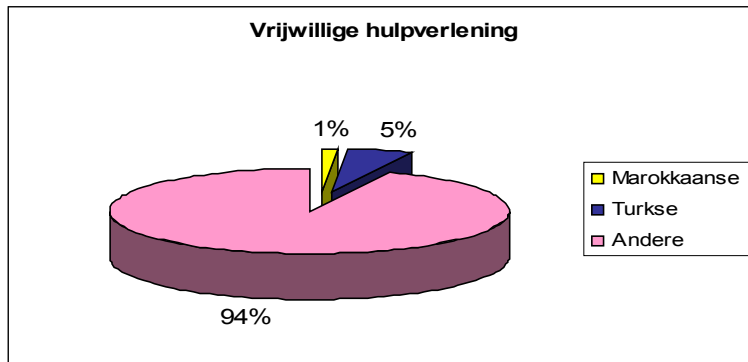

Aantal dossiers

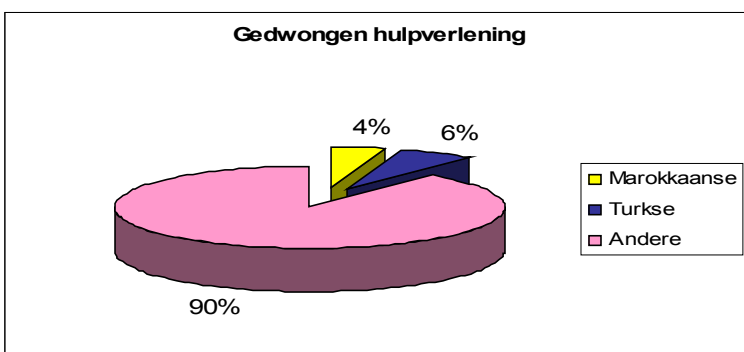
Marokkaanse jongeren	47	
Turkse jongeren	70	
Andere		968

Als we de absolute cijfers van de twee niveaus vergelijken dan komen we tot interessante vaststellingen. De Marokkaanse jongeren zijn in de werkelijkheid zeer oververtegenwoordigd in de gedwongen hulpverlening in vergelijking met de vrijwillige hulpverlening (47 jongeren bij de gedwongen hulpverlening versus 21 op de vrijwillige hulpverlening). Wat Turkse gezinnen betreft is het niet zo. Er zijn meer jongeren op het niveau van de vrijwillige hulpverlening (76) dan op het niveau van de gedwongen hulpverlening (70).

4.1.2. Procentuele verhouding

Marokkaanse jongeren	1%
Turkse jongeren	5%
Andere	94%

Marokkaanse jongeren	4%
Turkse jongeren	6%
Andere	90%

Het zou interessant zijn om deze cijfers met de cijfers van de Limburgse bevolking te vergelijken. Dan zouden we kunnen afleiden of deze groepen jongeren werkelijk over- of ondervertegenwoordigd zijn binnen de BJB. Bij het opzoeken van deze gegevens worden we met een probleem geconfronteerd, namelijk dat men de nationaliteit en niet de origine registreert. In dit onderzoek hebben we origine en niet de nationaliteit als criterium gebruikt daarom kunnen we de statistische gegevens met de cijfers van ons onderzoek niet vergelijken. In dit onderzoek gaan we dus enkel vrijwillig en gedwongen hulpverlening met elkaar vergelijken.

Als we de percentages op de twee niveaus vergelijken dan stellen we het volgende vast. In Limburg zijn de allochtone jongeren inderdaad het meest vertegenwoordigd in de gedwongen hulpverlening. Opmerkelijk is het grote verschil voor de Marokkaanse jongeren. Voor de Turkse jongeren is het verschil slechts 1% procent. In de vrijwillige hulpverlening bedraagt, de aanwezigheid van de doelgroep slechts 6% procent. Op het niveau van de gedwongen hulpverlening is dat 10%. Dit betekent dan één van onze hypothesen werd bevestigd: Turkse en Marokkaanse jongeren zijn meer vertegenwoordigd in de gedwongen hulpverlening dan in de vrijwillige hulpverlening.

4.2. Profiel van de onderzochte doelgroep

4.2.1. Geslacht

Laten we het percentage van de jongens en meisjes van Turkse en Marokkaanse afkomst op de twee niveaus vergelijken.

Er zijn meer jongens dan meisjes op beide niveaus. Er zijn 34 meisjes en 62 jongens die door comités worden begeleid. In de gedwongen hulpverlening zijn dit 34 meisjes en 83 jongens. Als we dit procentueel uitdrukken zijn er 35% dossiers van meisjes en 65% dossiers van jongens bij comités. Op het niveau van de gedwongen hulpverlening staan 71% jongens en 29% meisjes van onze doelgroep onder het toezicht van de jeugdrechter. Voor de grafische voorstelling van deze verdeling zie bijlage 5.

De verklaring voor de oververtegenwoordiging van jongens op het niveau van de gedwongen hulpverlening kan het crimineel gedrag van de jongens zijn. Volgens de statistieken plegen meisjes minder delicten dan jongens.

4.2.2. Leeftijd

We hebben gezien dat de piek op het niveau van de gedwongen hulpverlening zich bevindt in de leeftijd van 17 jaar. Op het niveau van de vrijwillige hulpverlening zijn de jongeren en kinderen van alle leeftijden bijna in de gelijke mate vertegenwoordigd. Het grotere aantal jongeren op het niveau van de gedwongen hulpverlening is dan ook te verklaren door MOF.

4.2.3. Gemeente

Als we de situatie per niveau bekijken zien we de volgende verspreiding. De stad Genk is sterk oververtegenwoordigd (36%). Het aantal jongeren van Houthalen – Helchteren is ook redelijk groot namelijk 14%. Daarnaast komt 13% van deze jongeren uit Maasmechelen. In Hasselt wonen 7% van de door het comité begeleide jongeren. Dilsen-Stokkem en Heusden-

Zolder zijn elk met 5% vertegenwoordigd op het niveau van de vrijwillige hulpverlening. Het overzicht van de restgroep kan men terug vinden in de bijlage 5.

Op het niveau van de gedwongen hulpverlening zijn volgende centra opvallend: Genk 31%, Hasselt 17%, Maasmechelen 9%, Beringen 9%, Houthalen-Helchteren 8%, Maaseik 6% van alle dossiers van deze doelgroep. De rest van de gemeenten hebben de grens van 5% niet overschreden. Hierbij verwijzen we naar de bijlage 5.

4.2.4. Leefsituatie

Als we de cijfers over het verblijf van de jongeren analyseren, komen we tot de conclusie dat er veel jongeren zijn die bij de moeder (zonder partner) verblijven. Op het niveau van het comité bedraagt dit aantal 38 (39%). Op het niveau van de SDJRB/en is dit 27 (23%). De meerderheid van de jongeren worden door beide ouders opgevoed. Dit zijn 45 (47%) gezinnen bij de comités en 71 (61%) gezinnen bij de SDJRB/en.

4.2.5. Aanmeldingsproblematiek

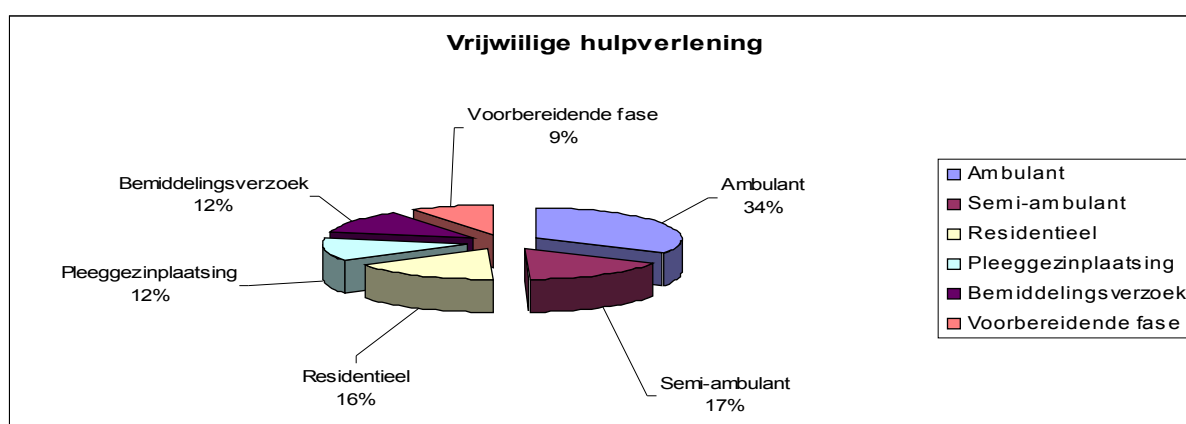
Op het niveau van de vrijwillige hulpverlening zijn de volgende problemen het meest voorkomend: gedragsproblemen (oppositieel gedrag (12%), gedragsmoeilijkheden (4%), agressief gedrag (3%)) bedragen in totaal (19%), problemen in de relatie tussen de primaire opvoeders (13%), problemen van de opvoeder (12%), schoolproblemen (12%) en pedagogische onmacht (10%).

Als we dit vergelijken met de cijfers uit de gedwongen hulpverlening dan stellen we vast dat de problemen die gelinkt zijn aan het opvoedend milieu het sterkst naar voren komen. Opmerkelijk is tevens het hoge procent diefstallen (26%) en opzettelijke slagen en verwondingen (8%). Hierbij verwijzen we naar de bijlage 5.

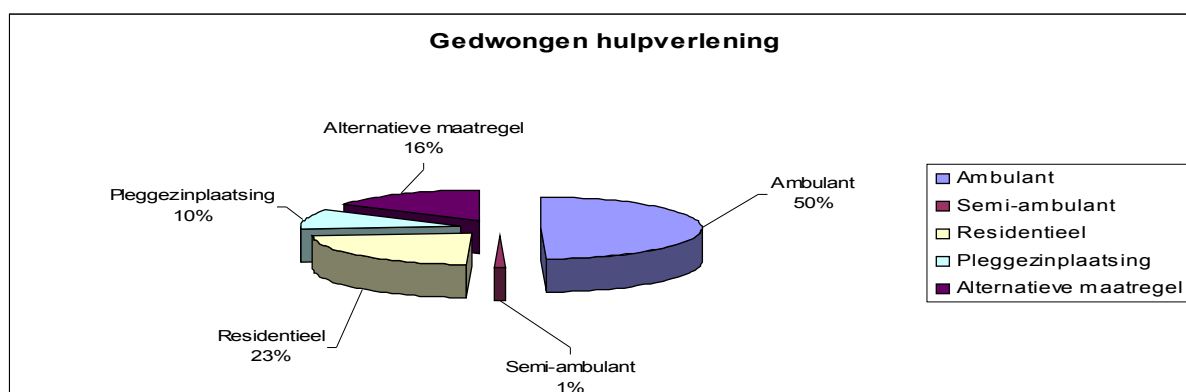
4.3. Aanpak van deze doelgroep door de BJB

4.3.1. Maatregel

Een van de hypothesen die we in het begin van dit onderzoek hebben gesteld had betrekking op de maatregel die de jongeren van onze doelgroep krijgen. We dachten vooral dat ze zwaardere maatregelen zouden krijgen.

Op het niveau van deze hulpverlening merken we op dat men inderdaad veel gebruik maakt van residentiele plaatsingen (16%). Maar het is minder dan de ambulante begeleiding (34%). In 17% van de dossiers heeft men semi-ambulante begeleiding ingeschakeld. 12% van de dossiers moesten voor de bemiddelingscommissie verschijnen.

In de gedwongen hulpverlening gebruikt men in 50% van de gevallen ambulante begeleiding. 23% wordt in een voorziening en 10% in een pleeggezin geplaatst. Bij 16% van de jongeren heeft men een alternatieve maatregel toegepast. Semi-ambulante begeleiding wordt opmerkelijk weinig toegepast namelijk in slechts 1% procent van de dossiers.

In het theoretisch gedeelte hebben we gezien dat een van de meest aanvaardbare en aangepaste hulpverleningsvorm een dagcentrum is. Dit wordt in eerste instantie als minder bedreigend ervaren. Ten tweede sluit deze begeleidingsvorm aan bij de noden van deze doelgroep. De meeste jongeren hebben taalproblemen omdat men thuis vaak Turks of Marokkaans praat. De ouders kunnen geen huistaakbegeleiding bieden omdat ze vaak zelf niet taalmachtig zijn. Daarom is deze hulpverleningsvorm interessant voor deze doelgroep.

Als we de cijfers bekijken stellen we vast dat op het niveau van de vrijwillige hulpverlening deze maatregel regelmatig gebruikt wordt. Op het niveau van de gedwongen hulpverlening is dit niet het geval. Ligt de verklaring in de zwaardere problematieken op dit niveau?

Algemeen genomen kunnen we concluderen dat deze doelgroep niet zo hard wordt aangepakt als we in het begin dachten. Er worden opmerkelijk minder residentiële plaatsingen toegepast. Integendeel deze gezinnen worden veel meer ambulante begeleid. Men maakt ook gebruik van andere dan residentiële maatregelen.

Pleeggezinplaatsingen worden in dezelfde mate op beide niveaus toegepast.

Een andere opmerking is dat in 12% van de dossiers, een bemiddelingsverzoek lopende was op de datum van onderzoek. Dit is ook redelijk veel. Hieruit kunnen we concluderen dat het niet zo optimaal verloopt op het niveau van de vrijwillige hulpverlening. Blijkbaar zijn er een aantal moeilijkheden en meningsverschillen tussen de consulenten en Turkse en Marokkaanse cliënten. Wat ligt er aan de basis van deze meningsverschillen? Kan men geen aansluiting vinden of ligt dit aan de zijde van cliënten die geen hulp willen aanvaarden? Vanuit de literatuurstudie weten we dat er geen klaar en duidelijk antwoord bestaat. Er zijn veel drempels aan beide zijden die het hulpverleningsproces kunnen bemoeilijken.

Hoofdstuk 6: Interviews¹

Inleiding

In het kwantitatief onderzoek werd bevestigd dat de jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst sneller naar de gedwongen hulpverlening doorstromen. Dit is dus ook het geval voor Limburg. De verklaringen hiervan hebben we reeds in het literatuuronderzoek besproken. Als maatschappelijk assistent kunnen we moeilijk gaan inspelen op de structurele aspecten van dit probleem. Hiermee bedoelen we huisvesting, tewerkstelling, onderwijs,... van deze mensen. Dit laten we over aan de beleidsvoerders. We kunnen ook het culturele aspect niet veranderen. Het is nu eenmaal zo. Wat we wel kunnen doen is deze mensen goed over onze sector informeren, hen wegwijs maken in de wereld van de hulpverlening en het hulpverleningsproces aan hun noden proberen aan te passen. Dan is de kans groot dat ze op tijd hulp zullen vragen en niet vroegtijdig zullen afhaken. Met dit beperkt onderzoek willen we dit ook aantonen.

1. Opzet van het onderzoek

We gaan er dus van uit dat, het kunnen beantwoorden van de volgende vragen, misschien het hulpzoekgedrag kan beïnvloed worden en dat het hulpverleningsproces kan geoptimaliseerd worden.

Hoofdvragen:

- Hoe kunnen we onze doelgroep bereiken?
- Hoe kunnen we ervoor zorgen dat ze tijdig hulp vragen?
- Hoe kunnen we tijdens de begeleiding een aansluiting met deze doelgroep vinden?

Deelvragen:

- Hoe komt men in contact met de CBJ?
- Ervaart men de drempels die we reeds in het theoretisch gedeelte hebben aangehaald?
- Hoe ervaart men de begeleiding door de voorzieningen van de BJB?
- Is men tevreden over de begeleiding?
- Hoe zou dit proces beter kunnen verlopen?

---

¹ Vragenlijst (zie bijlage 6)

1.1. Hypothesen

Op basis van het literatuuronderzoek en de cijfers zijn de volgende hoofdhypothesen in het tweede gedeelte van het onderzoek opgesteld:

- Deze doelgroep heeft weinig zicht op de bestaande hulpverleningsorganisaties;
- De opvoedingsnormen die men thuis gebruikt kunnen tot spanningen met de Westerse samenleving leiden;
- De meeste problemen die men ondervindt zijn gedrags- en relationele moeilijkheden;
- Men doet veel beroep op de informele hulpverlening;
- Er is een aantal drempels dat men ondervindt bij het zoekgedrag naar de professionele hulpverlening.

1.2. Onderzoeklocaties en onderzoeksgroep

Het tweede gedeelte van dit onderzoek is beperkt tot het bestuurlijk arrondissement Tongeren. Dit wil zeggen dat we gezinnen van de dossiers van CBJ Tongeren gaan bestuderen. Om onze bevindingen te kunnen toetsen, hebben we een OTA medewerkster erbij betrokken. Ze is in gans Limburg werkzaam, heeft ervaring met deze doelgroep en kent de situatie bij de andere comités en de sociale diensten van de jeugdrechtbanken.

Onderzoekseenheden zijn gezinnen van Turkse en Marokkaanse afkomst. Waarnemingseenheden komen in dit geval overeen met de onderzoekseenheden.

2. Uitvoering van het onderzoek

2.1. Waarnemingsmethoden

Hier gaat het over een kwalitatief toegepast (praktijkgericht) onderzoek. Dit wil zeggen dat de vragen die we willen beantwoorden, gericht zijn op het exploreren en oplossen van maatschappelijk problemen. Aangezien beschrijvende en verklarende uitspraken over een grote populatie moeten gebeuren, opteren we voor een survey – onderzoek. We gaan gebruik maken van half open “face -to- face” interviews.

2.2. Selectie van de eenheden

De selectie van de steekproef¹ is in meerdere stappen gebeurd. Dit noemen we getrapte steekproef. Eerst hebben we een onderscheid gemaakt tussen Vlaamse jongeren, jongeren van Turkse en Marokkaans afkomst en de restgroep. Aangezien dat we de belevingen van verschillende hulpverleningsvormen bij onze doelgroep interessant vinden, was dit het eerste criterium tot de verdere onderverdeling. Zo hebben we 4 groepjes gekregen. Binnen deze groepjes hebben we naar de afkomst gekeken, geslacht, leeftijd en gezinssituatie. Zo probeerden we de representativiteit van verschillende categorieën na te streven. Met andere woorden is de selectie willekeurig maar niet toevallig verlopen. De volgende tabel geeft de steekproef weer.

Hulpverleningsvorm	Afkomst	Geslacht	Leeftijd	Gezinssituatie
1 residentieel	Turks	Jongen	9 jaar	Alleenstaande moeder
1 ambulante	Marokkaans	Jongen	16 jaar	Beide ouders
1 semi-ambulante	Turks	Meisje	11 jaar	Alleenstaande moeder
1 voorbereidende fase	Turks	Meisje	15 jaar	Beide ouders

Aangezien we in tijd beperkt zijn, wordt een kleinschalig onderzoek verricht. Onze steekproef zal bestaan uit 3 gezinnen van Turkse en 1 van Marokkaanse afkomst. Er werd reeds vermeld dat de OTA medewerkster als een soort controlevariabele kan optreden.

2.3. Ontwerpen van de vragenlijst

We maken gebruik van half- open interviews. Van de ene kant wordt er gestreefd naar standaardisering. Met andere woorden deze vragenlijst wordt voor verschillende respondenten zo gelijk mogelijk gemaakt.

Dit trachten we te doen door:

- Op voorhand geformuleerde vragen;
- De vragen in dezelfde volgorde te stellen.

Van de andere kant maken we wel gebruik van open vragen. Deze vragen zijn op voorhand geformuleerd, maar het antwoord moet men niet kiezen, maar kan men zelf bepalen. Op deze

---

¹ Meestal gaat het bij zo een onderzoek om een selectie omdat het niet mogelijk is om alle eenheden uit de bedoelde populatie in het onderzoek op te nemen. dit kan door verschillende redenen zijn. In ons geval is het vooral tijdslimiet. Het is de bedoeling om de conclusies, waartoe men op grond van de steekproef komt, te generaliseren naar de populatie.

manier wordt er naar gestreefd dat de antwoorden die de verschillende respondenten geven, niet verschillen als gevolg van andere vragen, maar op grond van verschillen in de verschijnselen die naar voren komen. Bovendien maakt het de replicatie¹ van dit onderzoek mogelijk.

2.4. Toestemming en anonimiteit

De ouders zijn op de hoogte van de bedoeling van dit onderzoek. Anonimiteit werd gegarandeerd. De bandopname van de interviews wordt voor geen andere doelstelling gebruikt dan voor dit onderzoek.

---

¹ *Replicatie*: herhaling

3. Gezin 1

Het gaat over een gezin van Turkse afkomst. Beide ouders hebben deelgenomen aan het gesprek.

3.1. Achtergrond

De moeder is hier geboren. De vader is naar hier gekomen in het kader van het huwelijk. Beide ouders werken. Er zijn 4 kinderen van verschillende leeftijden. De twee oudste kinderen hebben depressie o. a. door de ruzies tussen de ouders thuis. De tweede jongste zoon vertoont gedragsmoeilijkheden. Bij het comité werd de oudste dochter aangemeld omdat ze niet wilde opgenomen worden op het KPC. De moeder spreekt heel goed Nederlands. De vader spreekt redelijk Nederlands. Er is nog geen maatregel getroffen in dit dossier, omdat het na inschakeling van het comité iets beter is gegaan. Het meisje gaat nu regelmatig naar school en voelt zich beter. Het gezin wordt regelmatig bezocht.

3.2. Opvoedingsnormen

De moeder is hier opgegroeid en daarom is ze minder streng dan de vader. Uit het gesprek is gebleken dat de meeste problemen die ze thuis hebben, te wijten zijn aan de culturele kloof tussen de ouders. De moeder laat volgens de vader te veel toe. Voor de moeder is het belangrijk dat ze weet waar de kinderen zijn en wanneer ze terug gaan komen. Voor de rest zijn ze vrij: in het kiezen van vrienden, kleren,... De moeder zegt dat ze haar kinderen volgens de Belgische normen opvoedt. Vader is op zijn beurt heel bezorgd over de opvoeding van de kinderen. Hij vindt dat de moeder hen te los opvoedt. Hierdoor hadden ze vroeger veel onderlinge ruzies en de moeder liep weg. Na een periode van feitelijke scheiding is de moeder teruggekeerd naar het gezin en is de vader bijgedraaid omdat hij zijn vrouw niet wil verliezen.

3.3. Problemen die mensen zelf aanhalen

De moeder zegt dat ze geen problemen heeft wat de opvoeding en ouder-kind relatie betreft. Ze vertrouwt haar kinderen. De vader zegt ook dat hun kinderen heel braaf zijn en dat er geen problemen zijn. Maar hij heeft het een beetje moeilijk dat ze volgens de Belgische regels

leven. De vader klaagt wel over de discriminatie. Hij voelt zich op verschillende terreinen gediscrimineerd en vindt het belangrijk om dit te vermelden. Hij zegt dat hun gezin zijn best doet om te integreren, dat ze volgens de Belgische normen leven, gaan werken,... Volgens de vader wordt dit niet opgemerkt door de Vlaamse mensen. Hij vindt dat hij bijvoorbeeld zelfs door de dokter wordt gediscrimineerd. De dokter besteedt weinig tijd aan zijn verhaal, terwijl hij met Belgen veel langer praat. Daarom heeft de vader geen vertrouwen in de Belgische hulpverleningsinstanties.

Volgens de moeder heeft haar dochter problemen, omdat hun gezin zich niet sterk traditioneel toont. Hierdoor is haar relatie met een andere Turkse jongen afgesprongen. Daar haar dochter geen hoofddoek draagt, willen de ouders van de jongen deze relatie niet aanvaarden. De jongen heeft daarom de relatie verbroken. Het was één van de redenen waarom het meisje uiteindelijk een depressie had.

3.4. Aanpak van de problemen

Als er problemen zijn schakelt de moeder altijd professionele hulp in. Haar familie woont hier, maar ze vraagt weinig advies aan hen in verband met de opvoeding en aanpak van de problemen. Ze neemt zelf de belangrijke beslissingen. Familie speelt hierbij weinig rol. De vader heeft geen familie hier. Als ze thuis ruzies hebben heeft hij bijna niemand om daarover te praten. Het is ook logisch dat hij geen advies aan de familie vraagt, in verband met de opvoeding en de aanpak van de problemen. Hij staat wel open voor de begeleiding voor zijn kinderen. Hij is heel bezorgd wat de kinderen betreft. Hijzelf gaat in België alleen naar de dokter in extreme gevallen. Als hij gezondheidsproblemen heeft, dan gaat hij naar Turkije. Wat de kinderen betreft, vertrouwt hij zijn vrouw. Als ze zegt dat de kinderen hulp nodig hebben, aanvaardt hij dat.

3.5. Hulpverleningsgeschiedenis

De meest vertrouwde persoon van de hulpverleners is de huisdokter. Daar kan de vrouw met allerlei vragen terecht. De huisarts was ook de eerste persoon bij wie ze over de psychische toestand van haar dochter kwam klagen. De huisdokter heeft haar doorverwezen naar de kinderarts. De kinderarts heeft haar naar de psycholoog doorverwezen. Daarna werd het

meisje door het KPC ambulantly begeleid. Men pleitte toen voor een opname, maar het meisje heeft dat geweigerd en daarna werd ze bij het CBJ aangemeld.

3.6. Eerst contact met CBJ

De eerste kennismaking met het comité is bij de huisarts gebeurd. In de wachtkamer heeft de moeder een aantal brochures opgemerkt. Ze heeft deze brochures doorgenomen. Zo kwam ze te weten dat er zo een organisatie als het comité bestaat.

Het eerste contact is bij het gezin thuis verlopen. De moeder vond het goed. Ze moest zich niet verplaatsen. Ze had een goede indruk. De moeder had wel het gevoel dat ze begrepen werd. Tijdens het eerste contact was de moeder voorzichtig met dingen die ze vertelde. Ze heeft toegegeven dat ze niet wist wat ze zeggen moest en had een beetje schrik van het comité.

3.7. Drempels

3.7.1. Taal

Er werd reeds vermeld dat de moeder heel goed Nederlands praat. De vraag rond deze drempel leek ons niet evident te zijn, maar de vraag werd toch gesteld. Het antwoord was verrassend. De moeder ervaart wel de taalmoeilijkheden. Ze zegt dat ze bepaalde dingen niet kan verwoorden. Ze heeft het ook moeilijk om over de gevoelens in het Nederlands te praten. Op de vraag of ze tolk zou willen hebben, was het antwoord negatief. De vader spreekt onvoldoende Nederlands om een diep gesprek te kunnen voeren. Hij kan bepaalde praktische dingen zeggen, maar over de problemen praten, gaat bijna niet. We merkten op dat hij niet alle vragen verstaat. Hiervoor treedt de moeder af en toe op als tolk.

3.7.2. Cultuur

De moeder ervaart geen culturele kloof met de Belgische samenleving in het algemeen en ook niet met de hulpverlening. Ze voelt zich begrepen. Het belangrijkste voor haar is een goede communicatie.

3.7.3. Onbekendheid met de dienst

In het theoretische gedeelte hebben we vermeld dat de onbekendheid met de dienst leidt tot het niet gebruiken. Tevens leven er bepaalde beelden over deze dienst. Deze moeder ervaart dat ook. Ze is ook bang dat haar kind kan geplaatst worden. Ze zei dat het ook één van de belangrijkste redenen is waarom de dochter weer naar school gaat. Wat de werking van het comité betreft, weet de moeder nog altijd niet goed wat dat inhoudt. Het gezin werd al een aantal keren bezocht. Er werden al bepaalde stappen ondernomen, maar ze kan de organisatie niet situeren. Dat is natuurlijk een aandachtspunt voor de hulpverleners.

3.7.4. Eigen gemeenschap

We hebben reeds geschreven dat voor dit gezin de eigen gemeenschap niet een allesbepalende rol speelt. De moeder beslist zelf wat voor haar kinderen goed en niet goed is.

3.8. Inschakeling van een voorziening

Er is nog geen maatregel getroffen. De tweede jongste zoon werd wel bij een dagcentrum op de wachtlijst gezet. We wilden het meisje plaatsen voor observatie op een K-dienst. Doch moeder zei dat het niet nodig was. Zij is inmiddels bij een andere psychiater hulp gaan zoeken voor haar dochter. Men probeert het thans met andere medicatie.

Er is een soort proefperiode opgesteld. We zullen zien hoe het meisje verder gaat evolueren. De moeder is bereid om alles te doen wat er nodig zal zijn. Ze zegt dat het welzijn van de dochter het belangrijkste is. Als het nodig zou zijn is ze bereid het meisje te laten plaatsen.

3.9. Tevredenheid over de begeleiding

In het algemeen is de moeder tevreden over de begeleiding. Ze vindt ook dat de communicatie tussen de betrokken instanties heel goed verloopt. Men is altijd op de hoogte van alles wat er gebeurt. Ze vindt het fijn dat ze haar probleem niet honderd keer moet vertellen. Maar ze vindt wel dat de begeleiding op zich niet intensief genoeg verloopt. Ze kijkt uit naar de begeleiding van haar zontje door het dagcentrum. Ze vermoedt dat dit een gepaste vorm van de hulpverlening gaat zijn. Wat haar dochter betreft is er wel vooruitgang. Maar het is nog te vroeg is om bepaalde uitspraken te doen want ze weet niet of het echt beter gaat, dan wel dat de dochter bang is, dat ze uit het thuismilieu zou verwijderd worden.

4. Gezin 2

Het is gezin van Marokkaanse afkomst. Het gesprek is vooral met de moeder verlopen. De vader is af en toe binnen gekomen, maar hij nam weinig deel aan het gesprek.

4.1. Achtergrond

Het gezin bestaat uit twee ouders en drie kinderen. De vader woont al lang in België. De moeder is twee jaar geleden naar hier gekomen. De moeder had moeilijkheden met het verkrijgen van de vergunning om naar hier te komen, omdat de vader met een andere vrouw was getrouwd. De scheiding met de andere vrouw heeft lang geduurd. Vader heeft zijn oudste zoon vanaf 5 jaar zelf opgevoed. De tweede zoon woonde bij de moeder. Hij is dus twee jaar geleden samen met de moeder naar hier gekomen. Het jongste kind is maar vijf maanden geleden geboren. Beide ouders zijn werkloos en leven van de uitkeringen. Het gezin werd bij het comité door het Parket aangemeld. De oudste zoon heeft mensen op straat afgeperst, samen met zijn vriend. Het gezin heeft vrijwillig hulp aanvaard en wordt dus al lang door het comité begeleid. Er werden ook verschillende vormen van de begeleiding aangeboden. Nu wordt het gezin door het thuisbegeleidingsdienst begeleid.

Beide ouders spreken geen enkel woord Nederlands. De communicatie met de ouders is onmogelijk zonder een tolk. Daarom werd het OTA Limburg bij dit gesprek betrokken.

4.2. Opvoedingsnormen

De moeder vindt gehoorzaamheid zeer belangrijk. De kinderen moeten zowel de ouders als de buitenwereld respecteren. Ze voedt de kinderen op volgens de traditionele Marokkaanse normen. De moeder vindt het vertrouwen tussen de zoon en de ouders heel belangrijk. Aan de school hechten de ouders ook veel belang. De moeder heeft zelf geen kans gekregen om hogere studies te doen en ze vindt dat spijtig. De ouders proberen aan de jongen duidelijk te maken dat de prestatie op school belangrijk is voor de toekomst. Ze proberen ook aan de oudste zoon duidelijk te maken dat hij zich fatsoenlijk moet gedragen, want anders is hij geen voorbeeld voor de kleinere broers. Hij heeft soms een grote mond. De moeder is bang dat de jongste zonen dit gedrag zullen nadoen.

4.3. Problemen die mensen zelf aanhalen

De moeder heeft geen problemen met de twee kleine zonen. Het is vooral de oudste zoon die voor de problemen zorgt. De zoon verzwijgt veel dingen. Als er op school iets gebeurt, komen de ouders dit als laatste te weten. De moeder verklaart het door het feit dat de jongen 14 jaar alleen door de vader werd opgevoed. Blijkbaar gaf de vader zware lichamelijke straffen aan de zoon. Heeft de zoon nog altijd schrik voor de vader? De moeder praat vaak met de zoon en probeert hem duidelijk te maken dat ze open staat voor zijn problemen. Ze wilt deze problemen bespreekbaar maken en samen met de zoon oplossen.

4.4. Aanpak van de problemen

De meeste problemen die de ouders hebben lossen ze normaal zelf op. Omdat er nu professionele hulp ingeschakeld is, vraagt de moeder advies aan de begeleiding.

4.5. Hulpverleningsgeschiedenis

Voordat het comité werd ingeschakeld waren er geen andere hulpverleningsinstanties betrokken.

4.6. Eerst contact met CBJ

Het eerste contact is niet vanuit de ‘vrije wil’ verlopen. De jongen werd door de politie aangehouden. Via het Parket werd het gezin bij het comité betrokken. Zo is de hulpverlening van start gegaan. De consulent van CBJ is gekomen en er werden alle mogelijke gevolgen verduidelijkt, als men de hulp niet zou aanvaarden. De jongere werd bij dat gesprek betrokken. Hij werd tot besef gebracht van zijn gedrag. De ouders hebben de jongen dan een beetje onder druk gezet, want ze zagen in het begin een meerwaarde in de begeleiding door het comité.

4.7. Drempels

4.7.1. Taal

De moeder heeft het enorm moeilijk met de taal. Ze spreekt geen Nederlands daarom kan ze moeilijk functioneren zonder een tolk. Uit dit gesprek is gebleken dat ze zich wel in het Frans kan behelpen. De meeste Marokkanen spreken redelijk Frans. Maar het wil niet zeggen dat de moeder dan geen drempel ervaart. Over gevoelens praten in de vreemde taal is niet evident. De moeder vindt het heel goed dat er een mogelijkheid bestaat om de hulpverlening via een tolk te laten lopen.

4.7.2. Cultuur

Ze vertelt haar problemen gewoon en doet zoals ze dit altijd doet. De begeleidster aanvaardt dit. De begeleidster van de thuisbegeleidingsdienst heeft kinderen van dezelfde leeftijd als deze moeder. Als de moeder iets vertelt voelt ze zich begrepen en geaccepteerd. Bepaalde problemen komen overeen. De moeder vertelt aan de begeleidster wat haar is overkomen en vraagt hoe zij dat aanpakt. De moeder heeft heel veel aan deze begeleiding.

4.7.3. Onbekendheid met de dienst

De moeder weet waar ze naar toe moet als ze gezondheidsproblemen heeft. Voor de andere problemen weet ze niet goed waar ze naar toe moet. Het is ook duidelijk dat ze over het bestaan van het comité niets wist, voordat dit werd ingeschakeld.

4.7.4. Eigen gemeenschap

De moeder heeft geen familie in België. Ze zegt dat de vrouwen van haar leeftijd hier heel afzonderlijk leven. Ze gaan zelden zelf ergens naartoe zonder de man. Deze vrouwen weten niet hoe ze het openbaar vervoer moeten gebruiken enz. De moeder heeft niet veel vriendinnen. Zij is ook heel voorzichtig met deze vriendschappen. De moeder vertelt dat ze niet graag met anderen over haar problemen praat. Omdat deze vrouwen nauwelijks in contact met de buitenwereld komen, praten ze er vooral over met de mensen van de eigen gemeenschap. Zo kan een klein probleem verdoezeld worden. De moeder heeft dus maar één

eche vriendin met wie ze problemen kan bespreken. Deze vrouw heeft ook zeer weinig contact met andere Marokkaanse vrouwen .

4.8. Eerste contact met de uitvoerende instantie

Elke keer als de nieuwe voorziening wordt ingeschakeld, komt de consulent de ouders bezoeken en legt de werking hiervan uit. Er wordt ook gevraagd hoe de moeder de vorige begeleidingsvorm heeft ervaren. Het is gebleken dat de uitleg over een voorziening niet duidelijk is. De moeder weet absoluut niet door welke dienst dat ze wordt begeleid. Ze kent mensen die dat doen. Als we over het comité praten dan moeten we de naam van de consulente gebruiken. Hetzelfde geldt voor andere diensten. Op de vraag welke voorzieningen allemaal betrokken waren kan de moeder geen antwoord geven. Het is ook gebleken door het gedrag van de vader. Hij is iets later gekomen. Toen hij ons zag begon hij onmiddellijk aan de medewerkster van OTA al de problemen te vertellen om deze voor mij te vertalen. Hij had dus blijkbaar geen besef wie ik was en waarom we gekomen waren. Hierbij moeten we vermelden dat hij wel op de hoogte was dat we zouden komen. De bedoeling van ons bezoek werd aan hem uitgelegd. De moeder heeft aan ons verteld, wanneer de vader even buiten ging, dat hij het moeilijk kan toegeven als hij iets niet begrijpt. De moeder heeft geen moeilijkheden om iets te vragen. Daarom krijgt ze ook een duidelijk antwoord. De vader blijft dan met de vragen zitten, maar behoudt zijn positie als iemand die alles weet en alles begrijpt. Op de vraag of er goede communicatie is tussen de diensten, ofwel dat ze elke keer haar verhaal opnieuw moet doen, zei de moeder dat ze dit helemaal niet erg vindt. Het is altijd beter als men het zelf hoort.

Het eerste contact met de thuisbegeleiding is thuis verlopen. De meeste contacten met de consulent zijn ook thuis verlopen. Twee keer moest het gezin naar het comité gaan. Ze vinden dat niet erg want ze werken niet en ze hebben een auto. Maar sinds de geboorte van het zootje willen ze liever dat de consulent bij hen op bezoek komt.

4.9. Tevredenheid met de maatregel

De moeder vindt dat de inschakeling van de thuisbegeleiding, de meest aangepaste hulp is. Met mensen van andere voorzieningen heeft ze ook goed contact en ervaring gehad, maar de laatste begeleiding sluit het best aan bij haar noden. Tijdens de laatste evaluatie werd aan de

ouders en de zoon gevraagd of de begeleiding nog nodig is. Zowel de ouders als de zoon hebben een positief antwoord gegeven.

4.10. Tevredenheid over de begeleiding

De moeder is zeer tevreden over de begeleiding die nu lopende is. Ze had het moeilijk dat het personeel constant wisselde. Dan is het zeer moeilijk om een goede relatie op te bouwen. Maar ze vindt het helemaal niet erg dat ze haar verhaal telkens opnieuw moet doen. Ze is dat nu gewoon. Nu gaat het goed. Ze wil niemand anders. Uit het gesprek is gebleken dat men van de thuisbegeleidingsdienst enkele weken geleden ook een gesprek met de moeder heeft gevoerd over de tevredenheid over de werking hiervan. De medewerkster van OTA Limburg heeft toen ook voor de vertaling gezorgd en zei spontaan dat de moeder op alle punten tevreden was. Het feit dat men zo een enquête afneemt, zegt ook veel over deze voorziening.

Uit dit gesprek hebben we ook een ander aspect kunnen afleiden. De moeder is nog niet lang hier. Ze heeft geen familie in België. Ze heeft weinig contacten met de eigen gemeenschap en met de buitenwereld. Dat is ook de reden waarom de moeder deze gesprekken nodig heeft. De moeder heeft aangegeven dat ze zich heel slecht voelt als de problemen zich opstapelen. Ze weet niet waar ze die last kwijt kan geraken. Ze zegt dat ze zich opgelucht voelt, na een gesprek met de begeleidster en de medewerkster van OTA.

De moeder krijgt altijd de mogelijkheid van de consulent om eigen wensen te verwoorden. Er wordt gevraagd of ze iets wil toevoegen op het einde van elk gesprek. De gesprekken zowel met de consulent als met de begeleiding zelf zijn frequent genoeg, volgens de ouders. Afhankelijk van de noden van de ouders en de jongen kan dit variëren. Op de vraag aan de moeder of ze bepaalde opmerkingen heeft en hoe de begeleiding nog beter zou kunnen verlopen, zeggen de ouders dat ze alles krijgen waar ze nood aan hebben.

5. Gezin 3

Oorspronkelijk was het de bedoeling om de moeder alleen te interviewen want ze is alleenstaande moeder. Maar de vader heeft door de omstandigheden ook deelgenomen aan dit gesprek. Dit kan zeker meerwaarde bieden voor dit gesprek.

5.1. Achtergrond

Het gaat over een Turks gezin met 3 kinderen. De vader is hier geboren. De moeder is van Cypriotische afkomst. Ze kwam naar België 12 jaar geleden in het kader van het huwelijk. De ouders zijn 1 jaar gescheiden. Hier gaat het over een zeer moeilijke echtscheiding. De moeder heeft het nog altijd niet verwerkt. Nu staat ze alleen voor de kinderen. De vader komt op bezoek. De oudste zoon is door het comité in OBC Bethanië geplaatst. De moeder krijgt voorlopig uitkering van OCMW. Binnenkort gaat ze terug werken. De vader is werkloos. Momenteel is hij geschorst van zijn uitkering.

5.2. Opvoedingsnormen

Kinderen moeten altijd respect hebben voor iedereen. Het maakt niet uit als het vader of moeder is of andere mensen vanuit de buitenwereld. School is ook zeer belangrijk. Moeder vreest dat dit door de huidige toestand zou mislopen. Dit is ook haar zorg. De vader is hier afgestudeerd. Hij zegt dat als we in België leven, de Belgische normen op de eerste plaats komen te staan. Maar dat betekent niet dat men met eigen cultuur moet stoppen. De moeder is in Cyprus afgestudeerd. In haar gezin was onderwijs ook zeer belangrijk. Ze heeft hogere studies achter de rug en ze wil dat de kinderen dit ook zouden hebben. De zelfstandigheid van de kinderen in de toekomst vindt de moeder ook belangrijk.

Cultuur en afkomst zijn even cruciaal. De kinderen moeten eigen cultuur kennen en weten waarvan ze afkomstig zijn.

De opvoeding van nu en vroeger is verschillend. De vader zei dat de kinderen bijvoorbeeld aangeleerd hebben om 'ja' en 'nee' te kunnen zeggen. Vroeger was het niet zo. De gehoorzaamheid stond op de eerste plaats. Bovendien is de relatie tussen de ouders en

kinderen meer open geworden. Men kan bepaalde dingen bespreken wat vroeger een taboe was. Hierbij noemt de vader bijvoorbeeld seksualiteit, relatie,...

De moeder zegt dat de kinderen met een open houding opgevoed moeten worden. Ze mogen volgens de Belgische normen leven, maar ze moeten hun eigen identiteit bewaren.

5.3. Problemen die mensen zelf aanhalen

Beide ouders zijn van oordeel dat de echtscheidingsproblemen aan de basis liggen. De vader woont elders. Kinderen zien hun vader heel weinig. Dit geeft de vader ook zelf toe. De moeder is alleen met de kinderen. De vader vindt dat hierdoor ook hun leren, gedrag, ...wordt verstoord. De zoon die het comité begeleidt, heeft ADHD en gedragsmoeilijkheden. Vader en moeder denken dat het misschien beter voor de kinderen zou gaan als zij samen zouden blijven. Tijdens het overleg in Bethanië rond deze jongen hebben we vernomen dat hij het met zijn nieuwe positie het heel moeilijk heeft. Hij is de oudste zoon. Hij voelt zich gedeeltelijk verantwoordelijk voor zijn 2 kleine broertjes en de moeder. De vader verwacht van hem ook een volwassen gedrag, terwijl dat kind maar 11 jaar oud is. Dit brengt verwarring in zijn kinderwereld.

De vader heeft ook de maatschappelijke factoren aangehaald die van belang zijn om in onze samenleving goed te kunnen functioneren. De vader voelt zich bijvoorbeeld op verschillende domeinen gediscrimineerd. Als men op zijn sollicitatiebrief ziet dat hij van Turkse afkomst is, wordt hij naar achter geschoven. Hij werd ook een tijdje geleden van zijn uitkering geschorst. Dit brengt dan ook financiële problemen mee. De moeder is het daarmee volledig eens. Gedurende een bepaalde periode hadden de ouders het zelfs moeilijk om hun kinderen van elementaire dingen te voorzien. Hierdoor namen de relationele moeilijkheden toe.

5.4. Aanpak van de problemen

In eerste instantie probeerden de ouders de problemen op te lossen door onderling met elkaar te praten. Wegens de echtscheidingssituatie was echter de communicatie zoek. Daarna heeft de vader hulp gezocht bij familie. De vader zegt dat hij dit niet gemakkelijk vond. Hij krijgt dan een schuldgevoel. Dit weegt heel zwaar als men van eigen ouders hulp moet krijgen en niet omgekeerd. Wat de moeder betreft is haar familie in Cyprus. Bovendien zijn vader en

moeder familie van elkaar. Ze zijn neef en nichtje. In principe zou de moeder met haar vragen naar haar tante kunnen gaan. Maar ze doet het niet. Ze voelt zich eenzaam. Als ze problemen heeft probeert ze dit zelf op te lossen. Als het niet gaat, klopt de moeder aan bij professionele instanties. Ze beseft dat ze niemand heeft om op terug te vallen. Zo werd ze genoodzaakt om een professionele hulp in te schakelen.

In het kader van de echtscheidingsproblematiek is de vader naar het OCMW gegaan om inlichtingen te vragen.

5.5. Hulpverleningsgeschiedenis

Er werden geen andere hulpverlenende instanties betrokken behalve het CLB. Het kind heeft altijd buitengewoon onderwijs gevolgd. Men heeft een verkeerde diagnose gesteld en de jongen kwam niet in een aangepast onderwijstype. Dit heeft voor allerlei spanningen op school gezorgd. Hij is in vier verschillende scholen geweest. Overal klaagde men over zijn gedrag. Uiteindelijk was hij nergens welkom. Het kind ging achteruit. De ouders zeggen ook dat alles chaotisch is verlopen voor het contact met het CBJ. Ze wisten niet meer wat ze verder moesten doen.

5.6. Eerst contact met CBJ

Men is via school in contact met het comité gekomen. Het kind vertoonde gedragsmoeilijkheden op school. Hij was agressief. De leerkrachten konden hem niet aan. Daarom heeft men contact opgenomen met het CBJ. De ouders wisten over het bestaan van het CBJ, maar op dat moment hebben ze daar niet aan gedacht.

Tijdens het eerste contact was er een OTA medewerkster bij. Men heeft het heel positief ervaren. Moeder voelt zich ook beter begrepen als iemand van OTA betrokken wordt.

Eerste contact is thuis verlopen. Ze hebben er ook niets op tegen als ze naar het comité zou moeten komen. Beide ouders hebben een auto. Met andere woorden zijn ze mobiel. Toch doet de moeder dit liever thuis.

5.7. Drempels

5.7.1. Taal

Taal is het enige probleem dat de moeder ervaart. Het is ook normaal als iemand niet in het bepaalde land is geboren. Thuis spreken ze altijd Turks. Daarom beheerst ze het Nederlands niet. De contacten met de hulpverleningsinstanties zijn dan niet evident. Ze spreekt wel een beetje Engels. Eigenlijk kan ze zich in Engels behelpen. Wat diepe hulpverleningsgesprekken betreft, lukt dit haar niet. Een tolk is hier aangewezen.

5.7.2. Cultuur

Wat cultuur betreft merkt de moeder geen verschil. Ze zegt dan men in Cyprus volgens dezelfde waarden en normen leeft als in Europa. De moeder is van Noord Cyprus afkomstig. De cultuur daar is niet te vergelijken met de cultuur in de kleine dorpen in Turkije. Hierbij zeggen de ouders dat we ook een verschil moeten zien tussen nu en vroeger. In grote steden woont men heel modern. De vooroordelen die westerse mensen over hen hebben m.b.t. normen, strenge opvoeding enz... komen alleen in kleine dorpen sterk voor. De moeder heeft bijvoorbeeld nooit een hoofddoek moeten dragen. In haar levensstijl is niets veranderd, zegt ze. Cultuur wordt ook niet als een drempel benoemd bij het zoeken naar professionele hulpverlening.

5.7.3. Onbekendheid met de dienst

De moeder weet goed waar ze met haar problemen kan gaan. OCMW bijvoorbeeld wordt spontaan genoemd. Het is ook te wijten aan het feit dat ze nu alleen voor haar eigen en drie kinderen instaat.

5.7.4. Afkomst van de hulpverlener

Voor de moeder is dit niet belangrijk, als ze maar geholpen wordt. Het is eigenlijk geen probleem. Maar de vader zegt dat als een Belg hulp verleent, denkt men “Belgisch”. Dit kan wel belemmerend zijn. Met iemand van allochtone afkomst zou dit makkelijker gaan. Ze zouden zich dan zekerder en meer begrepen kunnen voelen.

5.7.5. Eigen gemeenschap

In eerste instantie gaat men hulp zoeken bij de vrienden en familie. Als het over moeilijke zaken gaat, wordt automatisch professionele hulp ingeschakeld.

5.8. Inschakeling van een voorziening

In deze situatie werd door het CBJ eerst KPC ingeschakeld en dan pas Bethanië. Men vindt dat dit allemaal goed verlopen is. De consulent heeft goed uitgelegd wat deze twee diensten inhouden. Noch de vader noch de moeder hebben bepaalde opmerkingen. Alles was goed. Aanvankelijk had de moeder nog twijfels. De moeder zat met de vragen: “Waar komt mijn zoon terecht?”, “Wat zal er verder gebeuren?”

5.9. Eerste contact met de uitvoerende instantie

Eerste contact met OBC Betanië is in de instelling zelf verlopen. De moeder heeft dan ook voldoende uitleg gekregen. Er werd een rondleiding gegeven. Zo heeft de moeder dit centrum beter leren kennen. Dan zijn haar twijfels verminderd en heeft ze haar toestemming gegeven. Wat de vader betreft was hij altijd met alles akkoord indien zijn zoon geholpen kan worden.

5.10. Tevredenheid met de maatregel

Men is tevreden met de maatregel. Ouders merken een duidelijke vooruitgang bij hun zoon. Dit werkt ook stimulerend.

5.11. Tevredenheid over de begeleiding

De ouders zijn heel tevreden over de begeleiding. Ze worden regelmatig uitgenodigd voor een bespreking. De consulent komt regelmatig op bezoek. Er is voldoende frequentie in de gesprekken. Als een probleem heeft de vader de wachtlijsten aangehaald. Hij zegt dat hij een half jaar moest wachten voordat zij zoon naar Bethanië kon.

6. Gezin 4

Dit gesprek verloopt alleen met moeder. Ze is alleenstaande moeder. De vader speelt geen enkele rol meer in dit gezin. Omdat de moeder goed Nederlands beheerst werd er besloten om dit gesprek zelf te voeren, zonder iemand van het OTA erbij te betrekken.

6.1. Achtergrond

Het gaat over een alleenstaande moeder met 2 dochters. De moeder kwam naar hier toen ze 2,5 jaar oud was. Ze is ook in België afgestudeerd. Haar man is in het kader van het huwelijk naar hier gekomen. Nu zijn ze al 7 jaar gescheiden omdat de vader een buitenechtelijke relatie had.

6.2. Opvoedingsnormen

Tijdens het gesprek is gebleken dat de moeder in de opvoeding moeilijk kan kiezen tussen traditionele of westerse normen. Ze zegt dat beide culturen voor haar in dezelfde mate belangrijk zijn. Ze werd zelf heel streng opgevoed door haar ouders. Van jongs af aan heeft ze zich altijd voorgenomen om haar kinderen minder streng op te voeden. De moeder laat haar dochters alles toe, maar ze moeten niet “te ver” gaan. Haar relatie met haar dochters is meer een “vriendinnen- relatie” dan een “ouder-kind-relatie”. De moeder zegt dat haar dochters alles met haar kunnen bespreken. Wat ze niet met haar ouders had, heeft ze wel met haar dochters namelijk een open relatie. De oudste dochter mag zelfs uitgaan op voorwaarde dat moeder de jongen kent.

Op de vraag of de moeder het niet moeilijk heeft met haar eigen gemeenschap omdat ze haar dochters zo ‘vrij’ opvoedt, zegt de moeder dat ze zich daar niet veel van aantrekt. Wat deze vrijheid betreft is het ook in bepaald mate beperkt. De meisjes mogen op stap gaan, maar ze moeten wel op tijd thuis zijn. Dus ze krijgen wel de vrijheid, maar dan binnen bepaalde grenzen.

6.3. Problemen die mensen zelf aanhalen

Dochters hebben veel meegemaakt toen de ouders scheidden. De moeder had blijkbaar een beetje schuldgevoelens. Dat kan dan gedeeltelijk verklaren waarom ze zoveel toegeeft. Hierdoor staan de dochters op hetzelfde niveau als de moeder. De moeder heeft duidelijk gezagsproblemen.

De moeder is hier geboren. De vader is van Turkije naar hier gekomen. Er wordt aan de moeder gevraagd of dit voor bepaalde ‘botsingen tussen twee culturen’ zorgde. De moeder zegt dat zulks niet het geval was. De vader heeft een andere vrouw leren kennen. Hierdoor waren er regelmatig ruzies thuis. Bovendien had de vader alcoholproblemen. Het is voor de moeder te veel geworden en ze heeft hem gewoon buitengezet.

6.4. Aanpak van de problemen

De moeder heeft een Turkse vriendin met wie ze alles bespreekt. Blijkbaar is deze vriendin ook iemand die heel goed het CBJ kent. Als de moeder problemen heeft gaat ze in eerste instantie naar deze mevrouw. Er wordt weinig hulp aan de familie gevraagd. De moeder zegt dat zij diegene is die de ouders moet helpen en niet omgekeerd. Daarom doet ze dat liever niet, maar het is in principe mogelijk. De moeder gaat zich nooit naar de buurmensen en andere mensen van de eigen omgeving richten bij problemen.

6.5. Hulpverleningsgeschiedenis

Het comité is de eerste hulpverleningsorganisatie waarmee de moeder in contact kwam. Daarvoor werd geen beroep gedaan op de andere diensten wat de problemen met de kinderen betreft. Over het bestaan van het comité wist ze helemaal niets. De vriendin van de moeder heeft over het comité verteld.

6.6. Eerst contact met CBJ

Er werd reeds vermeld dat de moeder zelf contact met het comité heeft opgenomen. Het is heel goed verlopen. De moeder zegt dan men bij de eerste contacten mensen van het OTA Limburg heeft meegenomen. De gesprekken verlopen nu gemakkelijk zonder tolk daarom wordt er geen beroep op OTA meer gedaan. De moeder zegt wel dat ze inschakeling van iemand van haar origine heel positief heeft ervaren. Er werd door deze persoon in haar moedertaal goed uitgelegd wat het comité is en hoe men haar kan helpen. De moeder heeft dan het contact met het comité minder bedreigend ervaren. Er was een ‘onafhankelijke’ derde bij.

De moeder vond het fijn dat er tijdens het eerste gesprek door de consulent al de mogelijkheden bondig werden uitgelegd. Er werd aan de moeder gezegd dat ze diegene is die beslist. Men gebruikte nooit het woord ‘moeten’, maar wel ‘mogen’. De moeder vond het heel goed dat niemand haar tot bepaalde stappen verplichte, maar men gaf haar vrijheid om zelf te kiezen.

Het contact is thuis verlopen. De moeder vindt dat ook beter dan naar Tongeren te moeten rijden. Ze is ook heel dankbaar aan de consulente die van ver bij haar op bezoek kwam.

6.7. Drempels

6.7.1. Taal

De moeder zegt dat ze toch soms taalmoelijkheden heeft, omwillen van de zinsbouw. Ze kan goed Nederlands praten en vindt dat ze een goed gesprek kan voeren. De gevoelens uitdrukken in het Nederlands lukt haar.

6.7.2. Cultuur

De moeder heeft geen ‘botsingen’ met de westerse cultuur. Het is omgekeerd. Omdat ze soms moderne en open kleren draagt, wordt ze door de mensen van de eigen gemeenschap verkeerd bekeken. Ze vindt wel dat men zich toch aan de situatie moet aanpassen. Wanneer ze met haar

dochter bij haar ouders op bezoek gaat proberen ze hun kleding wel aan te passen. De grootouders hebben het moeilijk als meisjes bijvoorbeeld in een minirok komen. Dit wordt door de moeder en de meisjes gerespecteerd.

Wat de hulpverlening betreft zijn er helemaal geen botsingen. Het is ook geen drempel om naar de professionele hulpverlening te stappen. Het kan zijn dat de moeder zich niet begrepen voelt, maar dit heeft niet met de cultuur te maken maar met de persoon die de hulp verleent.

6.7.4. Onbekendheid met de dienst

De meest noodzakelijk hulpverleningsinstanties kent de moeder wel: huisarts, OCMW. De meer specifieke diensten kent de moeder niet. Hiervoor vraagt ze advies aan haar vriendin.

6.7.5. Afkomst van de hulpverlener

Aanvankelijk zei de moeder dat de nationaliteit/origine van de hulpverlener voor haar niet van belang is. Ze heeft eventjes nagedacht en dan zei ze dat ze toch liever door iemand van dezelfde afkomst geholpen wil worden. Als reden noemt ze de taal. Als moeder zou mogen kiezen, zou ze liever haar moedertaal willen gebruiken.

6.7.6. Eigen gemeenschap

Er is een vriendin uit de Turkse gemeenschap die als toeleider naar CBJ is opgetreden. Ze heeft het CBJ dus ontdekt via mond aan mond reclame.

6.8. Inschakeling van een voorziening

De moeder wou niet onmiddellijk inspringen op het hulpverleningsvoorstel dat men deed. Er werd heel goed uitgelegd wat een dagcentrum inhoudt. Alles was duidelijk maar in het begin was de moeder een beetje wantrouwig. Ze heeft bedenktijd van 1 week gevraagd. Ze vond het heel fijn dat ze deze bedenktijd heeft gekregen.

6.9. Eerste contact met de uitvoerende instantie

Na het kennismakingsgesprek vond de moeder dat het dagcentrum een goede en aangepaste maatregel is. Men heeft een rondleiding gegeven. Er werd uitgelegd over de werking van het dagcentrum, over de activiteiten die men daar aanbiedt, eetregels enz. De moeder vond de uitleg duidelijk. Er werd ook ruimte gegeven om haar wensen en gedachten te verwoorden. Ze heeft het zeer positief ervaren.

6.10. Tevredenheid met de maatregel

De moeder is zeer tevreden over de maatregel die werd genomen. Ze was voor een plaatsing. Het dagcentrum ervaart ze als een opvoedingsondersteuning en zeker niet als straf. De moeder heeft ook aangehaald dat ze het zeer belangrijk vindt dat men in het dagcentrum geen varkensvlees aan de kinderen geeft.

6.11. Tevredenheid over de begeleiding

De meisjes worden in het dagcentrum opgevangen na de schooltijd. Bovendien komt de begeleidster gemiddeld 1 keer per week op bezoek. Deze gesprekken heeft de moeder nodig. Zo leert ze hoe ze beter met haar dochters kan omgaan. Een ander positief aspect dat de moeder aanhaalt is dat men regelmatig contact met school opneemt. Zo kan men onmiddellijk inspringen als er problemen ontstaan. De moeder merkt ook veranderingen in het gedrag van haar dochters. Ze kunnen zich beter aan de regels houden. De moeder verklaart dit door de discipline die in het dagcentrum aanwezig is.

De begeleiding vanuit comité is volgens de moeder ook frequent genoeg. De consulent komt op de tussentijdse evaluaties. Dit is zeker voldoende, zei de moeder omdat het gezin intensief vanuit het dagcentrum wordt begeleid.

Hoofdstuk 7: Conclusies en aanbevelingen

1. Conclusies

Conclusies worden gemaakt aan de hand van de op voorhand opgestelde hypothesen.

1.1. Kwantitatief gedeelte

1.1.1. De inschatting van het aandeel van deze doelgroep binnen de BJB bedraagt minder dan 10%

Het antwoord is 'ja' voor wat de vrijwillige hulpverlening betreft. Deze doelgroep omvat daar 6% van de jongeren. Wat de gedwongen hulpverlening betreft zit men op de grens van 10% jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst.

1.1.2. Turkse en Marokkaanse jongeren zijn oververtegenwoordigd in de gedwongen hulpverlening

Men moet oppassen met het trekken van conclusies want het zijn de Marokkaanse jongeren die oververtegenwoordigd zijn in de gedwongen hulpverlening en niet de Turkse jongeren. Bij de Turkse jongeren is het verschil minimaal namelijk 1%, voor Marokkaanse jongeren bedraagt het verschil 3%. Hierbij moet men ook naar de absolute cijfers kijken. Zo kan men vaststellen dat er minder dossiers van de jongeren van Turkse afkomst op het niveau van de sociale diensten van de jeugdrechtbanken zitten dan op het niveau van de comités (70 versus 76). In verhouding tot het totaal aantal dossiers ligt het percentage hoger. Wat de jongeren van de Marokkaanse afkomst betreft zijn er 21 dossiers bij de comités en dubbel zo veel bij de sociale diensten van de jeugdrechtbanken namelijk 47 dossiers. Maar globaal bekeken is het inderdaad zo dat Turkse en Marokkaanse jongeren meer voorkomen in de gedwongen hulpverlening dan in de vrijwillige hulpverlening.

1.1.3. De problemen die ze hebben, zijn grotendeels positie- en cultuurgebonden

Uit onze cijfers is dit moeilijk vast te stellen. We zullen op dit aspect bij de interviews dieper ingaan. Vanuit de cijfers blijkt dat er veel problemen zijn die aan het gedrag zijn gebonden (oppositieel gedrag, grote mond, ...). Als we de link met de theorie leggen dan kunnen we veronderstellen dat het hier vooral de vrijheid van de Belgische samenleving is, die deze

jongeren enorm aanspreekt. De tweede en derde meest voorkomende problemen hebben te maken met de opvoeders. Hier gaat het over hun relatie en persoonlijke problemen. Volgens ons is dit niet aan cultuur gebonden. We kunnen veronderstellen dat het soms verband houdt met de moeilijke omstandigheden waarin deze mensen moeten leven: huisvesting, isolement, werkloosheid. Dit leidt tot frustraties en spanningen en als gevolg daarvan hebben mensen moeilijkheden in hun relaties en in hun persoonlijk welzijn.

We hebben reeds aangehaald dat men vaak scheidt en dat er veel alleenstaande moeders zijn die voor de opvoeding van hun kinderen instaan. Dit hebben we van de cijfers kunnen afleiden.

De andere verklaringen van de relationele problemen kunnen gezocht worden in de ‘gemengde huwelijken’ die bij deze bevolkingsgroep vaak voorkomen. Het kan ook tot spanningen leiden, als een van de ouders die in België geboren is, zijn kind volgens de moderne normen wil opvoeden, terwijl de andere dit volgens de meer traditionele normen wil doen. Als we de echtscheidingsproblematiek nader bekijken mogen we de tendensen van de moderne samenleving niet uit het oog verliezen.

1.1.4. Turkse en Marokkaanse jongeren worden snel geplaatst

Hier zou het interessant zijn om onze cijfers met de Vlaamse jongeren te kunnen vergelijken. Aangezien ons onderzoek kleinschalig is, beschikken we niet over deze mogelijkheid. Als we de maatregelen onderling vergelijken krijgen we het volgende beeld. De consultants van het comité gaan in 16% van de gevallen over naar een plaatsingsmaatregel. Voor de consultants van de sociale diensten van de jeugdrechtbanken is het 23%. Dit is dan ook zeker te begrijpen, want op het niveau van de gedwongen hulpverlening krijgt men met MOF/ers te maken.

De ambulante begeleiding wordt in 34% bij de comités en 50% bij de SDJRB/en toegepast. Opmerkelijk is dat jongeren in 16% van de gevallen alternatieve maatregelen krijgen. We vinden dit redelijk veel aangezien deze alternatieve maatregelen nog altijd geen wettelijk kader hebben gekregen. Dit beeld is zeker niet negatief, maar eerder positief.

1.2. Kwalitatief gedeelte

1.2.1. Deze doelgroep heeft weinig zicht op de bestaande hulpverleningsorganisaties

Het is ons opgevallen dat men inderdaad weinig zicht heeft op de bestaande hulpverlening. Er is maar één gezin dat iets over het comité wist voordat het comité werd ingeschakeld. Maar zelfs dit koppel kan moeilijk onderscheiden welke organisatie hen hulp verleent. De consulent en de hulpverlener van de uitvoerende instantie worden bij hun naam genoemd. Als we bijvoorbeeld vragen: “Hoe bent u in contact met het comité gekomen?” dan vraagt men onmiddellijk: “Met Kristel¹ bedoelt u?” Hetzelfde gebeurt als we over de uitvoerende instantie praten. Blijkbaar kan men deze organisaties moeilijk situeren en soms van elkaar onderscheiden. Bij een geïnterviewde moeder werden verschillende uitvoerende voorzieningen ingeschakeld. Deze moeder kon geen enkele voorziening benoemen. Ze zegt gewoon dat als men een andere instantie wil inschakelen, dan komt Kristel en stelt het voor.

Een ander aspect is de uitleg die men rond de werking van een voorziening of het comité krijgt. Drie gezinnen hebben geen klachten. Ze vinden dat de uitleg voldoende was. Als we dit met het bovengescreven beeld over hun kennis van de organisaties vergelijken, komen we tot de conclusie dat het niet het geval is. Allochtonen knikken soms voor ‘ja’, maar het wil niet zeggen dat ze alles begrijpen. Een moeder heeft eerlijk toegegeven dat ze na een aantal contacten nog altijd niet weet wat het comité inhoudt. De uitleg tijdens de eerste gesprekken was blijkbaar niet bevredigend, maar het oplossen van de problemen kwam op dat moment op de voorgrond.

Een andere moeder heeft ook een interessante opmerking gegeven. Ze spreekt heel goed Nederlands, maar de consulent heeft voor het eerste gesprek toch OTA Limburg betrokken. De medewerker van OTA Limburg heeft aan de moeder de werking van de Bijzondere Jeugdbijstand verteld in haar eigen taal. Dit vond ze heel goed. Ze zegt dat dit dan duidelijker was.

Als antwoord op deze hypothese kunnen we inderdaad zeggen dat men de organisatie niet kent. Voor de meest voorkomende dingen zoals gezondheid en financieel aspect weet men waar men naartoe moet. Hierbij worden de huisarts en OCMW spontaan genoemd. Van meer specifieke hulpverleningsvormen weet men weinig af. Dat geldt ook voor het CBJ.

---

¹ Deze naam is fictief.

1.2.2. De opvoedingsnormen die men thuis gebruikt kunnen tot spanningen leiden met de westerse samenleving

Als we het over de opvoeding hadden, werd een volgend beeld gevormd. De ouders zijn het allemaal eens dat de kinderen oudere mensen moeten respecteren. Gehoorzaamheid vinden ze even belangrijk, maar naar de toekomst toe willen ze dat de kinderen ook zelfstandig worden. Er zijn wel bepaalde aspecten (zoals godsdienst en geen seksuele betrekkingen voor het huwelijk) die de kinderen moeten blijven onderhouden. Voor de rest mogen de kinderen volgens de normen van de westerse samenleving leven. Alle ouders maken zich veel zorgen over de school en alles wat daar gebeurt. Onderwijs vindt men fundamenteel voor een goede toekomst.

Het is ons ook opgevallen dat al de Turkse gezinnen die we hebben geïnterviewd, modern zijn. Moeders dragen bijvoorbeeld geen hoofddoek. Ze werken (of tijdelijk werkloos) buitenshuis. De moeder van Marokkaanse afkomst droeg ook geen hoofddoek. Ze is 2 jaar geleden naar België gekomen en heeft een klein kind. Ze werkt dus niet. Voor de rest is deze moeder ook relatief modern. Al de moeders willen met hun kinderen open communiceren. Veel dingen zijn meer bespreekbaar geworden dan vroeger. Men wil met de kinderen liever praten dan straffen. Zou het kunnen dat het comité traditionele gezinnen niet bereikt?

Eigenaardig genoeg hebben we vastgesteld dat het geven van de meer vrijheid kan leiden tot spanningen met de eigen gemeenschap. Meer bepaald gaat het dan om spanningen met de (groot)ouders die in België wonen.

1.2.3. De meeste problemen die men ondervindt zijn aan gedrags- en relationele moeilijkheden toe te schrijven

We hebben in deze interviews geen duidelijk antwoord op deze vraag gevonden. Het is ook te wijten aan het feit dat onze steekproef niet erg groot is. Maar we hebben wel een paar interessante bevindingen gedaan. In alle 4 gezinnen ging het over een ‘gemengd’ huwelijk waarbij een van de partners uit het buitenland naar België kwam. Twee moeders zijn nu gescheiden en één moeder heeft zware ruzies gehad met haar man, wat bijna tot een echtscheiding leidde. Voorheen hebben verondersteld dat ‘gemengde huwelijken’ tot spanningen kunnen leiden. Er werd aan de moeders gevraagd wat er aan de basis van deze scheidingen en conflicten lag. In beide scheidingssituaties ging het over een andere partner. Beide moeders vinden dat dit niet aan het cultuurverschil te wijten is, maar aan een slechte

onderlinge verstandhouding en de nieuwe relatie. In de situatie waar het bijna tot een echtscheiding kwam zei de moeder dat de conflicten wel met cultuurverschillen te maken hadden. De man is van Turkije naar hier gekomen. Hij wil zijn kinderen streng opvoeden. De vrijheid die de kinderen van de moeder krijgen wil hij niet aanvaarden. Enkel omdat hij de relatie met zijn vrouw wou redden heeft hij zich er bij neergelegd.

Bij het doornemen van dossiers is het ons ook opgevallen dat er veel vaders zijn die alcohol-, drugs- en gokverslaafd zijn. Dit is een teken van de moderne samenleving. In de Islam is het drinken van alcohol niet toegelaten. Dit zorgt ook voor de relationele moeilijkheden. Algemeen genomen is het inderdaad zo dat men veel relationele problemen heeft wat ook uit de cijfers is gebleken.

Bij de door ons geïnterviewde mensen hadden de kinderen volgende problemen: oppositioneel gedrag, gedragsmoeilijkheden ten gevolge van ADHD, depressie en lichte feiten. Als de ouders het gedrag van hun kinderen beschrijven, wordt het wel als moeilijk ervaren. Gedragsproblemen zijn wel een reden om naar de professionele hulpverlening te grijpen.

We hebben de ouders gevraagd om zelf de redenen te noemen voor hun problemen. Twee vaders duiden factoren aan die niet met het gezin zijn verbonden. De grootste problemen liggen in de maatschappij. Men klaagt over discriminatie die op verschillende vlakken wordt ervaren. Men kan bijvoorbeeld geen werk vinden en als gevolg hiervan heeft men minder inkomen en kan men minder aan zijn kinderen bieden. Bovendien kan dit tot conflicten binnen het gezin leiden. Dit beeld stemt ook over met wat we in de theorie hebben besproken.

1.2.4. Men doet veel beroep op de informele hulpverlening

Men gaat geen hulp of advies aan de eigen gemeenschap vragen om verschillende redenen. Ten eerste is men bang dat het probleem verder doorverteld zal worden. Een moeder zei dat er bijvoorbeeld veel Marokkaanse vrouwen thuis zitten. Ze hebben niets anders te doen als over andere mensen te praten. Het verhaal wordt vaak verdraaid. Daarom is men voorzichtig hiermee.

Een andere verklaring ligt in het feit dat men gewoonweg zijn ‘vuile was’ niet buiten wil hangen. Alles wat tussen de vier muren gebeurt moet daar ook blijven. Als ze hun probleem zelf niet kunnen oplossen, wie kan het wel? Twee moeders hebben verteld dat ze een beste

vriendin hebben aan wie ze alles kunnen vertellen. Maar dit geldt ook voor de Belgische vrouwen. Hieruit kunnen we afleiden dat de rol van de eigen gemeenschap soms wordt overschat.

Wat ouders en familie betreft, komt het niet ook niet zo vaak voor dat men daar hulp zoekt. Ten eerste hebben sommigen geen familie in België. Natuurlijk kan men dan geen beroep op familie doen. Een andere reden is dat men zich schaamt om bijvoorbeeld financiële hulp bij de ouders te gaan vragen. Eenmaal of tweemaal kan men dat doen, maar zeker niet vaker. Men vindt dat de kinderen de ouders moeten helpen en niet omgekeerd. Dat is ook duidelijk cultuurgebonden. Daarom proberen ze materiële problemen zelf op te lossen. De moeders die hier wel familie hebben, nemen toch zelfstandig al de beslissingen wat hun kinderen betreft. Een moeder zegt dat ze zich wel naar de kennissen en familie richt voor advies wat kleine vragen betreft. Als er grote problemen zijn thuis, schakelt men wel professionele hulp in.

In het theoretische gedeelte hebben we onder andere het geloof in het boze oog en in demonen beschreven. Dit kan er ook toe leiden dat men magiërs inschakelt en niet de professionele hulpverlening. Het is interessant om te weten dat dit nog altijd actueel is. Bij gezinnen die we geïnterviewd hebben, was het niet het geval. Dit hebben we ook aan de OTA medewerkster gevraagd. Ze zei dat het in veel gezinnen nog altijd voor komt. Men geeft het niet altijd toe maar het is zo. Het kan het hulpverleningsgedrag voor een stuk wel beïnvloeden.

1.2.5. Er zijn een aantal drempels die men ondervindt bij het zoekgedrag naar de professionele hulpverlening.

De taal als knelpunt wordt door alle ouders genoemd. De ouders die hier geboren zijn en goed Nederlands praten, hebben het nog altijd moeilijk met de taal, vooral praten over de gevoelens ligt moeilijk. In het dagdagelijkse leven hebben sommige ouders helemaal geen probleem wat taal betreft. In de communicatie met de hulpverlening waarbij men vooral over de gevoelens praat, gaat het veel moeilijker. Op de vraag bij deze ouders of ze een tolk nodig hebben was het antwoord negatief. Ze kunnen zich moeilijk uitdrukken, maar zij doen het liever zelf. Wat de ouders die geen enkel woord Nederlands praten, betreft, is de tolk natuurlijk noodzakelijk.

De afkomst van de hulpverlener is niet belangrijk, maar sommige ouders geven toch voorkeur aan mensen van dezelfde origine. Ze kunnen hun misschien beter begrijpen en men kan dan dezelfde taal praten. Maar men is tevreden over de begeleiding door Belgische hulpverleners

voor zo ver hij of zij zich begrepen voelt. Een vader heeft wel gezegd dat hij met Belgen niets te maken wil hebben. Allochtonen zijn allemaal welkom onafhankelijk van hun origine. Ze kunnen zich beter inleven volgens de vader. Dit is ook de vader die de cultuurverschillen ervaart. De rest van de ouders hebben er geen moeite mee, als men hun gewoonten, waarden en normen respecteert. Men wil dat de kinderen geholpen worden en dat is wat telt. Voor de rest kunnen ze zich min of meer aanpassen.

Wat de onbekendheid met de dienst betreft is het wel zo dat dit een drempel is. Ten eerste kan men geen gebruik maken van deze dienst. Ten tweede leven bepaalde vooroordelen bij sommige gezinnen over het comité. Een moeder heeft bijvoorbeeld gezegd dat ze niet weet wat ze moet zeggen omdat ze bang is dat haar dochter zal afgepakt worden. Waar komt dit vandaan? Hierbij denken we aan de “mond aan mond” reclame¹ die blijkbaar heel effectief is. Dit kan een positief effect opleveren, maar dit kan ook tot verkeerde conclusies leiden.

---

¹ Het is ook uit het gesprek met de OTA medewerkster gebleken omdat men dit aspect tijdens de vergadering van OTA Limburg ook heeft opgemerkt.

2. Aanbevelingen

Als men wil dat Turkse en Marokkaanse gezinnen op tijd bij de hulpverleningsorganisaties aankloppen en minder snel doorstromen naar de zwaardere hulpverleningsvormen, moet men volgende aspecten in acht nemen.

2.1. Drempels verlagen

2.1.1. Mensen goed informeren

Een mooi voorbeeld hiervan is de brochure van het netwerk opvoedingsondersteuning in Maasmechelen (NOMA)¹:

- Het is belangrijk dat men informatie krijgt rond verschillende jeugdhulpverleningsorganisaties. Zo kan men zelf kiezen wat het meest aangepast is;
- Een ander aspect bij het geven van informatie is het bestrijden van de vooroordelen (bijvoorbeeld het subsidiariteitsprincipe toelichten).

Dit zou kunnen gebeuren door een aangepaste brochure te leggen bij de eerstelijnsdiensten (OCMW of huisarts).

2.1.2. Aanstellen van allochtone medewerkers

Om de taal- en culturele drempels te overbruggen zou het aanstellen van medewerkers van allochtone afkomst een oplossing kunnen bieden.

2.2. Optimaliseren van het hulpverleningsproces op lager niveau

Het is belangrijk dat de consulent weet of mensen Nederlands praten.

Wellicht moet het aanmeldingsformulier hierop worden aangepast. Hetzelfde geldt voor de registratie van afkomst.

---

¹ Voorbeeld (zie bijlage 7)

Men moet er rekening mee houden dat deze mensen minder mobiel zijn.

Daarom moet men de nodige middelen voorzien. Een ander oplossing is bijvoorbeeld het inrichten van een permanentiebureau in de afgelegen concentratiegemeenten.

2.2.1. Concrete tips voor hulpverlener

- Aandacht hebben voor kleine details:
  - het dragen van gepaste kledij;
  - respecteren van bepaalde gewoonten (bv schoenen uitdoen);
- In een vroeg stadium de wensen en verwachtingen van Turkse en Marokkaanse cliënten inventariseren en er zo mogelijk rekening mee houden;
- Zich zelf bewust worden van vooroordelen en stereotypen;
- Zich realiseren welke moeilijkheden er kunnen zijn bij inschakeling van een tolk;
- Vragen kort en duidelijk formuleren;
- Controleren of de cliënt de vragen goed begrepen heeft;
- Belangrijke boodschappen herhalen;
- Open staan voor de culturele context van de cliënt;
- Duidelijk informatie over de vorm en de inhoud van het hulpverleningsproces;
- Veel aandacht besteden naar de opbouw van een vertrouwensrelatie;
- Zich zelf bewust zijn van de verschillen in probleemvisie en trachten deze verschillen te overbruggen;
- Ouders in hun ouderlijke positie ondersteunen ondanks het feit dat allochtonen soms vragen dat de consulent de opvoedingstaak overneemt. We moeten deze mensen in hun ouderlijke rol ondersteunen;
- Ruimte geven om de gedachten, verwachtingen en wensen te verwoorden.

Algemeen besluit

Een ‘gecorrigeerd’ beeld van de Turkse en Marokkaanse jongeren binnen de BJB

We hebben vastgesteld dat de meerderheid van deze jongeren zich op het niveau van de gedwongen hulpverlening bevindt. De Turkse jongeren zijn bijna in dezelfde mate op beide niveaus aanwezig. Bij de Marokkaanse jongeren wordt er een groot verschil opgemerkt. Er zijn dubbel zo veel Marokkaanse jongeren op het niveau van de gedwongen dan van de vrijwillige hulpverlening. Maar algemeen genomen zijn er minder Marokkaanse dan Turkse jongeren binnen de BJB. Het is misschien onder andere te wijten aan het feit dat er meer Turken zijn die zich in Limburg huisvesten dan Marokkanen.

Deze doelgroep is over verschillende gemeenten verspreid, maar er zijn wel een aantal concentratiegebieden, onder andere in Genk, Houthalen-Helchteren, Maasmechelen, Hasselt en Beringen. De meeste jongeren van deze doelgroep komen uit deze steden.

De leeftijd verschilt. Bijna al de leeftijdscategorieën zijn aanwezig. Op het niveau van de gedwongen hulpverlening werd een piekleeftijd vastgesteld dat zich bevindt op 17 jaar. Opmerkelijk is dat men heel weinig voortgezette hulpverlening aanvraagt. Er zijn dus weinig jongeren uit de doelgroep boven de 18 jaar.

Als we de aanmelders en de aanmeldingsproblematiek bekijken komen we tot de volgende conclusie. Er zijn opvallend veel aanmeldingen die door de politie, OCMW en Parket gebeuren. Er is een relatief groot aantal moeders die hun kinderen aanmelden. Hierbij denken we aan doorverwijzers en mond aan mond reclame. De school doet weinig aanmeldingen rechtstreeks, maar dit gebeurt hoogstwaarschijnlijk door de CLB's die redelijk veel met het comité samen werken.

Bij de aanmeldingsproblematieken domineren de gedragsproblemen van de jongeren en problemen van en tussen de opvoeders. Dit is ook uit de interviews gebleken. Men heeft veel echtelijke moeilijkheden, waardoor er veel alleenstaande moeders zijn die voor de opvoeding van de kinderen instaan. Omdat de vaderfiguur ontbreekt, kunnen jongeren zich ‘vrijer’ voelen. De jongere begint dan een moeilijk en uitdagend gedrag te vertonen. De moeder heeft soms weinig gezag en ze weet niet meer hoe ze haar kind moet opvoeden. Dit noemen we

pedagogische onmacht wat ook regelmatig in de dossiers voorkomt. Omdat veel van de ouders hier geen familie hebben of weinig contacten met de eigen gemeenschap onderhouden, is men genoodzaakt om professionele hulp in te schakelen.

Wat de aanpak van deze doelgroep door de BJB in Limburg betreft, stellen we het volgende vast. Men heeft een goede samenwerking met verschillende voorzieningen. Op het niveau van de vrijwillige hulpverlening maakt men in de meeste dossiers gebruik van OTA Limburg. Het is ook een goed teken dat men in deze samenwerking een meerwaarde ziet. Opmerkelijk is dat men niet alleen voorzieningen van de BJB inschakelt maar ook de andere diensten en voorzieningen van andere sectoren zoals bijvoorbeeld van Kind en Gezin: CKG, van Vlaams Fonds: OBC Bethanië, van Gezondheidszorg: KPC enz. Het is ook het streefdoel van de Integrale jeugdhulpverlening om in de toekomst deze diensten beter te laten samenwerken.

Op beide niveaus merken we dat men minder voor zware hulpverleningsvormen kiest. Bij vergelijking van onderzoeksresultaten tussen Antwerpen en Limburg hebben we opgemerkt dat er groten verschillen liggen. Toen we MOF en POS situaties in Limburg en Antwerpen hebben vergeleken, werd het duidelijk dat er veel minder MOF situaties zijn bij deze doelgroep in Limburg dan in Antwerpen. Als gevolg van meer MOF situaties in Antwerpen zijn er waarschijnlijk meer plaatsingen dan in Limburg. In Limburg schakelt men in de meeste dossiers ambulante begeleiding in, en worden er veel alternatieve maatregelen genomen, wat volgens ons een betere invloed heeft dan bijvoorbeeld plaatsingen in de gemeenschapsinstellingen. Jongeren die alternatieve maatregelen krijgen, leren verantwoordelijkheid voor hun daden op te nemen en de toegebrachte schade te herstellen. Bij de plaatsingen in gesloten instellingen leert men 'nieuwe vrienden' kennen, loopt men leerachterstand op en men leert hoe men andere misdaden kan plegen. Daarom opteren we ook voor de alternatieve maatregelen in de plaats van de repressieve aanpak. Over het algemeen bekeken is het beeld dat we over deze doelgroep binnen de BJB vormen is niet zo negatief als men soms denkt.

Hoe ervaart men zelf deze aanpak? Is men tevreden over de begeleiding?

In het tweede gedeelte van het onderzoek hebben we een aantal ouders van Turkse en Marokkaanse afkomst geïnterviewd met het oog op het optimaliseren van het hulpverleningsproces. Opmerkelijk is dat alle geplande interviews hebben plaats gehad en dat

de betrokken ouders hun medewerking hebben verleend. Ze waren gemotiveerd en blij dat men voor hun problemen een bijzonder aandacht had.

In de meeste gevallen wordt het comité door iemand anders en niet dan de ouders gecontacteerd. Daar zijn verschillende verklaringen voor. Een van de meest voorkomende oorzaken is dat men gewoonweg de dienst niet kent. De hulp wordt meestal in eerste instantie op de eerste lijn gezocht. Hierbij hebben de ouders de huisdokter en OCMW aangehaald. Een andere verklaring is dat men niet graag zijn 'vuile was' naar buiten brengt en daarom probeert de problemen binnen de vier muren op te lossen. Daarom nemen andere instanties de rol van aanmelder over als ze problemen in deze gezinnen opmerken. De rol van de eigen gemeenschap die vaak als een belemmerende factor wordt genoemd wordt blijkbaar overschat. Men doet er weinig beroep op omwille van verschillende redenen. Ten eerste is men bang dat de problemen zouden doorverteld worden. Ten tweede zijn er veel ouders die in een isolement geraken omdat ze geen familie in België hebben. Als we al deze factoren naast elkaar leggen, wordt het duidelijk waarom deze ouders soms tot het laatste moment zitten te wachten. Eens de stap gezet is men blijkbaar wel positief.

Het grootse knelpunt is de taal. Dit blijkt ook een probleem te zijn voor de ouders die goed Nederlands praten. Het is moeilijk om gevoelens in een 'vreemde taal' te verwoorden. Dit is ook de reden waarom sommigen liever door iemand van dezelfde afkomst begeleid willen worden. Sommigen vinden dat een allochtoon zich beter kan inleven dan de Belgische hulpverlener. Maar eigenlijk vindt men het niet zo belangrijk als men maar goed geholpen wordt. Men vindt het heel gemakkelijk dat consulente zelf aan huis komen. Voor sommige ouders zijn de verplaatsingen heel moeilijk en dit kan de hulpverlening belemmeren.

Aan de hand van de verzamelde cijfers en afgenomen interviews kan ik mij nu een duidelijk beeld vormen van de Turkse en Marokkaanse gezinnen binnen de BJB in Limburg, en ik hoop dat de lezers van dit eindwerk tot eenzelfde besluit gekomen.

Bibliografie

Geschreven bronnen

1. AARTS R., en CAYURGAN, N., *Het kind uit de Turkse cultuur*. z.u., Utrecht, 1992.
2. ANDRIES. C., LAMBRECHT, P., Procesbegeleiding experimenten in de bijzondere jeugdzorg. Brussel, Afdeling Algemeen Welzijnsbeleid, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Vrij Universiteit Brussel, Faculteit Psychologie en Opvoedkunde, Vakgroep Ontwikkelings- en Levensloopspsychologie, Eindrapport, september 2000.
3. *Armoede en sociale uitsluiting in Limburg. Rapport in verband met de netwerkvorming van organisaties en projecten ter voorkoming van verarming en sociale uitsluiting in de provincie Limburg (België)*. Provincie Limburg, 2de directie Welzijn, Afdeling Strategie en Planning, Studiecel, mei 2004.
4. BILLIET, J., *Methoden van sociaal-wetenschappelijk onderzoek: ontwerp en dataverzameling*. Leuven, Acco, 1990.
5. BELLAART, H., AZRAR, F., *Jeugdzorg zonder drempels. Eindverslag van een project over de toegankelijkheid en de kwaliteit van de jeugdzorg voor allochtone cliënten*. Utrecht, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling, 2003.
6. BREDA, J., en VERLINDEN E., *Tijdsbesteding en werkbelasting bij de comités voor Bijzondere Jeugdbijstand en de sociale diensten van de jeugdrechtbanken in de Vlaamse Gemeenschap*. Eindrapport. UFSIA-CSB, 2000.
7. CAREEL, M., *Methoden Sociale Werk*. Hasselt, Xios Hogeschool Limburg, Departement Sociaal Agogisch Werk, academiejaar 2003-2004. (cursus).
8. Contact en studiedag, Kinderen en jongeren van immigranten, Integratie? *Mozaïek*. Tijdschrift voor sociaal-psychiatrische informatie van de Nationale Koningin Fabiola Stichting voor de Geestelijke Gezondheid, nrs. 37-38, 1979.

9. CRAEYNEST, P., *De levensloop van de mens. Inleiding in de ontwikkelingspsychologie*. Leuven, zesde druk, Acco, 2002.
10. DE COCK, R., *Jaarrapport Kansarmoedegegevens 2001*. Burssel, Kinde en Gezin, augustus 2002.
11. DE KNOP, P., e.a., *Sport als integratie voor migrantenjongeren*. Brussel, Jongerenadviescentrum voor Sport, Vrije Universiteit Brussel, Koning Boudewijn Stichting, 1994.
12. EBSKAMP, J., e.a., *Ethisch leren denken. Beroepsethiek voor SPW, SCW en SD*. Baarn. HBuitgevers, derde herziene druk, 2003.
13. GEELISSEN, L., *Methoden Sociaal Werk. Praktijk*. Hasselt, Xios Hogeschool Limburg, Departement Sociaal Agogisch Werk, academiejaar 2004-2005. (cursus).
14. GIELEN, G., *Interculturele hulpverlening, Cahiers voor de welzijnswerker*. Kluwer, Mechelen, 2003.
15. HOFFMAN, E., *Koersen op eigen kracht. Een methodisch kader transculturele jeugdhulpverlening*. Utrecht, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling, 2002.
16. *Integrale jeugdhulpverlening voor jongeren uit etnisch-culturele minderheidsgroepen, Deel 1: Betrokken sectoren van de Integrale Jeugdhulpverlening*. Ufsia/OASES onderzoek: jongeren die behoren tot etnisch – culturele minderheid binnen de Jeugdhulpverlening, in opdracht van het Vlaamse Minderhedencentrum-2002.
17. Ik wil niet naast Mettin zitten. *Klasse voor ouders*, z.u., z.pl., z.d.
18. *Jongeren & Justitie in Maasmechelen. Dertig vragen en antwoorden*. Verantwoordelijke uitgever: P., Rutten, Maasmechelen, Colofon, februari 2004. (brochure)
19. KOPERDRAAT, R., *De daad bij het woord. Trends in de multiculturele jeugdzorg*. Utrecht, Instituut voor Multiculturele ontwikkeling, Anraad, 1999.

20. KOENRAAD PAUWELS, *Toegankelijkheid van reguliere welzijnsvoorzieningen voor migranten, twintig voorstellen op basis van recent Nederlands en Vlaams onderzoek*. CBJG Document, 1994.
21. KROLS, N., Armoede: de verborgen geschiedenis. *Weliswaar. Welzijnsmagazine voor Vlaanderen*, Nr. 60, november - december 2004.
22. KROMHOUT, M., *Marokkaanse jongeren in de residentiële hulpverlening*. Amsterdam, Uitgeverij SWP, 2002.
23. ONDERSTEUNINGSTEAM MIGRANTEN BIJZONDERE JEUGDBIJSTAND (OBJ) VZW LIMBURG, Verslag eerste werkjaar, 1995.
24. ONDERSTEUNINGSTEAM MIGRANTEN BIJZONDERE JEUGDBIJSTAND (OBJ) VZW LIMBURG, Jaarverslag 1996.
25. ONDERSTEUNINGSTEAM MIGRANTEN BIJZONDERE JEUGDBIJSTAND (OBJ) VZW LIMBURG, Jaarverslag 2002.
26. *Oog voor jeugd met visie op morgen. Voor jeugdbeleid dat integraal rekening houdt met de jongeren van anders - etnisch herkomst*. z. pl., Koninklijke Commissariaat voor het Migrantenbeleid, april 1992.
27. Pasklare antwoorden zijn er niet. Graven naar wortels van allochtone jeugddelinquentie. *Weliswaar, Welzijnsmagazine voor Vlaanderen*, Nr. 61, januari 2005.
28. PIEK., A., *Bijzondere Jeugdbijstand in Vlaanderen*. Lier, Beukeleirs, 1994. (brochure)
29. *Pleegzorg & moslimkinderen in Noord – Brabant*. Eindrapport project, z.pl., Prisma Brabant, januari 2000.
30. ROOIJENDIJK L., e.a., *Turken en Marokkanen in Hollandse welzijnsland, over cultuurverschillen en de positie van immigranten*. Baarn, H. Nelissen B.V., 1988.

31. ROOSENS, E., *Sociale en Culturele Antropologie, Een kritische belichting van enkele hoogtepunten*. Negende herziene en vermeerderde druk, Leuven, Acco, 1997.
32. SEGERS, J., *Methoden voor de sociaal wetenschappen, inleiding tot de structuur van het onderzoeksproces en tot de methoden van dataverzameling*. Assen, Van Gorcum, 1989.
33. VAN DEN BERGH, A., H., *Kleurrijke resultaat telt. Interculturele kwaliteit in de jeugdzorg*. Utrecht, Forum, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling, 1998.
34. SWANBORN, P., *Methoden van sociaal-wetenschappelijk onderzoek*. Amsterdam, Boom, 1994.
35. TENNEKES, J., *De onbekende dimensie: over cultuur, cultuurverschillen en macht*. Leuven/Apeldoorn, Garant, 1990.
36. 'T HART, H., en anderen, *Onderzoeksmethoden*,. Amsterdam, Boom, 1996.
37. VANHOUTRYVE, V., *Jij en het comité voor bijzondere jeugdzorg*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, 1999. (brochure)
38. VANLOFFELD, D., *Het ondersteuningsteam Bijzondere Jeugdbijstand – Allochtonen: Een verkennend en beschrijvend onderzoek naar de samenwerking met de diensten en voorzieningen van de Bijzondere Jeugdbijstand*. Leuven, KU Leuven, Faculteit Rechtsgeleerdheid, 2003. (niet – gepubliceerde eindverhandeling)
39. VAN PELT R.,M., en KNORTH E.,J., *Marokkaanse jeugd, thuis in een tehuis? Residentieele hulpverlening aan Marokkaanse jongeren en hun ouders*. Amsterdam, SWP Uitgeverij, 2002.
40. VLAEMINCK, H., e.a., *Sociaal Casework in de 21 eeuw. Een praktisch handboek voor kwaliteitsvol hulpverleners van maatschappelijk werkers*. Mechelen, Kluwer, 2002.

41. VRANKEN, J., e.a., *Armoede en sociale uitsluiting*. Jaarboek 2003, Leuven, Acco, 2003.

Mondelinge bronnen

42. GILLAERTS, M., *Mondelinge mededeling*. Informeel gesprek, 10 februari 2005.
43. RONDAGS, L., *Mondelinge mededeling*. Formeel gesprek, 23 maart 2005.
44. ATES, D., *Mondelinge mededeling*. Formeel gesprek, 29 april 2005.
45. NAIT, S., *Mondelinge mededeling*. Informeel gesprek, 4 mei 2005.
46. HOET, M., *Mondelinge mededeling*. Formeel gesprek, 20 april 2005.

Netwerkbronnen

47. Opvang vzw: Dunya. *Internet*, 10 oktober 2004.

([http:// www.opvang.be/paginas/dunya.htm](http://www.opvang.be/paginas/dunya.htm))

48. Statistisch overzicht. Bevolking in België. internet, 4 februari 2005.

(<http://antirasicme.fgov.be/nl/cijfers/cijfers.htm>)

Wetteksten

49. Decreten inzake Bijzondere Jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990.

50. Wet van 8 april 1965 betreffende jeugdbescherming.

51. Decreet Lenssens 28 maart 1990.

52. Besluit van de Vlaamse Gemeenschap regeling inzake de erkenningvoorwaarden en de subsidienormen voor de voorzieningen van de BJB. 13 juli 1994.

Bijlagen

**BIJLAGE 1: WOONSITUATIE VAN DE VERSCHILLENDE
NATIONALITEITSGROEPEN IN BELGIË**

BIJLAGE 2: ELEKTRONISCH DOSSIER DOMINO

BIJLAGE 3: CIJFERS REGIONALE SPREIDING

BIJLAGE 4: AANMELDINGSFORMULIER

BIJLAGE 5: GRAFIEKEN: VRIJWILLIGE VS GEDWONGEN HULPVERLENING

BIJLAGE 6: INTERVIEW

BIJLAGE 7: BROCHURE NOMA

BIJLAGE 8: VARIA

**BIJLAGE 1: WOONSITUATIE VAN DE VERSCHILLENDE
NATIONALITEITSGROEPEN IN BELGIË**

BIJLAGE 2: ELEKTRONISCH DOSSIER DOMINO

BIJLAGE 3: CIJFERS REGIONALE SPREIDING

BIJLAGE 4: AANMELDINGSFORMULIER

BIJLAGE 5: GRAFIEKEN: VRIJWILLIGE VS GEDWONGEN HULPVERLENING

BIJLAGE 6: INTERVIEW

BIJLAGE 7: BROCHURE NOMA

BIJLAGE 8: VARIA

Elektronisch dossier DOMINO.

Vanaf dit jaar begonnen de consultants met een nieuwe vorm van het elektronische dossier werken namelijk DOMINO. Het elektronische dossier is een toepassing die ontwikkeld wordt voor de diensten van de bijzondere jeugdbijstand waarin alle activiteiten die met betrekking tot minderjarige gebeuren, zowel door consultants als door secretariaatmedewerkers, worden begeleid en opgeslagen.

In de loop van de jaren zijn in de verschillende buitendiensten eigen werkwijzen ontwikkeld. Voor de cliënt én voor de doorverwijzers is dit een ondoorzichtige situatie. Ondanks de inspanningen van alle betrokken komt dit vaak over als willekeur. Het elektronische dossier is ontwikkeld om het procesverloop te ondersteunen. Elkeen die gebruik maakt van het elektronisch dossier zal dezelfde processtappen doorlopen en maakt hierbij gebruik van dezelfde formulieren. Het proces wordt ingedeeld in belangrijke subprocessen, die ondersteund worden door een formulier: tijdens het case-onderzoek zijn dit aanmelding, prescreening, screening, diagnose, indicatiestelling en hulpvoorstel.¹

Er zijn verschillende meningen over dit dossier. Sommigen vinden dat goed, sommigen vinden dit minder goed. De kritiek wordt vooral gegeven niet op de inhoud van dit dossier, maar op dat men geen tijd heeft om al de stappen te volgen. M.a.w. het is zeer mooi initiatief, maar in de praktijk werkt het moeilijk omwille van tijdsgebrek bij de consultants en gebrek aan personeelsleden.

Het aanmeldingsformulier hiervan gebruiken de consultants al meer dan één jaar. Wat de andere onderdelen betreft worden ze in de praktijk nog niet gebruikt. Daarom is het een beetje te vroeg om een analyse te maken. Het enige dat we hier willen opmerken is dat tijdens het verzamelen van de gegevens voor het praktijkgedeelte van dit werk, is het ons opgevallen hoe gemakkelijk dat het ging met de dossiers die zo een aanmeldingsformulier bevatten. Men kan gemakkelijk de nodige gegevens terug vinden. Terwijl in wat oude dossiers waar men dit formulier nog niet gebruikte was het iets moeilijker.

---

¹ VAN EETVELT, I., (ingrid.vaneetveld@vwc.vlaanderen.be) Nieuwsbrief elektronisch dossier buitendiensten bijzondere jeugdbijstand. *E-mail* aan GILLAERTS, M., (myriam.gillaerts@vwc.vlaanderen.be), 4 oktober 2002.

NATIONALITEIT

... In de volgende tabel gaan we na welke nationaliteit de niet-Belgen uit de vorige alinea's hebben. Ook hier weer maken we gebruik van twee soorten cijfers: enerzijds kijken we welk aandeel een bevolkingsgroep inneemt in het totaal aantal niet-Belgen in een bepaalde gemeente of gebied (onder "A") en anderzijds gaan we na welk aandeel de bevolkingsgroep in een bepaalde gemeente of gebied inneemt in het geheel van de Limburgse leden van deze bevolkingsgroep (onder "B"). Merk op dat we enkel de grotere groepen niet-Belgen in Limburg opnemen....

Turken				B Limburg:			
	A Limburg	14,44	100,00		9236	100,00	
1	Beringen	53,77	372,37	1	Genk	2488	26,94
2	Heusden-Zolder	52,03	360,32	2	Heusden-Zolder	1496	16,20
3	Leopoldsburg	50,56	350,14	3	Beringen	1489	16,12
4	Tessenderlo	36,91	255,61	4	Maasmechelen	1261	13,65
5	Ham	27,41	189,82	5	Houthalen-Helchteren	794	8,60
	A Limburg	14,44	100,00		B Limburg	9236	100,00
1	West-Limburg	47,71	330,40	1	Midden-Limburg	3678	39,82
2	Midden-Limburg	18,09	125,28	2	West-Limburg	3591	38,88
3	Maasland	7,84	54,29	3	Maasland	1387	15,02
4	Noord-Limburg	3,64	25,21	4	Noord-Limburg	420	4,55
5	Zuid-Limburg	2,32	16,07	5	Zuid-Limburg	160	1,73
Italianen				B Limburg		14114	100,00
	A Limburg	22,07	100,00		14114	100,00	
1	Opglabbeek	51,38	232,80	1	Genk	5567	39,44
2	Genk	49,06	222,29	2	Maasmechelen	3298	23,37
3	Maasmechelen	46,38	210,15	3	Houthalen-Helchteren	1635	11,58
4	Houthalen-Helchteren	41,05	186,00	4	Heusden-Zolder	648	4,59
5	Hoeselt	32,26	146,17	5	Beringen	633	4,48
	A Limburg	22,07	100,00		B Limburg	14114	100,00
1	Midden-Limburg	39,93	180,92	1	Midden-Limburg	8117	57,51
2	Maasland	21,34	96,69	2	Maasland	3775	26,75
3	West-Limburg	19,06	86,36	3	West-Limburg	1435	10,17
4	Zuid-Limburg	7,95	36,02	4	Zuid-Limburg	547	3,88
5	Noord-Limburg	2,08	9,42	5	Noord-Limburg	240	1,70
Marokkanen				B Limburg		3255	100,00
	A Limburg	5,09	100,00		3255	100,00	
1	Hasselt	15,79	310,22	1	Genk	936	28,76
2	Alken	15,68	308,06	2	Houthalen-Helchteren	525	16,13
3	Lummen	15,45	303,54	3	Hasselt	401	12,32
4	Sint-Truiden	14,52	285,27	4	Maaseik	212	6,51
5	Houthalen-Helchteren	13,18	258,94	5	Maasmechelen	158	4,85
	A Limburg	5,09	100,00		B Limburg	3255	100,00
1	Midden-Limburg	9,48	186,25	1	Midden-Limburg	1926	59,17
2	Zuid-Limburg	4,29	84,28	2	Maasland	546	16,77
3	West-Limburg	3,59	70,53	3	Zuid-Limburg	295	9,06
4	Maasland	3,09	60,71	4	West-Limburg	270	8,29
5	Noord-Limburg	1,89	37,13	5	Noord-Limburg	218	6,70

Nederlanders							
	A Limburg	41,75	100,00		B Limburg	26698	100,00
1	Hamont-Achel	93,92	224,96	1	Lanaken	4664	17,47
2	Lanaken	90,88	217,68	2	Hamont-Achel	2951	11,05
3	Voeren	89,71	214,87	3	Lommel	2304	8,63
4	Kinrooi	89,06	213,32	4	Riemst	1805	6,76
5	Neerpelt	88,55	212,10	5	Maaseik	1779	6,66
	A Limburg	41,75	100,00		B Limburg	26698	100,00
1	Noord-Limburg	82,82	198,37	1	Maasland	10164	38,07
2	Zuid-Limburg	58,77	140,77	2	Noord-Limburg	9546	35,76
3	Maasland	57,46	137,63	3	Zuid-Limburg	4046	15,15
4	Midden-Limburg	10,84	25,96	4	Midden-Limburg	2203	8,25
5	West-Limburg	9,82	23,52	5	West-Limburg	739	2,77

...

Turken naar gebieden

(B) De Turken vormen de derde grootste groep niet-Belgen. Ze zijn met 9236 inwoners en de meeste van hen wonen in Midden-Limburg (39,82 %) en West-Limburg (38,88 %). In deze twee gebieden samen woont bijna 80 % van de Limburgse Turken. In het Maasland woont 15,02 % van de Limburgse Turken. Noord-Limburg en Zuid-Limburg brengen samen slechts een goede 6 % van de Turken in hun gemeentes onder. Vooral Zuid-Limburg telt daarbij slechts zeer weinig Turken (nog geen 2 % van de Turken in Limburg).

(A) We zien dat 14,44 % van de niet-Belgen in Limburg een Turk is. In West-Limburg daarentegen is 47,71 % van de niet-Belgen een Turk, hetgeen meer dan drie keer het Limburgs gemiddelde is (afwijking van 230,40 procentpunten). In Midden-Limburg bestaat de niet-Belgische bevolking nog uit 18,09 % Turken, hetgeen de afwijking van het Limburgs percentage op 25,28 procentpunten brengt. Het Maasland, Noord- en Zuid-Limburg doen het slechter dan het Limburgs gemiddelde: 7,48 %, respectievelijk 3,64 % en 2,32 %. De afwijkingen ten opzichte van het Limburgs percentage zijn vooral in de laatste twee gebieden behoorlijk (rond de 80 procentpunten tegenover ongeveer 45 procentpunten voor het Maasland).

Turken naar gemeentes

(B) Qua gemeentes stellen we vast dat de Turken vooral in de ex-mijngemeentes wonen. In Genk (26,94 %), Heusden-Zolder (16,20 %), Beringen (16,12 %), Maasmechelen (13,65 %) en Houthalen-Helchteren (8,60 %) woont 81,51 % van de Turken in Limburg. Zoals de Italianen wonen de Turken dus ook veel meer geconcentreerd dan de Nederlanders¹. Hasselt (niet opgenomen in de tabel; zie bijlage xx) komt op de 7de plaats en doet het met 2,58 % ook nog behoorlijk. Langs de andere kant vinden we de gemeentes met de minste Turken vooral terug in Zuid-Limburg: in Gingelom, Herstappe, Nieuwerkerken, Voeren en Wellen woont bvb. geen enkele Turk (niet opgenomen in de tabel; zie bijlage xx).

(A) In Genk wonen dus wel de meeste Turken, maar hun aandeel in het geheel van de niet-Belgen in Genk is slechts 21,92 % (6de plaats, dus niet opgenomen in de tabel; zie bijlage xx). Dit komt doordat

¹ Wanneer we rekening houden met de oppervlakte van de gemeentes met de meeste Nederlanders, Italianen en Turken, dan komen we tot dezelfde conclusie: op een oppervlakte van 30000 km² woont bijna 45 % van de Nederlanders in Limburg, terwijl op een even grote oppervlakte ongeveer 67 % van de Limburgse Italianen en ongeveer 65 % van de Limburgse Turken woont.

er in Genk ook een groot aantal niet-Turkse vreemdelingen wonen (vooral Italianen). Het percentage van Genk is wel nog altijd meer dan het Limburgs gemiddelde (14,44 % van de niet-Belgen in Limburg is een Turk, hetgeen een afwijking van ongeveer 50 procentpunten oplevert), maar het is veel minder dan Beringen (53,77 %), Heusden-Zolder (52,03 %) en Leopoldsborg (50,56 %) waar meer dan de helft van de niet-Belgen de Turkse nationaliteit heeft (afwijkingen van meer dan 250 procentpunten). Tessenderlo (36,91 %) en Ham (27,41 %) vervolledigen de top vijf van gemeentes met de grootste verhouding tussen Turken en niet-Belgen. Zoals gezien zijn er in Limburg zes gemeentes waar geen enkele Turk woont (niet opgenomen in de tabel; zie bijlage xx). De verhouding tussen de Turken en de niet-Belgen in deze gemeentes is dus 0%.

Marokkanen naar gebieden

(B) Wat gebieden betreft, wonen de Marokkanen vooral in Midden-Limburg: maar liefst 59,17 % van alle Marokkanen in Limburg woont in dit gebied. Ook in het Maasland wonen er nogal wat Marokkanen (16,77 % van alle Marokkanen in Limburg), maar dit is al veel minder dan in Midden-Limburg. In Noord-Limburg, West-Limburg en Zuid-Limburg zijn slechts weinig Marokkanen. Alles samen woont in deze drie gebieden 24,05 % van de Limburgse Marokkanen.

(A) Gemiddeld is 5,09 % van de niet-Belgen in Limburg een Marokkaan. Enkel Midden-Limburg kent een hoger percentage (9,48 % namelijk of een verschil van 86,25 procentpunten). Zuid-Limburg (4,29 %), West-Limburg (3,59 %) en het Maasland (3,09 %) zitten iets onder het Limburgs gemiddelde. In deze drie gebieden is de afwijking ten opzichte van het Limburgs percentage nooit meer dan 40 procentpunten. Noord-Limburg staat met 1,89 % Marokkanen ten opzichte van de niet-Belgen in dat gebied op de laatste plaats (afwijking van een goede 60 procentpunten).

Marokkanen naar gemeentes

(B) Wat gemeentes betreft, wonen de Marokkanen vooral in Genk (28,76 % van de Limburgse Marokkanen woont hier). Houthalen-Helchteren herbergt ook nog 16,13 % van de Limburgse Marokkanen en in Hasselt woont 12,32 % van de Limburgse Marokkanen. In deze drie gemeentes woont dus 57,21 % van de Limburgse Marokkanen en dit verklaart natuurlijk de hoge score van Midden-Limburg op vlak van het aantal Marokkanen. Dan volgen Maaseik (6,51 %) en Maasmechelen (4,85 %). In deze vijf gemeentes woont 68,57 % van alle Marokkanen in Limburg². Ook het feit dat Hasselt in de top vijf voorkomt valt op, aangezien dit bij de vorige nationaliteiten nog niet voorgekomen is. Opgemerkt kan worden dat de overige ex-mijngemeentes Heusden-Zolder en Beringen (beiden niet opgenomen in de tabel; zie bijlage xx) volgen op de 8ste en 9de plaats met 2,43 %, respectievelijk 2,30 %. In Herstappe en Voeren wonen geen Marokkanen en in Wellen, Hoeselt, Nieuwerkerken en As zijn er nooit meer dan 2 Marokkanen. Hiermee komen deze gemeentes op de laatste plaatsen.

(A) In Hasselt nemen de Marokkanen een groot aandeel in de niet-Belgische bevolking voor hun rekening. 15,79 % van de niet-Belgen in Hasselt heeft de Marokkaanse nationaliteit. Dit zorgt voor een afwijking van meer dan 210 procentpunten ten opzichte van de Limburgse verhouding van 5,09 %. De niet-Belgische bevolking in Hasselt is dus beperkt in relatie tot het Hasseltse inwonersaantal, maar wanneer we in deze gemeente vreemdelingen aantreffen, lopen we een grote kans dat het om Marokkanen gaat. Ook in Alken, Lummen, Sint-Truiden en Houthalen-Helchteren maken de Marokkanen om en bij de 15 % uit van de niet-Belgen in die gemeentes. Dit ligt telkens ver boven het Limburgs gemiddelde van 5,09 % (afwijkingen van meer dan 150 procentpunten). Gemeentes met de laagste score op de verhouding tussen Marokkanen en niet-Belgen zijn Herstappe, Voeren, Zutendaal, Lanaken, Riemst en As (niet opgenomen in de tabel; zie bijlage xx).

² De concentratie van de Marokkanen in de vijf gemeentes met de meeste Marokkanen werd niet berekend, aangezien het totaal aantal Marokkanen in Limburg te klein is om uit een dergelijke berekening conclusies te trekken. Voor de Nederlanders, Turken en Italianen was dit minder moeilijk.

ORIGINE

... Omdat we de allochtone afkomst als een katalysator in het ontstaansproces van maatschappelijke kwetsbaarheid beschouwen, is het in het opzicht van dit onderzoek interessant om de origine ook te bekijken. Een vreemde afstamming en de daarmee gepaard gaande gevolgen op o.a. sociaal-economisch gebied legt men immers niet zo gemakkelijk langs zich neer als een nationaliteit. Vandaar dat we op zoek gegaan zijn naar cijfers over de afkomst van de Limburgse inwoners. Het gaat hier om een schatting en niet om een exact cijfer. De schatting werd doorgevoerd aan de hand van een telling in 2000 in Genk waarbij expliciet naar etnische herkomst gepeild werd³. Dat gebeurde op basis van de achternaam, aangevuld met het geboorteland van de moeder als de voornaam vreemd is en de achternaam dat niet is. Het ging daar om een steekproef van tweeduizend personen. Door het aantal personen met een bepaalde etnische afkomst te delen door het aantal met die nationaliteit, verkrijgt men een factor die ook buiten Genk kan gebruikt worden. Zo bleek dat er toen in Genk 3,2 keer meer personen wonen die van Turkse herkomst zijn dan dat er wonen met de Turkse nationaliteit. Bij de Marokkanen was dat 2,1 keer zoveel personen met de herkomst dan met de nationaliteit en voor de Italianen bedroeg die factor 1,8. Als we ervan uitgaan dat men in de rest van Limburg er in dezelfde mate voor kiest om Belg te worden, kunnen we een schatting maken door het aantal personen met elk van die vreemde nationaliteiten (eind 2000) te vermenigvuldigen met die verschillende factoren. Deze oefening levert de rangschikkingen uit volgende tabel. Het spreekt voor zich dat deze tabel qua rangschikking identiek is aan de vorige tabel uit de sociaal-demografische analyse (de aantallen worden immers met eenzelfde factor vermenigvuldigd). Op vlak van rangschikkingen biedt deze tabel dus geen meerwaarde, maar ze levert wel een beter beeld op van de aantallen Limburgers met wortels in de Turkse, Italiaanse of Marokkaanse cultuur. Nog een verschil met de nationaliteitstabel uit het sociaal-demografisch stuk is dat we hier met een ander A-cijfer werken. In de vorige tabel gaf dit cijfer de verhouding weer tussen het aantal personen met een bepaalde nationaliteit en het aantal niet-Belgen in het betreffende gebied of gemeente. Omdat we met onze vermenigvuldigingen enkel de aantallen personen met een Italiaanse, Turkse of Marokkaanse afkomst kennen en niet de andere personen die niet van Belgische afkomst zijn (met andere woorden: de noemer wordt niet met een evenredige factor vermenigvuldigd, aangezien niet onderzocht werd wat die factor voor elke niet-Belgische groep is), is het A-cijfer zoals dat in de vorige tabel gehanteerd werd, hier onbruikbaar. Daarom geeft het A-cijfer in de volgende tabel een andere verhouding weer, namelijk het aantal personen van Turkse, Marokkaanse of Italiaanse afkomst vergeleken met het totaal aantal personen van Turkse, Marokkaanse en Italiaanse afkomst in het betreffende gebied of gemeente...

Tabel II.9: schatting aantal inwoners van Turkse, Italiaanse en Marokkaanse afkomst

Turken							
	A Limburg	47,84	100,00		B Limburg	29555	100,00
1	Leopoldsburg	92,77	193,92	1	Genk	7962	26,94
2	Lommel	80,50	168,27	2	Heusden-Zolder	4787	16,20
3	Beringen	78,60	164,30	3	Beringen	4765	16,12
4	Heusden-Zolder	78,23	163,52	4	Maasmechelen	4035	13,65
5	Tessenderlo	78,14	163,34	5	Houthalen-Helchteren	2541	8,60
A Limburg						47,84	100,00
1	West-Limburg	78,47	164,03	1	Midden-Limburg	11770	39,82
2	Noord-Limburg	60,21	125,86	2	West-Limburg	11491	38,88
3	Midden-Limburg	38,68	80,85	3	Maasland	4438	15,02

³ Provinciaal Integratiecentrum, *Omgevingsanalyse 2003*, s.l. .

4	Maasland	35,85	74,94	4	Noord-Limburg	1344	4,55
5	Zuid-Limburg	24,12	50,42	5	Zuid-Limburg	512	1,73
Italianen				B Limburg			
A Limburg				25405 100,00			
1	Voeren	100,00	243,25	1	Genk	10021	39,44
2	Nieuwerkerken	86,67	210,82	2	Maasmechelen	5936	23,37
3	Opglabbeek	85,30	207,49	3	Houthalen-Helchteren	2943	11,58
4	Wellen	85,19	207,22	4	Heusden-Zolder	1166	4,59
5	Riemst	82,79	201,39	5	Beringen	1139	4,48
A Limburg				B Limburg			
41,11 100,00				25405 100,00			
1	Maasland	54,88	133,50	1	Midden-Limburg	14612	57,52
2	Midden-Limburg	48,02	116,81	2	Maasland	6795	26,75
3	Zuid-Limburg	46,55	113,23	3	West-Limburg	2583	10,17
4	Noord-Limburg	19,29	46,92	4	Zuid-Limburg	984	3,87
5	West-Limburg	17,64	42,91	5	Noord-Limburg	431	1,70
Marokkanen				B Limburg			
A Limburg				6839 100,00			
1	Maaseik	80,76	729,54	1	Genk	1966	28,75
2	Kinrooi	71,43	645,26	2	Houthalen-Helchteren	1103	16,13
3	Sint-Truiden	62,86	567,84	3	Hasselt	842	12,31
4	Overpelt	53,39	482,29	4	Maaseik	445	6,51
5	Alken	47,29	427,19	5	Maasmechelen	332	4,85
A Limburg				B Limburg			
11,07 100,00				6839 100,00			
1	Zuid-Limburg	29,33	264,96	1	Midden-Limburg	4045	59,15
2	Noord-Limburg	20,50	185,19	2	Maasland	1147	16,77
3	Midden-Limburg	13,29	120,06	3	Zuid-Limburg	620	9,07
4	Maasland	9,26	83,65	4	West-Limburg	569	8,32
5	West-Limburg	3,89	35,14	5	Noord-Limburg	458	6,70

Bekijken we eerst het geheel van de Turken, Italianen en Marokkanen. We zien dat er in Limburg 61799 inwoners van Turkse, Italiaanse of Marokkaanse afkomst zijn. We treffen ze vooral aan in Midden Limburg met Genk als belangrijkste gemeente. We zullen nog zien dat de personen van allochtone afkomst in Hasselt veel minder sterk aanwezig zijn dan in Genk (wat de nationaliteit betreft, hebben we deze vaststelling in het sociaal-demografisch stuk reeds gedaan). We kunnen dus stellen dat wat steden betreft, het vooral Genk is dat als stad beschouwd kan worden, tenminste voor zover er in Limburg sprake kan zijn van steden. Kwantitatief is dit immers de gemeente met de hoogste bevolkingsdichtheid en kwalitatief bestaat de bevolking vaak uit mensen van vreemde origine.

Turken naar gebieden en gemeentes

B) We schatten het aantal personen van Turkse afkomst op 29555. De meeste van hen wonen in Midden- (11770 personen) en West-Limburg (11491 personen). In deze gebieden samen woont bijna 80 % van de Limburgse Turken. In het Maasland wonen 4438 Turken oftewel een goede 15 %. In Noord- en Zuid-Limburg ten slotte zijn de personen van Turkse afkomst in eerder geringe mate aanwezig. Samen wonen hier 1856 personen met Turkse roots (6,28 %).

Qua gemeentes zien we dat Genk met bijna 8000 Turken (bijna 27 % van de Limburgse Turken) onbedreigd op de 1ste plaats staat. De top vijf wordt vervolledigd door de andere ex-

mijngemeentes: Heusden-Zolder met 4787 Turken (16,20 %), Beringen met 4765 Turken (16,12 %), Maasmechelen met 4035 Turken (13,65 %) en Houthalen-Helchteren met 2541 Turken (8,60 %). Hasselt (niet opgenomen in de tabel; zie bijlage xx) staat met 762 Turken (2,58 %) op de 7de plaats.

A) In Limburg maken de personen van Turkse afkomst 47,84 % uit van de groep Turken, Marokkanen en Italianen (eveneens naar afkomst). In West-Limburg bedraagt deze verhouding 78,47 %, hetgeen een verschil van bijna 65 procentpunten met het Limburgs percentage oplevert. Ook in Noord-Limburg bedraagt deze verhouding meer dan in Limburg in zijn geheel (60,21 % namelijk). In de andere gebieden is de verhouding telkens lager dan het Limburgs percentage.

In Leopoldsburg vormen de Turken met 92,77 % de overgrote meerderheid binnen de groep Turken, Marokkanen en Italianen naar origine. De rest van de top vijf wordt gevormd door gemeentes waar de Turken rond de 80 % innemen in de groep Turken, Marokkanen en Italianen. In deze gemeentes zijn het dus vooral de Turken die het sterkst vertegenwoordigd zijn binnen de groep van de maatschappelijk meest kwetsbare allochtonen.

Marokkanen naar gebieden en gemeentes

B) We schatten we dat er in Limburg 6839 personen zijn met wortels in Marokko. Zij wonen vooral in Midden-Limburg (4045 personen of 59,15 %). In de andere gebieden zijn de Marokkanen veel minder sterk aanwezig: in het Maasland wonen 1147 personen met Marokkaanse roots (16,77 %), in Zuid-Limburg 620 personen (9,07 %), in West-Limburg 569 personen (8,32 %) en in Noord-Limburg ten slotte 458 personen (6,70 %).

De Marokkanen wonen vooral in Genk (1966 personen of 28,75 %) en in de andere ex-mijngemeentes: Houthalen-Helchteren (1103 personen of 16,13 %) staat bvb. op de 2de plaats en Maasmechelen (332 personen of 4,85 %) op de 5de plaats. Merk op dat de overige ex-mijngemeentes (niet opgenomen in de tabel; zie bijlage xx) ook nog redelijk hoog genoteerd staan (Heusden-Zolder op de 8ste plaats en Beringen op de 9de plaats). Verder stellen we vast dat Hasselt en Maaseik ook in de top vijf voorkomen (met 842 personen of 12,31 % voor Hasselt en 445 personen of 6,51 % voor Maaseik).

A) In Limburg nemen de Marokkanen 11,07 % in binnen de groep mensen van Turkse, Italiaanse en Marokkaanse afkomst. Vooral Zuid-Limburg (29,33 % of een verschil van bijna 165 procentpunten) scoort hoger op deze verhouding. In dit gebied bestaat de groep van maatschappelijk meest kwetsbare allochtone bevolkingsgroepen dus voor een groot deel uit Marokkanen. In Noord-Limburg bedraagt het percentage ook nog een goede 20 %. Midden-Limburg (13,29 %) en het Maasland (9,26 %) leunen veel dichter aan bij het Limburgs percentage. West-Limburg zit er met 3,89 % ver onder (een verschil van bijna 65 procentpunten).

In Maaseik bedraagt dit percentage 80,76 %. Ook in Kinrooi (71,43 %) vormen de Marokkanen de bevolkingsgroep die het best vertegenwoordigd is binnen de groep van maatschappelijk meest kwetsbare allochtonen. Dit geldt ook voor Sint-Truiden (62,86 %) en Overpelt (53,39 %). Ook in Alken (47,29 %) zijn de Marokkanen nog sterk vertegenwoordigd binnen de groep van maatschappelijk meest kwetsbare allochtonen, al maken ze er in tegenstelling tot de gemeentes hierboven net niet meer de meerderheid van uit.

...

- Maasland
- Midden-Limburg
- Noord-Limburg
- West-Limburg
- Zuid-Limburg

Nb: de bron van bovenstaand fragment is een onderzoek naar jeugddelinquentie uitgevoerd door het Preventieteam Bijzondere Jeugdbijstand regio Limburg. Het gaat hier om een onderzoek dat binnenkort officieel afgerond wordt. Het onderzoek hanteerde 2001 als basisjaar.

Interview

Doelstelling 1:

Kennis maken met het gezin en hun achtergrond. Een goede sfeer bevorderen voor een gesprek.

Vragen:

- Waarvan zijn jullie afkomstig? Wat is de samenstelling van uw gezin? Hoeveel kinderen hebt u? Wonen ze allemaal thuis? Gaan ze allemaal naar school? Wanneer zijn jullie in België gekomen en in welke kader?

Doelstelling 2:

Onderzoeken in welke mate de ouders van Marokkaanse en Turkse afkomst de traditionele opvoedingsnormen toepassen.

Vragen:

- Wat vinden jullie in de opvoeding van de kinderen belangrijk? Hanteren jullie traditionele waarden en normen in de opvoeding van jullie kinderen? Zo ja welke?
- Vinden jullie dat de westerse normen even belangrijk zijn? Worden de normen van de Belgische samenleving toegepast? Zo ja welke? Botst dit niet met van de familie en met de mensen de eigen gemeenschap?

Doelstelling 3:

Onderzoeken met welke problemen deze doelgroep heeft te maken en hoe ze deze problemen aanpakken.

Vragen:

- Welke problemen hebben jullie met de kinderen? Wat ligt aan de basis van deze problemen?
- Hoe pakt u deze moeilijkheden aan? Wat is de rol van de familie? In welke mate doet u beroep op de professionele hulpverlening?
- Ervaart u bepaalde drempels (vervoer, taal, cultuur, onbekendheid met de dienst, eigen gemeenschap,...)? Zo ja welke?

Doelstelling 4:

Onderzoeken hoe het gezin in contact met CBJ is gekomen.

Vragen:

- Hebt u ooit contact gehad met een andere sociale dienst? Zo ja welke? Op welke wijze bent u in contact met het comité gekomen? Was dit de eerste keer dat u over het comité hoorde? Of kende je de werking van het comité van vroeger? Zo ja hoe, wanneer, van wie?
- Welke problemen lagen aan de basis?

Doelstelling 5:

Onderzoeken hoe het eerste contact met het comité is verlopen.

Vragen:

- Hoe was uw beleving van het eerste contact? Had u het gevoel dat men u begreep? Hebt u bepaalde moeilijkheden bij dit eerste contact ervaren? Zo ja welke?
- Was het moeilijk om de eerste stap te zetten? Zo ja waarom?

Doelstelling 6:

Onderzoeken hoe men de inschakeling van een voorziening heeft ervaren?

Vragen:

- Men heeft een bepaalde instelling voorgesteld die de uitvoering van de hulpverlening zou doen: Wat was uw eerste gedachte? Had u al kennis van deze instelling? Op welke wijze is de kennismaking met de organisatie verlopen? Hoe heeft men de organisatie voorgesteld? Was er voldoende uitleg? Was alles duidelijk?
- Visie van de moeder/vader

Doelstelling 7:

Onderzoeken hoe het eerste contact met de uitvoerende instantie is verlopen?

Vragen:

- Waar heeft het plaats gevonden? Hoe werd u ontvangen? Zou je het liever thuis hebben of op een andere plaats?
- Welke informatie heeft men gegeven/gevraagd? Had u ruimte gekregen om vragen te stellen? Heeft men met uw mening, verwachtingen, gedachten, voldoende rekening gehouden?
- Beantwoorde deze kennismaking aan uw verwachtingen?
- Wat was positief tijdens dit gesprek en hoe zou deze kennismaking beter kunnen verlopen?
- Werd er een tolk bij betrokken? Was het nodig?
- Visie van de moeder/vader

Doelstelling 8:

Onderzoeken of het aanbod overeenkomt met de vraag (verwachtingen) van de hulpverlener

Vragen:

- Vindt men dat men de juiste/goede begeleiding kreeg? Hoe ervaart men deze hulpverlening: als straf? Als hulp bij de opvoeding?
- Visie van de moeder en/of vader/jongere

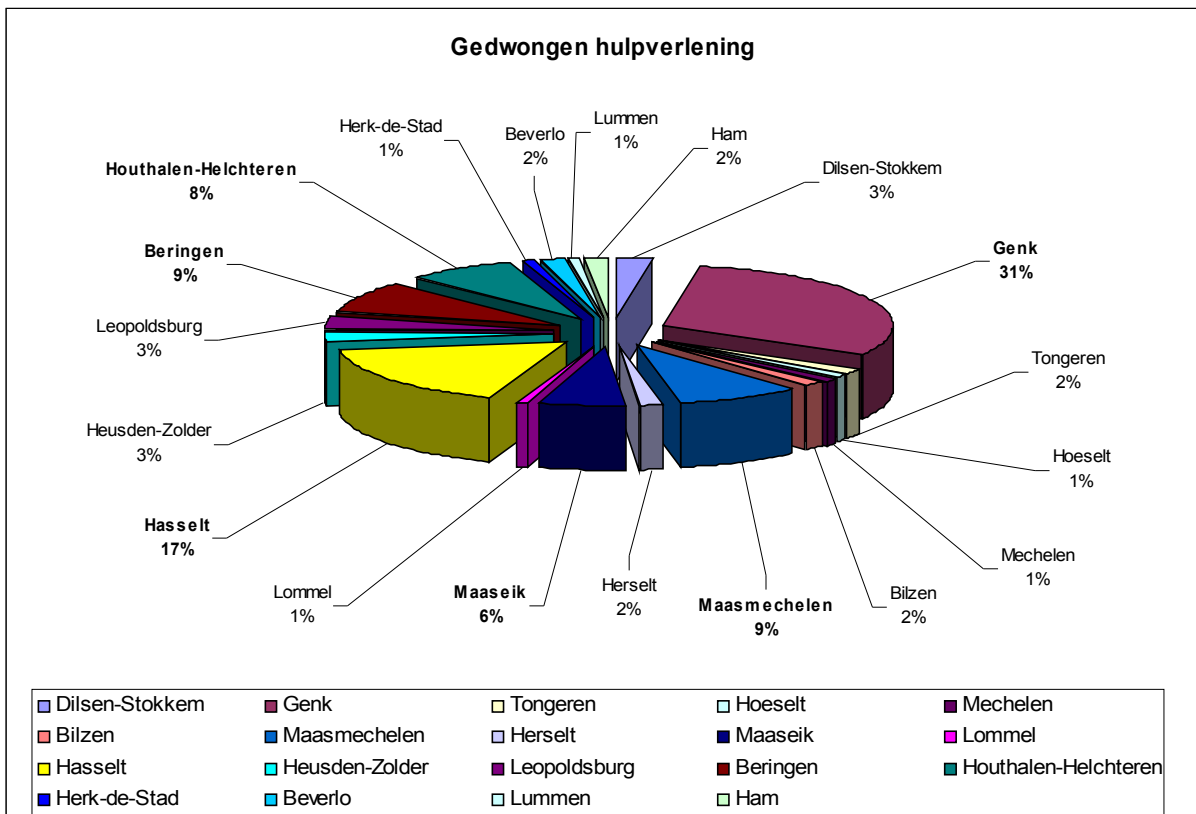
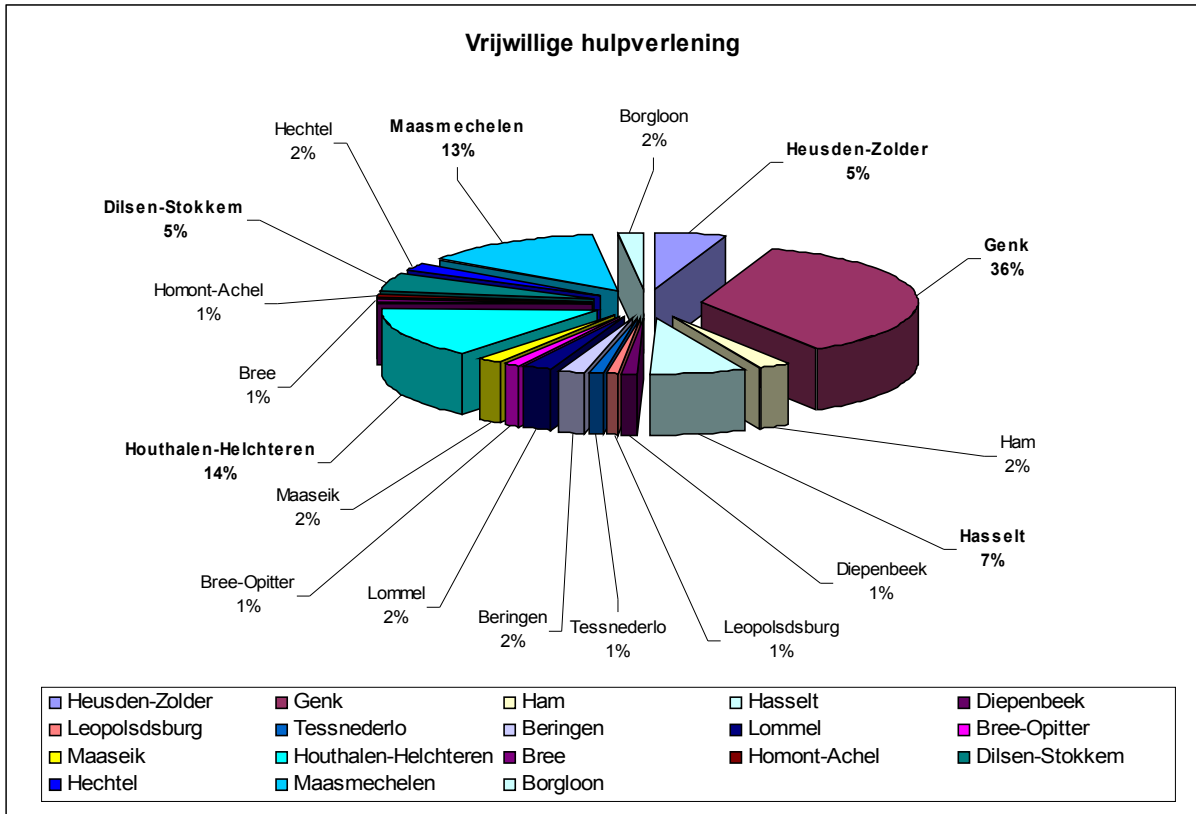
Doelstelling 9:

Onderzoeken hoe de begeleiding verloopt.

Vragen:

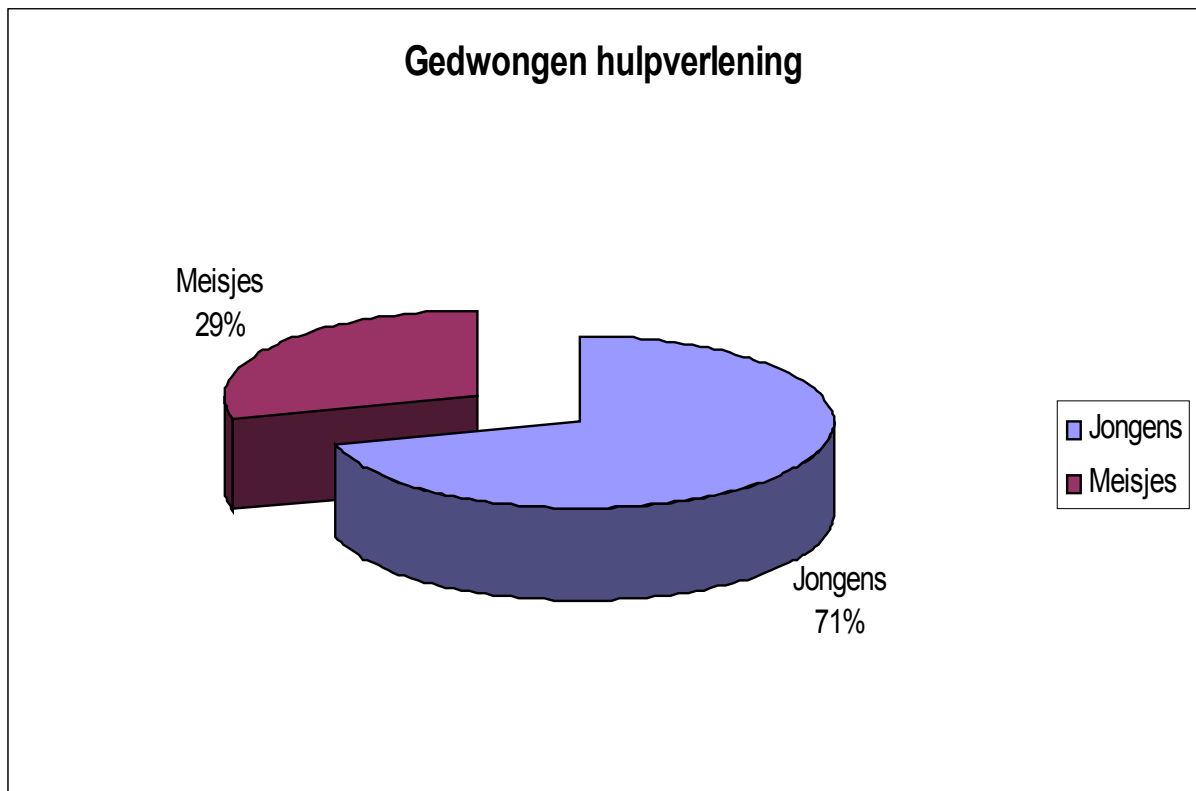
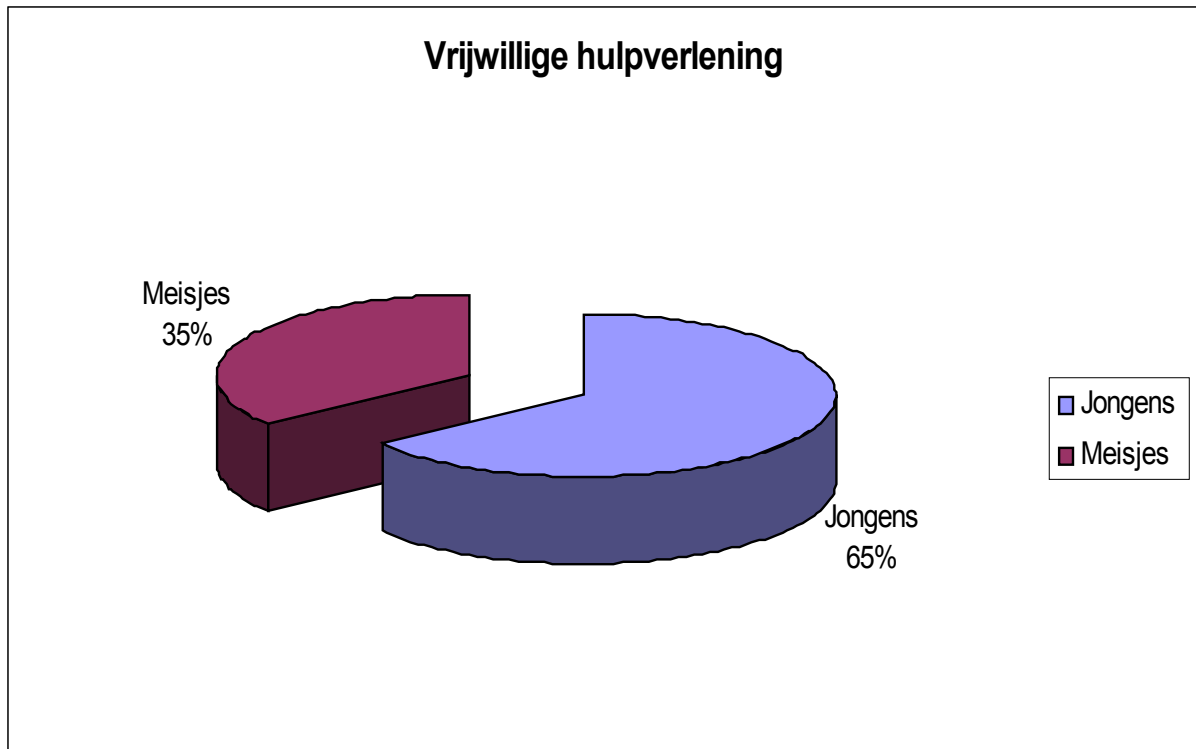
- Is er voldoende overleg? Heeft men enige vooruitgang opgemerkt? Wordt men goed op de hoogte gehouden van alles wat in de instelling en met de kinderen wordt besproken? Zijn deze contacten frequent genoeg? Heeft men meer nood aan overleg?
- Visie van de moeder en/of vader/jongere

Verspreiding naargelang de stad/gemeente

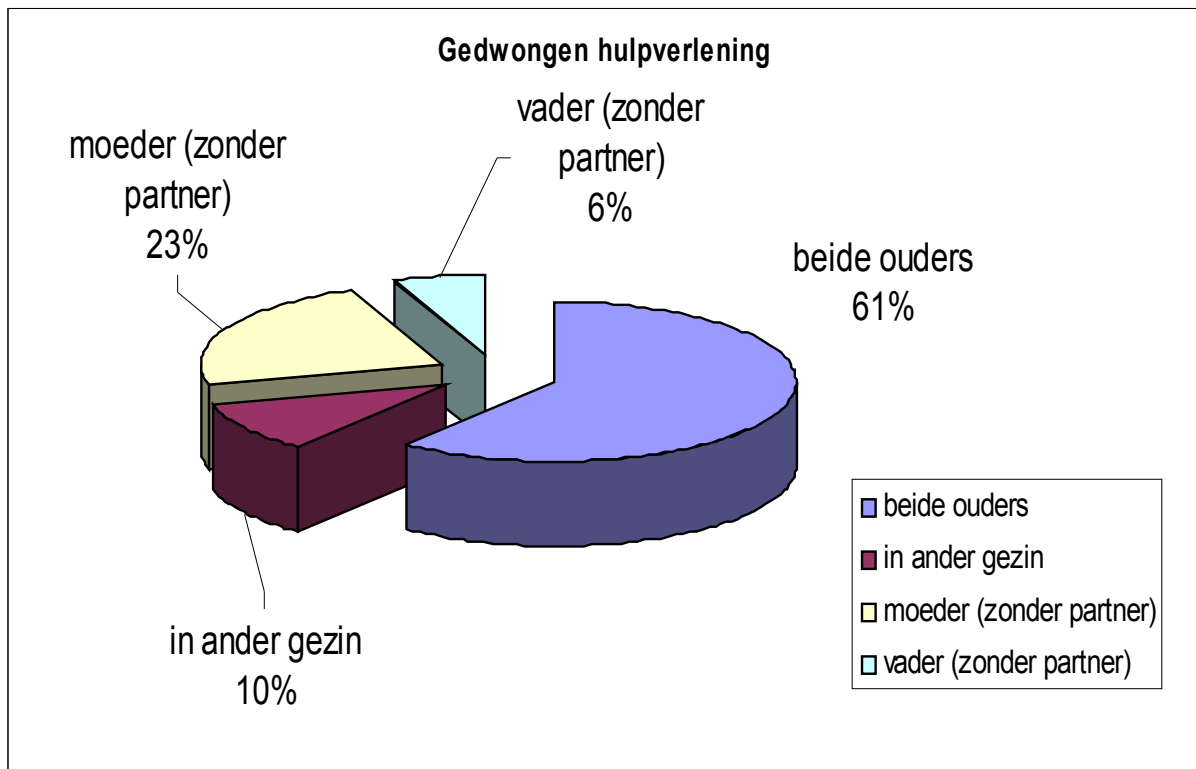
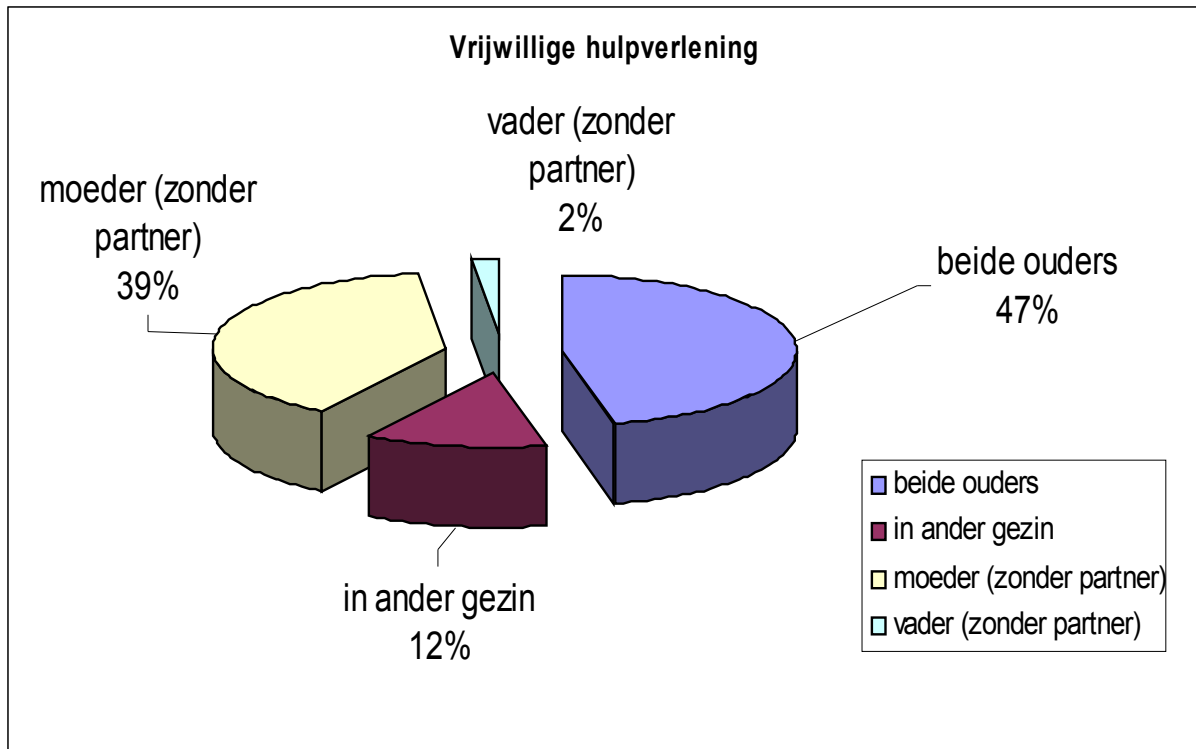

Geslacht

Opvoedingsmilieu

Aanmeldingsproblematiek

